

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASİ HAYATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RUKİYE MADEN

İSTANBUL 2011

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASİ HAYATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RUKİYE MADEN

TEZ DANIŞMANI: YRD. DOÇ. DR. ALİ SATAN

İSTANBUL 2011

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

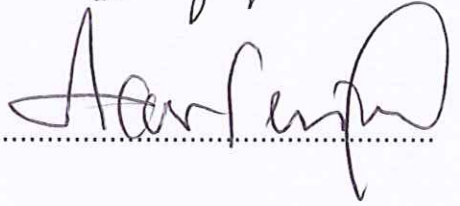
Yüksek Lisans öğrencisi Rukiye Maden'in "Dr. Fazıl Küçük'ün Siyasi Hayatı" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Ali Satan
Üniversitesi Marmara

İmza

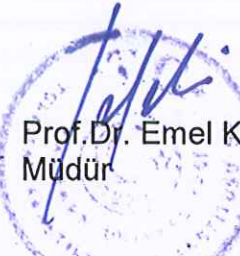
Üye : Prof.Dr. Süleyman Beyoğlu
Üniversitesi Marmara

Üye : Prof.Dr. Acar Sevim
Üniversitesi Marmara

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun/...../ 2011 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASİ HAYATI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR	X

GİRİŞ

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN HAYATI	XII
---------------------------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN YER ALDIĞI DİRENİŞ ÖRGÜTLERİ, SİYASİ PARTİLER VE HALKIN SESİ GAZETESİ

1.1	DİRENİŞ ÖRGÜTLERİ	1
1.1.1	Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği (KITEMB)	2
1.1.2	VOLKAN	4
1.1.3	Dokuz Eylül Cephesi	6
1.1.4	Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)	7
1.1.4.1	TMT'nin Kuruluşu	7
1.1.4.2	Dr. Fazıl Küçük'ün Ve Türkiye'nin TMT İle İlişkisi	9
1.1.5	Kara Çete	16
1.2	SİYASİ PARTİLER	16
1.2.1	Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK)	17
1.2.1.1	Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu'nun Kuruluşu	17
1.2.1.2	Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu'ndan İstifa Etmesi	18
1.2.2	Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi (KMTHP)	21
1.2.3	Kıbrıs Milli Türk Birliği	22
1.2.4	Kıbrıs Türktür Partisi	25
1.3	HALKIN SESİ GAZETESİ	26
1.3.1	Halkın Sesi Gazetesi'nin Yayın Hayatına Başlaması	26

1.3.2	Gazetenin İsmi Belirlenmesi	28
1.3.3	Gazetenin İlkeleri	29
1.3.4	Halkın Sesi Gazetesi'ne Yapılan Baskılar Ve Gazetenin Kapatılması	30
1.3.5	Gazetenin Faaliyetleri	32

İKİNCİ BÖLÜM

KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU, YIKILIŞI VE DR. FAZIL

KÜÇÜK'ÜN SİYASETTEN AYRILMASI

2.1	KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞ SÜRECİNDE DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN ROLÜ	34
2.1.1	Zürih Anlaşması	35
2.1.2	Londra Konferansı ve Londra Anlaşması	37
2.1.3	Askeri İttifak Anlaşması	41
2.1.4	Garanti Anlaşması	42
2.1.5	Kıbrıs Bayrağı	42
2.1.6	Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanı Muavini Seçilmesi	43
2.1.7	Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası.....	46
2.1.8	Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İlanı	48
2.2	TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN KIBRISLI ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DR. FAZIL KÜÇÜK ALEYHİNE YAPTIKLARI YÜRÜYÜŞLER	50
2.3	KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN YIKILIŞ SÜRECİ	55
2.3.1	Makarios'un Anayasa Değişikliği Teklifi ve Anayasa İhlali	55
2.3.2	Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Yıkılışı	59
2.4	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN ENOSİS VE TAKSİM POLİTİKALARINA BAKIŞI.....	62
2.4.1	Enosis	62
2.4.2	Taksim	65
2.5	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN KANLI NOEL OLAYLARINDA TÜRK HALKINA VERDİĞİ DESTEK	71
2.5.1	Akritis Planı	72
2.5.2	Kanlı Noel'e Hazırlık	72

2.5.3	Kanlı Noel	74
2.5.4	Dr. Fazıl Küçük'ün Olayları Önleyici Barışçıl Politikaları	78
2.6	KIBRIS GEÇİCİ TÜRK YÖNETİMİ	82
2.7	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASETTEN AYRILMASI VE KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ'NİN KURULUŞU	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASİ HAYATINDA ÖNEM VERDİĞİ BAŞLICA

KONULAR VE ŞAHISLAR

3.1	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN GÖZÜNDEN KIBRIS TÜRKLERİNİN BAŞLICA SORUNLARI VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI	92
3.1.1	Eğitim	92
3.1.2	Evkaf	94
3.1.3	Belediyeler	98
3.1.4	Ekonomi	101
3.1.4.1	Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği	102
3.1.4.2	Kıbrıs Türk İşçiler Birliği	103
3.1.5	Müftülük	103
3.1.6	Şer'iyye Mahkemeleri	104
3.1.7	Aile Kanunu.....	105
3.1.8	Kıbrıs Ordusu.....	106
3.2	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASİ HAYATINDAKİ ÖNEMLİ ŞAHILAR...	107
3.2.1	Rauf Raif Denктаş	107
3.2.2	Adnan Menderes	113
3.2.3	Fatin Rüştü Zorlu	115
3.2.4	Burhan Nalbantoğlu	117
3.2.5	Nevzat Karagil	117
3.2.6	Necati Özkan	118
3.2.7	İhsan Ali	119
3.2.8	Faiz Kaymak	120
3.2.9	Makarios	121

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN TÜRK SİYASİ TARİHİNDEKİ ÖNEMİ VE VEFATI

4.1	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN TÜRKİYE'YE KIBRIS SORUNUNU HATIRLATMASI VE ANAVATANIN ÖNEMİ	125
4.1.1	Dr. Fazıl Küçük Mücadelesinde Türkiye'nin Önemi	127
4.2	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN VEFATI	130
4.3	DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN KIBRIS TÜRK HALKINDAKİ YERİ	133
4.3.1	Dr. Fazıl Küçük Müzesi Ve Vakfı	135
4.3.2	Dr. Fazıl Küçük'ün Heykeli	136
4.3.3	Dr. Fazıl Küçük'ün Yazdığı Kitap Ve Makaleler	137
4.3.4	Dr. Fazıl Küçük İçin Yazılan Kitap Ve Makaleler	138

SONUÇ	140
--------------------	-----

KRONOLOJİ	143
------------------------	-----

EKLER	151
--------------------	-----

KAYNAKLAR	191
------------------------	-----

ÖZGEÇMİŞ	202
-----------------------	-----

ÖNSÖZ

Türkler, 1571 yılında fethettikleri Kıbrıs'a 307 (1571-1878) sene hakim olmuşlardır. Ada, Türkiye sahillerinden 40 mil uzakta olup, Ortadoğu'nun savunması için en önemli bölgedir. Kıbrıs "siyasi coğrafya" tarafından rehin alınmış bir adadır. Bu nedenle Türkiye'nin en önemli dış politika konularından birisi şüphesiz ki Kıbrıs olmuştur.

Türkiye'nin; Kıbrıs'ı İngiltere'ye terk etmesi ile Yunanistan'ın Kıbrıs'ı ilhak etmesi farklıdır. Türkiye, adayı İngiltere ilhak ederken; ada bir gün el değiştirecekse, el değiştireceği yer yine Türkiye olmalıdır düşüncesi ile hareket etmiştir. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin toprakları olan Kıbrıs, Türkiye'ye miras kalmıştır. Türkiye bu hakkını ne satmış ne de ilhak etmiştir. Bu konuda önemli bir mücadele veren Dr. Fazıl Küçük de eğer İngiliz idaresinin değişmesi ve adanın refaha kavuşması isteniyorsa bunun çözümünün adanın eski sahibine verilmesi ile olacağını savunmuştur.

Türkiye siyaseti için önemli bir bölge olan Kıbrıs sorununu Türkiye'ye hatırlatan Dr. Fazıl Küçük olmuştur. Fakat ada üzerindeki politikalarını Türkiye açısından değerlendirerek yürüten Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'de yeterince tanınmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızın asıl amacı Kıbrıs sorununun Türkiye'ye hatırlatılmasında öncü olan Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi hayatı çerçevesinde, Kıbrıs Türk halkının verdiği milli mücadeleyi, yaşadığı zor yılları bilimsel veriler ışığında anlatmaktır.

Tarihi anlamaya yardım eden metotlardan biri de tarihe damgasını vuran kişilerin hatıratlarından ve anlattıklarından yararlanmaktır. Dr. Fazıl Küçük'ün kaleme aldığı bir çok kitap ve makalenin olmasına rağmen "Yazarsam her şeyi yazmak zorunda kalırım." düşüncesi ile bir hatırat bırakmamış olması Kıbrıs tarihi için büyük eksikliktir.

Dr. Fazıl Küçük, siyasi mücadelesini kendine özgü bir çizgide sürdürmüştür. Dr. Fazıl Küçük ile ilgili çalışmamızda yer alan konuların hepsi ayrı birer araştırma konusu olup, tüm konuların yer aldığı bir çalışma olması nedeniyle başlıklarını verdiğimiz konular içerik açısından sınırlı tutulmuştur. Ciltlerce anlatılacak bir tarihe sahip olan Kıbrıs Türk toplumunun yaşadıkları Dr. Fazıl Küçük'ün açısından değerlendirdiğimiz için tüm konulara detaylı yer verilmemiştir.

Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs Türk toplumu adına yaptığı çalışmaları en kapsamlı anlatan kitap Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal'ın birlikte yazdığı "Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)" adlı eserdir. Bu çalışmanın dışında Dr. Fazıl Küçük'ün anlatıldığı kitaplar

olmasına rağmen Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi hayatını kapsamlı bir şekilde ele alan kitap yazılmamıştır. Bundan dolayı böyle bir çalışma konusu seçilmiştir.

Çalışmamızı yaparken gerek kaynaklara ulaşmamızdaki sıkıntıdan, gerekse gözden kaçan belgeler veya bilgilerden dolayı değerlendirmelerde eksiklik olabilir. Araştırmamız sırasında mümkün olduğunca arşiv belgeleri ve birinci elden kaynaklar kullanmaya özen gösterilmiştir. Dr. Fazıl Küçük ile ilgili bütünlük taşıyan bir araştırmanın olmaması çalışmamız açısından büyük bir eksiklik olmuştur. Şüphesiz araştırmamız Dr. Fazıl Küçük ile ilgili yapılacak son araştırma değildir. Ama daha sonradan yapılacak olan çalışmalar için bir rehber olacağı düşüncesindeyiz.

Çalışmamız dört bölüm, giriş ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmamızda ayrıca Dr. Fazıl Küçük'e ait kronoloji, resim ve belgelere de yer verildi. Giriş kısmında Dr. Fazıl Küçük'ün hayatı hakkında genel bir bilgi verildi. I. bölümde; Dr. Fazıl Küçük'ün halkın güvenini kazanması, örgütlenme çalışmalarındaki yeri ve siyasi hayata girişi, II. bölümde; Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs siyasi hayatındaki rolü ve çalışmaları, III. bölümde; Dr. Fazıl Küçük'ün hizmetleri ve çalışmaları sırasında muhatap olduğu şahıslarla ilişkileri, IV. bölümünde ise Dr. Fazıl Küçük'ün vefatı, vefatı sonrasında Kıbrıs halkı nazarındaki yeri ve Kıbrıs halkının Dr. Fazıl Küçük'ün anısını yaşatmak için yaptığı çalışmalara değinilmiştir.

Tezimizi hazırlarken söz konusu dönemi yaşamış kişiler ve Dr. Fazıl Küçük'ün yakınları ile görüşülmeye çalışılmıştır. KKTC'nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'ün oğlu Mehmet Küçük, Dr. Fazıl Küçük Müze Müdürü Altay Sayıl, Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği eski Başkanı Hüseyin Gültekin ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Ahmet Göksan gibi Dr. Fazıl Küçük'ü tanıyan ve onunla çalışmış şahıslarla görüşülerek tezimiz zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanın sıra KKTC Milli Arşivi ve Araştırma Dairesi, T.C Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi ve Halkın Sesi Gazetesi Arşivi'nde araştırmalarda bulunularak Dr. Fazıl Küçük ve Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi dönemi ile ilgili belgelere, kitaplara, Kıbrıs Türk basını ve Türkiye basınında yer alan haberlere ulaşılmıştır. Arşivlerden elde edilen birincil ana kaynak ve süreli yayınlar literatürle birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışmam esnasında bana yol gösteren, destek veren, çalışmamı büyük bir sabır ve titizlikle takip eden danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ali Satan'a sonsuz şükranlarımı sunarım. 2003 yılında itibaren öğrencileri olduğum, fikirlerinden her daim istifade

ettiğim ve çalışmama destek veren Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu, Prof. Dr. Zekeriya Kurşun, Yrd. Doç. Dr. Bülent Bakar, Dr. Ş. Can Erdem ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Taşdemir'e şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmam esnasında maddi ve manevi desteğinin esirgemeyen CTP Gazimağusa Milletvekili ve eski Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanı Sonay Adem ve ailesine en samimi minnet ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmama verdiği destek ve alakadan dolayı KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Raif Denktaş'a, Dr. Fazıl Küçük'ün oğlu Mehmet Küçük'e, Dr. Fazıl Küçük Müze Müdür'ü Altay Sayıl'a, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Ahmet Göksan'a, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şube Başkanı Zehra Bilge Eray'a, Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği eski Başkanı Hüseyin Gültekin'e ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor'a teşekkür ederim.

Rukiye MADEN

Haziran 2011

ÖZET

Kıbrıs'ın milli mücadele lideri ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük İsviçre'de öğrenim gördüğü öğrencilik yıllarında Kıbrıs Türklerinin toplum sorunları ile ilgilenmeye başlamıştır. Eğitimini tamamlayarak adaya dönen Dr. Fazıl Küçük siyasi hayata atılarak toplum sorunlarına çözüm bulmak için daha etkin bir mücadele vermeye başlamıştır. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs tarihinin şekillenmesinde büyük bir paya sahiptir. Kıbrıs sorununu Türkiye'ye hatırlatan Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'ye gönülden bağlı bir lider olarak Kıbrıs siyasetini şekillendirirken Türkiye siyasetine yakın bir politika takip etmeye özen göstermiştir. Böylelikle Türkiye'nin güvenini kazanan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs için vazgeçilmez lider durumunu uzun yıllar korumuştur.

Kıbrıs, Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi hayatı boyunca çeşitli yönetim evrelerine girmiştir. Bunlardan ilki İngiliz Sömürge Hükümeti'nin adadan çekilmesi ile kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'dir. Rumların, Türklere yapmış oldukları saldırılar neticesinde Kıbrıs Cumhuriyeti yönetiminin işleyemez hale gelmesi ile Dr. Fazıl Küçük'ün liderliğini üstlendiği Kıbrıs Geçici Türk Hükümeti kurulmuştur. Daha sonra KKTC'nin kurulması ile siyasi hayattan çekilen Dr. Fazıl Küçük yerini Rauf R. Denktaş'a bırakmıştır.

Dr. Fazıl Küçük hayatı boyunca hem bir doktor hem bir siyasetçi hem de bir gazeteci olarak halka hizmetlerini sürdürmüştür. Dr. Fazıl Küçük siyasi hayattan fiilen ayrılmış olmasına rağmen toplum sorunlarından uzak kalmayarak kendisi ile özdeşleştirilen Halkın Sesi Gazetesi'nde kaleme aldığı makaleleri ile çalışmalarını sürdürmüştür. Özellikle eğitim ve evkaf gibi toplum sorunları üzerinde büyük çalışmalar gerçekleştiren Dr. Fazıl Küçük bu mücadelesini ömrünün sonuna kadar sürdürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dr. Fazıl Küçük, Makarios, Kıbrıs, Türkiye, Türkiye-Kıbrıs ilişkileri, Türkiye-İngiltere ilişkileri, Türkiye-Yunanistan ilişkileri, İngiltere-Yunanistan ilişkileri, Enosis, Taksim, Kanlı Noel.

ABSTRACT

Dr. Fazıl Küçük, who is both the national struggle for independence leader and the first president assistant of the Republic of Cyprus, started to interest in the social problems of Turks of Cyprus when he was a student in Switzerland. At the end of his education, Dr. Fazıl Küçük returned the island and he went into politics because of finding solution to social problems. So Dr. Fazıl Küçük has a big portion about the shaping the history of Cyprus. Dr. Fazıl Küçük who reminds to Turkey the problem of Cyprus, as a leader of affiliated to Turkish politics by heart, takes care to follow near politics to Turkey's politics, while he is shaping the Cyprus's politics. So Dr. Fazıl Küçük who won the Turkey's trust, saved his position as an indispensable leader for many years.

Cyprus entered the different management stages as long as Dr. Fazıl Küçük's politics life. First of these is the Republic of Cyprus which is established after the English Government of colony's leaving from the island. The temporarily Turkish Government of Cyprus which Dr. Fazıl Küçük undertakes the leadership, was established as a result of the Greek's attack to Turks, lack of function the Republic of Cyprus's management. After that, with the establishment of KKTC, Dr. Fazıl Küçük left his position to R. Denktaş.

Dr. Fazıl Küçük continued his services to society as a doctor, politician, journalist during his lifetime. Although Dr. Fazıl Küçük left the politics, he continued his works by writing articles at the news paper named as "Halkın Sesi" Dr. Fazıl Küçük made great workings especially about education, foundation and he achieved his struggle until his life's end.

Key words: Dr. Fazıl Küçük, Makarios, Cyprus, Turkey, the relationship between Turkey and Cyprus, the relationship between Turkey and England, the relationship between Turkey and Greece, the relationship between England and Greece, Enosis, Taksim, Bloody Noel.

KISALTMALAR

a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
a.g.a.	Adı geçen ansiklopedi
AKEL	Emekçi Halkın İlerici Partisi
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CYREP	Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
Dr.	Doktor
DP	Demokrat Parti
Ed.	Editör
EOKA	Ethniki Organosis Kyprion Agoniston - Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği (Rum)
Haz.	Hazırlayan
KATAK	Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu
KITEMB	Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KMTB	Kıbrıs Milli Türk Birliği
KMTHP	Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi
K.N.	Kutu No
KTKD	Kıbrıs Türk Kültür Derneği
KTKF	Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu
KTMT	Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı
MTTB	Milli Türk Talebe Birliği
R.N.	Referans No
s.	Sayfa
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti

TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı
TMTF	Türkiye Milli Talebe Federasyonu
T.Y.	Tarih Yok
VOLKAN	Var Olmak Lazımsa Kan Akıtmamak Niye
vb.	Ve başka
vd.	Ve devamı

GİRİŞ

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN HAYATI

Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesi lideri Dr. Fazıl Küçük, 14 Mart 1906 tarihinde Lefkoşa'nın Ortaköy Kazası'na bağlı Demirhan Köyü'nde dünyaya gelmiştir.¹ Lefkoşa'nın tanınmış çiftçi ailelerinden Mehmet Küçük'ün oğlu olan Fazıl Küçük'ün asıl adı Mustafa Küçük olup, Türkiye'ye tatile gideceği zaman öğretmeni Fazıl Küçük'e "...*Senin adın Fadıl olsun.*" demesi üzerine Mustafa Küçük'ün ismi "Mustafa Fadıl" olmuştur. "Fadıl" ismi daha sonradan Türkiye'deki telaffuza uyularak "Fazıl" ismine dönüştürülmüştür.²

İlköğrenimine beş yaşında³ başlayan Fazıl Küçük ilköğrenimi ve ortaöğreniminin bir kısmını Saray Önü Camii'nin yanında eski bir bina olan ve müdüründen dolayı "Tarakçı Mektebi" olarak bilinen okulda okumuştur. Ortaöğreniminin geriye kalan kısmını ise 15 Ağustos 1926 tarihinde İstanbul Özel İstiklal Lisesi'nde tamamlamıştır. İstanbul Dar-ül Fünun Tıp Fakültesi'nin I. sınıfını başarı ile tamamladıktan sonra 12 Haziran 1929 tarihinde⁴ okulla ilişkisini kesmiş, önce Fransa'ya ardından da İsviçre'ye giderek Lozan Üniversitesi'nde tıp tahsilini ve ihtisasını tamamlayarak dahiliye uzmanı olmuştur.⁵

Dahiliye uzmanı olarak doktorluk mesleğine adım atan Dr. Fazıl Küçük, Mayıs 1937'de Kıbrıs'a dönerek Lefkoşa'da serbest hekim olarak çalışmaya başlamıştır.⁶ Fakat Dr. Fazıl Küçük'ün, Kıbrıs'ta göreve başlaması İngiliz Sömürge Hükümeti tarafından engellenmeye çalışılmıştır. Eğitimini tamamlayarak adaya dönen Dr. Fazıl Küçük klinik açmak için İngiliz Sömürge Yönetimi'nden izin istemiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün klinik açmak yerine hastanede çalışması gerektiğini ileri süren İngilizler bu konuda zorluklar çıkartmış ve çalışma iznini geciktirmişlerdir. Bu durum karşısında Dr. Fazıl Küçük "*Ölürümde İngiliz emri altında çalışmam!*" diyerek direnmiştir. Dr. Fazıl

¹ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *Kıbrıs Türk Davası Ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti*, Devlet Basım Evi, Lefkoşa, 2002, 3. Baskı, s. VII

² Süheyla Küçük, *Dr. Küçük'le Bir Ömür*, Selen Ofset Yayınları, Lefkoşa, Kıbrıs, 2009, 2. Baskı, s. 20

³ Kaya Bekiroğlu, "Doktor Küçük", *Kıbrıs Mektubu*, C. 20, No: 4, KTKD Yayını, Ankara, Temmuz-Ağustos 2007, s.20

⁴ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s.VII

⁵ Altay Sayıl, "Dr. Fazıl Küçük'ün Hatıralarından Alıntılar", *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1997, sayı: 17868

⁶ Bu dönemde Kıbrıs'ta, Dr. Fazıl Küçük ile birlikte sadece üç tane Türk doktoru görev yapmaktadır. Altay Sayıl, "Dr. Fazıl Küçük'ün Hatıralarından Alıntılar", *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1997, sayı: 17868

Küçük'ün klinik açmasını istemeyen İngilizler, İngiltere'den mezun olmamasını sebep göstermişlerdir. Tüm engellere rağmen klinik açma iznini alan Dr. Fazıl Küçük, kendisine yapılan bu muameleye karşılık kliniğinin duvarına "İsviçre'den Mezun" yazılı levhayı asmıştır.⁷ Bu levha halen Dr. Fazıl Küçük Müzesi'nin duvarında bulunmaktadır.

Halkçı bir kişiliği olan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkının sorunlarına duyarsız kalmamıştır. Bir yandan toplum sorunlarıyla ilgilenirken bir yandan da doktorluk mesleğini sürdürmüştür. Halkın ekonomik durumunun iyi olmadığını gören Dr. Fazıl Küçük yardım amacıyla Lefkoşa'nın Girne Caddesi'nde bulunan ve günümüzde Dr. Fazıl Küçük Müzesi olarak kullanılan kliniğinde cuma günleri halkı ücretsiz olarak muayene ederek, fakirlere ücretsiz ilaç vermiştir. O'nun bu fedakarlığı 1960 yılına kadar yirmi bir yıl aralıksız olarak devam etmiştir.⁸ Bu çalışmaları sayesinde Dr. Fazıl Küçük köylü ile işbirliği kurma ve halkla bütünleşme imkanı bulmuştur.⁹

Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi hayata atılması adaya döndüğü 1937 yılı olarak kabul edilse de siyasetle ilgilenmesi öğrencilik yıllarında başlamıştır. 1937 yılından sonra siyasi hayatta aktif olarak görev almaya başlamıştır. Siyasi hayatı boyunca çalışmalarını Evkaf, Aile Kanunu, Belediyeler, Maarif, Müftülük ve Şer'iyye Mahkemeleri gibi Türk toplumunun temel sorunları üzerinde toplayan Dr. Fazıl Küçük bu amaçları uğruna ömrünün sonuna kadar mücadele vermiştir.¹⁰

Dr. Fazıl Küçük 1931 yılından itibaren dönemin Kıbrıs'taki tek Türk gazetesi olan Söz Gazetesi'nde Kıbrıs Türklerini birleştirmeye çağıran ve toplum sorunlarıyla ilgili görüşlerini belirten birçok yazı kaleme almıştır. Paris'te öğrenci iken toplum sorunlarına çözüm bulmak amacı ile yazdığı ilk makalesi "Dr. Eyüp Bey'e Açık Mektup" başlıklı eleştiri yazısı olmuştur. Makale, Türk maarifinin İngiliz müdürler tarafından yönetilmesinde ısrar eden Kavanin Meclisi Türk üyelerine karşı 9 Nisan

⁷ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 29

⁸ Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)*, C.1, Lefkoşa, 1991, s. 1

⁹ Fazıl Küçük, *1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000, s. 26

¹⁰ Halil Sadrazam, Altay Sayıl, *Dr. Fazıl Küçük Fotoğraf Albümü*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği, Ankara, 1998, s.7

1931 tarihinde¹¹ Küçüköğlu M. Fazıl imzasıyla milliyetçi¹² bir gazete olan Söz Gazetesi'nde yayınlanmıştır.¹³ Daha sonra yazdığı Masum Millet Gazetesi'ndeki yazılarına Halkın Sesi Gazetesi'nde devam etmiştir.¹⁴ 1941 yılında Söz Gazetesi'nin sahibinin ölmesi ve Masum Millet Gazetesi'nin de ekonomik nedenlerden dolayı kapanması üzerine "halkın sesinin" kesildiğini düşünen Dr. Fazıl Küçük halkı bilinçlendirmek ve halkın sesinin duyurmak için 14 Mart 1942 tarihinde kendi gazetesi olan Halkın Sesi Gazetesi'ni çıkarmıştır.¹⁵

1931 yılında Rumların isyanı nedeniyle ertelenen belediye seçimleri 21 Mart 1943 tarihinde yapılmıştır. Adaya döndüğü ilk günden itibaren halkın saygınlığını kazanmaya başlayan Dr. Fazıl Küçük bu seçimi kazanarak üst üste altı yıl Lefkoşa Belediye Meclis Üyesi olarak görev yapmıştır.¹⁶

Dr. Fazıl Küçük, 18 Nisan 1943 tarihinde kurulan Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK) kurucuları arasında yer almıştır. Daha sonra KATAK'tan ayrılarak 23 Nisan 1944 tarihinde Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi'ni (KMTHP) kurmuştur.¹⁷ 23 Ekim 1949 tarihinde KATAK ve KMTHP'nin birleşmesi ile Kıbrıs Milli Türk Birliği Partisi kurulmuştur.¹⁸ 15 Ağustos 1955 tarihinde ise partinin ismi Kıbrıs Türktür Partisi olarak değiştirilmiştir.¹⁹

Dr. Fazıl Küçük ve çalışma arkadaşları Türk milletinin de desteğini alarak EOKA²⁰ örgütüne karşı Türk halkının direnmesi için Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği (KITEMB) adlı direniş örgütünü kurmuşlardır.²¹

¹¹ Fazıl Küçük, "Liselerimizin Türk Müdürler Tarafından İdaresi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Temmuz 1983, sayı: 19671, Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, a.g.e., s. 619, Fazıl Küçük, *Evkaf'ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri 56 Yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, Lefkoşa, 1999, s. 23

¹² Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün Bugün Yarın*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İst. Bölgesi Yayınları No. 8, İstanbul 1975, s. 421

¹³ Dr. Fazıl Küçük, Söz Gazetesi'nde yayınlanan ilk makalesinin tarihini 9 Nisan 1931 olarak verirken, başka bir yazısında ise 1933 yılı olarak vermektedir. Fazıl Küçük, "İstismarcılar", *Halkın Sesi Gazetesi*, 19 Ağustos 1977, sayı: 11203

¹⁴ Süheyla Küçük, a.g.e., s. 20

¹⁵ "Sayın Halkımızın Huzurunda", *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1942, sayı: 1

¹⁶ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, a.g.e., s. VII

¹⁷ "Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi Kuruldu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Nisan 1944, sayı: 408

¹⁸ "Mevcut Kurumlar Birleşirken", Fazıl Küçük, *Halkın Sesi Gazetesi*, 26 Ekim 1949, sayı: 2089

¹⁹ Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, a.g.e., s. 71

²⁰ EOKA'nın açılımı; Kıbrıslı Rum Savaşçıların Ulusal Birliği (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston)'dir. "Kıbrıs'ta EOKA'cılar Bir Siyasi Parti Kurdular", *Tercüman Gazetesi*, 18 Temmuz 1960, sayı: 1835

Süheyla Küçük ile 2 Ekim 1946 tarihinde evlenen Dr. Fazıl Küçük'ün bu evlilikten Pembe isminde bir kızı ve Mehmet isminde bir oğlu olmuştur.²² Kıbrıs için verdiği milli mücadelede sadece kendisinin değil, ailesinin hayatını da riske atmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün azimli mücadelesinden dönmeyeceğini anlayan Kıbrıs'taki Rumlar, Dr. Fazıl Küçük'ün evine; çocuklarını kaçıracaklarını ve öldüreceklerini ileri süren tehdit mektupları göndermelerine rağmen Dr. Fazıl Küçük mücadelesinden vazgeçmemiştir.²³

21 Aralık 1963 tarihinde başlayan Kıbrıs olayları sırasında halkıyla birlikte omuz omuza varoluş mücadelesi veren Dr. Fazıl Küçük aleyhine kırk yedi dava açılmış ve defalarca da para cezasına çarptırılmıştır.²⁴

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından 3 Aralık 1959 tarihinde halk tarafından Kıbrıs'ın ilk cumhurbaşkanı muavini seçilmiştir.²⁵ 18 Şubat 1973 tarihinde bu görevden ayrılarak yerini Rauf R. Denktaş'a²⁶ bırakmıştır. Fakat Dr. Fazıl Küçük resmi görevinden ayrılmasına rağmen gazetesi aracılığıyla toplum mücadelesine devam etmiştir.²⁷ Dr. Fazıl Küçük yakalandığı gırtlak kanserinden kurtulamayarak 15 Ocak 1984 tarihinde tedavi gördüğü Londra'da 73 yaşında hayata gözlerini kapamıştır. Vefatının ardından Dr. Fazıl Küçük'ün naaşı Kıbrıs'a getirilerek Lefkoşa'da bulunan Anıt Tepe'ye defnedilmiştir.²⁸

²¹ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.1*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 146

²² Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. VIII

²³ “Dr. Fazıl Küçük'ün Eşine Gönderilen Tehdit Mektupları”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 22 Nisan 1957, sayı: 2671

²⁴ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. VIII

²⁵ “Dr. Fazıl Küçük, Hak Ettiği Mevkiye Seçildi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959, sayı: 4659

²⁶ Rauf Raif Denktaş, 27 Ocak 1924'te Kıbrıs'ın Baf kasabasında doğdu. Lefkoşa İngiliz Okulunu bitirdi. İngiltere'de hukuk eğitimini tamamladıktan sonra Kıbrıs'ta avukatlığa başladı. Anayasa konseyinde çalıştıktan sonra, 1949-1958 yılları arasında savcılık görevinde bulundu. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanlığına seçildikten sonra bu görevinden istifa etti. 1960 yılında Türk Cemaat Meclis Başkanlığına seçildi. 1968'de adaya dönmesi ile Türk Cemaat Meclis Başkanlığının yanı sıra Kıbrıs Türk Yönetimi Kurulu Başkanlığı görevini de sürdürdü. 1975'te Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı olarak göreve başladı. 1975'te Kıbrıs Federe Devleti ilan edildi ve ilk devlet başkanlığı ve meclis başkanlığı görevlerini üstlendi. 1983'te KKTC'nin ilan edilmesi ile ilk Cumhurbaşkanı seçildi. 1985'te Cumhurbaşkanlığına seçilen Denktaş, 1990'da ikinci kez ve 1995'te üçüncü kez Cumhurbaşkanlığına seçildi. *İsmail Tansu, Aslında Hiç Kimse Uyumuyordu, Ankara, 2001, s. 206-214*

²⁷ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. VII-X

²⁸ “Dr. Küçük Londra'da Vefat Etti”, *Milliyet Gazetesi*, 16 Ocak 1984, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Ocak 1984, sayı: 20093, Soyalp Tamçelik, “Dr. Fazıl Küçük”, *DİA*, Diyanet Vakfı Yayınları, C. XXVI, s. 520,

BİRİNCİ BÖLÜM

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN YER ALDIĞI DİRENİŞ ÖRGÜTLERİ, SİYASİ PARTİLER VE HALKIN SESİ GAZETESİ

1.1. DİRENİŞ ÖRGÜTLERİ

Siyasi konularla öğrencilik yıllarında ilgilenmeye başlayan Dr. Fazıl Küçük, fikirlerini 1931'den 1943 yılına kadar Söz Gazetesi'nde yayınladığı makaleleri ile ifade etmiştir. 1943'ten itibaren mücadelesine siyasi hayatının vazgeçilmez bir parçası olan Halkın Sesi Gazetesi ile devam etmiştir. 1943 yılında Lefke Belediye Meclisi üyeliğine seçilerek fiilen siyasi hayata atılan Dr. Fazıl Küçük bu görevini altı yıl boyunca yerine getirmiştir. Kıbrıs Türklerinin haklarını hem siyasi parti aracılığı ile hem de direniş örgütlerine verdiği destekle savunmuştur.²⁹

1950'li yılların başında Kıbrıs'ta Türkleri hedef alan EOKA terörüne karşı Kıbrıs Türkleri kendilerini savunmak amacıyla gizlice ulusal direniş örgütleri kurmuşlardır.³⁰ Özellikle lise talebeleri hem Rum toplumundaki milliyetçi grupların tahriklerine hem de İngiliz Sömürge Yönetimi'nin uyguladığı yanlış politikalara karşı bir araya gelerek örgütlenmişlerdir. Türk toplumunun kendilerini savunmak amacıyla kurduğu KITEMB, VOLKAN, 9 Eylül, TMT ve Kara Çete gibi yer altı örgütlerinde Dr. Fazıl Küçük aktif olarak görev almıştır.

Herhangi bir merkezi otoriteye bağlı olmayan bu örgütler Enosis'e karşı kendilerini korumak amacıyla ilk olarak köylerde kurulmaya başlamıştır. Söz konusu örgütler üç-beş kişilik gruplardan meydana gelmiştir. Bu örgütler her ne kadar askeri disiplinden uzak olsalar da TMT'nin kuruluşuna kadar Kıbrıs Türklerini, Rumlara karşı korumuştur. Köylüler; sahip oldukları av tüfeği, tabanca, pala, bıçak, nacak gibi kesici aletlerle kendilerini savunmaya çalışmışlardır.³¹

Dr. Fazıl Küçük, Enosis'e karşı Halkın Sesi Gazetesi ve Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi ile mücadelesine devam ederken, bir yandan da Kıbrıs Türk toplumu içinde kendisine yakın olan kişilerle yeraltı örgütlenmesi için çalışmalar gerçekleştirmiştir.³²

²⁹ Soyalp Tamçelik, *DİA*, s. 519-520

³⁰ Ulvi Keser, "1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nden 1974 Barış Harekatına Kıbrıs Ve Kıbrıs'ta Türk Askerî Varlığı", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 16, Yıl: 6 Ağustos 2008, Ankara, 2008, s. 3

³¹ Sibel Akgün, "Bağımsız Türk Toplumunun Bağımsızlık Mücadelesinde TMT Öncesi Kurulan Direniş Örgütlerinin Yeri", *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009, s. 152

³² Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 153

1950’li yıllarda özellikle VOLKAN ve KITEMB örgütleri dönemin en etkili direniş örgütleri olmuştur. Dr. Fazıl Küçük bu örgütler hakkında herhangi bir açıklama yapmadan vefat etmiştir. Dr. Fazıl Küçük gibi diğer direniş örgütlerinin liderleri de herhangi bir açıklamada bulunmadığından bu örgütlerle ilgili bilgiler eksik kalmıştır. Bu konu ile ilgili bilgiler sadece olayları yaşamış kişilerin anıları ve toplum içindeki rivayetlerle sınırlı kalmıştır. Rauf R. Denктаş’ın açıklamasına göre son zamanlarda teşkilatlarla ilgili ortaya atılan bilgiler birer hayal ürününden ibarettir.³³ Rauf R. Denктаş bahsi geçen örgütlerle ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

“Kara Çete’nin ulusal yer altı faaliyetleri arasında yer alması üzücüdür. Bunlar durumdan istifade etmek için bir araya gelmiş olan üç-beş başı bozuk ve sorumsuz kişinin çok kısa süren faaliyetlerinden ibaretti. TMT kurulmasaydı bu tür terör ve çıkar odakları ile cemaatin başı belaya girecekti. 9 Eylül Cephesi de Kara Çete’den bir gömlek üstün kısa ömürlü ve kime bağlı olduğu bilinmeyen bir kuruluştur. Hiç olmazsa ben böyle biliyorum. Ancak bu çeteleri Volkan ve TMT safında kuruluşlar olarak değerlendirmek hatadır.”³⁴

TMT’ye kadar Kıbrıs Türklerinin kurduğu tüm örgütler, Kıbrıs Türk toplumu içinde direniş örgütü olmaktan ziyade Enosis’e karşı toplum içindeki kişilerin oluşturduğu bir tepki olarak adlandırılmıştır.³⁵ Siyasi bir temelden yoksun olan bu örgütlerin kimi zaman bireysel eylemler sonucunda yarardan çok zarar verdiği de olmuştur.³⁶

1.1.1 Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği (KITEMB)

Kıbrıs Türk Mukavemet Birliği (KITEMB), 1950’li yılların başında artan EOKA tedhiş hareketlerine karşı Dr. Fazıl Küçük önderliğinde kurulan ilk direniş örgütüdür.³⁷ 15 Ocak 1950’de Rumların gerçekleştirdiği Enosis plebisitinden sonra Kıbrıs Türk toplumu arasında artan endişeler nedeniyle Dr. Fazıl Küçük tarafından KITEMB’in kurulduğu düşünülmüştür. Bu durum gösteriyor ki KITEMB, EOKA’nın faaliyete

³³ Ahmet C. Gazioğlu, *Direniş Örgütleri, Gençlik Teşkilatı Ve Sosyo-Ekonomik Durum (1958-1960), Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (4)*, Kıbrıs Araştırma Ve Yayın Merkezi (CYREP), Ankara, 2000, s. 3

³⁴ Ayhan Cankut, *“Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi (Türk Mukavemet Teşkilatı ve Faaliyetleri)”*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2006, s. 55

³⁵ Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 152

³⁶ Ayhan Cankut, *a.g.t.*, s. 54

³⁷ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 146

geçtiği 1 Nisan 1955 tarihinden önce kurulmuştur.³⁸ Yapılan araştırmalar, KITEMB'in, VOLKAN örgütünden önce kurulduğu düşüncesini güçlendirmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün, Lefkoşa'nın Girne Caddesi'nde bulunan kliniğini karargah olarak kullandığı, bu örgütte görev yapan kişilerin Dr. Fazıl Küçük'ün güvendiği kişiler olduğu ve örgüte katılacak kişileri muayene odasında bulunan Türk bayrağı önünde yemin ettirerek örgüte üye yaptığı çeşitli eserlerde belirtilmiştir.³⁹

KITEMB'in varlığını öğrenen Rum milliyetçileri, Dr. Fazıl Küçük'ten bu yeraltı örgütünü dağıtmasını istemiştir. Bu amaçları için Dr. Fazıl Küçük'e, EOKA terör örgütü lideri Grivas⁴⁰ tarafından tehdit mektupları gönderilmiştir. Tehdit mektuplarından biri Halkın Sesi Gazetesinde şu şekilde yer almıştır:

“Bir süre önce Türk Milli Partisi'nin “KITEMB” adında bir teşkilat kurduğunu öğrendik...Türkler faaliyetlerine devam ettikleri takdirde başlarına geleceklerine layık olacaklardır. Eğer Türklerin iyiliğini istersen, kendilerine her şeyden uzak durmalarını tavsiye ediniz. Aksi takdirde bundan sonra ilk kurban sen olacaksın.”⁴¹

Söz konusu tehdit dolu mektubu Dr. Fazıl Küçük dikkate almamıştır. Tehditlere rağmen halkıyla iç içe yaşamayı seven Dr. Fazıl Küçük, siyasi hayatının hiçbir aşamasında vazgeçmediği köy gezilerine devam ederek halkına moral vermeye, rehberlik yapmaya ve Anavatan'a Kıbrıs olayları ile ilgili bilgi aktarmaya devam etmiştir.

Rumların, KITEMB'in varlığına karşı gönderdiği tehdit mektupları KITEMB'in gizliliğini ortadan kaldırmıştır. KITEMB'in, Rumlar tarafından bilinmesinin ardından örgütü dağıtan Dr. Fazıl Küçük'ün yeni bir isimle örgüt kurmaya karar vermesi ile VOLKAN örgütü meydana gelmiştir.⁴²

³⁸ KITEMB'in 1 Nisan 1955'ten sonra kurulduğunu düşünenler de olmuştur. Elimizde yeterli kaynak olmadığından bu konudaki bilgiler rivayete kalmıştır. KITEMB ile ilgili diğer bir rivayet de KITEMB'in adını 1 Temmuz 1955 tarihinde VOLKAN olarak değiştirilmesi olmuştur. Fakat Nisan 1955'ten Temmuz 1955'e kadar çok kısa bir süre geçtiğinden 1 Nisan 1955 öncesi kurulmuş olduğunu düşüncesi daha fazla kabul görmüştür. Sibel Akgün, *a.g.m.*, s.153

³⁹ Rauf R. Denktaş bahsedilen örgütü hiç duymadığını ifade etmiştir. Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 3

⁴⁰ Kıbrıs doğumlu bir Yunan subayı olan Grivas, EOKA tedhiş hareketinin lideridir. İngilizlere karşı tertiplendiği kanlı baskınlarla tanınmıştır. 1963'ten sonra Türklere karşı girişilen kanlı olay ve katliamların tatbikatçısı olmuştur. Bilhassa; Erenköy, Geçitkale ve Boğaziçi çarpışmalarının baş sorumlusudur. Koyu bir Enosis'çi olan Grivas 1974'te Kıbrıs'ta saklandığı evde hastalanarak ölmüştür. Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 507

⁴¹“Tehdit Mektubu”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Temmuz 1955, sayı: 3744

⁴² Sibel Akgün, *a.g.e.*, s. 154

1.1.2 VOLKAN

KITEMB'in, Rum milliyetçiler tarafından öğrenilmesinin ardından Eylül 1955'te Dr. Fazıl Küçük önderliğinde yeniden organize edilen örgüt VOLKAN adıyla kurulmuştur.⁴³ Dr. Fazıl Küçük örgütün başına yakından tanıdığı ve güvendiği, kendisi gibi Ortaköylü olan ve Lefkoşa/Ortaköy'de mobilyacılık yapan Şakir Özel'i getirmiştir.⁴⁴ VOLKAN örgütünün halkla temasını sağlayan lideri Şakir Özel ve yardımcısı öğretmen Selçuk Osman iken örgütün asıl lideri Dr. Fazıl Küçük olmuştur.⁴⁵

Örgüt isminin Dr. Fazıl Küçük tarafından konulduğu belirtilmektedir. VOLKAN örgütü içinde yer alan kişilere göre VOLKAN'ın açılımı "Var Olmak Lazımsa Kan Akıtmamak Niye" olarak kabul edilmiştir.⁴⁶ VOLKAN, Türk halkı tarafından hemen kabul görmüş ve desteklenmiştir. VOLKAN örgütünün de diğer örgütlerde olduğu gibi bugüne kadar gelmiş herhangi bir kuruluş ve örgütlenme şeması bulunmadığından örgütün emir-komuta silsilesi açıkça belli değildir.

VOLKAN örgütü, kurulduğu 1955 yılının ortalarından itibaren eylemlerde bulunmayıp sadece toplantılar düzenlediği için İngiliz Sömürge Yönetimi'nin çok fazla dikkatini çekmemiştir.

Örgütün, Türklere yapılan bir saldırıdan sonra yapacağı gösterileri Dr. Fazıl Küçük'ün direktifi ile Şakir Özel, bildirilerini ise örgüt üyelerinden öğretmen Selçuk Osman hazırlamıştır.⁴⁷ VOLKAN'ın ilk bildirisi Eylül 1955'te hazırlanıp, gizlice adanın çeşitli yerlerine dağıtıldığı belirtilmiştir. VOLKAN'ın ilk üyelerinden Turgut Mustafa Özkaloğlu gördüğü ilk bildirinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır:

"Eğer İngiltere Hükümeti, Kıbrıs'tan çekilmeye kararlı ise şunu unutmasın! Rum toplumunun Enosis'i istemesine karşı Türk toplumu da, Kıbrıs'ın % 38 tapulu taşınmaz malına sahiptir. Türkler taksim ve Türkiye'ye bağlanmak istiyor. VOLKAN örgütü bu nedenle Rumların Enosis emellerine ve EOKA tedhiş

⁴³ Halil Sadrazam, "Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)", *II.Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, II. Cilt, Tarih-Kıbrıs Sorunu, 24-27 Kasım 1998*, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları 7, Gazimağusa-KKTC, 1999, s. 58

⁴⁴ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 3

⁴⁵ Mehmet S. Emrican, *a.g.e.*, s. 23

⁴⁶ Dr. Fazıl Küçük Müzesi Müdürü Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme, Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 154

⁴⁷ Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 156

örgütüne karşıdır. VOLKAN'ın kuruluş amacı budur. VOLKAN bu tezini tüm dünyaya duyurmak için kurulmuştur. Her Türk bir VOLKAN'dır."⁴⁸

Söz konusu bildiri hiçbir yerde bulunmadığından, bu açıklama Özkaloğlu'ndan alınan bilgilerle sınırlı kalmıştır. VOLKAN'ın genel olarak bildirilerine bakıldığı zaman EOKA'ya karşı Kıbrıs Türk toplumunun moralini yüksek tutmak, adadaki Türk toplumunun Enosis'e karşı olduğunu, İngilizlerin adadan çıkması durumunda adanın tekrar Türkiye'ye geri verilmesi gerektiğini duyurmak ve gerekirse Kıbrıslı Türklerin haklarını silahla savunmak olduğunu kesin bir dille belirtilmiştir.⁴⁹

VOLKAN örgütü gerekirse mücadele için kan akıtmayı göze almıştır.⁵⁰ VOLKAN teşkilatı bir Türk'e karşı beş Rum'u öldüreceğini yayınladığı bildiride açıkça ilan etmiştir.⁵¹ Türk halkı, EOKA'nın eylemlerine hiç vakit kaybetmeden VOLKAN imzalı eylemlerle karşılık vermiştir.⁵² Rumların bir Türk polisini yaralaması ve EOKA'nın, Türk polislerini öldüreceğini ilan etmesi üzerine VOLKAN teşkilatı liderleri hemen harekete geçip, üyelerine "*Hazır ol!*" emrini vermiştir.⁵³ Bu durum da gösteriyor ki VOLKAN örgütü, diğer Türk direniş örgütleri gibi saldırı amacıyla değil savunma amacıyla kurulmuştur.

6 Temmuz 1958 tarihinde VOLKAN teşkilatının Kıbrıslı Rumlara savaş ilan etmeyle Kıbrıs'ta sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.⁵⁴ Kıbrıs Türk halkına yapılan zulme karşı verdiği mücadeleden vazgeçmemeye kararlı olduğu eylemleri ile sabit olan VOLKAN örgütü, EOKA'nın silahlarını teslim etmesi halinde alınan kararlara uyacağını ve ellerinde bulunan az sayıdaki silahı dahi teslim edeceklerini bildirmiştir.⁵⁵

VOLKAN teşkilatının bildirileri Halkın Sesi Gazetesi'nde yer almıştır.⁵⁶ 21 Aralık 1955 tarihli Halkın Sesi Gazetesi'nde yer alan Volkan bildirisinde; EOKA tarafından Limasol'da iki Türk polise yapılan saldırılara karşı misillemede

⁴⁸ Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 158

⁴⁹ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 5

⁵⁰ Mevcut olan VOLKAN bildirisinde örgütün amacını açıkça görmek mümkündür. İlgili bildiri için bkz. KKTC Mili Arşiv ve Araştırma Dairesi, R.N. 2304, K.N. 78

⁵¹ "Kıbrıs'ta Türk Evleri Bombalanıyor", *Ulus Gazetesi*, 12 Temmuz 1958, sayı: 12662

⁵² Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 150

⁵³ "Kıbrıs'ta Durum Dün Çok Gergin Bir Hal Aldı", *Milliyet Gazetesi*, 24 Aralık 1956, sayı: 2374

⁵⁴ "Volkan Bütün Kıbrıslı Rumlara Savaş İlan Etti", *Ulus Gazetesi*, 16 Temmuz 1958, sayı: 12666

⁵⁵ "Volkan da Silah Teslim Edecek", *Ulus Gazetesi*, 15 Mart 1959, sayı: 12281

⁵⁶ 11.09.1955, 18.11.1955, 04.12.1955 ve 17.12.1955 tarihli Halkın Sesi Gazetesi'nde VOLKAN Teşkilatı'nın bildirileri yayınlanmıştır. Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 159

bulunacaklarını ilan etmişlerdir.⁵⁷ VOLKAN teşkilatının kana kan politikası Rum tarafında endişe yaratmıştır. Bu nedenle Rumlar, VOLKAN örgütüne karşı EOKA'yı kullanarak VOLKAN birliğini söndürmeye çalışmışlardır.⁵⁸

VOLKAN teşkilatının varlığından haberdar olan İngiliz Sömürge Yönetimi örgütün en faal üyelerini denetim altına almış, örgütün etkin bir şekilde çalışmasını engellemiştir. VOLKAN liderlerinin örgütten uzaklaştırılmasına rağmen örgüt varlığını korumuş ancak etkinliğini kaybetmiştir. Bu durum Türk toplumunu 1950'li yılların sonunda yeni bir örgütlenmeye yöneltmiştir.

Dr. Fazıl Küçük'ün maddi ve manevi desteği ile kurulan VOLKAN teşkilatını Rauf R. Denktaş dinamik olarak tanımlamakta ancak faaliyetlerinin günlük ve tepkisel olduğunu, Rumlar bir Türk öldürdüğü zaman birkaç dükkan yakmak ya da nümayişler düzenlemekten ileri gidemediğini belirtmiştir.⁵⁹

1.1.3 Dokuz Eylül Cephesi

VOLKAN örgütü faaliyetlerini devam ettirirken bu örgüt içinde yer alan bir grup, VOLKAN örgütünün eylemlerini yeterli bulmayıp ve VOLKAN'ın etkisini yitirdiğini düşünerek Dokuz Eylül Cephesi adıyla yeni bir örgüt kurmuşlardır. Dokuz Eylül Cephesi'nde yer alan birçok genç VOLKAN'ın etkisini yitirdiği düşüncesiyle yeni bir örgütlenmeye gitmiş olsalar da VOLKAN'dan tamamen kopmamış, her iki örgütün içinde de yer almışlardır.⁶⁰

“Dokuz Eylül” günü Türk tarihi içinde iki önemli yere sahiptir. Lefkoşa'nın fethi ve İzmir'in düşman işgalinden kurtuluş gününe denk gelen bu tarih özellikle örgütün ismi olarak seçilmiştir.⁶¹

Dokuz Eylül Cephesi'nin kurucusu, VOLKAN örgütü içinde aktif görev alan Ulus Ülfet⁶² olarak bilinmiştir.⁶³ Her ne kadar örgütün kurucusu Ulus Ülfet olarak

⁵⁷ “Tedhişçiler Geçen Akşam Polis Karakolunu Bastılar”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1955, sayı: 3389

⁵⁸ “Volkan Birliği'ni EOKA Söndürmeye Çalışıyor”, *Ulus Gazetesi*, 11 Ağustos 1958, sayı: 12695

⁵⁹ “Dr. Fazıl Küçük'ün Beyanati”, *Zafer Gazetesi*, 23 Aralık 1956, sayı: 12261, M. Can Kasapoğlu, “Kıbrıs'ta Yerel Bir Mukavemet Örgütü Olarak Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) İncelenmesi”, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s. 55

⁶⁰ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 152

⁶¹ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 155

⁶² 1937 doğumlu hukuk öğrencisi Ulus Ülfet, EOKA tedhiş örgütüne karşı verdiği mücadele sırasında 27 yaşında şehit olmuştur. Ulus Ülfet verilen mücadelenin ilk şehitlerindendir.

<http://www.afrikagazetesi.net/arsivafrika/Ocak2011/28ocak2011.pdf>. Erişim Tarihi 17.03.2011

⁶³ Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 166

bilinse de örgütün asıl kurucusu Dr. Fazıl Küçük'tür.⁶⁴ Rauf R. Denктаş da örgütün asıl kurucusunun Dr. Fazıl Küçük olduğunu belirtmiştir. Rauf R. Denктаş'a göre Dr. Fazıl Küçük, kurmuş olduğu bu örgüte hiçbir zaman sahip çıkmamıştır.⁶⁵ Elimizde bu örgüte ait yeterli bilgi bulunmadığından diğer yer altı örgütlerinde olduğu gibi Dokuz Eylül Cephesi'nin de bir kuruluş şeması bilinmemektedir.

Dokuz Eylül Cephesi, Ulus Ülfet ve diğer örgüt üyelerinin bomba yaparken feci bir patlama sonucu 1957'de hayatlarını kaybetmesiyle kısa süre içerisinde dağılmıştır. Bu nedenle örgüt çalışmaları sadece birkaç bildiri ile sınırlı kalmıştır.⁶⁶ Dokuz Eylül Cephesi'nin yaşanan bu acı olay sonucunda dağılmasıyla Kıbrıs Türkleri milli mücadelelerine önemli bir yön veren Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kurmuşlardır.

1.1.4 Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)

1.1.4.1 TMT'nin Kuruluşu

Türk toplumunun milli mücadele savunması için kurmuş olduğu diğer yer altı örgütlerinde olduğu gibi TMT'nin de kuruluş tarihi ile ilgili kesin bilgiye sahip değiliz.⁶⁷ TMT'nin gerçek kuruluş tarihi ile ilgili ortak bir görüş olmamakla birlikte üç farklı tarih üzerinde daha fazla durulmuştur.⁶⁸ Bu tarihler; 15 Kasım 1957, 26-27 Kasım 1957 ve 1 Ağustos 1958 olarak belirtilmektedir.⁶⁹ Günümüzde asıl kabul gören ve ders kitaplarında da yer alan tarih 1 Ağustos 1958'dir.⁷⁰ Dr. Fazıl Küçük de TMT'nin kuruluşunu örgütün Türkiye tarafından desteklendiği 1 Ağustos 1958 tarihi, kurucusunu

⁶⁴ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 2

⁶⁵ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 3

⁶⁶ Sibel Akgün, *a.g.m.*, s. 167

⁶⁷ Erten Kasımoğlu, *Eski Günler Eski Defterler*, Novemberson Yayıncılık, 3.Baskı, KKTC, 2006, s.79, Eser Rauf R. Denктаş ile yapılan röportajları içermektedir.

⁶⁸ Mehmet S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır C.1 eserinde TMT'nin kuruluş tarihini 23 Kasım 1957 olarak göstermiştir. Teşkilatın 1 Ağustos 1958'de Türkiye tarafından tanınması ile de kuruluşunu tamamladığı belirtilmiştir. s. 185. İsmail Tansu ise TMT'nin proje taslağı olan Kıbrıs'ı İstirdat Projesi'ni (KİP), tek başına hazırladığını belirtmektedir. İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 32

⁶⁹ Bazı kaynaklar, Genelkurmay Özel Harp Dairesi tarafından Kıbrıs'taki TMT'yi organize etmek ve yönetmekle görevlendirilen Yarbay Rıza Vuruskan'ın 1 Ağustos 1958'de Kıbrıs'a gidişini TMT'nin kuruluş tarihi olarak kabul ederken, Kemal Tanrısevdi ise kendi evinde yapılan 15 Kasım 1957 tarihli ilk toplantıyı dikkate aldığı için TMT'nin 15 Kasım 1957'de kurulduğunu belirtmektedir. TMT'nin dağıtılan ilk bildirisi, İngiliz sömürge yönetiminin eline 29 Kasım 1957 tarihinde ulaştığı için de, Sömürgeler Bakanlığı'na gönderilen gizli raporda TMT'nin kuruluşu "29 Kasım 1957" olarak belirtilmektedir. Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 11-19

⁷⁰ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 16

ise Türkiye'nin görevlendirdiği Rıza Vuruşkan olarak kabul etmiştir.⁷¹ Bu durumdan anlaşılacağı üzere Dr. Fazıl Küçük, TMT'nin kuruluşunda Türkiye'nin desteklediği tarihi esas almıştır.

TMT, birbirinden habersiz kurulan Türk teşkilatlarını bir araya toplamaya çalışmıştır. Böylece Kıbrıs Türklerinin savunmasını tek elden yürütmeyi amaçlanmıştır. TMT'den önce kurulan örgütlerde yer alan kişiler TMT'nin kurulması ile bu örgüt içerisinde yer almaya başlamışlardır. TMT, Türk milletinin bağrından kopan ilk mukavemet teşkilatı değilse de hedefi tayin edilmiş, bilinçli bir politika takip eden ve devamlılık gösteren ilk kuruluş olmuştur.

Türk toplumunun kurmuş olduğu diğer örgütler gibi TMT adından da anlaşılacağı üzere bir savunma örgütü olmuştur. TMT sadece yapılacak saldırıları hedef almıştır.⁷² Çünkü TMT'nin kuruluş amacı Türk halkının varlığını korumaktır. TMT'nin kurulmasını gerektiren faktörler şöyle sıralanmıştır:

- 1) EOKA'nın siyasi liderliğe bağlı olarak Rumların siyasetini güden bir yer altı teşkilatı halinde etkili faaliyeti karşısında hissedilen boşluk.
- 2) Halkımızın bölgesel ve birbirinden ayrı mukavemet hücrelerini etkili bir şekilde faaliyet gösterebilmesi için gerekli görülen “tek çatı”nın kurulması.
- 3) Türkiye'deki mukavemetçilerle bağlantı kurulması ihtiyacı
- 4) Uzun vadeli bir mukavemete geçebilmek için halka ve desteğe itimat telkini.

TMT bu faktörlerin gerektirdiği şekilde düşünülmüş, kurulmuş ve yaşatılmış bir örgüttür.⁷³

Kıbrıs sorunun barışçıl yollardan kolaylıkla çözümlenemeyeceğini gören Türkiye Hükümeti 1958 yılı başında Kıbrıs'ta, EOKA'ya karşı TMT'nin kurulmasına izin vermiştir.⁷⁴ 1 Ağustos 1958 tarihine kadar Türkiye, teşkilat faaliyetine katkı sunmamıştır. 1 Ağustos 1958 tarihinden itibaren Türkiye askeri bakımdan TMT'yi destekleyip, örgütü “profesyonelleştirmeye” yönelik eğitmesinden sonra Kıbrıs Türk toplumu askeri örgütlenmeyi gerçekleştirmiştir.⁷⁵ Kıbrıs toplumunun mücadelesinde

⁷¹ Fazıl Küçük, “TMT'nin Kurucusu Rıza Vuruşkan'ın Ölümü Üzerine”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Şubat 1979, sayı:116935

⁷² Fazıl Küçük, “Dr. Küçük'ün Rossides'in İddialarına Yanıtı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Kasım 1978, sayı: 11651

⁷³ Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 160

⁷⁴ İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 21

⁷⁵ Meltem Onurkan Samani, “Kıbrıslı Türkler Açısından Türkiye'nin Kıbrıs Sorunu'na Müdahil Olma Süreci Ve Önemi”, *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000, I.Cilt-Tarih*, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları 13, Gazimağusa-KKTC, 2000, s. 459

başarılı olması Türkiye'nin hamiliği sayesinde olmuştur. Bu nedenle TMT'nin resmi kuruluş tarihi daha sonra Türkiye'den destek aldığı 1 Ağustos olarak kabul görmüştür.⁷⁶ TMT'yi, Türkiye'ye tanıtan Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denktaş olmuştur. Bu iki liderin Türkiye'ye örgütten bahsetmesi ile örgütün temelleri atılmıştır.⁷⁷

TMT'nin resmi kuruluşu Türkiye tarafından gönderilen Albay Rıza Vuruşkan tarafından gerçekleştirilmiştir.⁷⁸ Fakat Rıza Vuruşkan anılarında “*Kıbrıs'taki gizli Mukavemet Teşkilatı'nı organize etmek üzere görevlendirildiğini*” bildirmiştir.⁷⁹ Bu ifadende anlaşılabileceği gibi Rıza Vuruşkan bir teşkilat kurmaya değil, var olan TMT'yi organize etmek ve yönetmek göreviyle Kıbrıs'a gönderilmiştir. Teşkilatın kuruluşundaki ve ilk beyannamesindeki ismi Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı (KTMT) olup, 1958 yılında Türkiye'ye bağlanmasıyla TMT adını almıştır.⁸⁰

29 Mayıs 1959 tarihinde yayına başlayan Nacak Gazetesi, Rauf R. Denktaş adına çıkmış ve TMT'nin yayın organı olarak kullanılmıştır. Böylece gazete aracılığı ile topluma yön verilmeye çalışılmıştır.⁸¹

1.1.4.2 Dr. Fazıl Küçük'ün Ve Türkiye'nin TMT İle İlişkisi

TMT, kuruluşunu ilk aşamada Dr. Fazıl Küçük ve Türkiye'den gizlemiştir. Örgüt üyeleri bu durumun o günün şartları için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Kemal Tanrısevdi⁸² yapmış olduğu açıklamada Dr. Fazıl Küçük'ün Türk toplumunun siyasi bir lideri olarak “*bu gibi akıbeti belli olmayan bir örgüte girmesini uygun görmediğini*” belirtmiştir.⁸³ Türkiye, TMT yönetici kadrosunun Dr. Fazıl Küçük'ün lider pozisyonunu zayıflatacak hiçbir hareketine sıcak bakmamıştır. Başka bir ifade ile hükümet, Dr. Fazıl Küçük'ü korumakta, kendisini bu davanın vazgeçilmez

⁷⁶ Halil Sadrazam, *a.g.m.*, s. 59

⁷⁷ Ayhan Cankut, *a.g.t.*, s. 161

⁷⁸ Fazıl Küçük, “TMT'nin Kurucusu Rıza Vuruşkan'ın Ölümü Üzerine”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Şubat 1979, sayı:116935

⁷⁹ Ahmet C.Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 20

⁸⁰ Halil Sadrazam, *a.g.m.*, s. 59

⁸¹ Hasan Mutlu, “*Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı*”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 73

⁸² Türkiye'nin Lefkoşa Başkonsolosluğu'nda görevli Kemal Tanrısevdi, TMT'nin kurucularındandır. Osman Yıldız, “Dr. Fazıl Küçük'ün TMT İle İlgili Halkın Sesi Gazetesi'ndeki TMT İle İlgili Yazıları”, *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009, s. 282

⁸³ Ahmet C.Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 14

lideri olarak görmektedir.⁸⁴ Dr. Fazıl Küçük'ün de üst yönetiminde Dr. Burhan Nalbantoğlu'nun⁸⁵ bulunacağı bir teşkilata çok sıcak bakmayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle ilk aşamada Dr. Fazıl Küçük'e bilgi verilmemesi kararlaştırmıştır.⁸⁶ Bu durumu kabul etmeyen Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Rauf R. Denктаş'a göre TMT'nin kuruluş aşamasında karşılaştıkları zorluklardan biri de gizli kurulan örgütten başlangıçta Dr. Fazıl Küçük'e haber vermemek olmuştur. Rauf R. Denктаş'ın bu duruma şiddetle karşı çıkmasına rağmen alınan karar gereği bilgiler gizli tutulmuştur. Rauf R. Denктаş bu durumu şöyle açıklamıştır:

“...fakat Dr. Küçük, TMT'nin tam teşekkülünden hemen sonra İstanbul'da bir otel odasında Karabelen Paşa ve İsmail Tansu ile buluşup “Ağrı” kod ismi ile teşkilatın fahri başkanı yapılmasına rağmen, teşkilatın üst kademesinde Dr. Nalbantoğlu'nun bulunuşu nedeniyle bu teşkilata daima kuşku ile baktı ve hal ve davranışları ile yıllar içinde teşkilat liderliğini çok zor duruma getirdi. Kanımca, kuruluş anında konu Dr. Küçük'e açılmış olsaydı ve Dr. Nalbantoğlu kurucular arasında görünmeyip arka planda kalsaydı, Dr. Küçük ile teşkilat arasında zaman zaman beliren problemler de asgari seviyeye düşmüş olacaktı... İkinci problem daha da çetrefilliydi. İki arkadaşım, kurulacak teşkilatın hiçbir şekilde Türkiye ile irtibatı olmaması görüşünü savunuyorlardı. İşe Türkiye karıştığı takdirde, elimiz kolumuz bağlanacaktı. Hâlbuki gaye, teşkilatın desteklediği siyasi liderliğin Türkiye'yi de etkileyip harekete geçirebilmesiydi.

⁸⁴ İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 184

⁸⁵ Dr. Burhan Nalbantoğlu, 1925 yılında Gazimağusa kentinde doğdu. 1947 yılında tıp öğrenimi için gittiği İstanbul'da Kıbrıs Türk Kültür ve Yardım Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Buradaki Kıbrıs Okullarından Yetişenler Cemiyeti ile Ankara'daki Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin birleşmesinde rol oynadı. Tıp öğrenimini tamamlayarak Kıbrıs'a dönen Nalbantoğlu, Rauf Denктаş ve Türkiye'nin Lefkoşa Başkonsolosluğu'nda görevli Kemal Tanrısevdi ile birlikte 17 Kasım 1957'de sivil toplum örgütü nitelikli TMT'nin kuruluşunu gerçekleştirdi. Aynı yıllarda Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu genel sekreterliği görevini yürüttü. 1960-1963 yılları arasında Kıbrıs Temsilciler Meclisi'nde milletvekilliği, 1969 yılında ise, Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'nde Sağlık Bakanlığı yaptı. Adıyla anılan Lefkoşa Devlet Hastanesi'nin yapımında büyük emekleri geçen Dr. Burhan Nalbantoğlu, Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) ve Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP)'nin kurucuları arasında yer aldı. Mağusa milletvekili olarak Temsilciler Meclisi'ne seçildi. 1969-1973 döneminde sağlık bakanı olarak Lefkoşa Devlet Hastanesi ile birçok sağlık ocağının açılışını gerçekleştirdi. 6 Şubat 1981'de beyin kanaması sonucu hayatını kaybetti. http://tr.wikipedia.org/wiki/Burhan_Nalbanto%C4%9Flu, Erişim tarihi 16.03.2011

⁸⁶ Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi görevlerin yanında, özel ve katı kurallarla yönetilmesi zorunlu olan TMT'nin yorucu ve tehlikeli faaliyetleri içinde yıpranmaması düşünülmüştür. İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 182, Hasan Mutlu, *a.g.t.*, s. 11.

Ben buna da (arkadaşlarımın görüşüne) karşıydım. Çünkü, EOKA adı altında Rumların kendi halkına neler yaptığını görüyordum... ”⁸⁷

TMT ilk bildirisini 26 Kasım 1957 tarihinde yayınlamıştır.⁸⁸ Rauf R. Denктаş, Dr. Nalbantoğlu ve Tanrısevdi tarafından 23 Kasım 1957 tarihinde hazırlanan bildiriler, 26 Kasım günü TMT’ye alınan güvenilir VOLKAN’cılarının yardımıyla adanın her yerine dağıtılmıştır. TMT bildirisinin Lefkoşa’da ilk atıldığı yer Dr. Fazıl Küçük’ün evi olmuştur.⁸⁹ Böylece Dr. Küçük, TMT’den bu şekilde haberdar edilmiştir. Dr. Fazıl Küçük’ün evine atılan TMT’nin ilk bildirisi şöyledir:

“VOLKAN, 9 Eylül Cephesi ve buna benzer teşkilatlar lağvedilmiştir. Bunun yerine, Kıbrıs Türkü’nün bağrından çıkmış, gerek emperyalist Sömürge İdaresi’ne gerekse Kıbrıs’ı Yunanistan’a ilhak yolunda ENOSİS’i temine çalışan Rum sürülerine karşı Kıbrıs Türklerini savunma görevini üstlenmek üzere yeni bir teşkilat kurulmuştur. Bu bir saldırı değil, savunma teşkilatıdır. Bütün Kıbrıs Türklerini bu teşkilata destek olmaya ve bu teşkilat içinde yer almaya çağırıyoruz.”⁹⁰

VOLKAN Teşkilatı’nın bir bildiri ile dağıtılması farklı düşünceleri doğurmuştur. VOLKAN’nın lağvedilmesi ile Dr. Fazıl Küçük’ün gücünü kırılmasının hedeflendiği belirtilmiştir. Çünkü VOLKAN lağvedildiği takdirde TMT, Kıbrıs’ta en önemli örgüt olarak varlığını koruyacaktır.⁹¹

Rauf R. Denктаş; Dr. Fazıl Küçük’ün, TMT’nin ilk bildirisine verdiği tepkiyi şu şekilde anlatmıştır:

“Kapısının altından atılan TMT’nin ilk bildirisini okuyan Dr. Küçük oldukça öfkeliydi. Sabahleyin karşılaştığımızda “Bunlar da kim?.. Benden habersiz neler karıştırıyorlar?” diye sordu... Doktor oldukça şüphelenmişti... Kuşkularını giderip Doktor’u ikna etmek zannettiğim kadar kolay değildi. Doktor kendisinden habersiz, bilgisi dışında olan her şeye çok duyarlı ve kuşkucu idi ve haklıydı. TMT de kendisinden gizli kurulduğuna göre kendisine ve liderliğine karşı olan bir teşkilattı. VOLKAN’ın lağvedilmesi, kendine göre kuşkularını doğruluyordu... Demek ki TMT kendisine karşı bir grup tarafından kurulmuştu

⁸⁷ Ahmet C.Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 8

⁸⁸ Ahmet C.Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 12

⁸⁹ Hasan Mutlu, *a.g.t.*, s. 25

⁹⁰ Hasan Mutlu, *a.g.t.*, s. 26

⁹¹ M. Can Kasapoğlu, *a.g.t.*, s. 61

ve hayra alamet değildi... Dr. Küçük'ün şüphelerini gidermeye çalıştım. "Sana karşı bir hareket değildir. Bunlar güvenilir arkadaşlardır. Senin de siyasi liderliğini kabul ediyorlar." dedim. Kurucuları arasında Burhan Nalbantoğlu olduğu için kurucuların isimlerini vermedim... Doktor, Nalbantoğlu'nu sevmez ve yanına yaklaştırmazdı... Doktor'dan TMT'yi desteklemesini istedim... Kısa bir süre sonra her şeyi bileceğini anlattım. Tatmin olmamıştı, fakat bir şey de demedi..."⁹²

Rıza Vuruşkan yaptığı açıklamada Dr. Fazıl Küçük'ün, TMT'ye biraz mesafeli durduğunu, bu tür bir örgütün kendi nüfuzunu zayıflatacağı endişesi içinde olduğunu ve Türkiye'den silah sevkiyatını Rauf R. Denктаş'ın teşvikiyle ilkin Erenköylülerin başlattığını açıklamıştır.⁹³ Dr. Fazıl Küçük'ün parti lideri olması da TMT'ye açıkça üye olmasına engel olmuştur. Örgütün kuruluşunun Kıbrıs tarihi açısından öneminin farkında olan Dr. Fazıl Küçük, TMT'nin kuruluşu ile başı boş hareketlerin son bulup, düzenli bir direnişe geçildiğini düşünmüştür.⁹⁴

TMT kurucuları arasında Rauf R. Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi gibi isimlerin olduğunu açıklarken Dr. Fazıl Küçük'ü TMT kurucuları arasında göstermemişlerdir.⁹⁵ Dr. Fazıl Küçük bu açıklamaya karşı çıkarak *"TMT'nin birkaç kişinin eseri olmayıp 140 bin Türk'ün alın teri ile meydana gelen mukavemet ve müdafaa gücümüzdür."*⁹⁶ diyerek TMT'yi biz kurduk diyenlere gönderme yapmıştır.

Teşkilatta yer alan kişilere, kimliklerinin gizli tutulması için kod isimler verilmiştir. Örgüt içerisinde Dr. Fazıl Küçük'ün kod adı Türkiye'nin en yüksek dağı olan "Ağrı", Rauf R. Denктаş'ın da kod adı "Toros" olarak belirlenmiştir. Bu küçük ayrıntıdan da anlaşılacağı gibi Dr. Fazıl Küçük, TMT'nin kuruluşundan haberdar olmasa dahi en kısa zamanda TMT içine girerek en etkili kişi konumuna gelmiştir.⁹⁷

Dr. Fazıl Küçük, 1973'ten itibaren yazılarında TMT'ye yer vermiştir. Halkın Sesi Gazetesi'nde yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda Dr. Fazıl Küçük'ün, TMT

⁹² Hasan Mutlu, *a.g.t.*, s. 25-26

⁹³ TMT'nin ilk resmi komutanı Rıza Vuruşkan'ın TMT notlarından alıntıdır. Yarbay Rıza Vuruşkan; 22 Temmuz 1958 tarihinde Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu ile General Karbelen, Albay Eyüp Mater, Binbaşı İsmail Tansu, Yüzbaşı Rahmi Ergün ve Yüzbaşı Mehmet Özden'in katıldığı toplantıda söz konusu açıklamayı yapmıştır. Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 21,

⁹⁴ Fazıl Küçük, "1 Ağustos", *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ağustos 1982, sayı: 15958

⁹⁵ Osman Yıldız, *a.g.m.*, s. 282

⁹⁶ Fazıl Küçük, "TMT Nedir?", *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ağustos 1973, sayı: 9783

⁹⁷ Dr. Fazıl Küçük'ün oğlu ve Halkın Sesi Gazetesi'nin sahibi Mehmet Küçük ile 29 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

ile doğrudan iki⁹⁸ makalesi olduğu tespit edilmiştir. Dr. Fazıl Küçük, TMT'ye verdiği önemi 1970'li yıllarda yazdığı makalelerinde ifade etmiştir.⁹⁹ Dr. Fazıl Küçük'ün yazdığı makaleler hem TMT'nin, Kıbrıs'ın geleceği ve bağımsızlığı için gerekli olduğunu düşünmesinden hem de çelişkilerle dolu TMT tarihini aydınlatmak istemesinden kaynaklanmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün *"münevver, köylü, şehirli, işçi hamimiz ve desteğimiz, felaketli günlerimizin tek dayanağı TMT'dir."*¹⁰⁰ şeklinde kaleme aldığı makalesinden de anlaşılacağı gibi TMT'yi Kıbrıs'ın geleceğinin garantisi ve mukavemetin belkemiği olarak görmüştür.¹⁰¹

1970'li yıllarda TMT ile ilgili suskunluk bozulmuş olsa dahi TMT'ye ait bilgiler bugün dahi net bir şekilde anlaşılamamıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün *"TMT Nedir?"* başlıklı makalesinin verdiği bilgiler bu yönden önem arz etmiştir.¹⁰² Dr. Fazıl Küçük, TMT için düşüncelerini 1972 yılında şu sözleriyle ifade etmiştir:

"TMT'nin Yavruvatan'a uzun yıllardır yaptığı hizmetleri tarih elbette bir gün yazacaktır. Temelleri atılan Mukavemet Teşkilatı, kahir bir ekseriyetin boğazımıza sapladığı hançerleri geriye itmek, masum kimseleri her türlü tecavülden korumak, hakiki vatanımız olan topraklarımızı aç ve sefil terk etmemek için bizlere yardımcı olmuştur..."

...Atatürk'ten ders alanlar, O'nun ilkelerine bağlı kaldığımız müddetçe, zaferden zafere ulaşabilmenin mümkün olacağına inananların etrafında tüm

⁹⁸ Osman Yıldız, Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-1981)*, C. 1-2-3-4, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Lefkoşa-Kıbrıs, 2007

⁹⁹ Kıbrıs Milli Arşivi'nde incelemiş olduğum 1942-1984 yılları Halkın Sesi Gazetesi'nde, Dr. Küçük imzalı örgütle ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak yazılar da bulunmaktadır. Halkın Sesi Gazetesi'nde 1970 sonrası yayınlanan Dr. Fazıl Küçük imzalı yazılar incelendiğinde doğrudan ya da dolaylı olarak TMT ile ilgili bilgilerin yer aldığını görürüz. TMT ile ilgili doğrudan yazılmış makaleleri 1 Ağustos 1973 tarihinde Halkın Sesi Gazetesi'nde yayınlanan ve TMT ile ilgili yazdığı ilk yazı olan *"TMT Nedir?"* ve 10 Ağustos 1973 tarihinde yine Halkın Sesi Gazetesi'nde çift yıldız (**) işareti ile yayınlanan *"TMT'ye Güvenimiz Tamdır"* makaleleridir. Bu iki makalenin dışında Dr. Fazıl Küçük, Halkın Sesi Gazetesi'ndeki makalelerinde dolaylı olarak da olsa TMT'yi anlatmıştır. Dr. Küçük'ün TMT ile ilgili diğer makaleleri: *"TMT'nin Kurucusu Rıza Vuruşkan'ın Ölümü Üzerine"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Şubat 1979, sayı: 116935, *"Dr. Küçük'ün Rossides'in İddialarına Yanıtı"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Kasım 1978, sayı: 11651, *"1 Ağustos"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ağustos 1982, sayı:15958, *"Acele Bir Tahkikat Heyetinin Gönderilmesini Rica Ediyoruz"* *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Temmuz 1975, sayı: 101475, *"Kaçanlar...Kalanlar... Alasya'ya Cevabımız 6"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Mayıs 1976, sayı: 10744, *"Makarios ve Grivas Mücadelesinin İçyüzü 3"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Ağustos 1973, *"Acı Hatıralarımdan Birkaç Satır"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Aralık 1976, sayı: 10973, *"İsrar Ediyoruz"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Ağustos 1975, sayı: 10489

¹⁰⁰ Fazıl Küçük, *"TMT Nedir ?"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ağustos 1973, sayı: 9783

¹⁰¹ Fazıl Küçük, *"TMT'ye Güvenimiz Tamdır"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Ağustos 1973, sayı: 9792

¹⁰² Fazıl Küçük, *"TMT Nedir?"*, *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ağustos 1973

olarak,145.000 Türk toplumunun, tek bir saf halinde kalemizi korumanın bahtiyarlığı içindeyiz. İman ve inancın diyarı olan bu siper, çelik manialara benzetilemez. Çelik, ateş karşısında eriyebilir, yıkılabilir. Cephemizi değil eritmek, gedikler bile açmak imkansız olduğunu, geçen uzun devir göstermiş, ispat etmiştir. TMT'ye bağlıyız, ona güveniyoruz ve inanıyoruz.”¹⁰³

Kemal Tanrısevdi, TMT'nin kuruluş aşamasında, Türkiye'nin işin dışında bırakıldığını, bu nedenle Türkiye'nin TMT'nin kuruluş aşamasında bir katkısı olmadığını sadece Dr. Fazıl Küçük'ün matbaası için maddi katkıda bulunduğunu ve Türkiye'nin örgütün kuruluşundan üç ay sonra haberdar olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁴ Türkiye'ye gitmeden TMT'nin varlığını öğrenen Dr. Fazıl Küçük; Rauf R. Denktaş'ın, TMT üyesi olduğunu Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Rauf R. Denktaş ile yaptığı toplantıda öğrenmiştir. Rauf R. Denktaş, Türkiye'nin, TMT'den haberdar olmasını şöyle anlatmıştır:

“...Ocak 1958'in ilk günlerinde ben Dr. Küçük'le ilk kez Ankara'ya gittim. Gitmeden önce oturup anlaştık. Doktor gazete için Türkiye'den yardım isteyecek, ben de TMT için silah ve idareci isteyeceğim. Bu anlaşma ile Ankara'ya gittik ve görüşmeye başladık. Doktor hep kendi isteklerini anlattı, fakat silah işinden hiç haber yok.

Dediğim gibi bu, benim Türkiye ile ilk temasım ve Fatin Rüştü Zorlu ile ilk görüşmem. Görkemli, gayet efendi, kendinden emin, vatanperver ve Doktoru çok seven bir zat... Baktım ki artık kalkıp gidiyoruz... Bunun üzerine “Bir maruzatım var.” dedim. Tekrar oturduk; “Biliyorsunuz Rumlar EOKA'yı dağıtmadı, silahlanıyorlar. Biz de TMT'yi kurduk; halk dağınıktı, onu toparladık ama bu teşkilata silah ve eğitimci lazım. Biz bu işi tek başımıza yürütemeyiz” dedim.

Zorlu “Ya öyle mi ? Size silah göndersem alabilir misiniz ?” dedi.

“Alırsız tabi... Bizim VOLKAN'dan kalma insanlarımız var. Alabilirler” dedim. Dr. Küçük ise bundan emin olmadığını söyledi. Bunun üzerine Zorlu “Sen git, arkadaşlarınla konuş, Doktor bir süre daha Ankara'da kalsın. Sen gittikten sonra bize bilgi veriniz ve bir şeyler yaparız.” dedi.

O tarihten 9 ay geçti, TMT'ye Türkiye'den lider gönderilmedi. Doktor'un o lafı, işi 9 ay geciktirdi. İşte bu nedenle biz, Haziran ve Temmuz 1958 olaylarını

¹⁰³ Lütfi Özter, Kıbrıs'ta Mücahit Güncesi, Türk Metal Sendikası Araştırma Bürosu Yayınları, Ankara, 2001, s. 56

¹⁰⁴ Ahmet C.Gazioğlu, a.g.e., s. 14

lidersiz ve silahsız olarak, kendi becerimizle atlatabildik. O aylarda halkın elinde av tüfeği bile yoktu.”¹⁰⁵ demiştir.

Dr. Fazıl Küçük’ün görüşmede silah mevzusunu açmaması endişelerinden kaynaklanmıştır. Halkını tanıyan Dr. Fazıl Küçük herkese silah verildiği takdirde kendi kişisel hesaplarını halletmek yoluna gideceklerinden endişelenmiştir. Rauf R. Denktaş da bu konuda Dr. Fazıl Küçük’e hak vermiştir. TMT’nin bir liderden yoksun olmasından dolayı teşkilatın bir çeteye dönüştürülmesinden endişe edilmiştir. Bu bağlamda Dr. Fazıl Küçük ile Rauf R. Denktaş, TMT’nin Türkiye’den gizlenmemesini istemiştir.¹⁰⁶ Türkiye ise TMT’nin kaçınılmaz gerekliliğine inanmış, TMT’ye doğrudan destek vermeye başlamış ve böylece TMT Kıbrıs’ın kaderini değiştirecek etkin bir güç haline gelmiştir.¹⁰⁷

TMT ile ilgili bilgilerin sınırlı olması teşkilat üyelerinin susmayı prensip edinmesinden kaynaklanmıştır. Dr. Fazıl Küçük için de aynı durum söz konusu olmuştur. Dr. Fazıl Küçük her ne kadar yazılarında TMT’yi kaleme almışsa da makaleleri TMT’nin içeriği değil örgütün önemi hakkında olmuştur. Fakat Dr. Fazıl Küçük’ün yazıları kendisinin TMT ile ilgili düşüncelerini anlamamıza yardımcı olmuştur.¹⁰⁸

Gerçek TMT’ciler ise gizlilik kuralına ve ettikleri yemine¹⁰⁹ sadık kalarak ne kendilerini tanıtmış ne de TMT’nin bilgilerini paylaşmışlardır. Fakat 1974 Mutlu Barış Harekatı sonrasında TMT’nin işlevine son verilip, Kıbrıs Türk Güvenlik Kuvvetleri’nin oluşturulmasıyla ulusal görevini başarıyla tamamlayıp¹¹⁰ tarihe mal olan bu örgütle

¹⁰⁵ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 79

¹⁰⁶ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 79

¹⁰⁷ Lütfi Özter, *Ulusal Mücadelede Denktaş*, Özyurt Yayıncılık, Ankara, Haziran 2004, s. 76

¹⁰⁸ Kıbrıs Türkü’nün, Kuvva-yi Milliyesi olan TMT ile ilgili yüzlerce kitap ve makale, onlarca yüksek lisans ve doktora çalışması yapılmıştır. Fakat bu çalışmalarda Dr. Fazıl Küçük’ün TMT’e katkılarına yeterince değinilmemiştir. Bu ayrıntıya dikkat edildiği takdirde Dr. Fazıl Küçük yazıları incelenmek kaydıyla TMT’nin tarihi ile ilgili önemli bilgiler elde edilecektir. Osman Yıldız, *a.g.m.*, s. 291

¹⁰⁹ TMT üye kayıt bilgileri ve yemin metni için şu şekildedir: “Kıbrıs Türkü’nün yaşayış ve hürriyetine, canına, malına ve her türlü anane ve mukadderatına, her nereden ve kimden olursa olsun vaki olacak tecavüzlere karşı koymak için kendimi Türk milletine adadım. Ölüm dahi olsa verilen her vazifeyi yapacağıma, bildiğim, gördüğüm işittiğim ve bana emanet edilen her şeyi canımdan aziz bilip, sonuna kadar muhafaza edeceğim. Gördüklerim, işittiklerim, hissettiklerim ve bana emanet edilenleri hiç kimseye ifşa etmeyeceğim. İfşaatın bir ihanet sayılacağı ve cezasının ölüm olduğunu biliyorum. Yukarıda sıralanan hususları harfiyen tatbik edeceğime şerefim, namusum ve bütün mukadderatım üzerine söz verir, and içerim.” KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi, R.N. 2316-A, K.N. 79

¹¹⁰ Ahmet C.Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 5

ilgili bilgilerin en doğru şekilde gün ışığına çıkarılması Kıbrıs Türk tarihi açısından son derece önemlidir.

TMT'nin kurulmasının ardından teşkilatı öğrenen İngiliz makamları, Rumların "TMT yasadışı ilan edilsin." kampanyasını kabul etmiştir.¹¹¹ Bunun sonucunda İngiliz Sömürge Yönetimi, 23 Temmuz 1958 tarihinde TMT'yi yasa dışı ilan etmiş ve yakaladığı birçok Türk gencini de TMT'ci oldukları gerekçesiyle tutuklamıştır.¹¹²

TMT örgütü 1963 olaylarına kadar faaliyetini gizli olarak sürdürmüş, 21 Aralık 1963 tarihinde yeryüzüne çıkararak Mücahit Ordusu'nu oluşturmuştur.¹¹³ Örgütün gizlilik politikası adadaki Türk varlığı açısından çok büyük önem arz etmiştir. Anavatanın milli mücadelesi için Kuvva-yi Milliye ne ifade ediyorsa, yavru vatan için de TMT onu ifade etmiştir.¹¹⁴

1.1.5 Kara Çete

Kara Çete, TMT'den sonra kurulmuştur. Ancak örgütün kuruluş tarihi belgelerin yetersizliği nedeniyle tam olarak netlik kazanmamıştır.¹¹⁵

Kara Çete, Dr. Fazıl Küçük önderliğinde Türk toplumunu Rum saldırısından korumak için Lefkoşa'da silahsız eylemler gerçekleştiren bir teşkilattır. Fakat örgüt, Türk toplumundan gerekli desteği görmemiş ve bir süre sonra da yerini TMT'ye bırakmıştır.¹¹⁶ Dr. Fazıl Küçük, TMT ile ilgili makaleler kaleme almasına rağmen kurucusu olduğu düşünülen Kara Çete örgütü ile ilgili bilgi verici herhangi bir yazı yazmamıştır. Rauf R. Denktaş'a göre ise örgütün aktif olamamasının nedeni Dr. Küçük'ün örgüte gereken önemi vermemesidir.¹¹⁷

1.2 SİYASİ PARTİLER

1931'den beri İngilizler tarafından uygulanan baskı rejimi döneminde Kıbrıs Türk toplumu lidersiz kalmış ve Anavatan'dan yeteri kadar destek görememiştir. Bu dönemde Kıbrıs Türkleri bir bocalama devri yaşamıştır. Kıbrıs Türklerinin örgütlenmesi konusunda bir takım girişimlerde bulunulmasına rağmen bir liderden yoksun

¹¹¹ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 173

¹¹² Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 184

¹¹³ Halil Sadrazam, *a.g.m.*, s. 59

¹¹⁴ İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 14

¹¹⁵ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 2

¹¹⁶ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 152

¹¹⁷ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 3

kalınmıştır. II. Dünya Savaşı sonlarına doğru İngiliz Sömürge Yönetimi'nin Türk toplumu üzerindeki sert baskılarının yumuşamaya başlaması ile Kıbrıslı Türkler kendi aralarında siyasi örgütlenmeye başlamışlardır.¹¹⁸ Kıbrıslı Türkler siyasi yollarla; toplumsal, bilimsel, ekonomik ve endüstriyel seviyelerini yükselterek, Kıbrıs Türk toplumunun menfaatlerini korumayı amaçlamışlardır.¹¹⁹

1.2.1 Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK)

1.2.1.1 Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu'nun Kuruluşu

18 Nisan 1943 tarihinde Milli Cephe ve diğer gruplarda etkili olan Necati Özkan, Av. Fadıl Niyazi Korkut, Dr. Fazıl Küçük, Necmi Avkıran, Şükrü Veysi ve diğer pek çok Türk aydınları Kıbrıs Evkaf binasında bir araya gelerek ilk siyasi birlikleri olan KATAK'ı kurmuşlardır.¹²⁰ KATAK bir siyasi parti olmaktan ziyade ekonomik ve sosyal işlerle meşgul olan bir kurum olmuştur.¹²¹

Cemiyetin başkanlığına Fadıl N. Korkut getirilmiştir. Fadıl N. Korkut'un, sömürge yönetimine karşı yıllarca mücadele etmesinden dolayı ada gençleri kendisine büyük bir sevgi ve güven beslemiştir.¹²² Dr. Fazıl Küçük de bu ilk siyasi teşekkülün kurucuları arasında olup, genel idare heyeti üyesi olarak görev yapmıştır.¹²³ KATAK'ın kurulmasına öncülük eden Kıbrıs Türk aydınları Atatürk ilkelerine bağlı ve bu ilkelerden güç alan kişilerden oluşmuştur.¹²⁴

Resmi adı Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu olan KATAK'ın, kurucuları için örgütün esas anlamı (K) Kemal (A) Atatürk (T) Türk (A) Adası (K) Kıbrıs olarak benimsenmiştir. Fakat o günün şartları gereği bu isim cemiyetin kabul ettiği 32 maddelik¹²⁵ tüzükte yer almamıştır.¹²⁶ KATAK'ın kuruluş amacı tüzüğün III. maddesinde şöyle belirtilmiştir:

¹¹⁸ Hüseyin Laptalı, "Kıbrıs'ta Bitmeyen Soykırım", *I.Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009, s. 136

¹¹⁹ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 25

¹²⁰ Mehmet S. Emrican, *a.g.e.*, s. 110

¹²¹ Fazıl Küçük, "Partiler ve Seçimler", *Halkın Sesi Gazetesi*, 13 Mart 1976, sayı: 10686

¹²² Fazıl Küçük, *Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri Teslimi, 56 yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, I.baskı, Lefkoşa, 1999, s. 80

¹²³ Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 421

¹²⁴ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.2*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 20

¹²⁵ Kabul edilen anayasanın tam metni için bkz. Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *Dr. Fazıl Küçük (1906-1984), C.1*, Lefkoşa, 1991, s. 26-31

“Cemiyetin maksadı Kıbrıs Türk Azınlık haklarını aramak, ilmi, iktisadi ve sınaî seviyelerini yükseltmek ve umumiyetle Kıbrıs Türklerinin menfaatlerini temine çalışmaktır.”¹²⁷

32 maddelik tüzük hazırlandıktan sonra Dr. Fazıl Küçük’ün de yer aldığı dokuz kişilik bir idari heyet ve iki de müfettiş seçilmiştir. İdari heyetini oluşturan kişiler şu şekildedir:

- 1) Meşveret Meclisi Azası Dr. Rauf (Başkan)
- 2) Meşveret Meclisi Azası Hakim İzzet (Başkan Yardımcısı)
- 3) Avukat Fadıl Korkut (Sekreter)
- 4) Dr. Pertev Zühtü (Faal Üye)
- 5) Belediye Azası Necmi Avkıran (Veznedar)
- 6) Belediye Azası M. Necati Özkan (Faal Üye)
- 7) Belediye Azası Dr. Fazıl Küçük (Faal Üye)
- 8) Belediye Azası Tüccar Şükrü Veysi (Tahsildar)
- 9) Eczacı Mehmet Münir (Faal Üye)

Müfettiş olarak da İddihar Bankası (Türk Bankası) Müdürü İbrahim Orhan ve kitapçı Seyfi Akdeniz oybirliği ile seçilmiştir.¹²⁸ Bütün bu çalışmalara rağmen KATAK uzun ömürlü olmayacak, Dr. Fazıl Küçük ve arkadaşlarının Milli Parti’yi kurmasıyla KATAK önemini yitirecektir. Büyük ümitlerle kurulan KATAK, 1944 yılına gelindiğinde başta Dr. Fazıl Küçük olmak üzere birçok kıymetli üyesini kaybetmeye başlamıştır.¹²⁹

1.2.1.2 Dr. Fazıl Küçük’ün Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu’ndan İstifa Etmesi

Dr. Fazıl Küçük’ün siyasi bir partinin de gerekliliğinden bahsettiği günlerde diğer gruplarda bunu kabul ederek bir araya gelmişlerdir. Dr. Fazıl Küçük, KATAK’a karşı ilk güven sarsıntısını bu seçim döneminde yaşamıştır. Evkaf binasında yapılacak seçim için binaya gelenlerin ellerine kağıtların sıkıştırıldığını gören Dr. Fazıl Küçük, merak edip bu kağıtları incelediğinde seçilecek kişilerin isimlerinin yazılı olduğunu

¹²⁶ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.1*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 110

¹²⁷ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 26

¹²⁸ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 25

¹²⁹ Derviş Manizade, *65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993, s. 539

görerek büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün grubundan hiç kimsenin listede olmaması yaşanacak sorunların başlangıcını oluşturmuştur. Böylece yapılacak olan işbirliği baştan bozulmuştur.¹³⁰ Daha ilk günden hileye başvuran bir grupla işbirliği yapmanın imkansız olduğu Dr. Fazıl Küçük tarafından anlaşılmıştır. Yapılan haksızlığa rağmen Dr. Fazıl Küçük bir süre kurumda görev almıştır.

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'ta birlik ve beraberliği sağlamak için KATAK'a katılmayı kabul etmiştir. Cemiyet içindekilerin İngilizleri karşlarına almaktan çekinmeleri ve İngilizlere yaranma politikaları¹³¹ Dr. Fazıl Küçük'ü rahatsız etmiştir. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük, KATAK'ın Türk halkına yarar getirmeyeceğini düşünmüştür.¹³² Fikir ayrılıkları KATAK üyeleri içerisinde anlaşmazlık ve huzursuzluk yaratmıştır.¹³³ Özellikle Dr. Fazıl Küçük ile Necati Özkan arasında KATAK'ın ilk günlerinden itibaren anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. KATAK'ın çalışmaları ile kendi düşünceleri arasındaki farklılık Dr. Fazıl Küçük'ün istifa etmesinin nedenlerinden biri olmuştur.¹³⁴

Dr. Fazıl Küçük cemiyetin ismini kabul etmemekle birlikte, “azınlık” kelimesinin cemiyetin isminden daha sonra çıkarılacağını söylenmesiyle KATAK'a katılmıştır.¹³⁵ Kıbrıs Türkleri adada Rumlarla eşit haklara sahip olup, adanın diğer sahipleri olarak kendilerini görmelerine rağmen kurdukları KATAK'ta neden “azınlık” kelimesinin seçildiğini ve bu azınlığın ne zaman halk olduğu hiçbir zaman sorgulamamış ve buna da gereksinim duymamışlardır.¹³⁶ Söylemle istek arasındaki bu tezatlığı fark edip, Türklere “azınlık” denmesinden rahatsız olan Dr. Fazıl Küçük, KATAK'ın kurucularından olmasına rağmen 12 Ocak 1944 tarihinde KATAK'tan

¹³⁰ Fazıl Küçük, *1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000, s. 51

¹³¹ KATAK'ın İngiliz güdümlü bir oluşum olduğu da düşünülmektedir. Turgay Akkuş, Mine Akkuş, “1950-1965 Yılları Arasında Kıbrıs Sorunu İle İlgili Basın-Yayın Araçlarında Yer Alan Değerlendirmelere Örnekler”, *1. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009, s. 293

¹³² “Milli Birlik İcra Organı Dün Toplandı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Eylül 1960, sayı: 4969

¹³³ Halil Sadrazam, *Kıbrıs Türkü'nün Özgürlük Mücadelesi Lideri Dr. Fazıl Küçük*, Kastaş Yayınları, 1996, s. 37

¹³⁴ Fazıl Küçük, “Seçim Böyle mi Olur?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Kanuni Evvel 1943, sayı: 32

¹³⁵ Halil Sadrazam, *a.g.e.*, s. 37

¹³⁶ Niyazi Kızılyürek, *Doğmamış Bir Devletin Tarihi, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s.395

ayrılmıştır.¹³⁷ Dr. Fazıl Küçük, Halkın Sesi Gazetesi'nde yayınladığı “Kıbrıs Türkü'nün Geçirdiği Acı Günler” başlıklı makalesinde istifa gerekçesini açıklamıştır.¹³⁸ Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin azınlık değil, Kıbrıs'ın yerli halkı olduğu görüşünü daima savunmuştur. Daha sonraki “Kıbrıs Halkı” söylemlerine bakıldığında Dr. Fazıl Küçük'e kadar kimse Kıbrıs Türk halkının ne zaman halk olduğunu sorgulama gereği dahi duymamıştır.

Dr. Fazıl Küçük'ün istifasına tepki gösterenler, Türkiye'de dahi tek parti varken Kıbrıs'ta ikinci partinin gereksiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Dr. Fazıl Küçük'ü KATAK'ı yıkmak ve cemaatin başına geçmeye çalışmakla suçlamışlardır.¹³⁹

Dr. Fazıl Küçük, KATAK'tan ayrıldıktan sonra bu kurumla çatışmamaya özen göstermiştir.¹⁴⁰ Böylece “Dr. Küçük KATAK'ın aleyhindedir.”¹⁴¹ propagandası yapanlara en güzel cevabı vermiştir. Dr. Fazıl Küçük, KATAK'tan ayrılmasına rağmen, KATAK ile el ele verebileceğini ve KATAK'a büyük hürmeti olduğunu belirtmiştir. Bu vesile ile her fırsatta tepkisinin KATAK'a değil, KATAK'ı istismar edenlere olduğunu ifade etmiştir.¹⁴²

Kıbrıs Türk toplumunda KATAK'ın kurulmasıyla başlayan örgütlü siyasi yaşamda, 1943-1960 yılları arasında yaşanan liderlik yarışı ve çıkar mücadelelerinden dolayı ne bir birlik ne de çok partili bir yapı oluşturmuştur. Fakat Türk toplumu ortak bir görüş etrafında toplanmıştır.¹⁴³

¹³⁷ Halil Sadrazam, *a.g.e.*, s. 29

¹³⁸ Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük (1906- 1984)*, 2. Cilt, Lefkoşa, 1991, s. 37

¹³⁹ Fazıl Küçük, *Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri Teslimi, 56 Yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1.baskı, Lefkoşa, 1999, s. 81

¹⁴⁰ Fazıl Küçük, *1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000, s. 52

¹⁴¹ Fazıl Küçük, “KATAK Açılırken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 7 Mayıs, 1943, sayı: 257

¹⁴² Fazıl Küçük, “KATAK'ın Temsil Sorunu”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Aralık 1946, sayı: 1201, KATAK iddia edildiğinin aksine “İlhak”ı ret için değil, “Muhtariyet”i ret için kurulmuştur. Fakat Dr. Fazıl Küçük, KATAK'tan uzaklaştıktan sonra KATAK Konfederasyonu'nun verdiği bir kararla KATAK'ın muhtariyete itirazı olmadığı bildirilmiştir. Fazıl Küçük, “Yalan...Yalan...Yalan...II” *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Şubat 1946, sayı: 909

¹⁴³ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 236

1.2.2 Kıbrıs Mili Türk Halk Partisi (KMTHP)

23 Nisan 1944 tarihinde Dr. Fazıl Küçük'ün evinde yapılan bir toplantıyla Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi kurulmuştur.¹⁴⁴ KMTHP, Kıbrıs Türk halkının milli karakterli ilk siyasi partisi olmuştur.¹⁴⁵ Partinin kurulması ile 63 maddelik tüzük demokratik bir şekilde müzakere edilerek kabul edilmiştir.¹⁴⁶ Parti halka daha iyi hizmet vermek ve halkın sorunlarının çözümünde daha etkili bir politika takip edebilmek amacı ile Kıbrıs'ın Türk bölgelerinde kısa zamanda şubeler açmıştır.¹⁴⁷ Dr. Fazıl Küçük, partinin kurulmasıyla Türk toplumunun mücadelesinde daha aktif rol almıştır.

KMTHP'nin kuruluş gününden de anlaşılacağı üzere Türkiye'ye bağlılık düşüncesini sürdüren Dr. Fazıl Küçük, Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli günlerinden biri olan "23 Nisan" gününü özellikle seçmiştir.

Dr. Fazıl Küçük, KMTHP'nin kuruluş amacını Halkın Sesi Gazetesi'nde halka duyurmuştur. Dr. Fazıl Küçük açıklamasında partinin tek amacının yasal yollarla Türk halkının refah düzeyini yükseltecek çareler aramak olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁸

Dönemin bazı aydınları partinin kuruluşunu; Dr. Fazıl Küçük'ün, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'ndan (KTKF) istediği desteği bulamamasına bağlamışlardır. KTKF başkanlığına Faiz Kaymak'ın seçilmesi ve Dr. Fazıl Küçük'ün federasyonda yer alamaması Dr. Fazıl Küçük'ü hayal kırıklığına uğratmıştır. Bu durum Dr. Fazıl Küçük'ü yeni bir siyasi birliğin oluşturulmasına sevk etmiştir. Faiz Kaymak'ın federasyon başkanı seçildiği gün Dr. Fazıl Küçük'ün yanında yer alan Kıbrıs Çiftçiler Birliği eski başkanı Hüseyin Gültekin'in belirttiğine göre; Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'ndan beklediği desteği göremeyen Dr. Fazıl Küçük bu durumu kabullenememiştir. Dr. Fazıl Küçük, KTKF yönetim kuruluna dahi seçilmemesine öfkelenerek, toplantının yapıldığı Evkaf binası merdivenlerinden inerken "*başka parti*" diye söylenmesi ile yeni bir parti düşüncesini açıklamıştır.¹⁴⁹ Böylece daha sonra Kıbrıs Türktür Partisi adını alacak olan Kıbrıs Mili Türk Halk Partisi'nin kurulacağı ifade edilmiştir.

KMTHP'nin varlığından rahatsız olanlar "Parti diğer kurumları yıkmak için kurulmuştur." propagandasına başlamıştır. Fakat Dr. Fazıl Küçük her fırsatta partinin

¹⁴⁴ "Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi Kuruldu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Nisan 1944, sayı: 408

¹⁴⁵ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)*, C.1, Lefkoşa, 1991, s. 48

¹⁴⁶ "Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 29 Nisan 1944, sayı: 412

¹⁴⁷ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 59

¹⁴⁸ "Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 29 Nisan 1944, sayı: 412

¹⁴⁹ Kıbrıs Çiftçiler Birliği eski başkanı Hüseyin Gültekin ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

kuruluş amacının vatan ve millet sevgisi olduğunu, partinin halkın sinesinden doğduğunu ve demokrat temeller üzerine kurulduğunu dile getirmiştir.¹⁵⁰

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkının % 90'nın parti ve federasyon etrafında toplandığını belirterek, Türk halkının partiye verdiği desteğin büyüklüğünden bahsetmiştir. Türkiye'de bulunan halkın da partiye verdiği desteğini önemini vurgulayan Dr. Fazıl Küçük, Anadolu'dan gelen mektuplar ve heyetlerin kendilerine bağlılıklarını ifade ettiğini belirtmiştir.¹⁵¹

Dr. Fazıl Küçük iki cemaatin birbirinin boğazına sarılmasından acı duyanların başında geldiğini fakat toplum adına kendisini sorumlu hissettiğinin altını çizmiştir. Toplum sorunlarını çözmek için çok dikkatli olunması gerektiğini, aksi takdirde bu durumun 120 bin Türk'ün bekasını etkileyeceğini ve bu nedenle alelacele ileri sürülen tekliflerin düşünülmeden kabul edilmeyeceği belirtmiştir. Rumlara güvenmediğini bir kez daha vurgulayan Dr. Fazıl Küçük, Türklerin barış yanlısı olup, samimi olduklarını ama Rumların bin bir hali olduğundan onlara duyduğu güvensizliği açıkça ifade etmiştir.¹⁵²

1.2.3 Kıbrıs Milli Türk Birliği

Kıbrıs Türklerinin aynı amaç uğruna farklı kurumlarla haklarını savunmaları mücadelelerinde büyük zorluklar çıkarmıştır. Toplumun mücadelesi için birliği sağlayan tek bir siyasi partiye gerek duyulmuştur.¹⁵³ Zaten dönemin şartlarına bakıldığında o günlerde değişik siyasi parti ya da fikirlerin oluşmasına Türk toplumunun tahammülü kalmamıştır. Dava tüm Kıbrıs Türklerinin davası olmasına rağmen ayrı ayrı hareket etmenin Kıbrıs Türk toplumuna verdiği zarar anlaşılmıştır.

Türkiye'deki Kıbrıslı Türkler de amaçlarına daha sağlam adımlarla ulaşmak için tek çıkar yolun birleşmek olduğuna inanmışlardır. Bu durumun anlaşılması Türk toplumunda birlik ve beraberliği sağlamıştır. İşte bu temeller üzerine kurulan Kıbrıs Türk Milli Birliği gerektiğinde Kıbrıs Türk halkı adına mücadele verecektir.¹⁵⁴

Kıbrıs Türkleri tek bir birlik altında toplanma amaçlarını gerçekleştirmek için 8 Eylül ve 23 Ekim 1949 tarihlerinde Lefkoşa'da bulunan Kardeş Ocağı'nda birer

¹⁵⁰ Fazıl Küçük, "Yanlış Propaganda", *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Mayıs 1944, sayı: 421

¹⁵¹ Fazıl Küçük, "Kimi Kandırıyorlar", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Ocak 1956, sayı: 3420

¹⁵² Fazıl Küçük, "Boş Telaş ve Boş Heyecan 2", *Halkın Sesi Gazetesi*, 8 Şubat 1957, sayı: 3725

¹⁵³ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 73

¹⁵⁴ Fazıl Küçük, "Yeni Türk İşçi Birliği Kurulurken", *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Mayıs 1950, sayı: 2253

toplantı düzenlemişlerdir.¹⁵⁵ Toplantıda bütün Kıbrıs Türk belediye azaları, partiler, kurumlar, birlikler, cemiyetler, kulüp mümessilleri ve adanın ileri gelen tüccar, esnaf, doktor, öğretmen, gazeteci ve avukatları yer almıştır.¹⁵⁶ Herkes Kıbrıs Türklerinin istikbali konusunda hem fikir olmuştur.¹⁵⁷ Toplantıda söz alan Dr. Fazıl Küçük de bu görüşü savunarak kendi partisinin yaptığı hizmetlerden, 28 Kasım Mitingi'ni tertip etmekle Kıbrıs davasını dünyaya duyurduğundan bahsetmiştir. Dr. Fazıl Küçük tek parti halinde çalışmanın önemini vurgulamış, birlik ve beraberlik için her türlü maddi ve manevi desteğe hazır olduğunu belirtmiştir.¹⁵⁸

23 Ekim 1949 tarihlerinde bütün kurumların iştiraki ile yapılan toplantıda KATAK ve KMTHP birleşerek Kıbrıs Milli Türk Birliği¹⁵⁹ adı altında yeniden yapılanmıştır.¹⁶⁰ Dr. Fazıl Küçük partinin genel sekreteri olarak seçilmiştir.¹⁶¹ Kıbrıs Milli Türk Birliği'nin kurulması ile Kıbrıs Türkünün mücadele tarihinde yeni bir dönem başlamıştır.

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk Kurumlar Birliği'nin kurulmasıyla ilgili düşüncesini "Niçin Israr Ediyoruz" başlıklı yazısında dile getirmiştir. Dr. Fazıl Küçük; *"Bugün bu memleket mukadderatını omuzlamak için ortaya dört fedai teşkil atılmıştır. İşçi, çiftçi, Milli Parti, KATAK"* demiştir.¹⁶² Fakat Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türkleri için aynı amaçla farklı kurumlar içerisinde çalışmanın zararlarından da şikayetçidir. Bunun için Kıbrıs Türk Kurumlar Birliği'nin gerekliliğini ifade etmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün amaçladığı birlik ve beraberlik için bütün Türk kurumlarının katılımı ile yapılan toplantı sonucunda oybirliği ile şu kararlar alınmıştır:

- 1) Mevcut partiler, kurumlar ve spor kulüpleri bir birlik ve cemiyet olarak teşkilat kurmayı kabul ederler.
- 2) Mesleki birlikler kendi varlıklarını muhafaza etmekle beraber, bütün adaya şamil olan birliğe girmeyi kabul ederler.

¹⁵⁵ Halil Sadrazam, Altay Sayıl, *a.g.e.*, s. 7

¹⁵⁶ M. Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 539

¹⁵⁷ Fazıl Küçük, "8 Eylül", *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Eylül 1949, sayı: 2057

¹⁵⁸ M. Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 540

¹⁵⁹ 64 maddeden oluşan Kıbrıs Türk Birliği'nin Nizamnamesi için bkz. Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s.75

¹⁶⁰ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 71

¹⁶¹ Halil Sadrazam, Altay Sayıl, *a.g.e.*, s. 7

¹⁶² Fazıl Küçük, "Niçin Israr Ediyoruz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Mayıs 1946, sayı: 1172

- 3) Kurulacak olan birliğin program ve ana nizamnamesini hazırlamak üzere KATAK, Milli Parti ve Çiftçiler Birliği'nden ikişer, Lefkoşa Türk Spor Kulübü, Lise ve Viktorya Mezunlar Kurumlarından birer mümessil olmak üzere on kişi seçilip, isimleri Kardeş Ocağı sekreterine bildirilecektir.¹⁶³

Tüzüğün hazırlanmasıyla Kıbrıs Türklerinin tek bir siyasi kuruluştaki temsil edilmesi mümkün olmuştur. Kıbrıs Türkleri böylece tek çatı altında birleşmiştir.

Dr. Fazıl Küçük kendisini diğerlerinden öne çıkaran liderlik özelliğini bir kez daha göstererek, ne kendisinin ne de partisinin muhalefeti ezmek düşüncesinde olmadığını vurgulamıştır. Cemaatin hep birlikte yıkılmaz bir birlik kalesi içinde bulunmasını arzuladığını ve kendi belirledikleri yolda ilerlemek kaydıyla birlikte çalışmaya hazır olduklarını bildirmiştir.¹⁶⁴ Bu yeni oluşumun amacı KATAK'ı ortadan kaldırmak değil, aynı gaye için Türk halkının tek vücut olmak istemesinden doğmuştur. Dr. Fazıl Küçük, "8 Eylül" başlıklı makalesinde 8 Eylül 1949'un birlik ve beraberlik günü olduğunu belirterek, Kıbrıs Türkü'nün istikbali için birlik olmaya davet etmiştir.¹⁶⁵

Diğer partilerin kuruluş aşamasında yaşadığı zorlukları Kıbrıs Milli Türk Birliği de yaşamış ve "ikiliğin" çıkarılmaya çalışıldığı propagandaları yayılmıştır. Bu durum cemaati birbirine düşürmek ve Kıbrıs Türk halkının kendini ifade etmesini zorlaştırmaktan başka bir işe yaramamıştır.¹⁶⁶

Kıbrıs Milli Türk Birliği'nin kurulma amacını Dr. Fazıl Küçük, "Gayemiz" başlıklı makalesinde şu şekilde açıklamıştır:

"...Kıbrıs Türkleri arasında birlik ve beraberlik fikrinin yayılmasına, genişlemesine ve demokratik milli bir terbiye ve kültürün yerleşmesine çalışmaktadır. Türk cemaatinin milli ve siyasi haklarını araştırmak, bulmak Kıbrıs Türkleri arasında geniş ölçüde kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak ve Kıbrıs Türk cemaatinin kendi varlığını koruyabilmek için iktisadi ve içtimai yükselmesine yarayacak meseleler üzerinde tetkik, araştırmalar yapmak ve icap eden tedbirleri almak, bilhassa milli servetin emektarı olan köylü ve işçilerin mali vaziyetlerini yükseltmek ve refahlarını temine çalışmak. Kıbrıs

¹⁶³ Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın*, KTKD İstanbul Bölgesi Yayınları No. 8, İstanbul, 1975, s. 242-243

¹⁶⁴ Selim Karahan, "Dr. Fazıl Küçük", *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959, sayı: 5659

¹⁶⁵ Fazıl Küçük, "8 Eylül", *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Eylül 1949, sayı: 2057

¹⁶⁶ Osman Yıldız, Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-2981)*, C.2, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Kıbrıs, Lefkoşa, 2007, s. 526

Türkünü dünyaya tanıtmak ve Anayurtla kültürel münasebetlerin inkişafına medar olacak faaliyetlerde bulunmaktır.”¹⁶⁷

Dr. Fazıl Küçük’ün makalesinden de anlaşılacağı gibi Kıbrıs Milli Türk Birliği, “ikilik” çıkarmak için değil, Kıbrıs Türk toplumunu birleştirmek, tek vücut halinde daha etkili çalışma yapabilmek için kurulmuştur.¹⁶⁸

1.2.4 Kıbrıs Türktür Partisi

Dr. Fazıl Küçük, 1954 yılında EOKA’nın faaliyete geçmesi üzerine mücadelesine daha etkin devam edebilmek için parti içerisindeki çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.¹⁶⁹ Dr. Fazıl Küçük karşı çıktığı Enosis politikasına karşı Enosis’in “Türkçesi”ni savunarak, Kıbrıs’ı “İkinci Hatay” yapmayı düşünmüştür.¹⁷⁰ Bu düşünce ile partisinin çalışmaları kadar isminin de etkili olmasını istemiştir.

15 Ağustos 1955 tarihinde partinin ismini kongre kararı ile “Kıbrıs Türktür Partisi” olarak değiştirilmiştir.¹⁷¹ Bu değişiklikte Dr. Fazıl Küçük, Enosis’e karşı mücadelesine yeni bir boyut katmıştır.

Dr. Fazıl Küçük, uyguladığı politika ile sadece Kıbrıs Türklerinin haklarının savunmamış, aynı zaman da haklı mücadelesini dünyaya duyurmayı başarmıştır. Kıbrıs Türktür Partisi’nin çalışmaları çok uzak coğrafyalardan dahi destek görmüştür. Hindicini Yarımadası’nın müstakil memleketlerinden Birmanya’daki¹⁷² Müslümanlar, Kıbrıs Türklerinin davalarını desteklemek amacı ile kendi memleketlerinde Kıbrıs Türktür Komitesi’ni kurmuşlardır. Komite, Kıbrıs Türktür Partisi çalışanları ile temasa geçerek Kıbrıs konusunda bütün Birmanya halkına bilgi vermiş ve Kıbrıs’taki Türk halkının davasını savunmuştur.¹⁷³

¹⁶⁷ Fazıl Küçük, “Gayemiz”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Kasım 1949, sayı: 2113

¹⁶⁸ Fazıl Küçük, “Sayın Kıbrıs Türkleri”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 30 Temmuz 1954, sayı: 3459

¹⁶⁹ Tekin Yüksel, “Bir Mücadele Adamı Dr. Fazıl Küçük”, *Kıbrıs Bülteni Dergisi*, Sayı: 10, C. 4, Nisan 1984, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayını, s. 4

¹⁷⁰ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 232

¹⁷¹ Kemal Savcı, *Özgürlüğün Zaferi Kıbrıs*, Ayyıldız Yayınları, Ankara, 1976, s. 28

¹⁷² Myanmar, Burma ya da Birmanya, Güneydoğu Asya’da, Andaman Denizi ve Bengal Körfezi kıyısında, Bangladeş, Laos ve Tayland arasında yer alan bir ülkedir. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Myanmar>. Erişim Tarihi: 28.02.21

¹⁷³ “Birmanya’da Kıbrıs Türktür Partisi Kuruldu”, *Vatan Gazetesi*, 2 Aralık 1957, sayı: 5977

1.3 HALKIN SESİ GAZETESİ

1.3.1 Halkın Sesi Gazetesi'nin Yayın Hayatına Başlaması

1940'lı yıllara kadar Türk halkının dertleri yazan tek Türk yayın organı Söz Gazetesi olmuştur. Söz Gazetesi'nin sahibi Remzi Okan'ın¹⁷⁴ 1942'de hayata gözlerini kapamasıyla gazetenin yayını durmuştur.¹⁷⁵ Gazetenin toplumun dili olduğunu düşünürsek, Söz Gazetesi'nin kapanması ile Kıbrıslı Türkler dilsiz kalmıştır. Türk halkı sadece radyo aracılığı ile ülkede yaşanan olaylardan haberdar olabilmişlerdir.

Türk toplumunun en ufak bir şikayetini İngiliz Yönetimi işitmez duruma gelmiştir.¹⁷⁶ Kıbrıs Türk halkına ait bir gazetenin olmayışı Türk toplumunun tüm çabalarını sonuçsuz bırakmıştır. Bu durumdan rahatsız olan Dr. Fazıl Küçük, Türk toplumuna reva görülen bu muamele karşısında ilk aşamada nasıl hareket edeceğini bilememekle birlikte bir çözüm arayışına girmiştir.¹⁷⁷

Dr. Fazıl Küçük, II. Dünya Savaşı yıllarında Kıbrıs halkının meydana gelen olaylardan haberdar olmasını istemiştir. Ancak adadaki Türklerin elinde, elle dizilen iki iptidai matbaadan başka bir şey bulunmamaktadır.¹⁷⁸ Türk toplumunun bu çaresiz zor günlerinde Türkiye Konsolosu Recep Yazgan halka hizmet edecek yeni bir gazetenin yayınlanması düşünmüştür. Recep Yazgan tarafından Dr. Fazıl Küçük'e gazete çıkarması için bir öneri sunulmuştur.¹⁷⁹ Dr. Fazıl Küçük'ün adaya geldiği günden beri aklında bir gazete çıkartma fikri oluşmuştur. Fakat bir İngiliz aleyhtarı olarak bilindiğinden, kendisine izin verilmeyeceği düşüncesi bu fikrini geri plana atmıştır. Tecrübe etmenin bir şey kaybettirmeyeceğini düşünen Dr. Fazıl Küçük ilk aşamada Söz Gazetesi adına istediği ruhsatı alamamıştı. Söz Gazetesi'nin varisleri hayatta

¹⁷⁴ 1888'te Kıbrıs Kaleburnu Köyü'nde doğan Söz Gazetesi'nin kurucusu ve sahibi Mehmet Remzi Okan'ın asıl mesleği öğretmenliktir. 1931 isyanından sonra siyasi faaliyetlerin yasaklanması ve basına sansür uygulanması sonucunda Türkiye'ye göç etti. 22 Ocak 1942 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Dr. Fazıl Küçük, Remzi Okan ile daha öğrencilik yıllarında tanışmış ve kendisini ara ara ziyaret ederek Kıbrıs Türk toplumunun sorunları hakkında bilgi almaya çalışmıştır. Fazıl Küçük, *Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri Teslimi, 56 Yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, I.baskı, Lefkoşa, 1999, s. 6-9

¹⁷⁵ Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 421

¹⁷⁶ Leman Eren, "Uzun Bir Mücadele Sürecinde Halkın Sesi" *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 23, No. 2, KTKD Yayını, Ankara, Mart-Nisan, 2010, s. 10

¹⁷⁷ Fazıl Küçük, 1821'den *Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000, s. 17

¹⁷⁸ Ahmet An, *Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş Süreci Ve Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması (1900-1942)*, Galeri kültür Yayınları, Lefkoşa, 1997, s. 58

¹⁷⁹ Ahmet An, *a.g.e.*, s. 258

olduğundan başka bir isim altında başvurması gerekmiştir.¹⁸⁰ Dr. Fazıl Küçük gazete çıkarmak için yaptığı diğer başvurularda ise sürekli ret cevabı almıştır. Bu durum onu yıldırmamış aksine bir gazete çıkarma fikrini daha da benimsetmiştir. Dr. Fazıl Küçük başvurularından beş ay sonra olumlu bir cevap alabilmiştir. Müsteşar kendisine:

*“Çok düşündüm, kimliğini pek ala biliyorum, dosyan epeyce kabarık. Diğer taraftan Türk toplumunu da gazetesiz bırakmak istemiyorum. Ama şartlarım var: Nazik bir zamanda hükümeti boş yere meşgul etmeyeceksin, bize yardımcı olmasan bile kamuoyunu alet olarak kullanmayacaksın, gidebilirsin.”*¹⁸¹ diyerek uyarmıştır. Bunun üzerine birkaç gün sonra Dr. Fazıl Küçük’e yazılı olarak Halkın Sesi Gazetesi’ni çıkarabileceği bildirilmiştir.¹⁸²

14 Mart 1942 tarihinde Halkın Sesi Gazetesi, halkın dili ve sesi olmak amacıyla Söz Gazetesi’nin matbaasında ilkin iki sayfa olarak basılmaya başlanmıştır.¹⁸³ Amaç İngiliz sömürmesine karşı mücadele vermek ve Kıbrıs halkının haklı sesini dünyaya duyurmak olmuştur. Gazetenin yayına başlaması Kıbrıs Türk tarihinde hem bir dönemi kapatıp yeni bir dönem açmış, hem de Kıbrıs Türk toplumunun kaderini değiştirmiştir.

Halkın Sesi Gazetesi’nin ilk baskıları çok ilkel şartlarda yapılmaya başlanmıştır. Harfler kurşunla dökülmüş ve değişik puntolarda kutulara dizilmiştir. Elle çevrilen bir makineyle de baskı yapılmıştır. Dr. Fazıl Küçük bu zahmetli iş için senelerce geç saatlere kadar çalışmıştır.¹⁸⁴

Halkın Sesi Gazetesi’nin 14 Mart’ta çıkması tesadüf olmamıştır. Dr. Fazıl Küçük’ün doğum günü ve aynı zamanda Tıp Bayramı olan 14 Mart bu iki özel güne denk getirilmiştir. Bu vesile ile 14 Mart, Kıbrıs tarihi açısından üç önemli günü kapsamıştır.

Halkın Sesi Gazetesi’nin çıkış nedenini Dr. Fazıl Küçük “Sayın Halkımızın Yüksek Huzurunda” başlıklı yazısı ile kamuoyuna şu şekilde duyurmuştur:

“... Artık Söz Gazetesi yaşamıyor. Memleket de dilsizdir. Biz Türk Cemaati dünyanın bu karışık ve karanlık günlerinde etrafımızda olup bitenlerden bir haber karanlıklar içindeyiz. İşte bu büyük noksanı düşünerek, huzurunuzla

¹⁸⁰ Ahmet An, *a.g.e.*, s. 260

¹⁸¹ Leman Eren, *a.g.m.*, s. 10

¹⁸² Halkın Sesi Gazetesi’nin yayınlanması için verilen izin yazısı, İngilizce iznin Türkçe çevirisi gazete yayına başlamadan bir gün önce yani, 12 Mart 1942 tarihinde 5 Kıbrıs Lirası karşılığı alınan izin belgesi ek bölümünde verilmiştir.

¹⁸³ Derviş Manizade, *a.g.e.*, s.421

¹⁸⁴ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 30

çıkıyorum. Memleket; bize kendine borçlu olduğumuz vazifeleri ödememizi emrediyor.

*Yine her şeyden önce biliyorum ki bizi de merhum Bay R. Okan gibi haksız iftiralarla kirletmeye çalışacak olanlar bulunacak, belki de daha ileriye gidilerek tahmin edemeyeceğimiz isnatlar bile yapılacaktır. Fakat her ne olursa olsun bunlar önümüzde katıyen engel teşkil etmeyecektir...”*¹⁸⁵

Halkın Sesi Gazetesi adalet ve hürriyet isteyen bütün halk tarafından büyük destek görmüştür. Halkın Sesi Gazetesi'nin çıkışı Türk toplumunu şaşırtmış olmasına rağmen halk, daima özlemini çektiği özgür bir sese kavuşmanın mutluluğunu yaşamıştır. Halkın Sesi Gazetesi, Halkın Cephesi'nin cesur bir propagandacısı olmuştur.¹⁸⁶ Kıbrıs'ta ileriki yıllarda Halkın Sesi Gazetesi'nden başka Nacak, Zafer, Cumhuriyet Gazeteleri de yayın hayatlarını sürdürmüştür.

Halkın Sesi Gazetesi, 1956'dan 1959'a kadar haftalık olarak İngilizce yayını da sürdürmüştür. Türk halkının sesini Türkçe gazete ile dünyaya duyurmanın olanaksızlığını bilen Dr. Fazıl Küçük haftada bir kez yayınlanan “The Voice Of The People” (Halkın Sesi) adlı gazeteyi yayınlamıştır.¹⁸⁷

Kıbrıs olaylarını günü gününe takip eden Türkiye'deki vatandaşlar için Kıbrıs'ın en tirajlı gazetesi olan Halkın Sesi Gazetesi'nin, Türkiye'de de düzenli olarak satılacağına dair 1957 yılında Türk basınında haberler çıkmıştır.¹⁸⁸

1.3.2 Gazetenin İsmi Belirlenmesi

Bir köy çocuğu olan Dr. Fazıl Küçük halkın içinde yetişmiştir. Halktan kopamamasının belki de en önemli nedenlerinden biri bu olmuştur. Dr. Fazıl Küçük çiftçilikle uğraşan babasına sık sık yardım edip, babasıyla birlikte gittiği köy kahvesinde oturarak konuşulanları dinlemiştir. Böylece köylülerin şikayetlerini kendi ağızlarından

¹⁸⁵ Fazıl Küçük, “Sayın Halkımızın Yüksek Huzurunda”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1942, sayı: 1

¹⁸⁶ Selim Karahan, “Dr. Fazıl Küçük”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959, sayı: 4659

¹⁸⁷ “Kıbrıs’a Dair Türk Tasarısı Hazırlandı”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Ocak 1957, sayı: 3119, Özen Çatal, “Halkın Sesi Bir Mücadele Gazetesi idi”, *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 23, No.1, KTKD Yayını, Ankara, Ocak-Şubat, 2010, Halkın Sesi Gazetesi'nin “The Voice Of The People” adı ile İngilizce yayınlanan sayıları Kıbrıs Milli Arşiv ve Araştırma Dairesinde bulunmaktadır.

¹⁸⁸ Halkın Sesi Gazetesi'nin ilk nüshalarında fiyatı belirtilmemiştir. Gazete 1955'e kadar 1 kuruştan satılmıştır. Gazete halka ulaşmayı amaçladığından kar amacı gütmeyen yayınlanmıştır. “Kıbrıs’a Dair Türk Tasarısı Tamamlandı”, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Ocak 1957, sayı: 3119, Güneş Şahin, “Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Tercüman, Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet Gazetelerinde Kıbrıs sorunu (1954- 1974)”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2006, s. 358

duyma imkanı bulmuştur. Gün geçtikçe daha iyi anlamaya başlayacağı insanların ne bedbaht durumda olduklarını görmüştür. Köylü, “*Bizi arayıp soran kimse yok, halimiz kime anlatacağız, bilemiyorum. Biz, bu halkın bir parçası değil miyiz? Sesimiz işitilmiyor.*” şikayetlerini Dr. Fazıl Küçük halkın ağzından küçük yaşta duymaya başlamıştır. Dr. Fazıl Küçük’ün daha ilkokul sıralarındayken tüm zorluklara rağmen yılmadan çalışan insanlardan duyduğu “*Halkın Sesini işiten, duyan yok!*” sözleri yıllar sonra çıkaracağı gazetenin ismini belirlemiştir.¹⁸⁹

1.3.3 Gazetenin İlkeleri

Halkın Sesi Gazetesi, ne bir parti gazetesi ne de hususi maksatlara hizmet eden bir yayın organı olmuştur. Halkın Sesi Gazetesi doğrudan doğruya memleket gazetesi olarak görev yapmıştır.¹⁹⁰ Halkın Sesi Gazetesi'nin tek hedefi cemaate hizmet etmek olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda kabul edilen Halkın Sesi Gazetesi'nin temel ilkeleri şöyle açıklanmıştır:

- a) Türk toplumunun haklarını korumak, toplum dertlerini dile getirmek.
- b) Bağımsız olmak.
- c) Sömürge idaresi ve Rum emelleri ile mücadele etmek.
- d) Anavatan sevgisini ve ona bağlılığı idame ettirmek.
- e) Memleketteki sanat hareketlerini destekleyip, teşvik etmek.

Halkın Sesi Gazetesi'nin ele aldığı konular ise şöyle sıralanmıştır:

- a) Okulların kayıtsız şartsız Türk toplumuna devredilmesi.
- b) Evkafın kayıtsız şartsız Türk toplumuna bırakılması.
- c) İslam kanunları diye yürütülen mahkemelerin, Anavatan'ın kabul ettiği mahkemelerin benzeri olması.¹⁹¹

Halkın Sesi Gazetesi, Atatürk İlkelerine sıkı sıkıya bağlı kalmış, ilkelerini Atatürk ilkelerinden ilham alarak oluşturmuştur. Bu nedenle halkçılık ve ulusçuluk vasıflarını titizlikle korumuştur.¹⁹²

¹⁸⁹ Fazıl Küçük, “Halkın Sesi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1982, sayı: 15822

¹⁹⁰ Fazıl Küçük, “Altıncı Yaşa Girerken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1947, sayı :1279

¹⁹¹ Leman Eren, *a.g.m.*, s. 11

¹⁹² Fazıl Küçük, “Teşekkürler”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Mart 1978, sayı: 11412

1.3.4 Halkın Sesi Gazetesi'ne Yapılan Baskılar Ve Gazetenin Kapatılması

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'taki İngiliz yöneticileri tarafından "Anti-British" yani İngiliz karşıtı olarak bilinmiştir. Çünkü Dr. Fazıl Küçük yeri geldiğinde İngiliz Sömürge Yönetimi'ni tenkit etmekten çekinmemiştir.¹⁹³ Sömürge Yönetimi aleyhinde yazılar kaleme aldığı anda muhakkak başı derde girmiştir. Yazıları nedeniyle İngiliz yöneticileri, kendisine büyük para tekliflerinde bulunmuş, "*Gazeteyi çıkar ama aleyhimizde yazı yazma.*" demişlerdi.¹⁹⁴ Fakat halkın haklı sesini asla susturmak istemeyen Dr. Fazıl Küçük bunun bir an bile düşünmemiştir. Bundan sonuç alamayan sömürge yöneticileri bu kez de isteklerini baskı ve tehdit yoluyla gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu tehditler 1 Nisan 1955 tarihinde EOKA'nın faaliyete geçmesine kadar devam etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük her ne kadar Kıbrıs halkına hak tanımayan İngiliz Sömürgesi'ne karşı yazılar yazmış olsa da İngiliz aleyhtarı olmamıştır. Dr. Fazıl Küçük, Türk halkına yapılan haksız hareketlere karşı olmuştur. Haksızlıkları İngiliz Sömürgesi yaptığı anda onların da karşısında olma cesaretini göstermiştir. Türkiye'yi milli bir Kabe olarak gören Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'nin İngiltere ile müttefik olduğu bir dönemde dahi bunun aksini düşünmemiştir.¹⁹⁵

Ocak 1943'ten itibaren Sömürge Yönetimi bütün köy muhtarına ve öğretmenlerine "*Halkın Sesi Gazetesi okunmayacak.*" tehdidinde bulunmuştur. Öğrencilere, Halkın Sesi Gazetesi'nin okuması yasaklanmış, ellerinde gazete bulunduranlar da ağır cezalara çarptırılmıştır. Bu durum her ne kadar gençlerin gazeteyi okumasını tamamen engellemese de zor günlerin yaşanmasına neden olmuştur.¹⁹⁶ Şüphe yoktur ki bu dönemde Dr. Fazıl Küçük'ün en büyük gücü halktan aldığı destek olmuştur.

Müstemleke müsteşarının emri ile gazete dokuz ay yayınlandıktan sonra 21 Ocak 1943 tarihinden itibaren üç ay süreyle kapatılmıştır. Böylece halkın sesi üç ay boyunca susturulmuştur.¹⁹⁷ Dr. Fazıl Küçük hiçbir sebep yokken neden gazetesinin

¹⁹³ Özen Çatal, "Halkın Sesi Bir Mücadele Gazetesi idi" *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 23, No. 1, KTKD Yayını, Ankara, Ocak-Şubat, 2010

¹⁹⁴ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 30

¹⁹⁵ Fazıl Küçük, "Tekrar Başlarken", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Nisan 1943, sayı: 253

¹⁹⁶ Fazıl Küçük, *Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri Teslimi*, 56 Yıl Süren Kavga, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, I. Baskı, Lefkoşa, 1999, s. 69

¹⁹⁷ Fazıl Küçük, gazetesinin kapatılmasının ardından bu duruma mantıklı bir gerekçe göremediğinden, gazetesinin neden kapatıldığını anlamak ve bu cezanın gereksiz olduğunu düşüncesini belirten yazısını "Halkın Sesi Editörü"

kapatıldığını anlayamamış, gazete yayın hayatına başlayana kadar aylarca gazetenin neden kapatıldığını anlamaya çalışmıştır.¹⁹⁸ Sadece Dr. Fazıl Küçük değil, tüm Kıbrıs Türkleri büyük bir şaşkınlık ve üzüntü içerisinde girmiştir. Dr. Fazıl Küçük evladını kaybeden bir babanın acısını hissettiğini belirtmiştir.¹⁹⁹

Gazete her ne kadar üç ay sonra yayına başlamış olsa da bu sefer de başka sorunlar ortaya çıkmıştır. Gazete'nin ikinci kez yayına girdiği dönemde II. Dünya Savaşı başlamıştı.²⁰⁰ Kıbrıs'ta gazetelerin kağıt ihtiyacı dahi sağlanamaz duruma gelmişti. Halkın Sesi Gazetesi'ne ayrılan günlük altı top kağıt ihtiyaca ancak cevap verebilmiştir. Fakat gazete üç aylık kapatma cezasını bitirdikten sonra kağıt sıkıntısı çekmeye başlamıştır. Dr. Fazıl Küçük tek çare olarak karaborsayı düşünmüştür. Bu durumu fırsat bilenler fahiş fiyatlarla kağıt satmaya çalışmışlardır.²⁰¹ Gazete zor zamanlarını yaşadığı bu dönemde bakkal ve paket kağıdı üzerine yazılmaya başlanmıştır.²⁰² Gazete kağıdının kontrolü İngiliz Sömürge Hükümeti'ne geçmiştir. Bu dönemde çevresinde bulunan kişiler Dr. Fazıl Küçük'e, İngilizlerin gazeteye izin vermeyeceğini söylemiş ve Dr. Fazıl Küçük'ün bile bile başını derde soktuğu düşüncesiyle sadece kendi mesleğini yapmasını istemişlerdir.²⁰³ Dr. Fazıl Küçük üç yıl sürecek bu sıkıntılı dönem de dahi yılmamış ve halkın sesini duyurmaya devam etmiştir.

Gazetenin yayın hayatında karşılaştığı zorlukları ve haksızlıklara duyduğu sitemi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Evet, tam 40 yıl... İlk günden elinize aldığınız Halkın Sesi ne idiye tıpkısı kalmıştır. Zaman zaman sayfaları büyüdü, küçüldü ama değişmeyen tarafı verdiği söz, tuttuğu yol oldu. İkinci Dünya Savaşı'nın karanlık günlerinde doğan bu gazete, tam dört yılını tehlikeli günler içinde geçirdi. Anti British olarak

sıfatıyla 22 Ocak 1943 tarihinde İngiliz Sömürge Yönetimi adına valiye göndermiştir. Bu belge ek kısmında verilmiştir. Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi

¹⁹⁸ Fazıl Küçük, “Tekrar Başlarken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Nisan 1943, sayı: 253

¹⁹⁹ Fazıl Küçük, *1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000, s.30-31

²⁰⁰ Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük (1906- 1984)*, C.2, Lefkoşa, 1991, s. 645

²⁰¹ Fazıl Küçük, *Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri Teslimi, 56 Yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, 1. Baskı, Lefkoşa, 1999, s. 75

²⁰² Fazıl Küçük, *a.g.e.*, s. 77

²⁰³ Halil Sadrazam, *a.g.e.*, s. 21

damgalanmış, ezi ve cefanın her çeşidi tatbik edilmişti. Yoksul bir muhitte dünyaya gözlerini açan bir çocuktan farkımız yoktu...”²⁰⁴

1.3.5 Gazetenin Faaliyetleri

Halkın Sesi Gazetesi mücadelenin her safhasında yer almıştır. Gazete eski bir devri kapayıp, yeni bir devri açan bir ses, bir var oluş mücadelesinin resmi olmuştur. Halkın Sesi Gazetesi kısa zamanda bir dava gazetesi niteliği kazanmıştır. Bu nedenle ilk günden itibaren İngiliz Sömürge Yönetimi’nin takibi ve baskısı altına alınmıştır. Halkın Sesi Gazetesi şahsi olarak kimseyi hedef almamıştır. Ne İngiliz ne Rum ve ne de Ermenilere karşı bir düşmanlığı olmuştur. Yalnızca Türk halkını gururunu korumayı amaç edinmiştir.²⁰⁵

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs’taki Türklerin varoluş mücadelesinde sadece siyasi önderliği ile değil, gazeteci ve yazar kişiliği ile de büyük önem taşımıştır. Asıl mesleği doktorluk olan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs’ın toplumsal mücadelesi sırasında doktorluktan çok siyasetçi ve gazeteci kimliği ile ön plana çıkmıştır. Özgürlükten asla taviz vermeyen Dr. Fazıl Küçük bu konuda şu açıklamayı yapmıştır:

*“Bizim gibi yıllar önce Anavatan’dan kopmuş, İngiliz ve Rum baskısı altında yaşama savaşı veren yoksul bir toplum, varlığını ve kişiliğini nasıl kanıtlayabilirdi? Bunları ortaya koyacak basından başka araç var mıdır? İşte onun içindir ki bıkip usanmadan Anavatan’daki gazetelerin kapılarını yıllarca aşındırdım. Ve asıl mesleğim doktorluğu bir kenara itip hep gazeteci kaldım.”*²⁰⁶

Dr. Fazıl Küçük’ün, Halkın Sesi Gazetesi aracılığıyla İngiliz Sömürge Yönetimi’ne karşı açtığı ilk mücadele, II. Dünya Savaşı nedeniyle Lefkoşa’daki lisenin güvenlik gerekçesiyle Lapta’ya taşınmasına karşı olmuştur.²⁰⁷ Kıbrıslı Türk öğrencilerin kitapsız eğitim yapması, Türk öğrencilerinin okuduğu okulların Türk müdürler tarafından idare edilmesi gibi eğitim sorunlarını çözüme kavuşturmayı amaçlamıştır. Dr. Fazıl Küçük gazetesi aracılığı ele aldığı eğitim sorunlarının çözümünde etkili olmuştur.

²⁰⁴ “Halkın Sesi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1982, sayı: 15822

²⁰⁵ Fazıl Küçük, “Altıncı Yaşa Girerken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1947, sayı: 1279

²⁰⁶ Faruk Demirtaş, “Gazeteci Doktor Fazıl Küçük”, *Milliyet Gazetesi*, 24 Ocak 1984

²⁰⁷ Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, *a.g.e.*, s. 634

Dr. Fazıl Küçük silahla mücadele edenlere karşı kalemiyle cevap vermiş, siyasi hayattan çekilmesine rağmen ömrünün sonuna kadar üçüncü çocuğum²⁰⁸ dediği gazetesine yazı yazmaya devam etmiştir. Dr. Fazıl Küçük, kaleme aldığı makalelerde halkın sorunlarına değinmiş, en güçlü silahı olarak gördüğü kalemi sayesinde Kıbrıs halkının sorunlarına çare bulmaya çalışmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün ölümden sonra yazılarını kendisinin yazmadığı şayiaları ortaya atılmıştır. Nitekim ölü konuşmaz, kendini savunamazdı. Bu şayiaların sahipleri de en büyük gücü bu düşünceden almışlardır.²⁰⁹

Fazıl Küçük, Halkın Sesi Gazetesi'nde yer alan çift yıldız (**) rumuzuyla yazılmış makalelerin kendisine ait olduğunu, yine aynı gazeteye yazdığı makalesinde belirtmiştir.²¹⁰ Dr. Fazıl Küçük cumhurbaşkanı muavini seçildikten sonra Halkın Sesi Gazetesi'nin başyazarlığını bıraktığını açıklayarak, gazetede yayınlanan makalelerin kendisi ile bağlantısı olmadığını ve gazetenin tarafsızlık ilkesine uyduğunu belirtmiştir.²¹¹

Halkın Sesi Gazetesi günümüzde Dr. Fazıl Küçük anısını yaşatmak amacıyla oğlu Mehmet Küçük tarafından yayın hayatını sürdürmektedir.

²⁰⁸ Hüseyin Mehmet Ateşin, *Kıbrıslı Müslümanların Türkleşme ve Laikleşme Serüveni (1925-1975)*, Marifet Yayınları, Ocak 1999, İstanbul, s. 57

²⁰⁹ Dr. Fazıl Küçük Müzesi Müdürü Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

²¹⁰ Fazıl Küçük, “ İşte Ben O'yum”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Mayıs 1969, sayı: 8398

²¹¹ “Reisicumhur Muavini Dr. Fazıl Küçük'ün Atina Haberler Ajansına Mülakatı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Ekim 1960, sayı: 4987

İKİNCİ BÖLÜM

KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU, YIKILIŞI VE DR.

FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASETTEN AYRILMASI

2.1 KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞ SÜRECİNDE DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN ROLÜ

Kıbrıs'ta bir halk değil, tamamıyla birbirinden farklı dil, din, köken ve törelere sahip iki etnik topluluk vardır. Bu topluluklar hiçbir zaman bir Kıbrıs halkı meydana getirmemiştir. Bu iki halktan biri kendini Türk, diğeri de Yunan olarak kabul ederek, Türkiye ve Yunanistan'ı anavatanları olarak görmüşlerdir.²¹² Bu durum da göstermiştir ki Kıbrıs Cumhuriyeti ile bir millet değil, bir devlet meydana getirilmiştir. Dr. Fazıl Küçük de Kıbrıs toplumunun bir millet olmadığı düşüncesinde olup, Kıbrıs toplumunu *“Etnik anlamda Kıbrıs ulusu olmadığından, Kıbrıs herhangi bir etnik anlayışa göre memleket değildir; Kıbrıs'ta esas Türk ve Yunan milletlerinin birer parçası olarak telakki edilebilen sadece Türk ve Rum toplumları vardır.”* şeklinde açıklamıştır.²¹³

Adada millet kavramının oluşmamasına rağmen Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'ta bulunan toplumların kültürlerini tanıyıp, kendi anadili olan Türkçenin dışında adaya hakim olan İngilizce, Rumca ve Fransızca dillerini de iyi derecede bilmektedir.²¹⁴ Dr. Fazıl Küçük'ün adada konuşulan dilleri bilmesi Kıbrıs toplum yapısını tanıması açısından mühim rol oynamıştır.

1948'de İngiliz Hükümeti dönemin şartları gereği Kıbrıs'ta kısıtlı bir muhtariyet teklif etmiş ve muhtariyetin anayasasını ilan etmiştir.²¹⁵ Böylelikle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelleri atılmaya başlanmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti iki toplumun eşit ortaklığı üzerine kurulmuştur. Direksiyon Rumlarda ise fren de kurucu ortak Türk toplumunun elinde olmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yönetimi üç devlet ve iki halk paylaşmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluş ve yönetim şekliyle diğer devletlerden oldukça farklı bir yapı oluşturmuştur. Bir benzeri daha bulunmayan Kıbrıs Cumhuriyeti ne tam bağımsız ne de üniter bir devlet olmuştur. Kendine özgü bir yapıya sahip olan

²¹² Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 21

²¹³ Fazıl Küçük, “Kıbrıs Türk Görüşü”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Nisan 1959, sayı: 7222

²¹⁴ KKTC Milli Arşiv Ve Araştırma Dairesi, “Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük”, R.N. 9400, K.N.111

²¹⁵ Fazıl Küçük, *Mücadelemizin Görkemli Günleri*, Yayına Haz. Çiler İncirli, Der.Altay Sayıl, KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi, Kıbrıs, 1998, s. 141

Kıbrıs Cumhuriyeti federal bir yapı olarak da tanımlanmamış, federal yapı ile konfederasyon arasında bir çizgi oluşturmuştur.²¹⁶

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş belgeleri olan Zürih ve Londra Anlaşmaları'nı Türk toplumu adına imzalayan Dr. Fazıl Küçük aldığı her kararı ve attığı her adımı Türkiye'ye danışmıştır.²¹⁷ Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs meselesinin Türkiyesiz çözülemeyeceğini her fırsatta ifade etmiştir.²¹⁸

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs konusunda Makarios'a²¹⁹ nazaran daha yapıcı ve bütüleştirici bir politika takip etmiştir. Zürih ve Londra Antlaşmalarının²²⁰ tatbikini ada birliğinin devamı için mihenk taşı olarak görmüştür. Cumhuriyetin biran önce kurulmasında hem Kıbrıs'taki iki cemaatin hem de Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında işbirliğinin zorunlu olduğunu düşünmüştür.²²¹

2.1.1 Zürih Anlaşması

Yalnız Yakındoğu'nun değil, dünya sulh ve nizamını tehlikeye düşürecek kadar vahim bir hal alan Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri, 5-11 Şubat 1959 tarihlerinde Zürih kentinde bir araya gelerek her iki tarafı ilgilendiren müspet bir sonuca varmışlardır. Böylelikle Yunanistan ve Türkiye arasındaki diplomatik temaslar meyvesini vermiştir.

Birleşmiş Milletlerin almış olduğu kararlar sonucunda ortaya çıkan 11 Şubat 1959 tarihli Zürih Anlaşması, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın esas maddelerine hayatiyet kazandıran bir anlaşmadır.²²²

²¹⁶ Erol Manisalı, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2003, s. 38

²¹⁷ "Org. Gürsel Kıbrıs Türk Heyetini Kabul Etti", *Bozkurt Gazetesi*, 7 Haziran 1960, sayı: 1477

²¹⁸ "Liderimiz Vaşington'da Basıl Toplantısı Yaptı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 9 Aralık 1958, sayı: 4305

²¹⁹ Makarios, 1913 yılında Baf Kazası'nın Panaya Köyü'nde doğmuştur. İlahiyat öğrenimini yaparak 1950 yılında Başpiskopos olmuş ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için faaliyete başlamıştır. 1956 yılında EOKA tedhiş hareketlerini yönettiği için İngiliz Yönetimi tarafından Şeyssel Adaları'na sürgüne gönderilmiştir. 1959 yılına kadar sürgünde kalan Makarios, Zürih-Londra Antlaşmalarından sonra 13 Aralık 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Kendisine Rumlar tarafından birkaç defa suikast tertiplenmişse de her defasında kurtulmuştur. 15 Temmuz 1974 tarihinde Yunanlı darbeci subaylar tarafından iktidardan düşürülmüş ve Kıbrıs'tan kaçmış, bir süre sonra adaya geri dönmüştür. 3 Ağustos 1977 tarihinde 63 yaşında ölmüştür. Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın*, KTKD İstanbul Bölgesi Yayınları No. 8, İstanbul, 1975, s. 421

²²⁰ Zürih ve Londra Anlaşmaları'nın tatbiki için bkz. BCA, Dosya No: E4, Fon kodu: 30.1.0.0, Yer kodu: 63.388.9

²²¹ "Cumhurbaşkanı Yardımcısı İhtilafın Yakın Bir Gelecekte Halledileceğini Söyledi", *Bozkurt Gazetesi*, 13 Şubat 1960, sayı: 1357

²²² Fazıl Küçük, "Zaman Gösterecektir", *Halkın Sesi Gazetesi*, 2 Mart 1959, sayı: 4387

Zürih Anlaşması ile Türk cemaatinin hakları garanti altına alınmıştır.²²³ Bu anlaşma gereğince her iki tarafa da eşit haklar tanınmıştır. Anlaşmanın en önemli maddelerinden bir tanesi hiç şüphesiz ki Türkiye'nin garantörlük hakkı kazanmış olmasıdır. Türkiye bu hakkı gerektiğinde tek başına dahi kullanma imkanı kazanmıştır. Anlaşmanın diğer bir önemli yanı ise Enosis'in yasaklanması ve bu konuda faaliyet gösterenlerin yasalar karşısında suçlu sayılmasıdır.²²⁴

Yeşil ada barışı için umut bağladığı Zürih Anlaşması'nı, Kıbrıs tarihi açısından yeni bir başlangıç olarak düşünen Dr. Fazıl Küçük, Halkın Sesi Gazetesi'nde yayınlanan "Zürih Anlaşması" başlıklı yazısında artık gerekli olan barışın sağlanacağına inandığını ifade etmiştir. Asırlardır devam eden Kıbrıs sorunun çözüldüğüne ve *"...Ağlayan bedbahtların gözyaşlarının artık dindiğini, akliselim bir çözüme gidildiğini ve kan dökülmekle çözüme ulaşılamayacağını anlaşıldığını"* belirten Dr. Fazıl Küçük, Zürih Anlaşması ile ilgili olarak düşüncelerini söz konusu makalesinde *"...Yeşil ada için yeni bir safha, yeni bir tarih başlıyor. Kıbrıs Türklerinin de bu adanın hakiki sahipleri olarak kendi işlerini kendilerinin hal ve fasıl etmesi teslim ediliyor... Zürih Anlaşması ile biz Türkler, bizi alakadar eden bütün işlerimizi kendimiz halledecek, kendi dertlerimize kendimiz derman bulacak, başkalarının insaf ve merhametine sığınmadan efendi gibi yaşamak imkânlarını elde etmiş olacağız..."*²²⁵ şeklinde ifade etmiştir. Zürih Anlaşması'nın bir bütün olduğunu belirten Dr. Fazıl Küçük anlaşmanın herhangi bir nedenle müzakeresinin doğru olmayacağını vurgulayarak alınan kararların geçerli olmasını istemiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün bu konudaki bir endişesi de yeniden yapılacak bir müzakerede Makarios'un nasıl bir tavır takınacağını bilmemesinden kaynaklanmıştır.²²⁶

Belediyeler hakkındaki ilk hükümler 11 Şubat 1959 tarihinde Zürih'te, Türkiye ve Yunanistan arasında imza edilmiş ve sonradan İngiltere'nin de katıldığı "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Temel Yapısı" adlı vesikada yer almıştır. 27 maddelik bu anlaşmanın 27. maddesine göre anlaşmada yer almış hükümler ve prensipler sonradan düzenlenecek

²²³ "Liderimiz Dr. Küçük'ün Tarihi Beyanâtı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Şubat 1959, sayı: 4374

²²⁴ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 205

²²⁵ Fazıl Küçük, "Zürih Anlaşması", *Halkın Sesi Gazetesi*, 13 Şubat 1959, sayı: 4370

²²⁶ Ahmet C. Gazioğlu, *Enosis Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyetine, Bugünlere Gelmek Kolay Olmada (3)*, Kıbrıs Araştırmaları Ve Yayın Merkezi, Ankara, 2000, s. 87

olan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın temel maddelerini teşkil etmiştir.²²⁷ Bu nedenle anlaşma adından da anlaşılacağı üzere anayasanın bir tasarısı niteliğini taşımıştır.

Zürih Anlaşması yapısı itibarıyla tavizkâr bir anlaşmadır. Çünkü anlaşma her iki tarafı da memnun etmeyi amaçlamıştır. Kurulmak istenen devlette hiçbir taraftan ne bir galip ne de bir mağlup olmamasına özen gösterilmiştir. Zürih Anlaşması'ndan sonra Kıbrıs'ta, İngiltere ve iki cemaat arasında resmen görüşmeler başlamıştır.

2.1.2 Londra Konferansı Ve Londra Anlaşması

30 Haziran 1955 tarihinde İngiltere'nin Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla yaptığı davet üzerine toplanan “Doğu Akdeniz ve Kıbrıs Hakkında Üçlü Konferans”ı Londra Lanchester House'da 29 Ağustos'ta başlamıştır.²²⁸ Zürih'te alınan kararlarla ilgili Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs temsilcilerinin katıldığı ve Kıbrıs adasını ilgilendiren kesin kararların alınması amacı ile toplanan konferansta; Yunanistan Enosis'i, Türkiye ise statükonun devamını veya Kıbrıs'ın Türkiye'ye ilhak edilmesini isterken, İngiltere muhtariyet yönetim şeklini savunmuştur.²²⁹ Türkiye için Londra Konferansı'nın hedefi bir uzlaşma formülü aramak ve kabul edilirse ilgili devletlerin iştirak edeceği yeni bir yönetim kurmaktır.²³⁰

I. Londra Konferansı 29 Ağustos-7 Eylül 1955 tarihleri arasında yapılmış ve herhangi bir sonuca varılamadan dağılmıştır.²³¹ Bu konferansın Türkiye için en önemli yönü Kıbrıs konusunda Türkiye'nin de taraf olduğunun dünya kamuoyu gözleri önüne serilmiş olmasıdır.²³²

13 Şubat 1959'da Dr. Fazıl Küçük ile Rauf R. Denктаş ortak bir bildiri yayınlarak önce Ankara'ya ardından da Londra'ya gitmiş, Zürih Anlaşması'nı müzakere edeceklerini ve onay sürecine resmen katılacaklarını manşetten duyurmuşlardır.²³³ 14 Şubat 1959 tarihinde Menderes ile Zürih Anlaşması'nı görüşen Dr. Fazıl Küçük görüşme sonunda verdiği demeçte Menderes'e şükranlarını ve

²²⁷ Fahir Armaoğlu, “Kıbrıs'ta Türk Belediyeleri”, *İller ve Belediyeler Dergisi*, Şubat 1963, sayı: 208

²²⁸ Fahir Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959, Türk Hükümeti Ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 156-138, Ankara, 1963, s. 141

²²⁹ Abdulhaluk Çay, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel 1963*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1989, s. 41

²³⁰ “Londra Konferansı”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Temmuz 1955, sayı: 11120

²³¹ Ata Atun, *Kıbrıs Anlaşmaları, Planları ve Önemli BM, AB Kararları (1571-1983), C.1*, Suna ve Atun Mağusa Tarihini Araştırmaları ve Yazın Vakfı Yayını, Mağusa, 2007, s. 27

²³² Abdulhaluk Çay, *a.g.e.*, s. 41

²³³ “Liderimiz Bugün Ankara yolu İle Londra'ya Hareket Edecek”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 13 Şubat 1959, sayı: 4370

bağlılığını bildirirken, Londra Konferansı'ndan da olumlu sonuç alacaklarına inandığını belirtmiştir.²³⁴

Kıbrıs tarihinde yeni bir devrin başlangıcını teşkil edecek olan Londra Konferansı, 18 Şubat 1959 tarihinde sabah saat 11:40'da Lanchaster House'da başlamıştır.²³⁵

Kıbrıs Türk halkını temsilen Londra Konferansı'na katılan Dr. Fazıl Küçük bizzat İngiltere tarafından konferansa davet edilmiştir.²³⁶ Kıbrıs sorunun tartışıldığı konferansta Dr. Fazıl Küçük'ün en büyük destekçisi Türkiye temsilcisi Fatin Rüştü Zorlu olmuştur.

Konferansa katılan temsilcilerin teker teker söz almasının ardından Makarios ve Dr. Fazıl Küçük beşer dakikalık birer konuşma yapmışlardır. Konferans süresince bütün konuşmalar İngilizce olarak sürdürülmüştür. Dr. Fazıl Küçük konuşmasında alınan kararların bir an önce uygulanarak barışın sağlanması üzerinde durmuştur.²³⁷

Dr. Fazıl Küçük yeni kurulacak devlette Türkiye'nin vereceği desteğin önemini dile getirerek *“Türkiye Hükümeti tarafından kabul edilen herhangi bir hal tarzının otomatikman Kıbrıslı Türkler tarafından da kabul edileceğini”* belirtmiştir.²³⁸

Zürih Anlaşması'nın bir devamı olarak düzenlenen ve Kıbrıs Türklerini Dr. Fazıl Küçük'ün temsil ettiği Londra Konferansı²³⁹ 19 Şubat 1959 tarihinde Londra Antlaşması'nın imzalanması ile sonuçlanmıştır.²⁴⁰ Londra Konferansı'nda kabul edilen maddeler Halkın Sesi Gazetesi'nde “Londra Konferansı'nın Anlaşma Esasları” başlığı altında ele alınmıştır. Kıbrıs halkının adanın geleceği konusunda bilinçlenmesini amaçlayan bu haberler aynı zamanda Dr. Fazıl Küçük'ün görüşleri doğrultusunda şekillenmiştir.²⁴¹ Türkiye adına konferansa katılan Fatin Rüştü Zorlu ile Dr. Fazıl Küçük konferans süresince ortak görüşlerini devam ettirerek uyumlu bir çalışma sergilemişlerdir.

²³⁴ “B.M. Meclisi'nde Londra Anlaşması Bugün Görüşülecek”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 2 Mart 1959, sayı: 4387

²³⁵ “Kıbrıs'ın İstikbalini Tayin Edecek Tarihi Konferans”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Şubat 1959, sayı: 4375

²³⁶ “Liderimiz Dr. Küçük'ün Tarihi Beyanattı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Şubat 1959, sayı: 4374

²³⁷ “Kıbrıs'ın İstikbalini Tayin Edecek Tarihi Konferans”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Şubat 1959, sayı: 4375

²³⁸ “Dr. Küçük, Anlaşmayı Kıbrıslı Türkler Kabul Eder, Dedi”, *Milliyet Gazetesi*, 12 Şubat 1959, sayı: 3147

²³⁹ Londra Konferansı ile ilgili metin için bkz. BCA, “Conference On Cyprus”, Dosya No: A45, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 38.227.17

²⁴⁰ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 206

²⁴¹ “Dr. Küçük'üm Beyanattı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Şubat 1959, sayı: 4379

Kıbrıs'ın geleceğini tayin eden ve 27 madde²⁴² ve eklerden oluşan Londra Anlaşması'na Türk toplumu adına Dr. Fazıl Küçük, Rum toplumu adına da Makarios imza atmışlardır.²⁴³

Dr. Fazıl Küçük'ün, Londra Konferansı'ndaki görüş ve politikası uzlaşma ilkesine bağlı bir şekilde gelişirken Rumların lideri Makarios'un politikasını Rauf R. Denктаş şu şekilde beyan etmiştir:

“Londra Konferansı, Zürih'te Zorlu ile Averof arasında varılmış olan Anlaşmayı iki Kıbrıs'lı tarafın, Türklerle Rumların imzalaması için tertiplenmişti. Yani davet imza merasimi içindi ve ne imzalayacağımızı biliyorduk. Çünkü Zürih görüşmeleri yapılırken bize bilgi verilmekte, görüşümüz alınmaktaydı. Londra Konferansı'nda bizim için bir sürpriz veya sıkıntı yoktu. Makarios da ne imzalanacağını biliyordu ancak Enosis'i yasaklayan bu anlaşmadan kurtulmayı da planladığı için, ilk gün “Ben müzakereye geldim.” diyerek problem çıkarmaya başladı. Sonradan bunu “Bana müzakere hakkı tanımadılar.” diye kullanacaktı. Makarios'un bu oyununa kızan İngiliz Başbakan konferansı kopartmak tehdidi yapınca Fatin R. Zorlu Bey araya girdi ve Makarios'a 24 saat kazandırdı. Ertesi gün Makarios geldi ve anlaşmayı imzaladı. Maksat hasıl olmuştu. 1960'dan 1963'e kadar “müzakere ettirmediler; zorla kabul ettirdiler.” yalanını etkin bir şekilde kullandı.”²⁴⁴

Kıbrıs Türk halkı adına imza koyan Dr. Fazıl Küçük eşitlik ilkesine dikkat edildiğini düşündüğü Londra Konferansı görüşmelerinden memnun olduğunu ve davanın kuvvetli ellere emanet edildiğini belirtmiştir.²⁴⁵ Dr. Fazıl Küçük'e göre Türk toplumu, Londra Anlaşması ile büyük kazanımlar elde etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük başkanlığındaki Türk tarafı, Türk haklarını korumanın yanı sıra gösterdiği hoşgörü ile birçok konuda ada menfaatini göz önünde tutmuştur. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük, Makarios ile müşterek hareket etmeye özen göstermiştir.²⁴⁶ Dr. Fazıl Küçük'ün tek amacı bir an önce adada barışı sağlamak olmuş ve bu nedenle esnek bir politika takip etmiştir.

²⁴² Londra Konferansı'nın Anlaşma Esasları, Halkın Sesi Gazetesi'nde 22 Şubat 1959 tarihinde 34 madde olarak yayınlanmıştır. “Londra Konferansı'nın Anlaşma Esasları”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Şubat 1959, sayı: 4379

²⁴³ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 207

²⁴⁴ Rauf R. Denктаş ile 14 Mart 2011 tarihinde yapılan yazışma

²⁴⁵ “Dr. Küçük'ün Beyanatı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 7 Aralık 1958, sayı: 4303

²⁴⁶ “Liderimiz Dr. Küçük Londra Ve Anavatandaki Temaslarından Sonra Dün Adaya Avdet Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Şubat 1960, sayı: 4720

Dr. Fazıl Küçük'e göre Londra Antlaşması; Türkiye ile Yunanistan arasında bir denge kurmuştur.²⁴⁷ Zürih ve Londra Antlaşmaları ile Türkiye taksim fikrinden, Yunanistan Enosis'ten, İngiltere ise adanın %3'lük bir kısmında kurulan üsler dışındaki egemenliğinden vazgeçmiştir.²⁴⁸ Hiç şüphesiz ki bu sonucun temel belirleyicisi Amerika Birleşik Devletleri olmuştur.²⁴⁹

Dr. Fazıl Küçük, Londra Antlaşması'ndan sonra Kıbrıslı Rum ve Türkler için yeni bir sürecin başladığını düşündüğünden özlenen huzurun geleceğine inanmıştır.²⁵⁰ Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin verilen sözlere sadık kalıp barış içinde yaşama arzusunu tekrar tekrar dile getirirken, Londra Anlaşması'nın müspet bir şekilde uygulanmasını Makarios'un takınacağı duruma bağlamıştır. Ayrıca Dr. Fazıl Küçük, Makarios'un vazgeçemediği Enosis'in devrini doldurmuş bir politika olduğunu ve bu düşünce ile hiçbir sonuca varamayacağını belirtmiştir.²⁵¹

Dr. Fazıl Küçük, Londra Konferansı'nda, Zürih Anlaşması'nın maddelerinden asla taviz vermeyeceğini kesin bir şekilde belirterek, her zaman barışın sağlanması için çalıştığını ifade etmiştir. Fakat EOKA'nın yeniden silahlanması halinde her zaman barış yanlısı politika takip eden Türk toplumunun da aynı şekilde karşılık vereceğini açıklamıştır.²⁵²

Adnan Menderes; Kıbrıs meselesini ilk defa görüşmek için gittikleri Londra Konferansı'nda, İngiliz siyasetinin beş sene için muhtariyet sonra da reyi amma müracaat tezinde toplanmış olduğunu ve konferans sırasında İngiltere'nin siyasetinde yapılan değişikliklerin hepsinin Türk politikası ve Türk vatanının lehine olduğunu belirtmiştir. Adnan Menderes, İngiltere'nin taksime taraftar olduğunu ve bu hususta açık beyanatta bulunduğunu belirterek İngiltere'den taksim konusunda teminat

²⁴⁷ Fazıl Küçük, "Kıbrıs Türk Görüşü", *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Nisan 1959, sayı: 7222

²⁴⁸ Faruk Bekarlar, *Kıbrıs Sorunun Doğuşu, Menderes Dönemi Türk-Yunan İlişkileri*, Arayış Yayınları, İstanbul, 2006, s. 180

²⁴⁹ ABD'nin çözüm olarak öne sürdüğü Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti için şu koşulların gerçekleşmesi hedeflenmektedir. 1) Ada üzerinde Türkiye ve Yunanistan arasında denge sağlanmalı. 2) İngiltere'nin stratejik çıkarları korunmalı. 3) Ada, Batı Bloğu'nun (Türkiye, Yunanistan ve İngiltere) denetimi dışına çıkmamalı. 4) Ada'daki Türk ve Rum halklarının güvenceleri, Türkiye ve Yunanistan tarafından sağlanmalı. Ömer Tansel "Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 191

²⁵⁰ Osman Yıldız, Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-2981)*, C.1, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Kıbrıs, Lefkoşa, 2007, s. 143

²⁵¹ "Dr. Küçük Fransız Gazetesine Beyanat Verdi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Mart 1959, sayı: 4389

²⁵² "Liderimize Cevap, 120 Bin Sizinle Beraberiz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Ağustos 1959, sayı: 4557

aldıklarını açıklamıştır.²⁵³ Dr. Fazıl Küçük'ün, taksim fikrinden vazgeçmesinden dolayı aldığı eleştirilere Adnan Menderes yaptığı bu açıklama ile cevap vermiştir.

Türkiye'nin, Kıbrıs'taki etkinliğinin arttığı ve Dr. Fazıl Küçük'ün taksim fikrinden vazgeçtiği bu süreçte Londra Konferansı'nda alınan kararlarla Kuruluş Anlaşması, Garanti Anlaşması ve Askeri İttifak Anlaşması imzalanmıştır.

2.1.3 Askeri İttifak Anlaşması

Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan arasında barış ve güvenliği sağlamak amacıyla 19 Şubat 1959 tarihinde Askeri İttifak Anlaşması imzalanmıştır.²⁵⁴ Kıbrıs Türklerini Rauf R. Denktaş'ın temsil ettiği²⁵⁵ anlaşma gerçekte Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye arasında ortak bir savunma anlaşması niteliğinde olmuştur.²⁵⁶ Bu anlaşma ile Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs'ın Türk-Rum kuvvetlerini kapsayan üçlü bir askeri komutanlık kurulması kabul edilmiştir. Bu uygulama ile Kıbrıs Devleti'nin korunması amaçlanmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına zarar verecek her türlü faaliyete karşı birlikte mücadele vermeyi içeren anlaşma gereğince Türkiye'nin 650, Yunanistan'ın 950 askerini Kıbrıs'ta bulundurması kabul edilmiştir.²⁵⁷ Ayrıca Askeri İttifak Antlaşması ile İngiltere'nin Kıbrıs'ta kalıcı üslere sahip olması sağlanmıştır.²⁵⁸

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'ın gelecekteki refah ve güvenliğini Askeri İttifak Anlaşması dolayısıyla bağlı olduğu Batılı ülkeler ve NATO'yla olan iyi ilişkilerin sürdürülmesine bağlamıştır. Fakat Dr. Fazıl Küçük'ün elinde anayasal veto yetkisi olmasına rağmen Dr. Fazıl Küçük bu alanda etkisiz bırakılmıştır.²⁵⁹

²⁵³ “Kıbrıs İçin Yapabileceğimiz Son Fedakarlık: Taksim”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 4 Mayıs 1957, sayı: 2681

²⁵⁴ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 216

²⁵⁵ “Kıbrıs Türklerini Temsil Edecek Rauf Denktaş, İttifak Anlaşmasında”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Ekim 1959, sayı:4598

²⁵⁶ Ali Satan, “Kıbrıslı Türklerin Devletleşme Mücadelesi”, *Türk Dünyası Ve Problemleri Ve Çözümleri*, I.Q Yayınları, Ed. Necdet Öztürk-Ali Satan, İstanbul, 2007, s. 271

²⁵⁷ Sevim Toluner, *Kıbrıs Uyuşmazlığı Ve Milletlerarası Hukuk*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977, s.75

²⁵⁸ Menter Şahinler, *Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti*, Rumeli Kültür Ve Dayanışma Derneği Yayını, İstanbul, 1979, s. 26

²⁵⁹ Pierre Oberling, *Bellapais'e Giden Yol, Kıbrıs Türklerinin Kuzey Kıbrıs'a Zorunlu Göçü*, Çev. Mehmet Erdoğan, Genel Kurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1988, s. 57

2.1.4 Garanti Anlaşması

19 Şubat 1959 tarihinde Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında Zürih ve Londra Anlaşmalarına ek olarak beş maddelik²⁶⁰ Kıbrıs Cumhuriyeti'nin korunmasını ve varlığını devam ettirmesini sağlayacak olan Garanti Antlaşması imzalanmıştır. Garanti Antlaşması ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının, ülke bütünlüğünün ve güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır. İngiltere, Türkiye ve Yunanistan bu anlaşma ile “garantör devlet” sıfatını almışlardır.²⁶¹

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında imzalanan bu anlaşma sayesinde Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın temel maddelerinin milletlerarası niteliği teyit edilmiş ve Kıbrıs Cumhuriyeti bu anayasa temelinde kurulmuştur.²⁶² Böylece Kıbrıs anayasası üç büyük devletin garantisine alınmıştır. Bu anlaşma ile Makarios'un asla vazgeçemediği Enosis fikri ve Türklerin taksim fikri yasaklanmıştır.²⁶³

1962 yılında Makarios'un Ankara'ya resmi ziyareti sırasında dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, yemekte yanına aldığı Makarios'a “*Türkiye, Garanti Anlaşmalarının satırlarına değil; kelimelerine, nokta ve virgüllerine sadık kalacaktır.*”²⁶⁴ diyerek söz konusu anlaşmaların tek birinin çıkarılmasına hatta yer değiştirmesine müsaade etmeyeceğini dostça bir üslupla anlatmıştır. Fakat tüm bu ikazlara rağmen Makarios kendi çizdiği yoldan ayrılmamıştır.

Kıbrıs tarihinde vuku bulan acı olaylar düşünüldüğünde bu anlaşmalar ada barışı için büyük bir ilerlemedir. Anlaşmaların en önemli sonuçlarından bir de Türkiye'nin Kıbrıs üzerinde söz sahibi olmasıdır.²⁶⁵

2.1.5 Kıbrıs Bayrağı

Londra Anlaşması'nın 1. ve 4. maddesi gereği Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağının tarafsız renk ve biçime sahip olması kabul edilmiştir.²⁶⁶ Dr. Fazıl Küçük ve Makarios arasında yapılan görüşmelerle belirlenen bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bayrağı,

²⁶⁰ Anlaşmanın maddeleri için bkz. Ata Atun, *a.g.e.*, s. 155-157

²⁶¹ Ömer Tansel, *a.g.t.*, s. 202

²⁶² Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.2*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 65

²⁶³ Kemal Savcı, *a.g.e.*, s. 132

²⁶⁴ Fazıl Küçük, “Rum Yaygaraları”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Ocak 1979, sayı: 116905

²⁶⁵ Levent Ayabakan, “*Fatin Rüştü Zorlu'nun Hayatı ve Kıbrıs Meselesi*”, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2007, s. 77

²⁶⁶ Kudret Özersay, *Kıbrıs Sorunu*, ASAM Yayınları, Ankara, 2002, s. 14

beyaz zemin üzerine adanın yeşil renkte bir haritası ile barışı temsil eden zeytin dallarını ihtiva edecek şekilde kararlaştırılmıştır.²⁶⁷

2.1.6 Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanı Muavini Seçilmesi

İngilizler, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamasında Dr. Fazıl Küçük yerine kendi politikalarını kabul ettirebilecekleri yeni bir aday aramışlardır. İngiliz Hükümeti, Halkın Sesi Gazetesi'ndeki, Türk haklarını savunan yazılarından dolayı Dr. Fazıl Küçük'ün adaylığından rahatsız olmuştur. Sömürge Hükümeti bu nedenle Kıbrıs'ta kurulması düşünülen yeni devlet için Londra'da yapılacak müzakerelere Makarios ile birlikte katılacak ve İngiliz politikasını destekleyecek bir lider arayışına gitmiştir. Türkleri temsil edecek yeni bir lider arayan Sömürge Hükümeti'ne bağlı Kıbrıs Valisi yüksek kademelerde çalışan Türklere bu konuda çağrıda bulunarak teklifini iletmıştır. Ancak bütün ileri gelen Türkler valinin bu isteğini reddederek, Kıbrıs Türkü'nü yalnızca Dr. Fazıl Küçük'ün temsil edebileceğini belirtmişlerdir.²⁶⁸

1959 yılında yapılacak olan cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı muavinliği seçimlerine adaylık başvurusu 3 Aralık günü son bulmuştur. Türk temsilciliğine Dr. Fazıl Küçük'ten başka aday gösterilmediğinden ve adaylığa hiçbir itiraz yapılmadığından Dr. Fazıl Küçük cumhurbaşkanı muavini seçilmiştir.²⁶⁹ Dr. Fazıl Küçük'ün cumhurbaşkanı muavini seçilmesi kararı Kıbrıs Milli Türk Birliği, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu ve Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı tarafından düzenlenen bir toplantı sonucu açıklanmıştır.²⁷⁰

3 Aralık günü Dr. Fazıl Küçük'ün cumhurbaşkanı muavini olduğu yirmi bir pare top atışı ile halka bildirilmiştir. Kıbrıs Türk toplumu hayatlarındaki bu önemli günü Lefkoşa Atatürk Meydanı'nda toplanarak kırmızı-beyaz bayraklar içerisinde sabaha kadar kutlamıştır. Ertesi gün Kıbrıs Türk kesiminin her yerine kırmızı-beyaz bayraklar

²⁶⁷ “Kıbrıs Bayrağı Tespit Edildi”, *Milliyet Gazetesi*, 26 Temmuz 1960, sayı:3653, *Tercüman Gazetesi*, 16 Ağustos 1960, sayı :1863, *Vatan Gazetesi*, 26 Temmuz1960, sayı: 1863, Kıbrıs'ta yayınlanan Türk gazetelerinde çıkan bu haber çıkan bu haberler Ada Valiliği tarafından resmen yalanlanmıştır. Fahir Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959, Türk Hükümeti Ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 156-138, Ankara, 1963, s. 353

²⁶⁸ “Dr. Fazıl Küçük'ün Beyanati”, *Milliyet Gazetesi*, 16 Nisan 1957, sayı: 2437

²⁶⁹ “Liderimiz Dr. Küçük Hak Ettiği Mevkie Seçildi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959, sayı: 4659

²⁷⁰ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 95

çekilerek milli bir bayram havasında halk sevincini yaşamıştır.²⁷¹ Dr. Fazıl Küçük'ün dava arkadaşı olan Rauf R. Denктаş da Türk toplumunun bir dönüm noktası olan bu mutluluğu paylaşmıştır.²⁷² Rauf R. Denктаş “*Bu davayı Dr. Küçük’le birlikte ölünceye kadar sürdüreceğiz.*” şeklinde yaptığı açıklaması ile Dr. Fazıl Küçük’e verdiği desteği ifade etmiştir.²⁷³

Dr. Fazıl Küçük’e rakip çıkmamasının nedenlerinden biri Dr. Fazıl Küçük’e karşı başarı sağlanamayacağı düşüncesi olmuştur.²⁷⁴ Rauf R. Denктаş da Dr. Fazıl Küçük’ün tek aday olarak gösterilmesini desteklemiştir. Fakat Dr. Fazıl Küçük, Rauf R. Denктаş’a yardımcısı olmasını teklif etmişse de Rauf R. Denктаş bunu kabul etmemiştir.²⁷⁵

Dr. Fazıl Küçük’ün tek aday olması gibi Rauf R. Denктаş’ın da neden adaylığını koymadığı tartışılmıştır. Özellikle Dr. Fazıl Küçük’ün adaylığını istemeyen Dr. Burhan Nalbantoğlu ve arkadaşları Dr. Fazıl Küçük’ün bu vazifeyi yerine getiremeyeceklerini düşünmüşlerdir.²⁷⁶

Seçim yapılmaksızın Dr. Fazıl Küçük’ün cumhurbaşkanı muavini seçilmesi bir kısım Türkler arasında hoş karşılanmamıştır. Bu durumun Doğu’da ve demokrasinin olmadığı memleketlerde uygulanan bir usul olduğu savunulmuştur. Fakat Dr. Fazıl Küçük’ten başka Türk tarafını temsil edecek bir aday olmayı olmamıştır.²⁷⁷ Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük’ün seçilmesini demokrasiye aykırı olarak görenler ya günün şartlarını göz ardı etmiş ya da duruma ön yargı ile yaklaşmışlardır.

²⁷¹ “Cumhur ve Cumhur Muavini İçin Namzetlerin İsimleri Bugün Öğleden Sonra Resmen Açıklanacak”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Aralık 1959, sayı: 4658, Ahmet C. Gazioğlu, *Enosis Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyetine, Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı* 3, Kıbrıs Araştırmaları Ve Yayın Merkezi, Ankara, 2000, s. 192

²⁷² “Liderimiz Dr. Küçük Hak Ettiği Mevkie Seçildi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959, sayı: 4659, Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 95

²⁷³ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 101

²⁷⁴ “Türk Toplumunun Tek Adayı: Dr. Fazıl Küçük”, *Nacak Gazetesi*, 13 Kasım 1959, sayı: 25

²⁷⁵ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 191

²⁷⁶ Kıbrıslı Türkler seçimlere Rumlardan daha fazla ilgi göstermişlerdir. Seçimlere iştirak oranı Türklerde %60’ı bulmasına rağmen Rumlarda % 50’den yukarıya çıkamamıştır. Seçimlere önem veren Kıbrıslı Türkler aynı zamanda seçimler sırasında her hangi bir olayın çıkmaması için büyük özen göstermişlerdir. Türkler arasında seçimlerin düzgün ilerlemesine rağmen Rumlar arasında çatışmalar yaşanmıştır. “Kıbrıs’ta Seçimlerin Neticesi Belli Oldu”, *Tercüman Gazetesi*, 2 Ağustos 1960, sayı: 1850

²⁷⁷ “Kıbrıs Seçimi Bugün”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 31 Temmuz 1960, sayı:12928, “Dr. Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcılığına Aday”, *Vatan Gazetesi*, 27 Kasım 1959, sayı: 6690

Seimler²⁷⁸ esnasında Rumlar iki aday göstermiş ve ideolojileri tamamen ayrı olan iki unsur kendi aralarında çatışma yaşamıştır. 13 Aralık'ta ise cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmış ve Makarios;²⁷⁹ rakibi Yuannis Klerides'in 71.753 oyuna karşın 144.501 oyla seçilmiştir.²⁸⁰ Rum toplumu arasındaki seçim mücadelesine rağmen Türk toplumunda ne ideoloji farkı ne de Zürih ve Londra Anlaşmalarını inkar eden ve bozmaya çalışanlar olmuştur. Bu nedenle herkesin güvenini kazanmış olan Dr. Fazıl Küçük tek aday olarak gösterilmiştir.²⁸¹

Seçimlerin yapılmasının ardından 16 Ağustos 1960 tarihinde, Kıbrıs'a yapılan antlaşmalar gereği, 950 Yunan ve 650 Türk askeri Mağusa Limanı'ndan karaya çıktı. Bir kurmay albay komutasında Kıbrıs'a çıkan 650 kişilik Türk birliğinin zırhlı aracı, sahra topu ve tankı yoktu. Rauf R. Denktaş, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nı karşılama töreninde: "26 milyonluk bir kuvvet, 26 milyonluk bir iman ve 26 milyonluk bir güven getirmektedir."²⁸² açıklamasını yapmıştır.

Yapılan seçimler sonucunda 15'i (%30) Türk, 35'i (%70) Rum olmak üzere 50 milletvekilinden oluşan Temsilciler Meclisi'nin başkanlığına Glafkos Kliridis, başkan yardımcılığına da Dr. Orhan Müderrisoğlu getirilmiştir. Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı'na Rauf Denktaş, Rum Cemaat Meclisi Başkanlığı'na Dr. C. Spiridakis seçilmiştir. Yüksek Mahkeme Başkanlığı'na da Batı Almanyalı Prof. Ernest Forsthoff tayin edilmiştir.²⁸³

Dr. Fazıl Küçük göreve gelir gelmez ilk olarak Ankara'ya mektup göndererek Kıbrıs seçimleri hakkında bilgi vermiştir.²⁸⁴ Dr. Fazıl Küçük mektubunda 27 Mayıs İnkılâbı'nı ilk günden benimsediğini ifade ederek Kıbrıs Türklerinin bağlılığını

²⁷⁸ Kıbrıslı Türkler seçimlere Rumlardan daha fazla ilgi göstermişlerdir. Seçimlere iştirak oranı Türklerde %60'ı bulmasına rağmen Rumlarda % 50'den yukarıya çıkamamıştır. Seçimlere önem veren Kıbrıslı Türkler aynı zamanda seçimler sırasında her hangi bir olayın çıkmaması için büyük özen göstermişlerdir. Türkler arasında seçimlerin düzgün ilerlemesine rağmen Rumlar arasında çatışmalar yaşanmıştır. "Kıbrıs'ta Seçimlerin Neticesi Belli Oldu", *Tercüman Gazetesi*, 2 Ağustos 1960, sayı: 1850

²⁷⁹ Makarios'a ilk tebrik, Ada Türklerin lideri Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'ten gelmiştir. "Makarios Kazandı", *Tercüman Gazetesi*, 15 Aralık 1959

²⁸⁰ Ömer Tansel, *a.g.t.*, s. 201

²⁸¹ "Niye Bu Koltuk Kavgası ?", *Nacak Gazetesi*, 26 Temmuz 1960, sayı: 62

²⁸² Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 78

²⁸³ Sabahattin İsmail, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü ve KKTC'nin Kuruluşu*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, Lefkoşa, 2001, s. 23, Pierre Oberling, *a.g.e.*, s. 51

²⁸⁴ BCA, "Dr. Fazıl Küçük'ün, Cemal Gürsel ve Selim Sarper'in Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşu münasebetiyle gönderdikleri tebrik ve iyi dileklerine mukabil teşekkür mektubu", Dosya No: A4, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 7.40.20

bildirmiştir.²⁸⁵ Dr. Fazıl Küçük'ün cumhurbaşkanı muavinliğine seçilmesi Kıbrıs Türk halkı kadar Türkiye'yi de memnun etmiştir. Celal Bayar, Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu, Dr. Fazıl Küçük'e yeni görevine gelmesi nedeniyle birer tebrik mesajı göndermişlerdir.²⁸⁶

Dr. Fazıl Küçük bu dönemde en büyük desteği hiç şüphesiz ki Türkiye'den almıştır. Dr. Fazıl Küçük bağımsızlığı elde ettikten sonra varlıklarını devam ettirebilmek için ekonomik olarak da gelişmenin önemini sık sık vurgulamıştır. Fakat her yardımı Türkiye'den beklemenin yanlış olduğunu vurgulayarak birlik içinde Kıbrıs Türklerinin kendi hayatlarını kazanmalarının öneminden bahsetmiştir. Bunu başarmanın da tek yolunun tek vücut olmaktan geçtiğini belirterek “Türk'ten Türk'e” kampanyasının önemi bir kez daha hatırlatmıştır. Dr. Fazıl Küçük özellikle İngiltere'de bulunan Kıbrıslı Türklerin de bu mücadeleye destek vermesini istemiştir.²⁸⁷

Dr. Fazıl Küçük cumhurbaşkanı muavinliğine seçildikten sonra da köy ziyaretlerine devam ederek halkın sorunları ile yakından ilgilenmiş ve halktan kopmamıştır.²⁸⁸

2.1.7 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası

Zürih ve Londra Anlaşmalarının sonucunda Kıbrıs'ın Türk ve Rum toplumu temsilcileri ile Türkiye ve Yunanistan temsilcilerinin meydana getirdiği bir anayasa komisyonu oluşturulmuştur. Komisyonunda Kıbrıs Türklerini Rauf R. Denktaş, Türkiye'yi de Prof. Dr. Nihat Erim²⁸⁹ temsil etmiştir. Kıbrıs Anayasa görüşmeleri Lozan'da, İsviçreli anayasa uzmanı Prof. Marcel Bridel'in katılımı ile başlamıştır. Anayasanın ilk projesi kolaylık olması düşüncesi ile İngilizce hazırlanmıştır. Anayasanın Rumca ve Türkçe nüshaları ise daha sonra düzenlenmiştir.²⁹⁰ 186 madde ve 13 geçici hüküm

²⁸⁵ “Kıbrıs'ta Seçimlerin Neticesi Belli Oldu”, *Tercüman Gazetesi*, 2 Ağustos 1960, sayı: 1850

²⁸⁶ İlgili tebrik mesajları için bkz. “Liderimiz Dr. Küçük Hak Ettiği Mevkie Seçildi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959, sayı: 4659

²⁸⁷ “Dr. Küçük , Londra'daki Türklere Hitap Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 26 Ağustos 1959, sayı: 4561

²⁸⁸ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 95

²⁸⁹ 1959 yılında yapılan anayasa hazırlıkları sırasında, Türk delegesi Nihat Erim'in anayasa için söylediği; “Bu Kıbrıs Devleti Zürih'te ve Londra'da düşünülen Kıbrıs Devleti, aslında bir federasyondur. Bu kendisine has bir takım özellikleri olan bir federasyondur. Coğrafi esasa dayanmasa bile bir federasyondur.” demıştır. Nihat Erim'in bu açıklamalarını, Rum tarafı Türklerin, Taksim tezinden vazgeçmediği şekilde yorumlamıştır. Nihat Erim, *Bildiğim Ve Gördüğün Ölçüler İçinde Kıbrıs*, Türk Matbaacılık Yayını, Ankara, s. 98

²⁹⁰ “Erim, Kıbrıs Anayasası Mart'ta İlan Edilecek Dedi”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 Mart 1960, sayı: 12799, Pierre Oberling, *a.g.e.*, s. 51

maddesi olmak üzere toplam 199 maddeden²⁹¹ oluşan anayasa 6 Nisan 1960 tarihinde yürürlüğe girmiştir.²⁹²

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını her defasında ileriye atan İngiltere ile çıkan anlaşmazlık 1 Temmuz 1960 tarihinde sonuca bağlanmıştır. Buna göre Kıbrıs toprakları üzerinde iki ayrı bölge olmak üzere toplam doksan dokuz mil karelik bir alanda İngiliz üslerinin kurulmasına karar verilmiştir. İngiltere'nin Kıbrıs konusunda elde ettiği bu kazanç sonucunda anayasa tasarısı bir takım değişikliklerle kabul edilmiş ve 21 Temmuz 1960 tarihinde İngiliz Parlamentosu tarafından oylanmıştır.²⁹³ İngilizlerin üsler konusunda anlaşmazlığa düşmesi nedeniyle daha önceden bitirilmesi planlanan anayasa on sekiz aylık bir çalışma sonucunda tamamlanmıştır.²⁹⁴

Memurların %70'nin Rum, %30'nun Türklerden oluşturulması kararı alınmasına rağmen Rum memurların oranı % 70'ten fazla olmuştur. Adada barışın sağlanıp biran önce anlaşmaların imzalanmasını isteyen Dr. Fazıl Küçük, Türk toplumunun haklarından taviz vermeyeceğini ifade etmiştir. Türklere memurluk statüsünde haksızlık yapılmasına tepki gösteren Dr. Fazıl Küçük, memurluk statüsündeki %70 Rum, % 30 Türk meselesi halledilinceye kadar Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak anlaşmaya varılan konuların halline ait evrakı parafe etmeyeceğinin kesin bir ifade ile açıklamıştır. Fakat ılımlı bir politika takip eden Dr. Fazıl Küçük bu meselenin yakın zamanda Rumlarla yapılan müzakerelerde halledileceğine inanmıştır.²⁹⁵

Dr. Fazıl Küçük'ün bu kesin tavrı karşısında yapılan müzakereler sonucunda 8 Temmuz 1960 tarihinde anlaşma parafe edilmiştir. Dr. Fazıl Küçük anlaşmaları parafe ederken Türk toplumunun Zürih ve Londra Anlaşmalarında kazandığı hiçbir hakkından taviz vermemiştir.²⁹⁶

Cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı yardımcılığı ile bakanların icra yetkileri konusunda yapılan anlaşmaların temsilciler tarafından imzalanmasından dolayı Dr.

²⁹¹ Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası için bkz. Ata Atun ,a.g.e., s. 64-155

²⁹² Mehmet S. Emircan, a.g.e., s. 68

²⁹³ Fulya Yurdağün, "1955-1965 Yıllarında Türkiye Basınında Kıbrıs Sorunu", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s. 82

²⁹⁴ Fulya Yurdağün, a.g.t., s. 81

²⁹⁵ "Halk Devlet Reisine Tezahürat Yaptı", *Tercüman Gazetesi*, 3 Temmuz 1960, sayı: 1820, "Dr. Küçük Anlaşmada Bir Noktaya İtiraz Ediyor", *Milliyet Gazetesi*, 3 Temmuz 1960, sayı: 3630

²⁹⁶ "Kıbrıs Anayasası", *Cumhuriyet Gazetesi*, 12 Nisan 1960, sayı: 12830, "Kıbrıs Anayasası Parafe Edildi", *Tercüman Gazetesi*, 8 Temmuz 1960, sayı: 1825

Fazıl Küçük çok sevindiğini belirtirken, Makarios en güç merhalenin atlatıldığını açıklamıştır.²⁹⁷

Yapılan anlaşmalar sonucunda Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dili Türkçe ve Yunanca olarak kabul edilmiştir.²⁹⁸ Anayasa'da, Kıbrıs bayrağını yanında cemaatlerin Türk ve Yunan bayraklarının da çekebileceklerini ve milli bayramları kutlayabilecekleri karara bağlanmıştır.²⁹⁹

Anayasa'nın cumhurbaşkanı muavinine verdiği yetkilerle cumhurbaşkanına verdiği yetkiler aynı olmuştur.³⁰⁰ Anayasanın en önemli maddelerinden bir tanesi de 50. maddede belirtilen cumhurbaşkanı muavinine veto hakkı tanınması olmuştur. Böylece Türk toplumu aleyhinde karar alınıp uygulanması cumhurbaşkanı muavininin veto hakkı³⁰¹ ile korunmaya çalışılmıştır.³⁰²

Kıbrıs Anayasası yeni kurulan devleti tanımlarken iki farklı toplum ve dilden bahsetmiştir. Adada ne tek bir Kıbrıs halkı vardır ne de Kıbrıs'a hakim bir grup oluşturulmuştur. Bu nedenle adada yeni kurulan devletle bir toplum ya da millet değil iki toplumlu bir devlet oluşturulmuştur.

Kıbrıs Anayasası'nın bir meclis tarafından değil de diplomatlar ve danışmanlardan oluşan bir komisyon tarafından hazırlanması Kıbrıs Anayasası'nın farklı bir anayasa olma özelliğini de ortaya koymaktadır.³⁰³

2.1.8 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İlanı

Zürih ve Londra süreci 16 Ağustos 1960 tarihinde İngiliz valisinin Kıbrıs yönetimini Kıbrıs Cumhuriyeti yöneticilerine teslim edip adadan ayrılışına kadar

²⁹⁷“ Kıbrıs'ta Heyetler Yetki Konusunu Nihayet Halletti”, *Ulus Gazetesi*, 11 Kasım 1959, sayı: 13030

²⁹⁸ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s.15

²⁹⁹ Fulya Yurdagün, *a.g.t.*, s. 73

³⁰⁰ Anayasa, cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı muavinine aynı hakları tanımış olmakla birlikte bu haklar hayata geçirilememiştir. Devlet için hayati değer taşıyan konularda Dr. Fazıl Küçük'e haber verilmemiş ve Anayasanın Dr. Fazıl Küçük'e verdiği hakları kullanması engellenmiştir. Bu durum devletin yıkılmasına neden olan en önemli faktör olmuştur. Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 61

³⁰¹ Rumlar başından beri, Türklerin veto hakkından vazgeçmelerini ve bunun yerine diğer muhtelif teminatlar yanında kanun ve kararların iade edilerek yeniden gözden geçirilmesi hakları gibi teminatlara dayanmalarını ısrarla istemişlerdir. Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 29

³⁰² Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 119

³⁰³ Fulya Yurdagün, *a.g.t.*, s. 86

sürmüştür.³⁰⁴ Zürih ve Londra Anlaşmaları ile aslında olağan dışı bir devlet kurulmuştur. Dünyada benzeri bulunmayan bir anayasa ile iki toplum birlikte yaşatılmaya çalışılmıştır.³⁰⁵

Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denктаş; Rumların, Türklerin barış yanlısı politikasını çıkar amaçlı kullanmalarına ve tek taraflı davranmalarına karşı çıkmıştır. Rumların bu anlaşmalara uymaması halinde ortaklığı bozmuş olacaklarını ve Türklerin kendi gelecekleri hakkında serbestçe karar alıp, haklarını Rumlara vermeyeceklerini belirtmiştir.³⁰⁶ Dr. Fazıl Küçük zamanın ilerisini görerek aslında hiçbir zaman güvenemediği Rumların barış yanlısı bir politika takip edeceğine inanmamış, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce kaygılarını ifade etmiş ve anlaşmalara uyulmadığı takdirde Kıbrıs Türklerinin neler yapabileceğini açıkça ifade etmiştir.³⁰⁷

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş süreci İngiliz Hükümeti'nin öne sürdüğü teklifler nedeniyle gecikmeli ilan edilmiştir. İngiltere'de yapılan görüşmelerde Kıbrıs'ta kurulması düşünülen devletin 19 Şubat'ta ilan edileceği planlanmıştır. Fakat bu tarih İngiliz Hükümeti'nin adadaki çıkarlarını kabul ettirmeye çalışması sebebiyle 19 Mart'a ertelenmiştir. Görüşmelerden sonuç alınamamasından dolayı devletin kurulma tarihi beş ay daha ertelenmiştir.³⁰⁸ Özellikle İngilizlerin Kıbrıs'ta elde etmek istedikleri "üsler" konusu devletin kurulmasını geciktirmiştir. Cumhuriyetin ilanını önleyen sorunların çözüme kavuşturulması ve imzalanan anlaşmalar sonucunda 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilmiştir.

Yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin adaya barışı getireceği inancında olan ve bunun tek taraflı olamayacağını, Kıbrıs'ta bundan sonra kan yerine "bahar kokusu"³⁰⁹ duymak istediğini belirten Dr. Fazıl Küçük bu kutsal görevin Türk cemaati kadar Rum cemaatinin de görevi olduğunu belirtmiştir.

Dr. Fazıl Küçük 28 Şubat 1959 tarihli "Atimizden Eminiz" başlıklı yazısında "...seksen iki yıl boyunca yabancı yönetim altında kaldıktan sonra karşımıza hiç de alışık olmadığımız bir idare şekilli çıkabileceğini ve bu durumun tereddüt yaratabileceğini..." dile getirmiştir. Ayrıca Türk halkının yeni bir yönetim şekline

³⁰⁴ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.1*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 221

³⁰⁵ İhsan Ali, *Hatıralarım*, Galeri Kültür Yayınları, Kıbrıs, 2002, s. 37

³⁰⁶ "Müşterek Konseyin Vereceği Karar Merakla Bekleniyor", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Aralık 1959, sayı: 4653

³⁰⁷ "Zürih Ve Londra Anlaşmalarını Bozmak İstiyor", *Nacak Gazetesi*, 27 Mayıs 1960, sayı: 53

³⁰⁸ "Dr. Fazıl Küçük'ün Bugün Londra'dan Ayrılması Bekleniyor", *Bozkurt Gazetesi*, 29 Ocak 1960, sayı : 1342

³⁰⁹ "Bugün Barış Yılından Bağımsızlık Yılına Girildi", *Bozkurt Gazetesi*, 1 Ocak 1960, sayı: 1320

kendisini hazırlaması gerektiğini ve Türk halkının artık kendisini idare hakkına kavuştuğunu önemle vurgulamıştır.³¹⁰

Dr. Fazıl Küçük yeni kurulan hükümete büyük bir inanç ve beklenti ile sahip çıkmıştır. 20 Ekim 1959 tarihli yazısında Dr. Fazıl Küçük dört yıl süren üzüntü, endişe, korku ve göz yaşı dolu günlerin yerini bundan sonra mutlu günlerin alacağına inandığını belirtmiştir.³¹¹

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı sonucunda İngiltere istediğini elde etmiş, Türkiye ise Garanti ve Askeri İttifak Antlaşmaları ile Enosis'in önüne geçebilmiştir.³¹² 1960 yılında Britanya, adadaki egemenliğini sadece Rumlara değil, iki topluma da self determinasyon hakkıyla devretmiş ve bu devleti federal bir anayasa altında kullanmaları esasına dayalı olarak Rum ve Türk toplumuna vermiştir.³¹³

Anayasaya sadakat yemini etmiş olan Makarios ilk günden itibaren anayasa maddelerinin işlemesi konusunda çıkarttığı zorluklarla daha sonra uygulayacağı politikaların sinyallerini vermiştir.

2.2 TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN KIBRISLI ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DR. FAZIL KÜÇÜK ALEYHİNE YAPTIKLARI YÜRÜYÜŞLER

Kıbrıs politikasında halkın desteğinin alan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs sorununa çözüm bulmak için gittiği Londra'da orada yaşayan Kıbrıslı Türklerin büyük sevgi gösterileriyle karşılanmıştır.³¹⁴ Türkiye'ye Kıbrıs politikasını tanıtan Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'de saygınlık kazanmış bir lider olmuştur. 1950 yılında Yunanistan'ın ilhak politikasına karşı miting yapan Milli Türk Talebe Birliği, Dr. Fazıl Küçük'ü de mitinge davet etmiş ve Kıbrıs davasında Dr. Fazıl Küçük'ü lider olarak görmüştür.³¹⁵ Halkın desteği ile toplum lideri olan Dr. Fazıl Küçük daha sonra da eleştirilere maruz kalmıştır.

Kıbrıs mücadelesi için yoğun uğraşlar veren Dr. Fazıl Küçük, Ankara ve İstanbul'da öğrenim gören bir grup Kıbrıslı öğrenci tarafından protesto edilmiş ve

³¹⁰ Fazıl Küçük, "Atımızdan Eminiz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Şubat 1959, sayı: 4385

³¹¹ "Liderimiz Dr. Fazıl Küçük'ün Konuşması", *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Ekim 1959, sayı: 4615

³¹² Fulya Yurdagün, *a.g.t.*, s. 82

³¹³ Fazıl Küçük, "Kıbrıs Türk Görüşü", *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Nisan 1959, sayı: 4426

³¹⁴ "Liderimiz, Londra Büyük Elçimiz İle Konuştu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 11 Aralık 1958, sayı: 4307

³¹⁵ "Gençlik, Kıbrıs İçin Miting Yapıyor", *Vatan Gazetesi*, 14 Ocak 1950, sayı: 3105

aleyhinde sessiz yürüyüş gerçekleştirilmiştir. Bu protesto adada uzlaşma istemeyen güçlerin etkisiyle ile düzenlenmiştir.³¹⁶

İstanbul'da bulunan Kıbrıs'lı öğrenciler de Ordu Evi ile Taksim arasında sessiz bir yürüyüş gerçekleştirmiş ve Dr. Fazıl Küçük'ü istifaya çağırان d6vizler taşımışlardır. Dr. Fazıl Küçük'ün Adnan Menderes Hükümeti ile iyi ilişkiler kurmasından dolayı Türkiye siyasetine karıştığını düşünmüşlerdir. Dr. Fazıl Küçük'ü, Menderes Hükümeti ile işbirliği içinde olmak ve uzun zaman Kıbrıs Türklerinin menfaatlerinin haleldar olmasına aldırış etmeden eski ve düşük iktidarın politikalarını uygulamakla suçlamışlardır.³¹⁷

24 Haziran 1960'da Kıbrıslı Türk öğrenciler yapmış oldukları yürüyüşle Dr. Küçük'ü istifaya davet etmişlerdir.³¹⁸ Kıbrıslı Türk öğrenciler tarafından Dr. Fazıl Küçük aleyhine düzenlenen yürüyüşler 28 Haziran 1960 tarihinde Lefkoşa'da yapılan mitingle kınanmıştır.³¹⁹ Dr. Fazıl Küçük aleyhine yapılan sessiz yürüyüşler ilerleyen günlerde de devam etmiştir.

Temmuz 1960'da Kıbrıslı gençler Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nde yaptıkları basın toplantısı ile Dr. Fazıl Küçük'ü istifaya davet etmişlerdir. Ankara'da yüksek tahsil yapan gençler Dr. Fazıl Küçük'ün liderlik vasıflarını yitirdiğini ve adada huzurun sağlanması için Dr. Fazıl Küçük'ün istifa etmesi gerektiğini açıklamışlardır. Gençler Kıbrıs'ta bir muhalefet partisinin kurulmadığını ama Kıbrıs için bunun bir sorun teşkil etmeyeceğini ve Dr. Fazıl Küçük'ün istifa etmesi ile Kıbrıs'ta birçok sorunun düzeleceğini iddia etmişlerdir.³²⁰ Gençler ayrıca Dr. Fazıl Küçük'ün seçimle başa geçmemesini de eleştirmiş, Türk cemaatinin oyu ile başa geçecek bir lider istediklerini belirtmişlerdir.³²¹ Türkiye'de eğitim gören Kıbrıslı gençler, Dr. Fazıl Küçük'ün karşısına bir rakip çıkmadığı için Dr. Fazıl Küçük'ün seçimleri doğrudan kazandığı gerçeğini göz artı etmişlerdir.

İstanbul ve Ankara'da yapılan mitingleri takiben 2 Temmuz 1960'ta İzmir'de bulunan Kıbrıslı gençler de Dr. Fazıl Küçük aleyhinde sessiz yürüyüş yapmışlardır.

³¹⁶ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 180

³¹⁷ "Kıbrıslı Gençler Dr. Küçük Aleyhinde Gösteri Yaptı", *Vatan Gazetesi*, 24 Haziran 1960, sayı: 6864,

³¹⁸ "Kıbrıslı Gençler Dr. Küçük Aleyhinde Gösteri Yaptı", *Vatan Gazetesi*, 24 Haziran 1960, sayı: 6864, Kıbrıslı Gençler Taksim'de Sessiz Yürüyüş Yaptılar", *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Haziran 1960, sayı: 12891, Türk Gençlerinin Dünkü Protesto Yürüyüşü", *Cumhuriyet Gazetesi*, 26 Haziran 1960, sayı: 12893

³¹⁹ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 103

³²⁰ "Dr. Fazıl Küçük Dün de İstifaya Davet Edildi", *Tercüman Gazetesi*, 2 Temmuz 1960, sayı: 1819

³²¹ "Kıbrıs'ta Seçim Neticesi Açıklandı", *Ulus Gazetesi*, 2 Temmuz 1960, sayı: 13231

Ankara ve İstanbul'daki gençlerle aynı düşüncede olan bu gençler Dr. Fazıl Küçük'ü protesto ederek kendisini istifaya çağırmışlardır. Öğrenciler, Dr. Fazıl Küçük'ün bütün yapıcı davranışlarına ve cumhuriyetin ilanı için uğraşlarına rağmen farklı çevrelerin etkisinde kalarak bu eylemi gerçekleştirmişlerdir.³²²

Dr. Fazıl Küçük yaptığı açıklamada Türkiye'deki üniversite talebelerinin yalan ve iftiralarla aldatıldığını belirtmiş ve Menderes rejimini desteklemekte olduğuna dair iddiaları reddetmiştir. Dr. Fazıl Küçük var olan anlaşmaları sadece kendisinin değil Türkiye, İngiltere, Yunanistan Hükümetlerinin de imzaladığını ve yeni Türkiye Hükümeti'nin de bu anlaşmaları tanıyacağını açıklamıştır.³²³ Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'ye gönülden bağlı olduğunu, halktan aldığı kuvvetle iktidarda kaldığını ve bireysel bir çıkarı olmadığını belirterek, gerektiğinde liderlikten çekilebileceğini açıklamıştır.³²⁴

Dr. Fazıl Küçük aleyhinde yürüyüşe geçen gençler Zürih ve Londra Anlaşmalarını desteklediklerini fakat bu durumdan Dr. Fazıl Küçük'ün liderliğini onayladıkları anlamının çıkarılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.³²⁵ Protestoların devam ettiği günlerde Gençlik Temsilcileri "Liderlerin Durumu" başlığı altında yayınladıkları bildiride Dr. Fazıl Küçük'ün durumunu değerlendirmişlerdir. Gençlik Teşkilatı, Dr. Fazıl Küçük için *"1937 yılından beri mücadele etmenin yorgunluğu yanında zaman zaman yalnız kalmanın ruh haleti ve bugünün muarızlarından bazılarının mücadele yıllarının üzücü günlerinde yanında görmemenin asabiyeti içindedir. Bu mücadeleyi yalnız yürüttüğü zaman zarfında bile büyük işler başarmıştır. Topluluğuna büyük hizmetleri dokunmuştur. Düne nazaran bugün Kıbrıs'ın durumunun iyi olmasında çok büyük hissesi vardır. Bunu yanında samimiyetine rağmen hataları da vardır."* şeklinde yaptığı açıklamada Dr. Fazıl Küçük'ün liderlik vasıfları eleştirilmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün yanlış politikalarına değinilerek bu hareketlerin bilinçli olarak yapılan davranışlar olmadığını vurgulamışlardır. Kıbrıs'ta halkın en çok sevdiği ve Türkiye'deki gelişmelere en çok ayak uyduran kişinin Dr. Fazıl Küçük olduğunu açıklamışlardır.³²⁶

³²² "Dr. Fazıl Küçük Dün de İstifaya Davet Edildi", *Tercüman Gazetesi*, 2 Temmuz 1960, sayı: 1819

³²³ "Fazıl Küçük Kendi Lehine Nümayiş Tertip Ettirdi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Haziran 1960, sayı: 12896

³²⁴ "Dr. Fazıl Küçük, Cemaat Beni İstemezse Çekilirim, Dedi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Haziran 1960, sayı: 12897

³²⁵ "Kıbrıs Gençliği Zürih Ve Londra Anlaşmalarını Destekliyor", *Cumhuriyet Gazetesi*, 2 Temmuz 1960, sayı: 12899

³²⁶ "Dr. Küçük, Kıbrıs'ta 27 Mayıs Ruhuna En Çok Ayak Uyduran Kimsedir", *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Ekim 1960, sayı: 4988

Dr. Fazıl Küçük'ü protesto eden Kıbrıslı gençler seçimle işbaşına gelecek bir liderin olması konusunda hem fikir olmuşlardır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır ki; Dr. Fazıl Küçük ne söylenildiği gibi bir diktatör ne de seçimsiz başa geçmiş bir liderdir.

Daha önce Dr. Fazıl Küçük'ü omuzlarında taşıyan gençlik şimdi ise yanlış politikalar takip ettiği gerekçesi ile protesto etmiştir. Gençler, Dr. Fazıl Küçük'ün, kendilerine baskı yaptığını, seçimleri baskı altında kazandığını ve halen 27 Mayıs rejimini tanımayarak kendi idaresini devam ettirmeye çalışmasını eleştirdiklerini ifade etmişlerdir.³²⁷

Rauf R. Denktaş da öğrenci eylemleri konusunda Dr. Fazıl Küçük'e destek vermiş ve eylemler konusunu şu şekilde açıklamıştır:

“Türkiye’de öğrenimde olan bazı Kıbrıslı öğrenciler, Kıbrıs’taki bağlantıları nedeniyle Doktor’a karşı kendi siyasetlerini sürdürdüler. Mesele, Makarios “1960 Antlaşmaları tam bağımsızlık vermedi, tam bağımsızlık istiyorum” derken Dr. Küçük ve bizler “1960 antlaşmalarına dokunamazsın” dediğimiz için, Kıbrıs’taki muhalefete bağlı olan bu gençlik bizi emperyalistlere hizmet etmekle suçluyorlar ve Makarios’u “bağımsızlık şampiyonu” diye destekliyorlardı. Makarios “tam bağımsızlık” derken, “Enosisi yasaklayan garantilerden” kurtulmak istiyordu. Gençler bunu göremiyorlar ve Doktor’a çeşitli nedenler uydurarak, özellikle “Menderes’çiler” diyerek saldırıyorlardı.”³²⁸

Türkiye’deki gençler aynı dönem içerisinde Dr. Fazıl Küçük’ün Kıbrıs halkı için yaptıklarından duyduğu minnet borcundan bahsederken bir grup genç de Dr. Fazıl Küçük’ü Kıbrıs’ın önünde bir engel olarak görmüştür. Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı,³²⁹ Dr. Fazıl Küçük’ün istifa etmemesi durumunda istifanın temini için kendilerinin harekete geçeceğini de açıklamıştır. Dr. Fazıl Küçük aleyhindeki protestolar tamamen siyasi çekişmelerden kaynaklı olarak çıkmıştır. Bu durum da göstermiştir ki yapılan protestolar çıkar çatışmaları sebebiyle meydana gelmiş ve burada halkın çıkarı değil, şahsi çıkarla gözetilmiştir. Çıkarları zedelenen ve Dr. Fazıl Küçük’ü rakip olarak

³²⁷“Kıbrıs’ta Taksim Lehine Gösteriler”, *İstanbul Gazetesi*, 11 Mart 1958, sayı: 2988 “Kıbrıs Türk Gençlerinin Dünkü Protesto Yürüyüşü”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 26 Haziran 1960, sayı: 12891

³²⁸ Rauf R. Denktaş ile 14 Mart 2011 tarihinde yapılan yazışma

³²⁹ Kıbrıs Türk Gençlik Kolları’nın kurucusu Hordan, Dr. Fazıl Küçük ile aralarında anlaşmazlık olan Burhan Nalbantoğlu’nun yakınıdır. Dr. Fazıl Küçük’ün aleyhinde tavır takınan gençlerin siyasi çekişmelerin etkisinde kaldıklarını ve şahsi çıkarlardan etkilendiklerini gösteriyor. Rauf R. Denktaş ile 14 Mart 2011 tarihinde yapılan yazışma

görenler Dr. Fazıl Küçük aleyhinde protestolar düzenlemiş ve halkı etkilemeye çalışmışlardır.³³⁰

Dr. Fazıl Küçük’e karşı böyle bir durumun oluşması henüz devam eden görüşmeleri de olumsuz etkileyeceği endişesini doğurmuştur. Bu durum Ankara’nın daha net bir tavır ortaya koymasını sağlamıştır.³³¹

1957 yılında Kıbrıs için yaptığı çalışmalar ve Türkiye’nin desteğini kazanmasından dolayı halk tarafından büyük destek gören Dr. Fazıl Küçük, “Yaşa-Var Ol” sloganları ile omuzlarda taşınmıştır.³³²

Dr. Fazıl Küçük aleyhine yapılan yürüyüşler Demokrat Parti’nin iktidardan düşmesinden sonra yaşanmıştır. Kıbrıs’ta Dr. Fazıl Küçük aleyhinde yapılan faaliyetleri Dr. Fazıl Küçük muhaliflerinin, Türkiye’de Dr. Fazıl Küçük aleyhine gerçekleşen yürüyüşlerinde de DP karşıtlarının etkisinin olduğu düşüncesinin doğurmuştur. Bundan önce Türkiye’ye gelen Dr. Fazıl Küçük bir çok ilde coşku ile karşılanmıştır. Dr. Fazıl Küçük 1957 yılında İstanbul’da yaptığı mitingde gençler tarafından büyük bir coşku ile dinlenmiş ve alkışlanmıştır.³³³ Kıbrıs Cumhuriyeti daha kurulmadan Dr. Fazıl Küçük en iyi hal çaresinin taksim olduğu düşüncesini paylaştığı Kıbrıslı gençler tarafından desteklenmiştir.³³⁴

1963 yılında Türkiye’deki üniversite gençleri Dr. Fazıl Küçük’ün çalışmalarını yakından takip edip, politikasına güvendiklerini ve kendisini desteklediklerini bildiren bir açıklama yapmışlardır.³³⁵ Dr. Fazıl Küçük’ün çalışmaları daha önceden aleyhinde yapılmış propagandalara rağmen desteklenmiştir. Yapılan propagandaların gerçekleri yansıtmadığı Türk gençlerinin 1965 yılında gönderdiği destek mektuplarından anlaşılmaktadır.³³⁶

Dr. Fazıl Küçük’ün liderlik döneminde Kıbrıs Türk halkı için verdiği mücadeleler sadece Kıbrıs ve Türkiye’de değil yurtdışındaki Türk halkı tarafından da gururla karşılanmış ve Dr. Fazıl Küçük siyasi görüşmeler için gittiği Newyork’ta

³³⁰“Liderimiz Newyork’ta Omuzlarda Taşındı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Kasım 1958, sayı: 4284 “Dr. Küçük’e Karşı Olanlar Gürsel İle Dün Görüştüler”, *Vatan Gazetesi*, 30 Haziran 1960, sayı: 6870

³³¹ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 103

³³² “Dr. Küçük Dün Adaya Avdet Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 11 Mayıs 1957, sayı: 3800

³³³ “Kıbrıslı Türk Liderlere Üniversitede Tezahürat”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 1 Mayıs 1957, sayı: 2680, “Kıbrıs’a Giden Heyetimizi Ada Türkleri omuzlarda Taşdı”, *Hürriyet Gazetesi* 20 Ocak 1957, sayı: 3134

³³⁴ “Kıbrıs’ta Taksim Lehine Gösteriler”, *İstanbul Gazetesi*, 11 Mart 1958, sayı: 2988, “Kıbrıslı Türk Liderler Bu Hafta Sonunda Yeşilada’ya Dönecekler”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Ocak 1957, sayı: 3122

³³⁵ “Kıbrıs Gençliği Kıbrıs’taki Gelişmeleri Yakından İzliyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Ocak 1963, sayı: 5814

³³⁶ “Atatürk Üniversitesi Talebe Cemiyetinin Dr. Küçük’e Telgrafı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Ocak 1966, sayı: 7103

omuzlarda taşınmıştır.³³⁷ Şüphesiz ki hiç kimse kusursuz değildir, Dr. Fazıl Küçük’ün de zaman zaman yanlış uygulamaları olmuştur. Ama bu çalışmaların hiçbirisi bilinçli olarak yapılmamıştır. Kıbrıs tarihi incelendiğinde görülecektir ki Dr. Fazıl Küçük hayatı boyunca Kıbrıs Türk halkına hizmet etmiştir.

2.3 KIBRIS CUMHURİYETİ’NİN YIKILIŞ SÜRECİ

2.3.1 Makarios’un Anayasa Değişikliği Teklifi ve Anayasa İhlali

Anayasanın cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı muavinine verdiği hak ve yetkiler aynı olmuştur.³³⁸ Anayasanın bu maddesi Türkler tarafından uygulanırken, Rum kesimi tarafından ciddiye alınmamıştır. Öyle ki Dr. Fazıl Küçük her çalışmayı Makarios’la birlikte yapmaya özen gösterirken, Makarios yapmış olduğu faaliyetlerden Dr. Fazıl Küçük’ü haberdar dahi etmemiştir. Devlet kurulur kurulmaz Makarios tek başına gezilere çıkmış, Kahire ve Belgrad’da bir takım siyasi görüşmeler yapmıştır.³³⁹ Anayasa gereği Makarios’un böyle bir hakkı olmadığı gibi bu konular bakanlar kuruluna da taşınmamıştır. Makarios benzer görüşmeyi Türkiye ile de yapmıştır. Türkiye, Makarios’u kabul etmek yerine “Türk Devleti’nin misafiri olarak başımızın tacısın, gel, gör, gez, itibar edelim. Ama politik mesele görüşmeye gelince, asla...Ya Fazıl Küçük gelsin ya da onun onayını gösterecek bir karar olsun” demesi gerekirken bunu yapmamıştır.³⁴⁰

Dr. Fazıl Küçük’ün, Türkiye’deki saygınlığı çok yüksek olmakla birlikte bu tür uluslararası temaslar ve ilişkiler yönünden Makarios kadar deneyim sahibi olmaması,

³³⁷ “Liderimiz Newyork’ta Omuzlarda Taşındı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Kasım 1958, sayı: 4284

³³⁸ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 61

³³⁹ Makarios tarafından ziyaret edilen ülkeler daha sonradan Dr. Fazıl Küçük de resmi olarak ülkelere davet etmişlerdir. Dr. Fazıl Küçük, Almanya Federal Cumhuriyeti’nin resmi davetlisi olarak 12 Şubat-20 Şubat 1963 tarihleri arasında Almanya ziyaretini gerçekleştirdi. Daha Sonra üç günlük Anavatan ziyaretini gerçekleştirdi. Bu ziyaretlerden bir diğeri de Mart 1963’te Dr. Fazıl Küçük’ün Hindistan’a gerçekleştirdiği on günlük resmi gezidir.” Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Küçük Salı Günü Almanya’ya Gidiyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 8 Şubat 1963, sayı: 5876, “Dr. Fazıl Küçük Dün Batı Almanya’ya Gitti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 13 Şubat 1963, sayı: 5881, “Cumhurbaşkanı Yardımcısı Batı Almanya Ziyaretine Devam Ediyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Şubat 1963, sayı: 5883, “Dr. Küçük-Adenaver Görüştü”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Şubat 1963, sayı: 5888, “Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük Dün Sabah Adaya Avdet Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Şubat 1963, sayı: 5893, “Dr. Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Lübke’yi Kıbrıs’a Davet Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Şubat 1963, sayı: 5989, “Cumhurbaşkanı Muavini Hindistan Ziyaretine Devam Ediyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 9 Mart 1963, sayı: 5903, “Cumhurbaşkanı Muavini Hindistan Ziyaretine Devam Ediyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Mart 1963, sayı: 5909, “Dr. Fazıl Küçük’ün Hindistan Ziyareti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Mart 1963, sayı: 5911

³⁴⁰ Nihat Erim, *a.g.e.*, s. 188

Makarios'un dış gezilerde bu durumu kullanmasına neden olmuştur. Bunu en iyi şekilde kullanan Makarios, Türklerin Kıbrıs'ta azınlık olduğu fikrini gittiği ülkelere taşımıştır.³⁴¹

Devlet ziyaretlerinde cumhurbaşkanı, istediği kadar para harcamak ve maiyetinin sayısını belirlemekte serbest bırakılmış fakat bu imtiyaz cumhurbaşkanı muavini olan Dr. Fazıl Küçük'e verilmemiştir. Dr. Fazıl Küçük'ü ikinci plana atan diğer bir konu ise Makarios'un ada bünyesinde görünürlüğünün daha fazla olmasıdır. Cumhurbaşkanının resimleri hükümet matbaasında basılıp okul ve resmi dairelere dağıtılmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün resimleri ise meselenin Bakanlar Kurulu kararına bağlı olduğu bahanesi ile engellenmiştir.³⁴²

Anayasanın uygulanması konusunda da benzer sorunlar ortaya çıkmıştır. Rum tarafının anayasayı ortadan kaldırmak ve çiğnemek suretiyle işlemez hale getirilmesine Dr. Fazıl Küçük engel olmaya çalışmıştır. Bunun için Dr. Fazıl Küçük, Makarios'a her meselede yazılı ve sözlü müracaat yapmış ve Türk toplumunun haklarını korumaya çalışmıştır. Bütün bu çalışmalara rağmen Türk tarafının şikayetleri dikkate alınmamıştır.³⁴³ Dr. Fazıl Küçük yapılan haksızlıkları Rum tarafına dostane bir şekilde bildirmiş fakat sonuç alamamıştır.

Makarios, Türkiye'de yaşanan 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'nin yarattığı siyasi karışıklığı fırsat bilmiştir. Cumhurbaşkanı Makarios önce anayasayı çiğnemiş, Türkleri devlet kadrolarından dışlamış sonra soykırıma girişerek asıl amacının Enosis olduğunu ortaya koymuştur.³⁴⁴

Makarios, 30 Kasım 1963 tarihinde Dr. Fazıl Küçük'e zarfı verirken, *"Yaptığımız anayasadaki bazı maddeler işlerin süratle yürütmesine mâni oluyor. 13 maddenin³⁴⁵ değiştirilmesini teklif ediyorum, müspet cevap vereceğiniz ümidindeyim..."*³⁴⁶ diyerek yaptığı anayasa değişikliğini sıradan bir çalışma şeklinde sunmuştur. Makarios, anayasada yapmak istediği değişikliklerle Türkleri azınlık durumuna düşürmek istemiştir. Türkler anayasa gereği ortak haklara sahip olması

³⁴¹ Ahmet C. Gazioğlu, *Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları Ve Ortaklığın Sonu (1960-1964), Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı(4)*, Kıbrıs Araştırmaları Ve Yayın Merkezi, Ankara, 2003, s. 148

³⁴² Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 62

³⁴³ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 40

³⁴⁴ İsmail Tansu, "Türkiye'nin Kıbrıs Milli Politikasından Sapmas Hayır Getirmez, aksine KKTC'nin Bağımsızlığını Alır Götürür", *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 22, No. 1, KTKD Yayını, Ocak-Şubat 2009

³⁴⁵ 13 maddelik Anayasa değişikliği için bkz. Ata Atun, *a.g.e.* s. 176-177

³⁴⁶ Fazıl Küçük, "Nasıl Başlamıştı ?", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1977, sayı: 11326

gerekirken bu haklarından yararlanamamıştır. Türklerin haksızlığa uğradığı diğer bir konu ise cumhurbaşkanlık makamı olmuştur. Bu hukuksuzluk sebebiyle hiçbir Türk cumhurbaşkanlık makamına getirilmemiştir.³⁴⁷

Makarios anlaşmalar dahilinde kabul ettiği şartları etkisiz hale getirmek için her türlü yolu denemiştir. Türk tarafının tüm haklarını elinden almak isteyen Makaios, öncelikle anayasanın 13 maddesini değiştirmek istemiştir. Bu değişiklikler Cumhurbaşkanı Makarios ile Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'ün veto hakkının kaldırılması, beş büyük şehirde tek belediyelerin kurulması ve memuriyetlerde Türklere tanınan %30'luk kontenjanın kaldırılmasını içermiştir.³⁴⁸

Makarios, anayasa değişikliği için polis ve jandarma teşkilatı birleştirilmeli, Türk nüfusu Kıbrıs genel nüfusunun %18'inin oluşturduğundan memurlar nüfus oranına göre cemaatler arasında taksim edilmeli, yargı mekanizması tek elde toplanmalı ve belediyeler birleştirilmeli şeklinde kararlar almış ve Türk hükümetiyle bu kararları paylaşmıştır.³⁴⁹ Makarios'un anayasadan çıkartmak istediği maddeler, adada Türk varlığının korunmasını sağlayan, Türk cemaatine efendi bir cemaat olarak hayat hakkı tanıyan maddelerdir.³⁵⁰

Makarios, Kıbrıs anayasasının tadili için hazırladığı tekliflerin bir kopyasını Türkiye Hükümeti'ne vermediğini söylemiştir. Anayasa tadili ile ilgili teklifleri ihtiva eden dokümanın Kıbrıs'taki Türk liderlere hitap etmekte olduğunu ve dokümanı Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'e tevdi ettiğini açıklamıştır. Makarios bu konu ile ilgili Türk Hükümeti'ne herhangi bir teklifte bulunmadığını, sadece teklifi ihtiva eden dokümanın kopyasının İngiltere ve Yunan Hükümetlerine olduğu gibi Türk Hükümeti'nin de bilgisine sunduğunu açıklamıştır. Makarios bu açıklamaya dayanarak anayasa tadilinin Kıbrıs'ın bir iç meselesi olduğunu ve her hangi bir dış müdahaleye müsaade edemeyeceklerini belirtmiştir.³⁵¹ Ayrıca Makarios isteklerini Türkiye'den önce

³⁴⁷ Fazıl Küçük, "Yokluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri-IV", *Halkın Sesi Gazetesi*, 24 Aralık 1980, sayı: 15392

³⁴⁸ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1986, s. 786

³⁴⁹ "Makarios'un Sinsi Oyunu", *Cumhuriyet Gazetesi*, 28 Aralık 1963, sayı: 14155

³⁵⁰ Fazıl Küçük, "Yokluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 28", *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Ocak 1981, sayı: 15416

³⁵¹ "Makarios, Anayasa Değişimi Kıbrıs'ın İç İşidir Diyor", *Tercüman Gazetesi*, 9 Aralık 1963, sayı: 770

Dr. Fazıl Küçük’e kabul ettirmek için uğraşmıştır. Makarios, Dr. Fazıl Küçük’ün Kıbrıs Türk halkı için onaylayacağı her koşulu Türkiye’nin de onaylayacağına inanmıştır.³⁵²

Makarios, “*Bu neticeler muhakkak ki tam değil, fakat halihazır realite bizim peşinde koştuğumuz emellerin yolunu tamamıyla kapamış değildir. Londra ve Zürih Anlaşmaları ile ümit ve emellerimiz tam olarak gerçekleşmiş değildir. Sulh yoluyla kampanyamıza devam etmek için bir tabya ve bir başlangıç noktası elde ettik. Bu tabyalardan zafer elde etmek üzere mücadelemize devam edeceğiz.*” açıklamasında bulunmuştur.³⁵³ Makarios bu beyanatıyla anayasanın bazı maddelerinin Kıbrıslı Rum ve Türklerin işbirliği yapmasına engel olduğu düşüncesini tüm dünyaya inandırmak istemiştir.³⁵⁴ Fakat resmi belgeler ve yaşanan olaylar da bu iddiaların gerçekleri yansıtmadığını göstermiştir. Makarios’un yaptığı en ciddi hatalardan biri de bu olmuştur. Rum basını dahi sürekli kararsız bir politika izleyen Makarios’u eleştirmeye başlamıştır. Bugün kabul ettiğini yarın reddetmesi, kararlı bir siyaset izleyememesi Rum basının da tepkisine neden olmuştur.³⁵⁵

Anayasa teklifine cevap alamayan Makarios, Dr. Fazıl Küçük ile görüşerek fikrini sormuş ve Dr. Fazıl Küçük böyle bir değişikliğin ancak Türkiye, İngiltere ve Yunanistan’ın katılacağı toplantıda gerçekleşebileceğini bu nedenle cevap veremeyeceğini açıklamıştır.³⁵⁶ Türkiye, Makarios’un 13 maddelik anayasa değişikliği teklifini 6 Aralık 1963 tarihinde reddetmiştir. Bu karar üzerine Dr. Fazıl Küçük de Makarios’un kendisine sunduğu 13 maddelik anayasa değişikliği teklifini 16 Aralık 1963 tarihinde resmi olarak reddetmiştir. Dr. Fazıl Küçük’ün Kıbrıs Türk haklarını zedeleyen maddeleri kabul etmeyeceği bilindiği halde bu maddeler teklif edilmiştir.

Dr. Fazıl Küçük anayasanın değiştirilmesine yönelik Türk görüşlerini anlatırken, anayasanın çalışamaz hale sokulması için suni engeller çıkartıldığını ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kalkınması için iki cemaat arasındaki işbirliğinin önemini vurgulamıştır.³⁵⁷

³⁵² Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.2*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 171

³⁵³ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 14

³⁵⁴ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 17

³⁵⁵ Sabahattin İsmail, *İttifaqlar (Derleme)*, Sultan Ofset Yayınları, Lefkoşa, 1993, s. 106

³⁵⁶ Sabahattin İsmail, *Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Doğuşu-Çöküşü Ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*, Başbakanlık Basımevi, Kıbrıs, 1. Baskı, 1992, s. 148

³⁵⁷ Fazıl Küçük, *Mücadelemizin Görkemli Günleri*, KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi, Yay. Haz. Altay Sayıl, Çiler İncirli, Kıbrıs, 1998, s. 141

Rumların anayasayı resmen geçersiz sayması ve değiştirmesi durumunda Kıbrıs Türkleri de tek çıkar yol olan kendi kaderini kendi tayin etme yolunu seçmiştir. Bu yolda Kıbrıs Türklerine Dr. Fazıl Küçük rehberlik etmiştir.

Makarios, seçildiğinin ertesi günü yaptığı konuşmasında “*Müstakbel Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ana meselelerinin programlarını hiçbir zaman yalnız tespit ve ilan etmek istemem. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’nda yer aldığı gibi böyle önemli konularda daima cumhurbaşkanı muavini ile birlikte hareket etmek lazımdır. Bu sebeple bu konular Dr. Küçük’le yapacağımız görüşmelerde hazırlanacaktır.*” şeklinde açıklamada bulunmuştur.³⁵⁸ Makarios, anayasa değişikliğine kendi başına karar vererek hukuka aykırı davranmış olmakla kalmamış daha önce verdiği sözleri de çiğnemiştir.

Zürih ve Londra Anlaşmalarını birer sıçrama tahtası³⁵⁹ olarak gören Makarios bu düşünce içerisinde en kısa zaman anlaşmaları tanımadığını açıklayacaktır. Makarios, 4 Nisan 1964 tarihinde Zürich ve Londra Anlaşmalarının ayrılmaz bir parçası olan Garanti Anlaşması’nı feshettiğini açıklamıştır.³⁶⁰ Makarios daha sonra tanımadığı anlaşmaları bizzat kendisi imzalamış olmasına rağmen o zamanlar başka bir seçeneğin olmadığını ve imzaladığı barış anlaşmalarının biran bile kalıcı olacağını düşünmediğini açıkça ifade etmiştir.³⁶¹ Makarios ve yakınları tarafından adada yaşanan sorunlar “Anayasanın, Türklere verdiği fazla haklar nedeniyle işleyemezliği” olarak dünya kamuoyuna duyurulmaya çalışılmıştır.³⁶²

2.3.2 Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Yıkılışı

Kıbrıs Cumhuriyeti “barış ve kardeşlik” nidaları arasında kurulmuştur. Makarios devletin kurulduğu ilk günlerde yaptığı konuşmasında adanın Batı ile Doğu’yu, Kuzey ile Güney’i birleştiren “altın bir köprü” olacağını ifade etmiştir.³⁶³ Oysa ki zaman hiç de böyle olmadığını, sözleriyle niyetinin farklı olduğunu gösterecektir. Barışı sürdürmek isteyen Türk halkına karşı, yerüstünde barış yanlısı olduklarını ifade eden Makarios, yeraltından silahlı mücadeleye destek vermiştir.

³⁵⁸ Doğan Kasaroğlu, “Bugünkü Kıbrıs”, *Ulus Gazetesi*, 5 Ocak 1960, sayı: 13085

³⁵⁹ Fazıl Küçük, “Yokluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri I”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1980, sayı: 15389

³⁶⁰ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 788

³⁶¹ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 112

³⁶² Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 119

³⁶³ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 15

Rum lideri Makarios adada bir kuvvet dengesi kurmak ve iki cemaat arasında işbirliği sağlayan anayasayı uygulamak niyetinde olmadığını her vesile ile dile getirmiştir. Anlaşmaları imzalayıp 8 Mart 1959 tarihinde Kıbrıs'a dönen Makarios “*Ben bu anlaşmaları imzalamışsam da Enosis’e giden yolda bir sıçrama tahtası olacaktır.*”³⁶⁴ açıklamasında bulunmuştur. Makarios için Enosis’e tek engel Kıbrıs’ta bulunan Türk toplumu olmuştur.

Rum basını da Makarios’un fikirlerini destekleyici haberlerle Rum halkını kışkırtma politikasını uygulamıştır. Rum basını yapılan anlaşmaların geçici olup, asla Enosis davasından vazgeçilemeyeceği haberlerine yer vermiştir. Rum basınına göre aksi bir düşünce “milli bir ihanet” olarak düşünülüp, bu düşüncede olmayanların Kıbrıslı Rum olmaktan çıktıkları belirtilmiştir.³⁶⁵

Rumlar cumhuriyet törenlerinin yapıldığı 15-16 Ağustos 1960 gecesi niyetlerini belli etmeye başlamışlardır. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ilanı için Lefkoşa’da düzenlenen törenlerde cumhurbaşkanı ve yardımcısı beraber konuşma yapmıştır. Cumhurbaşkanı Makarios konuşmasını Rumca yapmış, ardından Dr. Fazıl Küçük konuşmasını yapmak için kürsüye çıkmıştır. Dr. Fazıl Küçük konuşmasına Türkçe başlamış ancak mikrofonu kapatılmış ve konuşması Rumcaya çevrilerek yayınlanmıştır.³⁶⁶

Makarios, Türk-Rum eşitliğini anlaşmalarla kabul etmiş görünse de özünde hala Enosis’i nasıl gerçekleştireceği düşüncesinden asla vazgeçmemiştir. Bu durum barış için kurulan devletin daha emeklemeden ölmesine neden olmuştur. Makarios, Türkleri Müslüman Türk topluluğu olarak görmüş, Rumların Türklerle eşit olmasını hiçbir zaman kabullenememiştir. Bu durumu en net hisseden de Türkleri temsilen her daim Makarios ile görüşmelerde bulunan Dr. Fazıl Küçük olmuştur. Makarios, Türklerle eşitliği kabullenemeyen tavrını her fırsatta Dr. Fazıl Küçük’e hissettirmiştir. Dr. Fazıl Küçük sorunları çözmek için sık sık Makarios ile görüşmek istemesine rağmen Makarios, Dr. Fazıl Küçük ile görüşmekten kaçmıştır.³⁶⁷ Dr. Fazıl Küçük, Makarios’un Türk toplumuna uyguladığı haksızlıklar nedeniyle Makarios’la sık sık tartışmıştır.³⁶⁸

Kıbrıs Cumhuriyeti’nin idaresi iki toplumun ayrı ayrı rızasının birleşimi ile ortaya çıkmış olup, devlet idaresinde tek bir tarafın etkin olması yapılan anlaşmalarla

³⁶⁴ Aydın Akkurt, *Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri Ve Yorgacis’in Casusları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 2

³⁶⁵ “Rumlar Anlaşmaların İmzalanmasından Sonra Neler Yazdı?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 24 Ekim 1959, sayı. 4619

³⁶⁶ Hasan Mutlu, *a.g.t.*, s. 76

³⁶⁷ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 106

³⁶⁸ Tekin Yüksel, *a.g.m.*, s. 5

yasaklanmıştır.³⁶⁹ Bu durum Makarios'un devleti yıkmak uğruna anayasaya aykırı davrandığının en açık kanıtları olmuştur. Makarios'un cumhuriyeti kuran anlaşmaları "beyaz kağıt parçası" olarak görmesi ada barışının önündeki en büyük engel olmuştur.

Dr. Fazıl Küçük köy gezilerinde halkın sorununu birlikte takip etmek amacıyla Makarios'u da sık sık köy gezilerine davet etmiştir. Fakat Türklerle görüşmekten kaçan Makarios, Dr. Fazıl Küçük'ün köy gezilerine birlikte gitme teklifini de yanıtızsız bırakarak aslında Türklerle birlikteliğe ne kadar uzak olduğunu göstermiştir.

Dr. Fazıl Küçük tüm barış yanlısı politikalarına rağmen Rumların hiçbir zaman tam olarak barışı istemediğini ve her daim kafalarında "Enosis çivisi çakılı"³⁷⁰ olduğunu unutmamıştır. Tüm bu gerçeklere rağmen barışın sağlanabileceği umudunu da yitirmeyerek barışı sağlamak için hep ilk adımı atmıştır.

Makarios'un uyguladığı yanlış politika sadece Türk halkına değil aynı zamanda Rum halkına da zarar vermiştir. Bunun en güzel örneğini bir Rum vatandaşın Dr. Fazıl Küçük'e yazmış olduğu telgraf göstermiştir. Rum vatandaş mektubunda Dr. Fazıl Küçük'ün iki toplum adına izlediği barış politikasından bahsedip, Dr. Fazıl Küçük'e şükranlarını bildirmiştir. Söz konusu telgraf Halkın Sesi Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Rum vatandaş Dr. Fazıl Küçük'e telgrafta şöyle yazmıştır:

*"Silah kaçakçılığı hakkında matbuata yaptığınız beyanatı okudum. Bütün Kıbrıs'ın terakkisi, sulh içinde beraberce yaşamak ve işbirliği yapmak için samimi çalışmalarınızdan sizi candan tebrik ederim. Kıbrıs halkının ekseriyeti sizinle beraberdir."*³⁷¹

Telgraftan da anlaşılacağı gibi sadece Kıbrıs Türklerinin değil tüm Kıbrıs halkının barışı için çalışan Dr. Fazıl Küçük, Rum halkı tarafından da desteklenmiştir. Çünkü Dr. Fazıl Küçük de çok iyi biliyordu ki kanlı olaylar Rum halkından değil, Rum halkını yanlış yönlendiren kişilerden kaynaklanmıştır. Dr. Fazıl Küçük de Türk halkı gibi Rum halkının da kayıplar verip ıstırap çektiğini görmüş, bu nedenle sadece Kıbrıs Türkleri için değil, iki toplumun huzuru için çalışmıştır. Fakat Dr. Fazıl Küçük'ün tüm çalışmalarına rağmen kafasındaki Enosis çivisini atamayan Makarios bu barışa izin vermemiştir.

Kıbrıs Cumhuriyeti iki tarafın özen göstermesi halinde yaşatılabilirdi. Fakat buna özen gösterilmediği için devlet daha doğmadan öldürülmüştür. İki toplumlu

³⁶⁹ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 389

³⁷⁰ Fazıl Küçük, "Garantimiz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 2 Ekim 1980, sayı: 15314

³⁷¹ "İşte Vesikalar", *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Ekim 1959, sayı: 4618

devletin kurulup, barışın sağlanmasına rağmen iki toplum arasındaki sorunlar çözülememiş, aksine daha da netleşmiştir. Bunun en önemli nedeni yetkilerin çoğuna sahip olan Rumların Türklere hak tanımak istememesinden kaynaklanmıştır.³⁷²

Birçok umutla kurulan cumhuriyet silahların yeniden patlaması ile hiç doğmadan ölmüştü. Kıbrıs Cumhuriyeti adada beklenen barışı sağlamamış, Türkiye ile Yunanistan'ı barıştırmıştır.³⁷³

2.4 DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN ENOSİS VE TAKSİM POLİTİKALARI

2.4.1 Enosis

“Enosis” kelimesi ilk defa 1878 yılında Osmanlı Devleti ile İngiliz İmparatorluğu arasında yapılmış olan sözleşmeyi izleyen yıllarda adadaki Rumlar ve Yunan Krallığı tarafından ortaya atılmıştır. Enosis sadece Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için verilen bir siyaset değil, anlamı “birleşmiş ilhak” olan bu kelime Rum toplumu için çok daha farklı bir siyasi anlam taşımıştır. Enosis tam anlamı ile Mora Yarımadası'nda kurulan Yunanistan'ın yavaşça genişleyerek Büyük İskender İmparatorluğu'nu kurmak anlamını içermiştir.³⁷⁴

Rumlar 1925'ten 1959'a kadar “Megali İdea”nın en önemli adımı olan Enosis'i gerçekleştirmek için birçok teşebbüste bulunmuşlardır. Rum asiler, Enosis'i ilk defa resmen istendiği resmi tarihin 103. yıl dönümü olan 18 Ekim 1931 tarihinde İngiliz Sömürge İdaresi'ne karşı ayaklanma çıkartmışlardır.³⁷⁵ 1931 Kıbrıs isyanı Enosis hareketi için bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu isyan yönetime karşı yapılan ilk silahlı eylemdir.

Yer altı teşkilatı olarak kurulan EOKA (Ethniki Organosis Kyprion Agoniston), Zürih ve Londra Anlaşmaları'nın imzalanması ile yeryüzüne çıkmıştır. Anlaşmaların adada uygulanmasını önlemek isteyen EOKA'cılar, Enosis'i gerçekleştirmek amacı ile Rum Kıbrıslılar Birliği adı altında bir parti kurmuşlardır.³⁷⁶

³⁷² Ali Satan, *a.g.m.*, s. 273

³⁷³ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 16

³⁷⁴ Rauf R.Denktaş, *12'e 5 Kala Kıbrıs*, Butik Matbaa, Ankara, 1966, s. 14

³⁷⁵ Hasan Mutlu, *a.g.t.*, s. 11

³⁷⁶ “Kıbrıs'ta EOKA'cılar Bir Siyasi Parti Kurdular”, *Tercüman Gazetesi*, 18 Temmuz 1960, sayı: 1835

Makarios'un hiçbir zaman vazgeçmediği Enosis, Hellen milliyetçiliğinin dinsellikle taçlandırılmış siyasi bir projesi olmuştur.³⁷⁷ Makarios'un başını çektiği bu düşünce adada barışın sağlanmasının önündeki en büyük engel olmuştur.

"*Türk olarak doğdum, Türk olarak öleceğim.*" diyen Kıbrıs halkı Enosis'i gerçekleştirmek isteyen EOKA vahşeti ile mücadele etmekten çekinmemiştir. Türk halkının yanında yer alan Dr. Fazıl Küçük bu konuda halka cesaret vermiştir.

Rumların ilhak ve muhtariyet taleplerine karşı 28 Kasım 1948 tarihinde bütün kasaba ve köylerden gelen halkın katılımı ile Ayasofya Mitingi düzenlendi.³⁷⁸ İlk büyük miting olan bu gösterilerde Kıbrıs Türkleri, Rumların ilhak ve muhtariyet taleplerinin Türklerin mahvına sebep olacağı ve adanın asayişini bozacağı endişesini taşımışlardır.³⁷⁹

EOKA'nın Türkleri katletmeye başlaması sonucunda Kıbrıs Milli Türk Birliği Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük olaylarla ilgili olarak Türkiye Başbakanı, Kıbrıs Valisi, BM Genel Sekreteri ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu'na durumun vahametini ve aciliyetini bildiren telgraflar göndermiştir.³⁸⁰ Dr. Fazıl Küçük'ün adanın durumunu bildirmesi üzerine beş yüzden fazla Türkiye vatandaşı, Kıbrıs'a giderek Yunanlılara yerinde cevap vermek ve Kıbrıs Türk halkının yanında olmak için Kıbrıs'a gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu durum üzerine yaptığı toplantı sonucunda halkı sükunete davet eden Türkiye Milli Talebe Federasyonu İcra Komitesi, Dr. Fazıl Küçük'e ve Kıbrıs Türk Liseler Birliği'ne birer telgraf çekerek her daim yanlarında olduklarını bildirmişlerdir.³⁸¹

Rumların, EOKA tedhiş örgütü aracılığı ile Türkleri katletmesine tepki gösteren Dr. Fazıl Küçük, İngiliz Sömürge Hükümeti'nin bu konuda tedbir alması için hükümete gönderdiği telgrafla durumu belirtmiştir. Bu durum üzerine EOKA tedhiş örgütü, Dr.

³⁷⁷ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 15

³⁷⁸ Fazıl Küçük, *Evkaf'ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri 56 Türk Toplumuna Devri 56 Yıl Süren Kavg*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, Lefkoşa, 1999, s. 131

³⁷⁹ BCA, "Kıbrıs'ın Yunanistan'a İlhakı Aleyhinde Ada Türkleri Tarafından Yapılan Miting Hakkında Nicosia'dan, Dr. Küçük İmzasıyla Gelen Telgraf", Dosya No: B 2, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 40.241.14

³⁸⁰ Vehbi Zeki Serter, *Kıbrıs'ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2008, s. 52-53

³⁸¹ Dr. Küçük'e Kıbrıs Milli Türk Birliği tarafından çekilen telgraf şu şekildedir: "Patlayan bomba sadece on dört Türkü değil, yirmi dört milyon Türkü yaralamıştır. Tarih Türklerin tepkilerine daima şahit olmuştur. İnandığımız davamızda muvaffakiyetimize iman ediyoruz. Türk gençliği her zaman siz kardeşlerimizin yanındadır." Fahir Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959, Türk Hükümeti Ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 156-138, Ankara, 1963, s. 114, Vehbi Zeki Serter, *a.g.e.*, s. 54

Fazıl Küçük'e tehdit mektupları göndermeye başlamıştır. Kıbrıs Milli Türk Birliği Genel Sekreteri olarak görev yaptığı dönemde Dr. Fazıl Küçük'e tedhiş lideri Diğenis imzası ile gönderilen tehdit mektubunda şu ifadeler yer almıştır:

“Doktor Ağa:

*Faaliyetlerini takip etmekteyim. Bilmelisin ki, kafan omuzlarının üzerinde iyi durmuyor. Türk donanmasını getireceksin, Kıbrıs'ı alsın ha ? Bu gibi faaliyetlere son vermezsen, sokakta yürürken öldürüleceksin.”*³⁸²

Rumların ikazlarına uymaması üzerine Rum tedhişçiler tarafından tekrardan Dr. Fazıl Küçük'e bir tehdit mektubu gönderilmiştir. Dr. Fazıl Küçük'e gönderilen ve Rumca yazılan K.K.K. imzalı tehdit mektubu şu şekildedir:

*“Seni, kafanı keserek futbol sahasına, vücudunu da parçalayarak köpeklere atacağım. Ne yaparsan yap, ilhak olacaktır ve Yunanistan'ın ne demek olduğunu o zaman öğreneceksin.”*³⁸³

Demokrat Parti iktidarı, EOKA terörünün biran evvel yok edilmesini istediği gibi İngiliz yönetiminin daha aktif bir politika izlemesini istemektedir. Dr. Fazıl Küçük İstanbul'da düzenlemiş olduğu bir basın toplantısında adadaki durum hakkında şunları söylemiştir:

*“Türkler devamlı olarak meşru müdafaa halindedir. Rumlar ise Yunanistan'dan gelen ve gelmeye devam eden silahlarla tamamen teçhiz edilmiş durumdadırlar. Bıçak kemiğe dayanınca Türkler, müdafaa-i nefiste bulunmak için çırpınırlar fakat elde silah olmayınca da birkaç dükkân camı kırarak hınçlarını alırlar. Gerçekte emniyet kuvvetleri tedhişçilerle mücadele etmektedir. Fakat sert tedbirler alınmadığı cihetle müspet sonuç da alınamıyor. Alınan önlemler hiç de yeterli değildir.”*³⁸⁴

Dr. Fazıl Küçük artan EOKA terörü üzerine Başbakan Adnan Menderes'e bir telgraf çekerek acilen yardım ve himaye talep etmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk toplumuna yönelik olarak yayınladığı bildiride Kıbrıs Türk toplumuna sükunet tavsiye etmiştir. Dr. Fazıl Küçük şunları söylemiştir:

“Akıtılan Türk kanlarına seyirci kalmamız beklenmemelidir. Ama yine de bugüne kadar izlediğimiz dürüst ve doğru siyasetten ayrılmamak gerektiğini de

³⁸²“Dr. Küçük'e Tehdit Mektubu”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Mayıs 1955, sayı: 3697, “Şiddet Teşkilatı”, *Vatan Gazetesi*, 11 Temmuz 1955, sayı: 5088

³⁸³ Vehbi Zeki Serter, *a.g.e.*, s. 54

³⁸⁴ “Dr. Küçük'ün Beyanatı”, *Zafer Gazetesi*, 23 Aralık 1956, sayı: 12261

*hatırdan çıkarmamalıyız. Haddinden fazla taşkın hareketler, belki de Ada'da yaşayan Türk cemaatine büyük zararlar, ziyanlar yapabilir; hatta istikbaline en ağır darbeyi indirebilir. Tedhişçilerin hareketlerine hiçbir zaman boyun eğmeyeceğimizi bir kere daha tekrar ederken siyasetimizin ağır başlılık ve temkinli davranış olması menfaatimiz icabıdır.”*³⁸⁵

Dr. Fazıl Küçük, EOKA'nın katliamlara devam etmesi üzerine Türk Hükümeti'ne 20 Temmuz 1958 tarihinde gönderdiği mektupta “*Katliam bütün şiddeti ile devam ediyor. Acele Askeri yardımınızı bekliyoruz.*” şeklinde durum açıklaması yaparak adaya Türk askerinin gönderilmesini istemiştir. Fakat 24 Temmuz'da Dr. Fazıl Küçük'ün bu isteğine İngiltere karşı çıkmıştır.³⁸⁶ Dr. Fazıl Küçük'ün, EOKA faaliyetlerini önlemek için başvurduğu çareyi İngiliz Hükümeti engel olmuştur.

Adının tarihe Enosis'in yaratıcısı olarak geçmesini umut eden Makarios, Enosis'i Kıbrıs Rumlarının “milli emeli” olarak görmüştür.³⁸⁷ Bugün de Rumlar 1 Nisan'ı EOKA günü, 15 Ocak'ı³⁸⁸ da Enosis plebisit günü³⁸⁹ olarak kutlayıp milli bir gün kabul etmişlerdir.³⁹⁰

2.4.2 Taksim

1 Nisan 1955 tarihinde³⁹¹ Yunanistan'ın desteği ile başlayan EOKA tedhiş örgütü eylemlerinin bir sonucu olarak Türkler de taksim politikasını çözüm olarak görmüşlerdir. Yani Türkler, taksimi “baskıya karşı tedbir almak” şeklinde düşünmüşlerdir.

Rumların Enosis için attıkları her adım aslında Türklerin taksim politikalarını güçlendirmiştir. Enosis'e karşı mecburi bir çare olan taksimi Dr. Fazıl Küçük bu

³⁸⁵ C. Ahmet Gazioğlu, *Enosis Çemberinde Türkler, Enosise Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik (1951-1959)*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, 1998, s. 180.

³⁸⁶ Erol Mütercimler, *Satılık Ada Kıbrıs- Kıbrıs Barış Harekatının Bilinmeyen Yönleri*, ALFA Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2007, s. 750, Vehbi Zeki Serter, *a.g.e.*, s. 105

³⁸⁷ Kemal Savcı, *a.g.e.*, s. 73

³⁸⁸ 15 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi uydurma bir plebisit yapmış ve “Kıbrıs Halkının” % 99'u Enosis'i istiyor diye self determinasyon yolu ile halkın kaderini tayin etme hakkını talep etmiştir. Bkz. Fazıl Küçük, “Milli İdeal-ENOSİS”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Ocak 1980, sayı: 12063

³⁸⁹ 15 Ocak 1950 Tarihinde Enosis için Yapılan Halk Oylaması Dokümanlarının Rumca ve Türkçeye Çevrilmiş Belgeleri İçin Bkz: KKTC Milli Arşiv Ve Araştırma Dairesi, “Enosis İçin Halk Oylaması”, R.N. 2186, K.N. 70

³⁹⁰ Fazıl Küçük, “ Milli İdeal-ENOSİS”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Ocak 1980, sayı: 12063

³⁹¹ Bugün hala 1 Nisan günü Güney Kıbrıs'ta EOKA Günü olarak kutlanmakta ve resmi tatil kabul edilmektedir.2005 yılı da Güney Kıbrıs'ta “EOKA Yılı” olarak kutlanmıştır. Bkz. Ali Satan, *a.g.m*, s. 271

nedenle savunmuştur. Öncelikle adada barışın sağlanmasını isteyen Dr. Fazıl Küçük iki tarafın haklarını koruyacak her türlü çözüme açık olmuştur. Fakat Enosis'ten asla vazgeçemeyen Rumların EOKA'sına karşı taksimi bir silah olarak görmüş ve taksimin Kıbrıs Türklerinin hayatındaki önemini vurgulamıştır.³⁹²

Londra ve Zürih Anlaşmaları ile adada barışın sağlanmasına rağmen Rumların Enosis'ten vazgeçmemesi Dr. Fazıl Küçük'ü endişelendirmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Türklerin göstermiş olduğu hüsnüniyet, samimiyet ve işbirliğinin Rumlar tarafından da gösterilmesini ve Rumların Enosis'i tekrar canlandırmak için yaptıkları çalışmalara son vermelerini istemiştir.³⁹³

Amacı adada barışı sağlamak olan Dr. Fazıl Küçük, taksimi en iyi hal çarelerinden biri olarak görmüş fakat sağlam garanti veren bir hal şeklinin de kabul edilebileceğini açıklamıştır. Savunduğu federal idarenin bir çok şekli olduğunu belirten Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs halkının huzurunun sağlanması için eğitimi boyunca kaldığı İsviçre'deki sistemin uygulanmasının en iyi hal çaresi olduğunu düşünmüştür.³⁹⁴

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce de Dr. Fazıl Küçük'ün, Rumlara karşı güvensizliği olmuştur.³⁹⁵ Fakat ada barışının sağlanması için bu düşüncesine rağmen ortak devletin kurulması için elinden gelen tüm imkanları yerine getirmiştir. O günler de düşündüğü taksim tezimi bir kenara bırakan Dr. Fazıl Küçük, 1963 katliamları sonrası kesinlikle Türklerin Rumlarla bir arada yaşayamayacağı fikrini netleştirmiştir. Bunun için yegane çareyi Rum ve Türk idarelerinin ayrılmasında görmüştür. 1963 olaylarından sonra Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'nin güvencesi altında yaşamayı yani taksim tezinin uygulanmasını yada federal yapının kurulmasını tek çare olarak görmüş, bunun dışında hiçbir çözüm önerisinin adaya barışı getirmeyeceğini düşünmüştür.³⁹⁶

Dr. Fazıl Küçük'ün teklifine göre Türkler 35. arazi dairesinin üstünde kalan yukarı kısmı alacak, Rumlar da güneyde kalan toprakların sahibi olacaktır. Taksim teklifine göre Kıbrıs'ın; Larnaka, Limasol, Pafos gibi belli başlı büyük şehirleri Türk

³⁹² Osman Yıldız-Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-1981)*, C.1, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Kıbrıs, Lefkoşa, 2007, s. 153

³⁹³ "Dr. Küçük Televizyonda Konuştu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 30 Kasım 1963, sayı: 6240

³⁹⁴ "Dr. Küçük, Kıbrıs Türkleri İçin En İyi Garanti Anavatanımızın Vereceği Garanti Olacaktır, Dedi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Şubat 1964, sayı: 6306

³⁹⁵ Müşterek Konseyin Vereceği Karar Merakla bekleniyor", *Halkın sesi Gazetesi*, 28 Aralık 1959, sayı: 4653

³⁹⁶ Lütfi Özter, *Kıbrıs'ta Mücahit Güncesi*, Türk Metal Sendikası Araştırma Bürosu Yayınları, Ankara, 2001, s. 375

kesiminde kalmıştır. Dr. Fazıl Küçük, tüm dünya taksim fikrinin aleyhinde olsa da Türkiye'nin bu konuda ısrarcı olacağını düşünmüştür.³⁹⁷

Dr. Fazıl Küçük, Grivas'ın açıkça Enosis'ten bahsetmesinden duyduğu rahatsızlığı Güvenlik Konseyi'ne bildirmiş ve barış yollu takip ettiği siyasetinde Rumların Enosis isteklerine karşı Türklerin de taksim isteğinde bulunduğunu açıklamıştır.³⁹⁸ Kıbrıs Türklerini korumaya çalışan Dr. Fazıl Küçük, mücadelesi boyunca Kıbrıs'ın "13. ada" olmaması için çalışmıştır.

Rumların yapılan anlaşmalara sadık kalmaması ve Enosis'te ısrarlı olmaları Dr. Fazıl Küçük'ü yeni düşüncelere sevk etmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Enosis'e karşı "çifte Enosis"³⁹⁹ yani taksim politikasını geliştirmiştir. Dr. Fazıl Küçük de artık Rumlara karşı aynı politikayı takip ederek "Enosis'in Türkçesini" savunmuş, Kıbrıs'ı "İkinci Hatay"⁴⁰⁰ yapma politikasını amaç edilmiştir.

Dr. Fazıl Küçük'ün, Enosis'e karşı taksim fikrini savunması Rumların Enosis'e giden yolunu güçleştirmiştir. Ne Rumlar umdukları gibi Enosis'i gerçekleştirmişler ne de Enosis'e karşı oluşturulan taksim tezi amacına ulaşmıştır. Her ne kadar taksim hayata geçirilememişse de Enosis'in hayata geçmesine engel olmuştur.

Dr. Fazıl Küçük, adada barışın sağlanması için Rum tarafının Enosis'ten vazgeçtikleri taktirde kendilerinin de taksimden vazgeçeceklerini ifade etmişlerdir. Dr. Fazıl Küçük ayrıca iki toplumun birbirinden ayrılmasını talep etmekle taksimi talep etmediklerini ve bunun için Rumlara istedikleri teminatı vereceklerini açıklamışlardır. Dr. Fazıl Küçük bu amaçla iki toplumu federal bir yapı ile işbirliği içinde yaşatmaya çalışmıştır.⁴⁰¹

Dr. Fazıl Küçük yeni kurulacak hükümetin çalışmalarını yaptığı sırada Londra'da verdiği demeçte uzlaşmacı davranış içinde olduklarını bildirmiştir. Fakat Dr. Fazıl Küçük, Rumların samimiyetindeki şüphelerinden dolayı eğer aksi bir yol izlemek gerekirse bunun taksim olacağını ve "...Ortaklık planı bizi taksime daha yakın bir noktaya getirmiyor ama taksimden uzaklaştırmıyor da. Eğer bize bugünkü pozisyonumuzu sorarsanız size, "ve sadece taksim" deriz. Fakat Macmillan Planı'nın

³⁹⁷ "Dr. Küçük, Kıbrıs'ın Taksimini İstedi", *Vatan Gazetesi*, 25 Temmuz 1957, sayı: 5807

³⁹⁸ Lütfi Özter, *a.g.e.*, s. 142

³⁹⁹ KKTC Milli Arşiv Ve Araştırma Dairesi, "B.M. Arabulucuları İle Türk Toplumu Yetkilileri Arasında Yapılan Müzakereler (1964-1966)", R.N. 2030, K.N. 65

⁴⁰⁰ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 232

⁴⁰¹ 7 Aralık 1964 tarihinde Dr. Küçük'ün Tass muhabiri Mr. M.N.P. Simenevo ile yaptığı röportaj için bkz. *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Aralık 1964, sayı: 6616

sağladığı güvenceleri dikkate aldığımızda şunu söyleyebiliriz: Nihai hedefi bir yana bırakalım ve geliniz birlikte kabul edilebilir bir geçici çözüm bulalım.”⁴⁰² şeklinde olmuştur. Dr. Fazıl Küçük’ün açıklamalarından da anlaşılacağı gibi Rumlara güvenmemekle birlikte eğer barış sağlanacaksa Türklerin buna hazır olduklarını, tek amaçlarının barışı sağlamak olduğunu açıklamıştır.

Londra Konferansı’ndan sonra Dr. Fazıl Küçük, İngilizlerin adada son bir defa daha muhtariyet denemesine gitmesini eleştirerek tek çıkar yolun taksim olacağını bir kez daha vurgulamıştır. Dr. Fazıl Küçük’ün yapmış olduğu bu açıklama üzerine Londra Konferansı’nda, taksim tezinde yaptığı fedakarlıktan pişman olup olmadığı sorulması üzerine Dr. Fazıl Küçük “*Siyaset her gün değişen bir iştir. O gün durum öyle görünüyordu. Bugün anlaşıldı ki yegane çare taksimdir.*” şeklinde açıklamada bulunmuştur.⁴⁰³ Bu sebeple daha sonra Londra görüşmelerinde taksimden vazgeçilmiş olması Dr. Fazıl Küçük aleyhinde büyük eleştirilere neden olmuştur. Dr. Fazıl Küçük, taksim tezinin savunulduğu günden beri adada meydana gelen siyasi hadiselerin vahametinden bahsederek, ada barışı için en büyük fedakârlığı yaptıklarını belirtmiştir. Dr. Fazıl Küçük ayrıca Londra Konferansı’na gittikten sonra tezlerinde bir değişiklik olmadığını da açıklamıştır. Dr. Fazıl Küçük, taksim tezini Kıbrıs’ın Yunanistan’a asla bağlanmaması, adadaki Türk soydaşların kendi idarelerini kurmaları ve Anadolu’nun güvenliğini sağlamak için istediklerini açıklayarak, asıl prensiplerinin Türkleri Yunana boyunduruğa sokmamak olduğunu belirtmiştir. Dr. Fazıl Küçük taksim tezinden fedakârlık yapmış olmalarına rağmen bahsettiği temel prensiplerden asla vazgeçmediklerini de eklemiştir.⁴⁰⁴

Yaşadığı deneyimler sayesinde Rumların barış yanlısı politikalarına inanmayan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türkleri bütün tarihi ve coğrafi haklarını Rumlara devretse dahi yine de barışı bilmeyen Rumların bir barış anlaşması imzalamayacağını, imzalasalar dahi anlaşmaya sadık kalmayacaklarını düşünmüştür. Dr. Fazıl Küçük, Rumların barış yanlısı olmasını güneşin aksi yönden doğması kadar imkansız görmüştür.⁴⁰⁵

Dr. Fazıl Küçük, Birleşmiş Milletler Abulucusu Galo Plaza’nın iki lideri bir araya getirerek bir toplantı yapmak istemesi fikri karşısında anayasanın öneminin hatırlatmıştır. Dr. Fazıl Küçük anayasa uygulanmadığı sürece Makarios ile masaya

⁴⁰² Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 2

⁴⁰³ “Dr. Küçük’ün Beyanâtı”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 6 Haziran 1957, sayı: 2731

⁴⁰⁴ “Kıbrıs Davası Bütün Türklerin Davasıdır”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 4 Mayıs 1957, sayı: 2681

⁴⁰⁵ Fazıl Küçük, “Anlaşma Beklenebilir mi?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Nisan 1978, sayı: 11442

oturmayacağını net bir şekilde belirtmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün bir diğer itirazı da Türkiye'nin durumu için olmuş, Türkiye'nin katılmayacağı hiçbir toplantının Kıbrıs sorununa çözüm getirmeyeceğini ifade etmiştir.⁴⁰⁶

30 Eylül 1963 tarihinde kendisini ziyarete gelen B.M. arabulucusu Galo Plaza'nın taksim politikasını sorması üzerine Dr. Fazıl Küçük, taksimi istemediklerini, bu durumu Rumların bu şekilde adlandırdığını ifade ederek Türk toplumunun güveni için amaçlarının Kıbrıs Türklerini bir bölgede toplayarak federal bir yapı oluşturmak olduğunu belirtmiştir.⁴⁰⁷ Dr. Fazıl Küçük bunun Kıbrıs barışı için verdikleri son fedakârlık olduğunun altını çizerek Yunan boyunduruğuna asla girmeyeceklerini belirtmiştir.⁴⁰⁸

Dr. Fazıl Küçük halkların barışı için ortak devleti kabul etmiş olmasına rağmen haklı endişelerinden kurtulamamıştır. Dr. Fazıl Küçük ortaklığı *“İstiklâl teklifi sürgün papazından başka bir şey değildir. Kıbrıs adasına istiklal vermek demek adayı felakete sürüklemek ve Enosis'e giden yol demek”* olduğunu ifade ederek barışın ortak hükümetle değil taksim fikri ile sağlanacağını savunmuştur. Adanın durumunun Girit gibi olmasından endişelenen Dr. Fazıl Küçük, Girit'e de önce bağımsızlık verildiğini ardından da adanın akıbetinin ne olduğunun herkesçe malum olduğunun ifade ederek, istiklal teklifinin adaya barış getirmeyeceğini düşünmüştür.⁴⁰⁹

Rumların Türkleri esir haline getirmeyi planladıklarını söyleyen Dr. Fazıl Küçük dış basına da yaptığı açıklamalarda Türklerle Rumların artık bir arada yaşayamayacağını belirtmiştir. Bundan sonra yapılması gerekenini taksim veya başka türlü bir muhtariyetin teşkil edilmesi olduğunu belirtmiştir.⁴¹⁰

Dr. Fazıl Küçük'ün göçmenlerin yerleştirilmesi için yapmış olduğu teklifleri ciddiyle ele alınmadığı gibi, bu konu ile ilgili yaptığı hiçbir müracaatına da cevap verilmemiştir.⁴¹¹

⁴⁰⁶ “Dr. Küçük’e Göre Tek Çare: Taksim”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 3 Nisan 1957, sayı: 2652, “Anayasa Uygulanmazsa Dr. Küçük, Makarios’la Masaya Oturmayacak”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 23 Eylül 1964, sayı: 14420

⁴⁰⁷ KKTC Milli Arşiv Ve Araştırma Dairesi, “B.M. Arabulucuları İle Türk Toplumunu Yetkilileri Arasında Yapılan Müzakereler (1964-1966)”, R.N. 2030, K.N. 65

⁴⁰⁸ “Liderimiz, Londra Büyük Elçimiz İle Görüştü”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 11 Aralık 1958, sayı: 4307

⁴⁰⁹ “Liderimiz Dün Newyork’a Vastıl Oldular”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 Kasım 1958, sayı: 4283

⁴¹⁰ “Dr. Küçük’ün İsviçreli Gazeteciye Kesin Beyanati”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Ocak 1964, sayı: 6279

⁴¹¹ KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi, “B.M. Arabulucuları İle Türk Toplumunu Yetkilileri Arasında Yapılan Müzakereler (1964-1966)”, R.N. 2030, K.N. 65

EOKA örgütü Kıbrıs'ta şiddet olaylarını arttırırken, dünya kamuoyu Enosis hareketini tasvip etmemekle beraber Türkiye'ye de destek vermemiştir. Kıbrıs'ın taksim tezine Türkiye'den başka hiçbir devlet itibar etmemiştir.⁴¹²

Dr. Fazıl Küçük, Rumların Türklere karşı aleyhte yaptığı hareketlerde Yunanistan'ın İngilizlerin dostluğunu kullanarak cesaret aldıklarını ve bu davranışların İngilizlerin malumatı tahtında olduğunu açıklayarak İngiltere'ni Türk-Yunan düşmanlığını bildiği halde bu konuda kışkırtıcı politikalar takip etmesini eleştirmiştir.⁴¹³

Dr. Fazıl Küçük, Türk-Yunan dostluğuna temas ederek, *“Yunan dostluğu kurulduğundan beri, Yunanistan'dan hiçbir dostluk tezahürü görmedik. Dostluk, kağıt üzerinde kalıyor.”* şeklindeki açıklaması ile Yunanlıların dostluk adına hiçbir davranışta bulunmadıklarını belirtmiştir.⁴¹⁴

Taksim konusunda Türkiye'nin görüşünü Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu şu şekilde açıklamıştır:

*“Kıbrıs, Türkiye'nin güvenliği ve savunması için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu nedenle İngiltere adadan ayrılmaya karar verirse, Türkiye'nin güvenliği meselesi diğer bütün ilkelerden hata self-determinasyon ilkesinden daha önemli sayılmalıdır. Tarihi, ekonomik ve askeri yönden Kıbrıs adasının Türkiye'ye bağlı bulunduğunu dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak adanın Türkiye'ye geri verilmesi gerekmektedir.”*⁴¹⁵

Türk Hükümeti'nin taksim tezini resmi bir görüş olarak ilan etmesi, Başbakan Adnan Menderes'in 20 Aralık 1956 tarihinde Anadolu Ajansı'na verdiği bir demeçle olmuştur.⁴¹⁶

26 Ocak 1958 tarihinde Lefkoşa'da binlerce Türk, Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun, Ankara'da Kıbrıs konusu ile ilgili olarak vermiş olduğu beyanatını “taksim tezinin İngiltere tarafından kabul edildiği” şeklide yorumlayarak coşkulu gösteriler yapmışlardır. 27 Ocak sabahı Lefkoşa'nın Türk semtindeki tüm işyerleri ve dükkanlar kapanmış ve taksim lehine gösteri yapmak için Atatürk Meydanı'nda toplanan halk *“Taksim isteriz, ölürüz de başka çözüm kabul etmeyiz.”* şeklinde sloganlarla Dr. Fazıl Küçük'ün evinin önüne kadar yürümüşlerdir. Dr. Fazıl

⁴¹² İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 25

⁴¹³ “Dr. Küçük, Taksimden Başka Çare Kabul Edemeyiz Dedi”, *Vatan Gazetesi*, 29 Nisan 1957, sayı: 5726

⁴¹⁴ “Kıbrıs Türkleri Mukabil Darbe İçin Hazır”, *Vatan Gazetesi*, 30 Nisan 1957, sayı: 5727

⁴¹⁵ Ata Atun, *a.g.e.*, s. 28

⁴¹⁶ Ata Atun, *a.g.e.*, s. 37

Küçük'ün evinini önünde ant içen halk daha gür ve coşkulu bir sesle taksim lehine sloganlar atmışlardır.⁴¹⁷

Dr. Fazıl Küçük ile görüşen Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu basına yaptığı açıklamada, taksim tezi dışında bir alternatif kabul etmediklerini belirtmiştir. Dr. Fazıl Küçük ise basına verdiği demeçte şu önemli mesajı vermiştir:

*“Yüz yirmi bin Kıbrıs Türkü adına Ada’da Rumlarla birlikte yaşama imkânı kalmadığın, bir kere daha tekrarlıyorum. Biz Türkiye’nin idaresi altında yaşamak istiyoruz. Bizim emniyetimiz bizim istikbalimiz Türk bayrağının gölgesindedir.”*⁴¹⁸ Bu sözler Kıbrıs Türk toplumunun taksim tezini bütünüyle benimsediğinin en açık kanıtıdır.

Kıbrıs Türk Kültür Derneği Başkanı Ahmet Göksan’a göre; Dr. Fazıl Küçük, kayıtsız şartsız Türkiye’ye bağlanmak istemiş ve son nefesine kadar da bu düşüncesini korumuştur.⁴¹⁹

Dr. Fazıl Küçük’ün taksim veya taksim dışındaki politikasının tek amacı Kıbrıslı Türklerin Zürih ve Londra anlaşmalarında kazandıkları fakat daha sonra Rumlar tarafından gasp edilen haklarını geri almak olmuştur.⁴²⁰ Bunun dışındaki yorumlar gerçeklikten uzak olup, ideolojik nedenlerle ortaya atılmıştır.

2.5 DR. FAZIL KÜÇÜK’ÜN KANLI NOEL OLAYLARINDA TÜRK HALKINA VERDİĞİ DESTEK VE MÜCADELESİ

Anayasa değişikliğinin Türkler tarafından kabul edilemeyeceğini tahmin eden Makarios, Dr. Fazıl Küçük ile bir tartışma ortamı yaratıp, Enosis’i gerçekleştirmeye yönelik sebepler yaratmaya çalışmıştır.⁴²¹ Makarios, Dr. Fazıl Küçük’ün barışçıl yollarla izlediği siyaseti böylece değiştirmeye çalışmıştır. Makarios daha önceden planladığı Kıbrıslı Türklere soykırım planını⁴²² uygulamaya geçmeden önce Kıbrıslı Türklerden ilk saldırının gelmesini beklemiş ve bunun için Türklere tahriklerde bulunmuştur. Fakat Türklerin sabırlı ve barışçıl politikaları bu plana engel olmuştur. Bu nedenle EOKA’cılar 21 Aralık saldırını başlatmışlardır.

⁴¹⁷ Vehbi Zeki Serter, *a.g.e.*, s. 76

⁴¹⁸ Ömer Tansel, *a.g.t.*, s. 172

⁴¹⁹ Kuzey Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Ahmet Göksan ile 27 Şubat 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme

⁴²⁰ BCA, “Kıbrıs Davası Hakkında Rapor”, Dosya No: E4, Fon Kodu: 30.1.0, Yer Kodu: 64.394.7

⁴²¹ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 68

⁴²² Ahmet Tolgay, *Kanlı Noel*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1993, s. 57

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile Türk halkının özlediği barışa kavuştuğuna inanmıştır. Ama daha ilk günden sorun çıkaran Kıbrıslı Rumlar ortak devlete sadece üç yıl sabredebilmişlerdir. Türklere karşı yeniden başlatılan zulümlerin başını papazlar çekmiştir. Dr. Fazıl Küçük liderliğinde yeni devletin kurulması ile umutlanan Kıbrıs Türk halkı beklediği barış ortamına kavuşamamış ve hayatları boyunca huzurlu bir gün geçiremeyeceklerini görmüşlerdir.

2.5.1 Akritas Planı

“Akritas Teşkilatı” diye bilinen kuruluş örgüt liderine verilmiş takma bir isimdir. Zürih Anlaşması'nın hemen akabinde yeraltı gazetesi çıkartmak suretiyle adını duyurmuştur. Amaçları Enosis'i hayata geçirmek olmuştur.⁴²³

11 yıl devam edecek olan Kanlı Noel, Akritas Planı⁴²⁴ çerçevesinde yürütülmüştür.⁴²⁵ Enosis'i gerçekleştirmek için hazırlanan Akritas Planı, Kanlı Noel'in başlamasına neden olmuştur. Makarios bu durumu adanın “iç meselesi” olduğu düşüncesi ile Türkiye'nin müdahalesini önlemeye çalışmıştır.⁴²⁶

Akritas Plan'ına göre; Lefkoşa'da Türk liderleri bir çırpıda yok edilecek ve 1960 anlaşmaları feshedilerek Enosis hayata geçirilecekti. Bu plan Rumlar için bir ulusal direniş olmuştur.⁴²⁷ Akritas Planı 1963 olayları için değil, Enosis'i gerçekleştirmek için hazırlanmıştır.

Akritas Planı, Makarios'un öngördüğü biçimde hazırlanmıştır. İki bölümden oluşan planın birinci bölümü 21 Nisan 1966 tarihinde bazı kısımları gizli tutularak Rumların Patris Gazetesi'nde ilk kez yayınlanmıştır.⁴²⁸

2.5.2 Kanlı Noel'e Hazırlık

Türkiye'nin yaşadığı 27 Mayıs darbesinden cesaret alan Makarios, Kıbrıslı Türkler üzerine yaptığı baskıları arttırmıştır. Dr. Fazıl Küçük'e göre Makarios

⁴²³ Fazıl Küçük, “Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 45”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Şubat 1981, sayı: 15434

⁴²⁴ Bkz. Fazıl Küçük, “Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri ”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1980- 29 Nisan 1981 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Ata Atun, *a.g.e.*, s. 158-175

⁴²⁵ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.2*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 131

⁴²⁶ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 397

⁴²⁷ Fazıl Küçük, “Doğal Ve Ulusal Direniş”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ağustos 1979, sayı: 11899

⁴²⁸ “Aktiras Planı”, *Patris Gazetesi*, 21 Nisan 1966, Ahmet Tolgay, *a.g.e.*, s. 30

anlaşmaları imzalayarak Rum haklı önünde küçük düşmüş, durumu kurtarmak için anayasada değişikliğe giderek yapılan anlaşmaların zorla imzalatıldığı propagandasını yaymıştır.⁴²⁹

3 Haziran 1963 tarihinde cumhurbaşkanının anayasaya saygı gösterdiğini açıklamasını isteyen Dr. Fazıl Küçük, Türk bakanların da katılacağı bir bakanlar kurulunun toplanmasını teklif etmiştir. Bunu bir propaganda olarak gören Cumhurbaşkanı Makarios teklifi reddetmiştir.⁴³⁰ Aslında Makarios bu tavrı ile başlatacağı kanlı olaylarının sinyallerini vermiştir.

Türkiye 6 Aralık 1963 tarihinde Makarios'un 13 maddelik anayasa değişikliği teklifini reddetmiştir. Dr. Fazıl Küçük de Türkiye'nin aldığı karara uyarak on gün sonra yani 16 Aralık 1963 tarihinde anayasa teklifine "hayır" demiştir.⁴³¹ Bunun üzerine Makarios, Akritas Planı'nı hayata geçirmeye başlamıştır.⁴³²

Makarios amaçlarına ulaşmak için Dr. Fazıl Küçük'ü engel olarak görmüştür. Bu durum Dr. Fazıl Küçük'ün veto yetkisine sahip olmasından kaynaklanmıştır. Bu nedenle hazırladığı 13 maddelik anayasa değişikliği maddelerinden ilki Dr. Fazıl Küçük'ün veto yetkisinin kaldırılmasını istemek olmuştur.⁴³³ Dr. Fazıl Küçük'ün 13 maddelik anayasa teklifini reddetmesi üzerine Makarios toplum içerisinde huzursuzluk çıkartmaya başlamıştır.⁴³⁴

6 Aralık tarihinde Finlandiya'nın kurtuluş günü münasebetiyle verilen resepsiyona Rum tarafı meclisteki tavrını aksettirmiştir. O dönemdeki Fin temsilcisinin eşi Dr. Fazıl Küçük'ün yanına yaklaşarak; *"Bu akşam hava hiç hoşuma gitmiyor. Makarios'la aranızda geçen hadiseler mi var, Türk ve Rum bakanlar arasında bir şeyler mi oldu?"* sorusunu sormaktan kendini alamamıştır. Dr. Fazıl Küçük bu duruma cevap verememiştir.⁴³⁵

Rumların tutumları nedeniyle anayasa işleyemez hale getirilmişse de Dr. Fazıl Küçük, Makarios'a her meselede yazılı ve sözlü müracaat yapmıştır. Tüm bu çabalara

⁴²⁹ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 151

⁴³⁰ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 81

⁴³¹ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 71

⁴³² Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın*, KTKD İstanbul Bölgesi Yayınları No: 8, İstanbul, 1975, s. 137

⁴³³ "Dr. Küçük Vetosunu Kullandı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 29 Aralık 1963, sayı: 6267, Kudret Özersay, s. 69

⁴³⁴ Fazıl Küçük, "Dr. Küçük'ün Rossides'in İddalarına Yanıtı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Kasım 1978, sayı: 11654

⁴³⁵ "Dr. Küçük 21 Aralık 1963 Olaylarını Anlatıyor", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1979, sayı: 12033

rağmen Kıbrıs'ın Rum hakimiyetine girmesini isteyen Makarios, Dr. Fazıl Küçük'ün çağrılarına kayıtsız kalmıştır.⁴³⁶

İlk saldırıyı Türk tarafının yapmasını bekleyen Makarios'a karşı Kıbrıs Türklerinin sabırlı ve barışçıl politikaları bu plana engel olmuştur. Bu nedenle umduğunu bulamayan Makarios küçük bir kıvılcım yaratarak 21 Aralık saldırısını başlatmıştır.

2.5.3 Kanlı Noel

21 Aralık günü sabaha karşı 2.30 sıralarında Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimlerinin birleştiği Tahtakale Mahallesi'ndeki evlerine gitmekte olan dört kadın ve altı erkekten müteşekkil bir Türk grubunun içinde bulunduğu otobüsler Rum polisi tarafından sebep gösterilmeden durdurulmuş ve üzerlerinin aranmasına teşebbüs edilmiştir. Rum polislerin Türk kadın ve erkeklerini zorla aramaya kalkışmaları, Türklerin buna mukavemet etmesi ve sivil bir Rum'un tabanca çekerek Türkleri tehdidi olayların büyümesine yol açmıştır. Türklerin sivil Rum'un elindeki tabancayı almaları üzerine Rum polislerinin arasında bulunan bir şahıs makineli tüfekle Türklerin üzerine ateş açmıştır. Otomobillerden birinin şoförü olan Zeki Halil Karabulut ve başka bir Türk olay yerinde ölmüştür. Cemaliye Emirali adlı bir Türk kadın da kaldırıldığı Lefkoşa Hastanesi'nde hayatını kaybetmiştir.⁴³⁷ Olay sırasında bölgeden çekilen Türkler ölü ve yaralılarını almak için geri döndüklerinde tekrar ateşe maruz kalmıştır. Bu defa da Hasan Şevket, Esat Tüfekçioğlu, Mehmet Urkan ve iki kişi daha yaralanmıştır. Bu sıralarda Rum polisi Türk Cemaat Meclisi'ne de ateş açmıştır. Bu çatışmalar ilerleyen günlerde artarak devam etmiştir.

Halkın Sesi Gazetesi foto muhabirinin “*Çabuk, Tahtakale’de iki Türk öldürüldü. Bütün mahalle ayağa kalktı.*” haberini vermesiyle Dr. Fazıl Küçük, Türkleri katledildiği Kanlı Noel Olaylarından haberdar olmuştur.⁴³⁸ Makarios'un, Enosis'i gerçekleştirmek için yaptığı hamleler Dr. Fazıl Küçük'ü endişelendirmeye başlamıştır. Rumların tahriklerinin farkında olan Dr. Fazıl Küçük bu durumu bizzat Makarios'a bildirerek bir çözüm bulunmasını istemiştir. Dr. Fazıl Küçük, Makarios'a polis ekiplerinin son günlerde Türkleri durdurarak yoklama yaptıklarını, taciz hareketlerinde bulunduklarını, Rum çocuklarının iş başında bulunan Türkleri taşıdıklarını ve bu olayların çok kötü

⁴³⁶ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 40

⁴³⁷ “Dün Lefkoşa’da Üç Türk Öldürüldü”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Aralık 1963, sayı: 14149

⁴³⁸ Fazıl Küçük, “Nasıl Başlamıştı?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1977, sayı: 11326

sonuçlar doğuracağını bildirmiştir. Bu durum karşısında Makarios, olayları Türk çocuklarının çıkardığını ve bundan dolayı olayları yatıştırma görevinin kendisine değil, Dr. Fazıl Küçük'e düştüğünü söyleyerek sorumluluğu Dr. Fazıl Küçük'ün omuzlarına atmıştır. Durumu alelade bir polis vakası olarak niteleyen Makarios, Dr. Fazıl Küçük'ü sözde teskine çalışmıştır.⁴³⁹

Çıkan olayların Türk mahallelerinde duyulmasının ardından Türk halkı olayları protesto etmek için sokağa çıkmıştır. Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denктаş'ın müdahaleleri ile büyük bir olay yaşanmadan durum kontrol altına alınmıştır.

Lefkoşa'nın Türk semtinin Rumlar tarafından ateş altına alınmasıyla Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük dahil tüm Türklerin birbiriyle ve dış dünya ile irtibatı tamamen kesilmiştir. Bu durum Dr. Fazıl Küçük gibi Türk memurlarının da görevlerini yapmalarını ve anayasanın kendilerine verdiği yetkileri kullanmalarını engellemiştir.⁴⁴⁰

Türk mücahitleri beş bin Türk'ün sorumluluğunu üzerlerine almak kaydıyla bölgeyi terk etmiştir.⁴⁴¹ Kanlı Noel Olayları'nın başlaması ile yüz dört olan karma köy sayısı yirmi üçe inmiştir.⁴⁴² Bu köylerde kalan Türkler ise olabildiğince güvenli yerlere kaçarak Rumlara karşı kendilerini korumaya çalışmışlardır. Kıbrıs Türkleri 21 Aralık'ta kurdukları Genel Komite ile Rum saldırılarından korunmaya çalışmışlardır.

22 Aralık günü EOKA'cılardan oluşan silahlı bir grup tarafından Dr. Fazıl Küçük'ün Rum kesiminde bulunan resmi cumhurbaşkanlık muavinliği ikametgâhı Rumlar tarafından talan edilmiş, dairede bulunan kasa açılarak bazı evrakları çalınmış ve resmi belgeler parçalanmıştır. Rumlar cumhurbaşkanlığı muavinliği dairesi ve etrafına makineli tüfekler yerleştirilerek müdafaa tedbirleri almışlardır. Haliyle bu durumdan haberdar olmayan beş kişilik bir Türk grubu cumhurbaşkanı yardımcısının binasına bazı evrakları almak için gittiğinde her şeyin yağma edildiğine görmüştür. Olaya şahit olan altı Türk ve iki İngiliz muhafız olaylara müdahale etmiş olduğunu ve Rumlar tarafından tehdit edildiğini belirtmiştir. Türk Büyükelçiliğine ve basın bürosuna

⁴³⁹ Sabahattin İsmail, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü Ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*, Başbakanlık Basımevi, Kıbrıs, 1. Baskı, 1992, s. 151

⁴⁴⁰ Fazıl Küçük, "Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 45", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Nisan 1981, sayı: 15516, Vehbi Zeki Serter, a.g.e., s. 188

⁴⁴¹ Abdulhaluk Çay, a.g.e., s. 74

⁴⁴² "Dr. Küçük, Kıbrıs Türkleri İçin En İyi Garanti Anavatanımızın Vereceği Garanti Olacaktır, Dedi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Şubat 1964, sayı: 6303

da altı el ateş edilmiştir. Bunun sonucunda durum genelkurmay tarafından incelemeye alınmıştır.⁴⁴³

Kıbrıs Türk halkının moralini çökertmek için yalan haberler yayan Rumlar, Kıbrıslı Türklere “*Dr. Küçük ile Denktaş’ı öldürdük. Yollarda cesetlerini sürükledik.*” şeklinde yalan haberler vermişlerdir. Başka bir gün de “*Lideriniz sizi bırakıp Türkiye’ye kaçtı. Şimdi hepinizi keseceğiz.*” gibi aslı olmayan bu haberlerle Türk halkını sindirmeye çalışmışlardır.⁴⁴⁴ Bu haberlerin arkası kesilmemiş; Rumlar, Kıbrıs Türk toplumunun yalan haberlerle morallerini bozmak istemişlerdir.⁴⁴⁵

İngiltere ve Türkiye’nin Garanti Anlaşması haklarından yararlanarak ateşkes teklifinde bulunmalarına rağmen çatışmalar devam etmiştir. Makarios’un anlaşmaya yanaşmaması üzerine Türkiye garantörlük hakkını tek başına kullanmaya karar vermiştir. Rumların, Türklerin uyarılarına aldırış etmemesi üzerine Türkiye, Garanti Anlaşması’nın 3. maddesine dayanarak 25 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıslı Türkleri, Rumların katliamından kurtarmak için müdahale etmiştir. Bu müdahale çerçevesinde Türkiye, Türk Hava Kuvvetleri’ne (THK) bağlı jetlerle Lefkoşa’da ihtar uçuşları yapmıştır. Türkiye’nin olaya müdahalesi üzerine Makarios taarruzu hemen durdurup, Türklere anlaşabileceklerini açıklamıştır.⁴⁴⁶

İsmet İnönü 26 Aralık’ta TBMM’de yaptığı konuşmasında garanti veren devletlerin çalışmalarının daha çok diplomatik alanda mümkün olduğunu ve bütün barışçıl yolları denedikten sonra, son çare olarak Kıbrıs’a müdahale haklarını kullandıklarını açıklamıştır.⁴⁴⁷

⁴⁴³ Fazıl Küçük, “Tek Yanlı Bağımsızlık”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 8 Ağustos 1979, sayı: 11906, “Kıbrıs’ta Durum”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 14 Ocak 1964, sayı: 14172, *Vatan Gazetesi*, 13 Ocak 1964, *Milliyet Gazetesi*, 24 Aralık 1963, sayı: 4875, “Kıbrıs’ta Kanlı Çarpışmalar Oluyor”, *Milliyet Gazetesi*, 24 Aralık 1963, sayı: 4875, Ayhan Cankurt, “Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi (Türk Mukavemet Teşkilatı ve Faaliyetleri)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2006, s. 131

⁴⁴⁴ Mehmet Bahadır, *Kıbrıs’ta Katliamlar C.I.*, Rüstem Yayınları, Lefkoşa, 2001, s. 187-188

⁴⁴⁵ Rum ve Türklerin bir arada yaşadıkları bazı köylerde Türkler evlerinden çıkamamış, çıktıklarında ise EOKA’cıların ateşiyle karşılaşmışlardır. 21 Aralık 1963 Kanlı Noel çarpışmalarında 93 Türk şehit edilmiş, 475 Türk yaralanmış ve 700’den fazla Türk de rehin alınmıştır. Hasan İkizer, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Gerçeği”, *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009, s. 59

⁴⁴⁶ Fazıl Küçük, “Makarios ve Grivas Mücadelesinin İçyüzü 3”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Ağustos 1973, sayı: 9800, Vehbi Zeki Serter, *a.g.e.*, s.182, Abdullah Çay, *a.g.e.*, s. 75

⁴⁴⁷ Ali Rıza Cihan, *İsmet İnönü’nün TBMM’deki Konuşmaları 1920-1973, C.III*, TBMM Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları No: 58, Ankara, 1993, s. 159

Kıbrıs'ta yaşanan olayların ciddiyetinden dolayı olası bir müdahaleden çekinen Rumlar, İngiltere'nin önerdiği ateşkes teklifini kabul etmişler ve 27 Aralık'ta bir İngiliz generalin komutasında üç garantör ülkenin askeri "Barışı Koruma Kuvveti" adı altında göreve başlamıştır. Böylece 30 Aralık 1963'te "Yeşil Hat" çizilmiştir. Bu hat Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimini ayıran ve Rum saldırılarının durdurulduğu hattır. Yeşil bir kalemle çizildiği için adına "Yeşil Hat" denilmiştir. Fakat bu yeni durum ada yaşanan olaylara engel olamamıştır.⁴⁴⁸

Kıbrıs'ta yapılan katliam Makarios tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu gün hazırlanmıştır. Makarios bu durumu gizleme gereği bile duymamıştır.⁴⁴⁹ 1960 yılında kurulan cumhuriyeti daha ertesi günden yıkmaya azmedenlerin yeraltı faaliyetleri yeryüzüne çıkmıştır. 21 Aralık'ta yaşanan olaylar sıradan bir polis vakası olmayıp, Rumların yıllardır hazırladıkları planın ilk safhası olmuştur.⁴⁵⁰

Makarios'un Akritas'ı hayata geçirip Enosis'e ulaşmak için her türlü yolu denediğini açıklayan Dr. Fazıl Küçük, 13 maddelik anayasa teklifi kabul etmiş olsaydı da yaşanan felaketlerde bir değişiklik olamayacağını belirtmiştir.⁴⁵¹ Makarios için sadece Cumhuriyet Anayasası değil, İttifak ve Garanti Anlaşmaları da Enosis önünde ciddi bir engel olmuştur. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük, Türk tarafının tüm olumsuzluklara rağmen Anayasa değişikliklerini kabul etmesi halinde Makarios'un bu kez de İttifak ve Garanti Anlaşmalarının kaldırılmasını teklif edeceğini düşünmüştür.⁴⁵²

Olayların başladığı 1963 yılı bir tesadüf olmamıştır. Cumhuriyetten Enosis'e geçebilmek için ortaya konulan planların kademe kademe hayata geçirilmesi düşünülmüştür. 1960'da cumhuriyetin kurulması ile planlanan hareket için üç yıl beklenmiştir. Çünkü bu iki yıl içerisinde herhangi bir silahlı eylemin yapılması için şartlar oluşturulamamıştır. Bunun için Anayasa'nın işlemediği iddia edilmiş, belediye,

⁴⁴⁸ Fatma Gül Kesiktaş, "Kıbrıs Sorununun Türk-Amerikan İlişkilerine Yansıması: Johnson Mektubu (1960-1965)", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005, s. 40

⁴⁴⁹ M. Derviş Manizade, *65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993, s. 98

⁴⁵⁰ "Dr. Küçük, Birliğimizi Perçinleştirmeliyiz, Dedi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Aralık 1969, sayı: 8592

⁴⁵¹ Fazıl Küçük, "Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 45", *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Şubat 1981, sayı: 15434

⁴⁵² Fazıl Küçük, "Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 50", *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Şubat 1981, sayı: 15446

memur, ordu meseleleri dışı vurulmuş ve uygulama belli bir sıraya göre oluşturulmuştur.⁴⁵³

Kanlı Noel olayları göstermiştir ki 1959 anlaşmaları, Türklerin Rumların yaptıkları facialara maruz kalmasını önleyememiş, Kıbrıs'ta bulunan Türkler ve Rumlar arasındaki mevcut menfaatleri tamamen keskinleştirmiştir.

2.5.4 Dr. Fazıl Küçük'ün Olayları Önleyici Barışçıl Politikaları

Dr. Fazıl Küçük ve kabinesi olayları barışçıl yollarla çözmek için Makarios ile bir dizi toplantı yapmıştır. Kanlı Noel'i izleyen günlerde silahlı çatışmaların önlenmesi için Dr. Fazıl Küçük ile Makarios arasında 7 Ocak 1964 tarihinde yazılı bir anlaşma yapılmıştır.⁴⁵⁴ Makarios, Dr. Fazıl Küçük ile kamuoyuna barış çağrısında bulunmuş olmasına rağmen yaşanan olaylar Makarios'un barış çağrısında bir kez daha samimiyezsizliğini ortaya koymuştur.⁴⁵⁵ Rum tarafı bu anlaşmaya sadık kalmayarak, anlaşmanın yapılmasının üzerinden 24 saat bile geçmeden anlaşmayı ihlal etmişlerdir.

Dr. Fazıl Küçük, Makarios'u zorlayarak Rumların katliamını sonlandırmak için yaptığı anlaşmalar gereği aradaki düşmanca hareketleri her iki tarafında bırakmasının tarafların menfaatine olduğu bildirilmiştir.⁴⁵⁶ Fakat Makarios, Dr. Fazıl Küçük'ün aksine sözünde durmayarak Rum halkına yaptığı çağrıda samimi olmamış ve daha sonradan Rum halkı bundan cesaret alarak yeniden Türklere saldırıya geçmişlerdir.⁴⁵⁷

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios ve Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük, Baf Karakolu'nda buluşarak olayları yatıştırmak için çalışmış ve şu hususlarda mutabık kalmışlardır:

- a) Cumhurbaşkanı ile yardımcısı her iki cemaat mensuplarının birbirine karşı şiddet hareketlerine son vermeleri için halka müracaatta bulunacaklardır. Bu müracaatın metni radyo aracılığıyla sık sık tekrarlanacaktır.

⁴⁵³ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 22, Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın*, KTKD İstanbul Bölgesi Yayınları No: 8, İstanbul, 1975, s. 127

⁴⁵⁴ Ata Atun, *a.g.e.*, s. 206

⁴⁵⁵ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır*, C.2, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 183

⁴⁵⁶ Fazıl Küçük, "Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 45", *Halkın Sesi Gazetesi*, 8 Mart 1981, sayı: 15465

⁴⁵⁷ Fazıl Küçük, "Yoksulluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri 80", *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1981, sayı: 15471

- b) Cumhurbaşkanı ile yardımcısı ayrı ayrı kendi cemaatlerinden hasmane hareketlerden kaçınmalarını isteyeceklerdir.
- c) Asayışı temin etmek üzere bazı zecri tedbirler alınacaktır. Bu tedbirler şunlardır:
 - 1) Türk ve Rum polislerinden karma ve silahlı devriye grupları kurulacaktır.
 - 2) Devriye kollarında her otomobilde ayrı ayrı Türk ve Rum polisler bulundurulacaktır. Türk ve Rum polisler aynı tip silahlarla silahlandırılacaklardır.⁴⁵⁸

Fakat iki liderin yapmış olduğu anlaşma doğrultusundaki uyarılar etkili olmamıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün uyarıları Türkler tarafından kabul edilirken, Rumların silah eylemlerinde bir azalma görülmemiştir.⁴⁵⁹ Tüm uyarıların aksine Makarios, beş bin kişilik bir güvenlik kuvveti kurma yoluna giderek adada daha baskın bir politika uygulamaya başlamıştır. Bu duruma karşı çıkan Dr. Fazıl Küçük, BM Genel Sekreteri Uthant'a bir mektup göndererek Makarios'u protesto etmiştir.⁴⁶⁰

Dr. Fazıl Küçük tüm barış çabalarına karşı Rumların tutumunda değişikliğin olmadığını anlamış ve Türkiye'ye gönderdiği "İmdat Mesajı" ile Türkiye'den yardım istemiştir.⁴⁶¹

Rumların hiçbir şekilde katliamlardan vazgeçmeyeceğini gören Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'nin olaya derhal müdahale etmesini istemiştir. 1963-1964 yıllarında Kıbrıs'ta Türklere yönelik Rum saldırılarının devam etmesi karşısında, Kıbrıs Türk liderleri Türkiye'ye sık sık göndermiş olduğu mesajlarda müdahalede bulunulmasını talep etmiş ve yardım çağrısı yapmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs'ta yaşanan gelişmeleri Ankara'ya bildirmesi üzerine Türkiye kamuoyu da Kıbrıs konusunda duyarlılık göstermiştir.

Dr. Fazıl Küçük ve arkadaşlarının 12 Mart 1964 tarihinde⁴⁶² Başbakan'a gönderdikleri ve sert bir üslupla yazıldığı düşünülen mektup etkisini göstermiş ve Türkiye hemen faaliyete geçmiştir. Ankara Hükümet 13 Mart 1964 tarihinde Makarios'a sert bir dille nota vermiştir.⁴⁶³

⁴⁵⁸ "Katliamlar devam Ediyor", *Tercüman Gazetesi*, 25 Aralık 1963, sayı: 787

⁴⁵⁹ "Katliamlar devam Ediyor", *Tercüman Gazetesi*, 25 Aralık 1963, sayı:787, Ata Atun, *a.g.e.*, s. 206

⁴⁶⁰ "Makarios Ateşi Körüklüyor", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Şubat 1964, sayı: 6228, Sabahattin İsmail, *a.g.e.*, s. 228

⁴⁶¹ "İmdat Mesajı", *Vatan Gazetesi*, 7 Eylül 1997

⁴⁶² Dr. Fazıl Küçük, 1 Ocak, 4 Ocak ve 6 Ocak'ta Türkiye askeri müdahalede bulunması için gönderdiği mektuplar 12 Mart'ta gönderdiği mektup kadar etkili olmamıştır. Sabahattin İsmail, *a.g.e.*, s. 278-279

⁴⁶³ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 274

Katliamları gerçekleştiren EOKA'cılar aynı zamanda Türklerin iletişim araçlarını da tahrip etmiş, haberleşmeyi engellemişlerdir. Kıbrıs Türkleri namına Dr. Fazıl Küçük devlet başkanlarına müracaat ederek, Rumların barbarlığını tüm dünyaya duyuran bir mesajlar yayınlamıştır.⁴⁶⁴ Dr. Fazıl Küçük bu dehşet verici olaylar karşısında olayları yerinde görmeleri için tüm dünya basınına Kıbrıs'a davet etmiştir.⁴⁶⁵ 21 Aralık saldırıları sonrasında Dr. Fazıl Küçük ilk kez yabancı basın mensupları ile 27 Aralık günü görüşme imkanı bulmuş ve hazırladığı bildiri ile Kıbrıs Türklerinin sesini dünyaya duyurmayı amaçlamıştır.⁴⁶⁶

Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türkleri adına "Bütün Dünya Devlet Başkanlarına" şu mesajı göndermiştir:

"Kıbrıs Rumları, Cumhuriyetin Hükümet ve Emniyet Kuvvetlerindeki ekseriyet kuvvetinden istifade ederek ve bunu kötüye kullanarak 20 Aralık 1963 akşamından itibaren şehir ve köylerdeki Türklere ve Türk mallarına karşı planladıkları silahlı hücumu, Rum polis ve sivilleri vasıtası ile tatbik mevkiine koymuşlardır.

Evimle Dairemin de hedef teşkil edildiği bu hücumlar, Garantör üç devletin müdahale ettikleri zamana kadar caniyane ve barbarca devam etti. Bu hücumlar esnasında Lefkoşa ile diğer yerlerdeki Türk evlerine zorla girilmiş ve masum birçok Türk, kadın ve çocuklar da dâhil, hunharca evlerinde katledilmiş veya rehine alınarak götürülmüştür.

Dünyaya hadiseleri yanlış aksettirmekte olan Rum liderler, Anayasamızla kanunlarımızı hiçe sayarak Emniyet Kuvvetlerinin Rum üyeleri ile binlerce Rum tedhişçiyi ağır silahlarla silahlandırmışlardır. Siyasi mevkilerde bulunan Türkler salâhiyet ve vazifelerini ifadan kasten men edilirken, Emniyet Kuvvetlerinin Türk üyeleri de silahtan tecrit edilerek tevkif edilmişlerdir. Aynı zamanda Rum liderler, Türk vatandaşlarını 'asi' olarak damgalamışlar ve bunların ev veya bölgelerinin dışında görüldükleri an vurularak öldürüleceklerini ilan etmişlerdir.

Ateşkes Antlaşmasına rağmen Kıbrıs'taki Türklerin hayat ve malları, hâlâ büyük ve kaçınılmaz bir tehlike içindedir. Ateşin kesilmesinden sonra bile

⁴⁶⁴"Dr. Küçük Devlet Başkanlarına Müracaat Etti", *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Ocak 1964, sayı: 6275

⁴⁶⁵"Lefkoşa Harp Meydanı Oldu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Aralık 1963, sayı: 6261

⁴⁶⁶Ahmet C. Gazioğlu, *Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları ve Ortaklığın Sonu 1960-1964, Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (4)*, CYREP Yayınları, 2003, s. 487

Rumlar tarafından birçok Türk öldürülmüş, kaçırılmış ve birçok Türk evleri yağma edilerek kasten ateşe verilmiştir. Şehirlerle köylerde yaşayan Türkler hâlâ mahsur vaziyette tutulmaktadır. Bunlarla her türlü temas imkânları kesilmiş ve bu Türklere normal yiyecek malzemesi gönderilmesi artık imkânsız hâle gelmiştir. Aldığımız itimada şayan haberlere göre şimdi bile Rumlar, silahlanarak eskisinden daha geniş ölçüde umumi bir hücum ve katliama hazırlanmaktadır.

Rum liderleri önümüzdeki Londra Konferansı'nda, Türklerin tamamen tahakküm altına alınması ve kaderlerinin insaflarına bırakılması hususundaki siyasetlerinden en ufak bir fedakârlıkta bulunmayacaklarını en küçük bir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ve defaatle belirtmişlerdir. Bu maksatla Başpiskopos Makarios, Garanti Antlaşması'nı iptal etmek azminde olduğunu daha şimdiden alenen ilan etmiştir. Bundan güttüğü aşağılık gaye aşikâr ki Kıbrıs Türklerinin tamamen tahakküm altına alınması veya ortadan kaldırılmasını hedef tutan Rum planları nihayetle tatbik mevkiine konulduğu zaman Türkiye'nin, Kıbrıs'taki Türk halkının imdadına yetişmesine mani olmaktadır.

Medeniyetin bu kadar ilerlemiş olduğu bu devirde bu kadar hunharca mezalimin yapılmasına ve böyle ahvalin devamına müsaade edildiğine inanmak güçtür.

*Binaenaleyh, size ve sizin şahsınızda insan hak ve hürriyetlerinin dokunulmazlığına inanan, ırk tefrikini, şiddet hareketlerini ve katilliği tasvip etmeyen barışsever dünya milletlerine müracaatla çok kötü şartlar altında var olma mücadelesi yapan Kıbrıs Türk halkından maddi ve manevi yardımlarınızı esirgememenizi rica ederim.*⁴⁶⁷

Rumların, Türkleri esir haline getirmeyi planladıklarını söyleyen Dr. Fazıl Küçük dış basına da yaptığı açıklamalarda Türklerle Rumların artık bir arada yaşayamayacağını belirtmiştir. Bundan sonra yapılması gerekenin taksim veya başka türlü bir muhtariyetin teşkil edilmesi olduğunu açıklamıştır. Yapılan katliamlar o derece büyüktür ki Dr. Fazıl Küçük, Rumların saçtığı dehşetten kurtulmak için “*Bunun nasıl adlandırırsanız adlandırınız. Yeter ki Rumlardan kurtulalım*” düşüncesinde olmuştur.⁴⁶⁸

⁴⁶⁷ “Hiçbir Türk Artık Rumlarla Bir Arada Yaşamaya Razi Değildir”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Ocak 1964, sayı: 6274

⁴⁶⁸ “Dr. Küçük’ün İsviçreli Gazeteciye Kesin Beyanâtı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Ocak 1964, sayı: 6279

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük, Akritas Planı ile ilgili “*Türkler silahlandı, Türkler isyan etti.*” şeklinde yapılan yaygarayı, belgelerle bertaraf ettiklerini açıklamıştır.⁴⁶⁹

Kıbrıs Rum idarecilerinin Kıbrıs Türkünü Yunanistan’ın da desteği ile imha etmek, Türklerin bir topluluk olarak varlığını ortadan kaldırmak amacıyla seçme ve seçilme haklarını elinden alarak, Türk varlığını adadan atmak amacıyla önder olarak gördükleri Makarios’un cumhurbaşkanlığı süresini uzatmışlardır. Dr. Fazıl Küçük bu durum karşısında liderliğini yaptığı Kıbrıs Türklerinin teslim olmayacağını ifade etmiştir.⁴⁷⁰

Dr. Fazıl Küçük’ün barış yanlısı politikaları sonuç vermemiş ve Aralık 1963 yılında silahların yeniden patlaması ile Rumlar sadece Türkleri değil Kıbrıs Cumhuriyeti’ni de kurşuna dizmiştir. Tarihe Kanlı Noel olarak geçen Türklere yönelik katliamların yapıldığı olaylarda bir çok Kıbrıs Türk vatandaşı şehit olmuştur.

Dr. Fazıl Küçük kendisinin ve Kıbrıs Türk toplumunun tarih boyunca zihinlerinden çıkaramayacakları bu feci olayı kaleme alarak Halkın Sesi Gazetesi’nde bölümler halinde yayınlamıştır. Dr. Fazıl Küçük, Kanlı Noel olaylarını anlatırken hem bunu bizzat yaşayan bir lider hem de halk için mücadele veren bir kişi olmuştur.

2.6 KIBRIS GEÇİCİ TÜRK YÖNETİMİ

21 Aralık olaylarından sonra Kıbrıs Türk halkı ve Dr. Fazıl Küçük için yeni bir mücadele dönemi başlamıştır. Makarios’un 21 Aralık saldırılarından bir kaç gün sonra verdiği demeçte; Kıbrıs Cumhuriyeti’nin öldüğünü ve anayasanın ortadan kalktığını ilan etmesi üzerine Türk toplumu kendini korumak için bir araya gelmişlerdir. 1 Ocak 1964 tarihinde Makarios, Kıbrıs Cumhuriyeti’ni kuran 1960 Anlaşması’nı tek taraflı olarak feshettiğini açıklamıştır.⁴⁷¹

Dr. Fazıl Küçük; Rumların, Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yaşayamaz hale getirmesi üzerine Kıbrıs için İsviçre’de olduğu gibi federasyon sistemini teklif etmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Türklerin kendi topraklarında olduğunu ve asla adayı terk etmeyeceklerini açıklamıştır. Bu nedenle geriye tek çözüm yolu olarak gördüğü cemaatlerin İsviçre’de olduğu gibi bir federasyon teşkil etmelerini istemiştir.⁴⁷²

⁴⁶⁹ Mehmet S. Emircan, *a.g.e.*, s. 151

⁴⁷⁰ “Güvenlik Konseyi”, *Akşam Gazetesi*, 8 Ağustos 1966

⁴⁷¹ Ata Atun, *a.g.e.*, s. 205, Erol Mütercimler, *a.g.e.*, s. 752

⁴⁷² “Kıbrıs Meselesi”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 5 Ocak 1964, sayı: 14163

Türkiye ise adada yaşanan olaylar karşısında 13 Şubat 1964 tarihinde Güvenlik Konseyi'ne başvurmuştur.⁴⁷³ Kıbrıslı Rumlar sorunun NATO yerine BM'ye götürülmesi konusunda ısrarcı olmuşlardır. Türkiye sorunun NATO çerçevesinde ele alınmasını istemesine rağmen bu çabası sonuçsuz kalmıştır.⁴⁷⁴ Türkiye'nin müdahale hakkını kullanmasından korkan Makarios'un sorunu BM'ye götürmek istemesi ile 17 Şubat 1964 tarihinde Güvenlik Konseyi ve Rumların önerileri çerçevesinde Kıbrıs sorunu görüşülmeye başlanmıştır.⁴⁷⁵ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi görüşmeleri 4 Mart'ta sonuçlanmıştır.⁴⁷⁶ 4 Mart oturumunda Güvenlik Konseyi'nin 186 sayılı kararı ile adaya alt ay süre ile kısa ismi UNFICYP olan çok uluslu bir barış gücü gönderilmesi kararlaştırıldı.⁴⁷⁷ BM, Türk temsilcilerine söz hakkı vermeyerek tek taraflı konuşmalarla yetinmiş ve Rumların isteklerine uymuştur.⁴⁷⁸

Dr. Fazıl Küçük, BM genel Sekreteri ve üç garantör devlete çektiği telgrafla BM gücünün adaya gelmeden Rumların Türk toplumunu yok etmek istediklerini, eğer bu kuvvetler gelmezse garantör devletlerin Türk toplumunu korumasını istemiştir.⁴⁷⁹

Ankara, Kıbrıs'ta BM rolünün kabul ederek istemeden de olsa Makarios'un Rum rejimiyle aynı çizgiye gelmiş ve 1959 anlaşması ile gelen garantörlük hakkını fiilen terk etmiştir.⁴⁸⁰ Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1964 kararlarını almaktan öteye gidemediğini düşünen Dr. Fazıl Küçük, BM askerinin adada gereken emniyeti sağlayamadığı düşünmüştür.⁴⁸¹ BM Barış Gücü, Rum saldırılarını önlemekten çok Rum tarafına büyük yarar sağlamıştır. Rum tarafı ile muhatap olan Barış Gücü adada askeri gücünü hissettirememiştir.⁴⁸²

Türkiye, ABD'den istediği desteği göremeyince 13 Mart 1964'te Makarios'a Türklere yönelik saldırıların durdurulmasını aksi taktirde müdahale edeceklerini

⁴⁷³ Fatma Gül Kesiktaş, *a.g.t.*, s. 42

⁴⁷⁴ Fatma Gül Kesiktaş, *a.g.t.*, s. 44

⁴⁷⁵ Filiz Köksal, *"Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşu"*, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2007, s. 87

⁴⁷⁶ Fatma Gül Kesiktaş, *a.g.t.*, s. 78-79

⁴⁷⁷ Ali Satan, *a.g.m.*, s. 275, Fatma Gül Kesiktaş, *a.g.t.*, s. 79

⁴⁷⁸ Derviş Manizade, *65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993, s.147

⁴⁷⁹ Filiz Köksal, *a.g.t.*, s. 88

⁴⁸⁰ Ali Satan, *a.g.m.*, s. 275

⁴⁸¹ "Barış Gücü", *Halkın Sesi Gazetesi*, 13 Aralık 1967, sayı: 7944

⁴⁸² Erol Manisalı, *a.g.e.*, s. 47-48

bildiren bir mesaj göndermiştir. Fakat 13 Mart'ta Güvenlik Konseyi'nin toplanması ile Türkiye'nin adaya çıkartma yapması önlenmiştir. Böylece 14 Mart'ta güvenlik güçleri Kıbrıs'a gelmiş ve 27 Mart'ta General Gynani'nin komuta almasıyla göreve başlamıştır.⁴⁸³ 27 Mart 1964'e kadar işledikleri cinayetleri suçunu Türkler üzerine atan Rumlar bu tarihten sonraki cinayetlerinin BM'nin gözü önünde işlemiştir.⁴⁸⁴ Ada Rumların işgali altında bulunduğundan Barış Gücü eski yasal düzeni sağlayamamıştır.⁴⁸⁵

2 Haziran 1964 tarihinde Kıbrıs'ta çatışmaların artması üzerine Türkiye Kıbrıs'a çıkarma yapma kararı aldığını açıklamıştır. ABD Başkanı Lyndon B. Johnson, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini önlemek için 5 Haziran 1964 tarihinde dönemin başbakanı İsmet İnönü'ye kaba bir üslupla Kıbrıs müdahalesine itirazını bildiren bir mektup göndermiştir.⁴⁸⁶ ABD Başkanı Lyndon B. Johnson mektubunda İsmet İnönü'ye iki NATO üyesi ülkenin savaşının kabul edilemez olduğu gerekçesini öne sürmüştür. Johnson mektubu sonucunda sadece ABD-Türkiye ilişkilerinde değil, Türkiye'nin dış politikasında büyük değişiklikler olmuştur. Johnson'un mektubuna 13 Haziran 1964 tarihinde İsmet İnönü tarafından cevap verilmiştir. İnönü mektubunda yediden yetmişe tüm Türkler üzerinde şok etkisi yaratan mektuptan duyduğu üzüntüyü belirtmiştir. İnönü mektubunda, Türkiye'nin dört kez Kıbrıs'a müdahale zorunluluğu hissettiğini ve her müdahale öncesinde ABD'ye bilgi verildiğini ancak her defasında Türkiye'nin bu girişiminin ABD tarafından engellendiğini belirtmiştir. İki ülke arasında yaşanan gerginliğin ardından İsmet İnönü 21 Haziran 1964 tarihinde ABD'ye giderek Johnson ile görüşmüştür.⁴⁸⁷

BM Genel Kurulu 1965'te yapmış olduğu oylama sonucunda Türkiye aleyhine sonuç alınmıştır. Oylamaya katılan altmış devletten beşi aleyhte, kırk yedisi lehte oy kullanırken elli üç devlet de çekimser kalmıştır. Kıbrıs'a yabancı müdahalesini yasaklayan ve anlaşmalarla sağlanan hakları hükümsüz kılan bu kararda Türkiye ve ABD aleyhte oy kullanırken, Yunanistan lehte oy kullanmıştır.⁴⁸⁸

⁴⁸³ Ali Rıza Cihan, *a.g.e.*, s.233

⁴⁸⁴ 27 Mart'ta göreve başlayan BM askerlerinin sayısı 6511'dir. Daha sonra bu sayı 4640'a düşürülmüştür. Fakat 6511 kişilik kuvvet dahi adada işlenen cinayetlere son verememiştir. Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 157

⁴⁸⁵ Erol Manisalı, *a.g.e.*, s. 45

⁴⁸⁶ "Johnson Mektubu", *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 1966

⁴⁸⁷ Pierre Oberling, *a.g.e.*, s. 93-94

⁴⁸⁸ "Makarios Şükranlarını Belirtti", *Cumhuriyet Gazetesi*, 20 Aralık 1965, sayı: 14865

Kıbrıs'ta Rum saldırılarının kesilmemesi üzerine BM görev süresine üç ay daha eklenerek görev süresi 26 Mart 1966 tarihine kadar uzatılmıştır.⁴⁸⁹ Fakat bu durumum adada barışın sağlanmasında yetersiz olmasıyla 15 Aralık 1967 tarihinde Rum saldırıları yeniden başlamıştır. 20 Temmuz 1967 tarihinde Boğaziçi Köyü ve tamamı Türk olan Geçitkale Köyü'nde Rumlar, Rum polis devriyelerini dolaştırmak istemişlerdir. Bu durum karşısında Türk cemaat yetkilileri olayların çıkabileceği düşüncesi ile durumu Barış Gücü'ne bildirmişlerdir. Böylelikle çıkan olaylar Barış Gücü tarafından önlenmiştir. Fakat 15 Kasım'da Rum polis devriyeleri Boğaziçi Köyü'nünü Türk kesimlerinde serbestçe dolaşmaya başlamıştır. Rumların, Türkleri tahrike başlaması ile olaylar vuku bulmuştur. Rumlar tarafından işgal edilen Geçitkale ve Boğaziçi köylerini işgalini Grivas bizzat yönetmiştir.⁴⁹⁰ Bu durumun da sonuç vermemesi ile 1967 yılında Barış Gücünün süresi altı ay daha uzatılmıştır. Böylece Barış Gücünün 26 Aralık 1967 tarihine kadar adada kalması kabul edilmiştir. Bu kararı kabul eden devletler bu süre zarfında Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla olduklarını açıklamışlardır.⁴⁹¹

Üçüncü kez imha saldırılarında bulunana EOKA'cılar bu saldırılar sonucunda yediden yetmişe bir çok Türkü şehit etmiştir. Rum saldırıları Türk toplumunu yeni bir organizasyon kurmak zorunda bırakmıştır. Kıbrıs Türk toplumu liderleri 27 Aralık 1967'de kendi idarelerini organize etmek üzere 19 maddelik⁴⁹² prensibe dayanan Kıbrıs Geçici Türk Hükümeti'ni kurmuştur. Bu hükümetin başına Dr. Fazıl Küçük getirilmiştir. Hükümetin çekirdek yapısını oluşturan genel komitede on üye bulunmuş, Dr. Fazıl Küçük yasama, yürütme ve yargı konularında görev yapmıştır.⁴⁹³ Yeni yönetim 19 maddelik prensibin 3. maddesinde 16 Ağustos 1960 Anayasası'nın bütün kuralları uygulanıncaya kadar yönetimde kalacağını açıklamıştır.⁴⁹⁴ Böylece Kıbrıs Türk liderleri bağımsız bir Kıbrıs Türk devletinin temellerini atmış, bağımsız bir hükümet şeklini almıştır. Türkler, "Defacto" olan durumlarını "Dejure" haline

⁴⁸⁹ "Barış Gücü Görev Süresi Üç Ay Daha Uzatıldı", *Cumhuriyet Gazetesi*, 19 Aralık 1965, sayı: 14864

⁴⁹⁰ Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın*, KTKD İstanbul Bölgesi Yayınları No: 8, İstanbul, 1975, s. 151-154

⁴⁹¹ "B. Gücünün Süresi Altı Ay Daha Uzatıldı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 20 Haziran 1967, sayı: 7718

⁴⁹² "Kıbrıs'ta Geçici Türk Yönetimi İlan Edildi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Aralık 1967, sayı: 15598, "Kıbrıs'ta Türk Yönetimi İlan Edildi", *Vatan Gazetesi*, 29 Aralık 1967, Bülent Fevzioğlu, *Kıraathane-i Osmani'den Cumhuriyet Meclisi'ne (1886-1996) Olaylar Ve Seçimler/Seçilenler*, TC-KKTC Meclisleri Ortak Yayını, 1998, s. 51-52, Ata Atun, *a.g.e.*, s. 228-230

⁴⁹³ Hasan İkizer, *a.g.m.*, s. 63

⁴⁹⁴ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 89

getirmişlerdir. Böylece Türk toplumunun işleri sistemli bir şekilde 19 maddelik prensibe göre yürütülmüştür.⁴⁹⁵

19 maddelik prensip incelendiğinde aslında adı konulmamış yeni bir Türk hükümetinin kurulduğu anlaşılmıştır. Çünkü kurulan devlet 1960 Anayasası'na dönülünceye kadar hayatta kalacağını açıklamasına rağmen, Rumların çiğnedikleri Anayasa'ya hiçbir zaman dönmeyecekleri kesinleşmiştir. Bu durumda gösteriyor ki aslında kurulan devlet Rumların tutumu nedeniyle geçici değil kalıcı olmuştur.

Açık bir politika takip eden Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce yaptığı açıklamasından Rumların yapılan anlaşmalara uymaması durumunda Türk halkının kendi geleceklerini kendilerinin tayin edeceğini, haklarında serbestçe karar alıp, uygulayacaklarını en başından bildirmiştir.⁴⁹⁶

Dr. Fazıl Küçük, BM Genel Sekreteri U Thant'a gönderdiği telgrafta Rum kesiminde bulunan dairesinin talan edildiğini, Yeşil Hat'tın ötesine kendisinin ve personelinin girişine izin verilmediğini bu nedenle resmi ikametgahının bir kısmını daire olarak kullanmaya mecbur kaldığını açıklamıştır. Bu zor şartlarda mümkün mertebe görevini yerine getirmeye anayasa çerçevesinde devam ettiğini ama vaziyeti düzeltmek için alınan tedbirlerin yetersiz olması sonucunda Türk cemaatini temsil eden bir heyetin zorunluluğundan bahsederek anayasa çerçevesinde kendisine verilmiş görevlerin dışında görev üstlenmeye mecbur olduğunu açıklamıştır. Aynı zamanda yaptığı açıklamada anayasaya aykırı bir durum olmadığını, Aralık 1963 tarihinden önce geçirilmiş olan cumhuriyet kanunlarının aynen uygulanacağını ilan etmiştir.⁴⁹⁷

Dr. Fazıl Küçük anayasanın işleyemez duruma gelmesi ile kurduğu yeni yönetimin gerekliliğini *"Emniyetimizi ne bugün ne de yarın kağıt üzerine çizilecek birkaç satırın arasına terk edemeyiz. İmzaların bile mürekkebi kurumadan inkar edenlerin vaatlerine kanmak ve ona göre her söyleneni kabul etmek bizden beklenmez ve beklenmemelidir. Fiili garantilerin ne olacağını bizler tespit edecek ve ancak bu çerçeve içinde yarınımıza emniyetle bakabileceğiz."* sözleri ile ifade etmiştir.⁴⁹⁸

Türkler adada geçici bir yönetim kurmasına rağmen Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ve anayasasını yok saymamış, anayasaya uygun hareket ederek cumhurbaşkanı ve

⁴⁹⁵ *Kıbrıs Bülteni Dergisi*, sayı: 12, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayını, İstanbul, 28 Şubat 1967, Ata Atun, a.g.e., s. 22

⁴⁹⁶ "Müşterek Konseyin Vereceği Karar Merakla Bekleniyor", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 aralık 1959, sayı: 4653

⁴⁹⁷ "Genel Sekreter U Thant'a İzahat", *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Ocak 1968, sayı: 7965

⁴⁹⁸ Fazıl Küçük, "Bir Partinin Siyaseti", *Halkın Sesi Gazetesi*, 7 Mart 1969, sayı: 3849

cumhurbaşkanı yardımcısı seçimlerinde yerlerini almışlardır. İkinci kez yapılan seçimlerde Dr. Fazıl Küçük yeniden adaylığını koymuştur. Cumhurbaşkanlığı ve cumhurbaşkanlığı muavinliği görev süresi 15 Şubat'ta son bulmuştur. Bu tarihe kadar Dr. Fazıl Küçük'ün karşısına henüz bir rakip çıkmamış ve bu duruma her hangi bir itirazda da bulunulmamıştır. Kıbrıs Anayasası rakip çıkmadığı takdirde tek adayın doğrudan seçilmiş sayılacağını ön görmüştür. Bu durumda Dr. Fazıl Küçük, 15 Şubat 1968'de ikinci kez cumhurbaşkanı muavini seçilmiştir. Aynı seçimlerde Makarios'un karşısına rakip çıkması Rum tarafı için durumu değiştirmiş ve Rum halkı 25 Şubat'ta sandık başına giderek cumhurbaşkanını seçmiştir.⁴⁹⁹ Böylelikle Rum ve Türk toplumu fiilen ayrılmış görünse de adada cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı yardımcısının belirlenmesi için anayasa çerçevesinde Türk ve Rum taraflarının katıldığı seçimler yapılmıştır.

Kıbrıs adasına yaptığı hizmetlerden dolayı halkın saygı ve sevgisini kazanmış olan Dr. Fazıl Küçük'e karşı zaman zaman tutarsız eleştiriler de gelmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün 1960 seçimlerinde olduğu gibi tek aday olması eleştirilere neden olmuştur. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük verdiği demeçte seçimlere tek adayla gidilmesinin Türk cemaatinin olgunluğuna işaret olduğunu, cemaatin her ferdinin kendisine itimat edeceğinden ve yardımcı olacağından emin olduğunu belirtmiştir. Demecinde Dr. Fazıl Küçük bütün cemaat fertlerinin el ele vererek tek bir kitle halinde mücadeleye devam etmesiyle, davalarının zafere ulaşacağına kati inancı olduğunu belirtmiştir.⁵⁰⁰

Rum tarafı Kıbrıs Cumhuriyeti unvanı ile siyasi varlığını sürdürmüştür. Türk tarafı ise Geçici Kıbrıs Türk Toplum Yönetimi ile adada varlıklarını sürdürmeye çalışmıştır. Türklerin adada varlığı hukuken mevcut olsa da Dr. Fazıl Küçük'ün cumhurbaşkanlığı yardımcılığı görevi Rumlar tarafından fiilen askıya alınmıştır. Makarios yönetimi Kıbrıs Cumhuriyeti'ni uluslararası arenada temsil etmiştir. Dr. Fazıl Küçük yönetimindeki Türk tarafı ise "Kıbrıs Türk Toplum Yönetimi" adı ile uluslararası hukuk dışında kabul görülmüştür.⁵⁰¹

⁴⁹⁹ "Enosis'çi Grup Makarios'a Rakip Çıktı", *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 Şubat 1968, sayı: 15638, "Dr. Küçük Yeniden Cumhurbaşkanı Yardımcısı", *Cumhuriyet Gazetesi*, 16 Şubat 1968, sayı: 15644, "Dr. Küçük Yeniden Cumhurbaşkanı Muavini Seçildi", *Halkın Sesi Gazetesi* 16 Şubat 1968, sayı: 3005, "Dr. Küçük Resmen Seçildi", *Milliyet Gazetesi*, 18 Şubat 1968

⁵⁰⁰ "Dr. Küçük Yeniden Cumhurbaşkanı Yardımcılığına Seçildi", *Vatan Gazetesi*, 27 Şubat 1968

⁵⁰¹ İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 199

Kanlı Noel olayları ile Rumlar Kıbrıs'ta kendi egemenliklerini ilan edip, Türklerin haklarını tanımayarak anlaşmaları ihlal etmişlerdir. Fakat Makarios bu tavrını tüm dünyaya kabul ettirmekte başarılı olamamıştır. Fransa, Makarios'un Paris'e elçi olarak gönderdiği şahsın belgesinde Cumhurbaşkanı Muavini Fazıl Küçük'ün imzası olmadığı için kabul etmemiştir.⁵⁰²

Rumların Türk yönetimini tanımamasına rağmen dış devletlerin Kıbrıs konusuna bakışı Yunanistan ve Kıbrıs Rumlarından farklı olmuştur. İtalyan Hükümeti'nin Lizboz'da yaptığı NATO Bakanlar Konseyi bildirisinin bir örneğini Kıbrıs Yönetimi'nin dışında Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'e vermesi Kıbrıs Hükümeti tarafında protesto edilmiştir. İtalyan Hükümeti'nin, Rumlar tarafından resmi statü kabul edilmeyen Dr. Fazıl Küçük'e NATO bildirisi vermesi üzerine Kıbrıs Dışişleri Bakanı Kyprianu, İtalyan Büyükelçisini çağırarak sert bir dille protesto etmiştir.⁵⁰³

Kanlı Noel sonrasında adada yaşanan ayrılıklara rağmen adaya yapılan resmi ziyaretlerde sadece Makarios değil, Dr. Fazıl Küçük de ziyaret edilerek Dr. Fazıl Küçük'ün de liderliğini tanıdıklarını göstermişlerdir.

Dr. Fazıl Küçük, Türk cemaatinin Geçici Türk Yönetimi kurmalarının tamamen kendilerinin iç meselesi olduğunu, Rumlar tarafından iddia edildiği gibi bir hükümet kurmayı amaçlamadıklarını açıklamıştır.⁵⁰⁴ Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yok saymamış, Rumların anayasaya uydukları taktirde tekrardan eski yönetime dönüleceğini açıklamıştır. Geçici Kıbrıs Yönetimi adından da anlaşılacağı üzere var olan devleti yıkmak için değil, anayasanın ihlalini önlemek ve Türk halkını korumak için kurulmuştur. Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da; Dr. Fazıl Küçük her ne kadar şartlar gereği geçici bir yönetim kurmuş olsa da cumhurbaşkanlığı muavinliği unvanını bırakmamıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün cumhurbaşkanlığı görevini tanımayan ve görevine dönmesine Makarios engel olmuştur.⁵⁰⁵

Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'nin başına geçmesine rağmen 1967'den 1975 yılına kadar Dr. Fazıl Küçük ile ilgili haberlerde Dr. Fazıl Küçük'ün unvanı Kıbrıs Geçici Türk Yönetim Başkanı olarak değil, cumhurbaşkanı muavini olarak geçmiştir.

⁵⁰² Lütfi Özter, *Kıbrıs'ta Mücahit Güncesi*, Türk Metal Sendikası Araştırma Bürosu Yayınları, Ankara, Ağustos 2001, s. 391

⁵⁰³ "Kıbrıs İtalya'yı Protesto Etti", *Cumhuriyet Gazetesi*, 2 Temmuz 1971, sayı: 16848

⁵⁰⁴ "Dr. Küçük'ün Mektubu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Şubat 1968, sayı: 7999

⁵⁰⁵ KKTC'nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul'da yapılan görüşme

Bu durum da göstermiştir ki; Türkler Rumların katliamları sırasında geçici bir hükümet kurmuş, ada barışını sağlamak için çalışmıştır. Dr. Fazıl Küçük 18 Şubat 1973 tarihine kadar bu görevini sürdürmüştür.⁵⁰⁶

2.7 DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASETTEN AYRILMASI VE KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ'NİN KURULUŞU

Dr. Fazıl Küçük 18 Şubat 1973 tarihinde cumhurbaşkanlığı muavinliğinden ayrılarak yerini Rauf R. Denktaş'a bırakmıştır.⁵⁰⁷ 13 Şubat 1975 tarihinde kurulan Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin⁵⁰⁸ yeni başkanı Rauf R. Denktaş olmuştur.⁵⁰⁹ Rauf R. Denktaş'ın ant içip göreve başladığı gün Türkiye'deki yetkililer Dr. Fazıl Küçük'e unutulmaz hizmetlerinden dolayı teşekkür etmiş ve Rauf R. Denktaş'a rehberlik edeceğinden emin olduklarını ifade etmişlerdir.⁵¹⁰

Rauf R. Denktaş özellikle yeni kurulan hükümette Dr. Fazıl Küçük'ün yanında olmasını istemiştir. Bu durum her şeyden önce hem iki liderin uzun bir tarihi geçmişlerinin olmasından hem de Rauf R. Denktaş'ın kendisini Dr. Fazıl Küçük'e karşı borçlu hissetmesinden kaynaklanmıştır.⁵¹¹ Rauf R. Denktaş, *“Cumhurbaşkanlığını yaptığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Dr. Fazıl Küçük'ün eseri”* olduğunu ifade etmiştir.⁵¹²

Rauf R. Denktaş bağımsızlık ilanını ilk Dr. Fazıl Küçük ile paylaşmıştır. Dr. Fazıl Küçük bu yeni karar karşısında Denktaş'a ne “evet” ne de “hayır” yanıtını vermiştir; tek söylediği “hayırlı olsun” olmuştur. Dr. Fazıl Küçük'ü iyi tanıyan Denktaş'ın, Dr. Fazıl Küçük'ün sözlerinden anladığı; *“Bu işi yap. Eğer başarırsan seninle beraberim. Başaramazsan canına okurum”* şeklinde olmuştur.⁵¹³

Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanı Yardımcılığına devam etmemesini kendisini yakından tanıyan Rauf R. Denktaş şöyle anlatmıştır:

⁵⁰⁶ Dr. Fazıl Küçük'ün eşi Süheyla Küçük, Dr. Fazıl Küçük'ün hayatını kaleme aldığı kitabında, Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanlığı muavinliğinde 28 Şubat 1973 tarihinde resmen ayrıldığını yazmıştır. Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s.207, Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 89

⁵⁰⁷ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. X

⁵⁰⁸ Yeni kurulan Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur. “Kıbrıs Türk Federe Devleti”, *Birlik Gazetesi*, 16 Kasım 1983, sayı: 2072

⁵⁰⁹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1986, s. 815

⁵¹⁰ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 207

⁵¹¹ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 175

⁵¹² “Devletimiz Hayırlı Olsun”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Kasım 1983, sayı: 20032, Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 217

⁵¹³ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 175

“Dr. Küçük, Makarios’un “anayasa ölmüştür, gömülmüştür; anayasada Türklere verilmiş olan haklar yoktur; azınlık hakları vardır; Dr. Küçük’ü de Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak tanımıyorum” demesine rağmen Cumhurbaşkanı yardımcılığı unvanını görevi bana teslim edinceye kadar kullanmaya devam etti; ben de ilk seçimime Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak katıldım ve 1983’e kadar bu böyle devam etti ancak Rum tarafına kimse “bu makamı tanımak zorundasın” demedi. Rumların bizi eşit ortakları olarak kabul etmek niyeti olmadığını anladıktan sonra, eşitliğimizi ve 1960 Anlaşmalarındaki haklarımızı elde tuttuğumuzu kanıtlamak için KKTC’yi ilân ettik. Bunu yapmamış olsaydık, şimdiye, çoktan Kıbrıs’ta azınlık olduğumuzu tescil etmiş olacaktık. Bunu yapmalarının ve Kıbrıs’ın tümüne sahip olmalarının önündeki engel KKTC’nin varlığı ve Garantilerin devamıdır. Bu nedenle bugün Talat-Hristofyas arasında devam eden görüşmelerde Rumların ve onlara yardımcı olanların tek hedefi KKTC’yi ortadan kaldırmak ve Garantilerden kurtulmaktır.”⁵¹⁴

Kıbrıs Türk halkı toplumun sorunları için kendisine başvurmuş ve Dr. Fazıl Küçük’ten bir çözüm bulmasını beklemişlerdir.⁵¹⁵ Ömrünün sonuna kadar toplum mücadelesini sürdürmüştür. Kıbrıs Türk halkının milli mücadelesini yakından tanıyan Rauf R. Denktaş, Dr. Fazıl Küçük’ün siyasetten resmi olarak ayrılmış olmasına rağmen, fiilen halkın sorunlarına çözüm arayan gerçek bir lider olduğunu vurgulamıştır. Hayatını Kıbrıs Türk halkının sorunları için harcadığını, Dr. Fazıl Küçük liderliğinde kazanılan mücadelenin günümüzde kaybedilmesinden kaynaklanan huzursuzluğunu da ifade ederek şöyle demiştir:

“Dr. Küçük siyasetten ayrılmadı; nasıl ki ben de emekli olduğum halde, siyasetin içindeyim çünkü siyaset denilen şey özgürlüğümüzle, egemenliğimizle, Anavatan ile var olan bağlarımızla ilgili yaşamımızdır. Bu nedenle Dr. gazetesinde görüş ve düşüncelerini yaymaya devam etti; Parti liderleri ile istişarelerde bulundu. Yan yatıp “bana ne” demedi. KKTC’nin kuruluşu onu huzura kavuşturdu. Şimdi benim huzursuzluğum, Talat-Hristofyas görüşmelerinde KKTC’nin ortadan kalkacağı içindir.”⁵¹⁶

⁵¹⁴ KKTC’nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme

⁵¹⁵ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 217

⁵¹⁶ KKTC’nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme

Sahibi olduğu Halkın Sesi Gazetesi'nde yazılarına devam eden Dr. Fazıl Küçük yeni hükümetin yanlışlarını ve halkın ihtiyaçlarını bu sayede dile getirmiştir. Böylece yazıları ile siyasi hayata ve toplum sorunlarına yön vermiştir. Dr. Fazıl Küçük siyasi hayattan fiilen ayrıldıktan sonra hiç bir partiye bağlı kalmadığı gibi hiçbir partiye de düşman gözü ile bakmamıştır. Siyasi hayattan ayrıldıktan sonra onayladığı veya sert çıktığı parti düşünceleri tamamen toplumun menfaatine göre olmuştur. Dr. Fazıl Küçük görevinden ayrıldıktan sonra partilere bakışını şu şekilde açıklamıştır:

“1972’lerde görevimden ayrılıp gazetemin başına geçtiğim günden beri siyasetten ayrılmış değilsem de hiçbir partiye girmeden hepsine aynı gözle bakar, gördüklerimi sütunlarıma aktarmaya çalışırım. Benim için şu veya bu parti mevzubahis değildir bugün. Basit bir vatandaş nasıl içini döküyorsa, onu yapıyorum ve bu yolda devam edeceğim. Öyle zannediyorum ki partililer de bunun aksini iddia edecek değil. Hepsine dost gözüyle bakar, her birinin yanlışlarını dost olarak kaleme alırım. Bunları yaparken görüşlerimin yüzde yüz doğru olduğunu da iddia edecek değilim. Yanlışlıklar olabilir. Öyle bir durum karşısında ikaz edilecek olursam bu, gücenmeme değil yolumu değiştirmeme vesile olur...”⁵¹⁷

1960 anayasasında hakları elinden alınan Kıbrıs Türkleri Dr. Fazıl Küçük liderliğinde başlayan mücadelede Rumların anayasayı ihlalden vazgeçmemesi üzerine KKTC ilan edilmiştir. Böylece Dr. Fazıl Küçük 1975’te bağımsızlık mücadelesini Rauf R. Denktaş’a devretmiştir. Rauf R. Denktaş’a göre Türkler eğer bu yolu seçmeselerdi adada azınlık durumuna düşüp, adanın tamamına Rumların egemen olacağını açıklamıştır.⁵¹⁸

⁵¹⁷ Fazıl Küçük, “ Ne Hükümetin, Ne Partilerin...”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Aralık 1980, sayı: 15371

⁵¹⁸ KKTC’nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN SİYASİ HAYATINDA ÖNEM VERDİĞİ BAŞLICA KONULAR VE ŞAHISLAR

3.1 DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN GÖZÜNDEN KIBRIS TÜRKLERİNİN BAŞLICA SORUNLARI VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Dr. Fazıl Küçük adaya geldiği ilk günden itibaren asıl mesleği olan doktorluğun yanı sıra Kıbrıs halkının temel sorunları için mücadele vermeye başlamıştır. Kıbrıs Türk toplumunun haklarını geri kazanmak için “kansız savaş”⁵¹⁹ mücadelesini başlatan Dr. Fazıl Küçük dönemin aydınları ile işbirliği yaparak gazetesine bu sorunları taşımıştır.

Toplumu ilgilendiren her konuda fikir beyanında bulunan Dr. Fazıl Küçük siyasi hayatı boyunca gayretlerini; evkaf, maarif, müftülük, aile kanunu, şer’iyye mahkemeleri, belediyeler, güvenlik ve ekonomi gibi toplumun temel sorunlarını ilgilendiren konularda toplamıştır.⁵²⁰ Dr. Fazıl Küçük gerek siyasi kimliğini gerekse gazetecilik kimliğini bu mücadele için kullanmıştır. Kıbrıs Türklerinin temel sorunlarını oluşturan bu meseleler Dr. Fazıl Küçük’ten önce de çözülmeye çalışılmış fakat istenilen sonuç alınamamıştır. Bu sorunlar Dr. Fazıl Küçük liderliği döneminde verilen mücadele ile büyük ölçüde çözüme kavuşturulmuştur. Bu nedenle Kıbrıs Türkü’nün bahsi geçen konularda kazandığı haklarda en büyük pay şüphesiz ki Dr. Fazıl Küçük’e aittir. Dr. Fazıl Küçük’ün üzerinde durduğu bu konular Kıbrıs Türk halkının başlıca sorunları olmasına rağmen halkın problemleri bunlarla sınırlı kalmamıştır.

3.1.1 Eğitim

Kıbrıs Türk toplumunun bir çok sorununa çözüm bulmaya çalışan Dr. Fazıl Küçük tüm sorunlar içerisinde en çok eğitim sorunu üzerinde durmuştur. Dr. Fazıl Küçük’ün eğitim konusundaki hassasiyeti; en güçlü silahın eğitim olduğunu düşünmesi ve eğitimli bireyler sayesinde Kıbrıs Türklerinin bekledikleri huzura kavuşacağı inancından kaynaklanmıştır.⁵²¹ Kıbrıs milli mücadele lideri Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkının bağımsızlığının devamı için mücadelesini verdiği eğitimin önemini her fırsatta ifade ederek bu konuda yoğun bir çalışma yürütmüştür.

⁵¹⁹ Fazıl Küçük, *Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri Teslimi, 56 Yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, I. Baskı, Lefkoşa, 1999, s. 83

⁵²⁰ Halil Sadrazam, Altay Sayıl, *a.g.e.*, s.7

⁵²¹ Fazıl Küçük, “Dertlerimiz Çok Ama En Acıklısı Maarifimizdir”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 7 İlk Teşrin 1942, sayı:172

Eğitimin sağlıklı verilmesi için sömürge yönetiminin baskısından kurtulması ve özgür bir eğitim sisteminin oluşturulması için çalışmıştır. Dr. Fazıl Küçük eğitim çalışmalarını Atatürk İnkılâpları çerçevesinde yürütmüştür. Bu nedenle eğitimde izlediği tek yol Türk çocuğunun kafasındaki “milli kültür çivilerini”⁵²² korumak olmuştur. Dr. Fazıl Küçük bu düşünce ile milli eğitimin özgür bir şekilde işlemesi için büyük emek sarf etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük’ün eğitimle ilgili kaleme aldığı ilk makalesi Kıbrıs Türklerinin özgür bir eğitime kavuşması amacı ile yazılmıştır. Masum Millet Gazetesi’ne yazdığı “Liselerimizin Yeni Nizamnamesi” adlı makalesinde eğitimdeki adaletsizlikten duyduğu şikayetleri dile getirmiştir.⁵²³

Dr. Fazıl Küçük eğitim konusunda ciddi bir sorun olarak gördüğü; Türk okullarının İngiliz müdürler tarafından idare edilmesinin yanlışlıklarını büyük bir cesaret örneği göstererek savunmuştur. Kıbrıs Türklerinin isteği olan Türk liselerinin idaresinin Türk müdürlere bırakılması konusunda büyük uğraş vermiştir.⁵²⁴ Dr. Fazıl Küçük mücadelesi sonucunda, eğitim sorunlarından biri olan Viktoria Kız Lisesi’nin İngiliz müdürler tarafından idare edilmesi sorunu neticeye kavuşmuş ve 1951 yılında Viktoria Kız Lisesi’ne Türk müdire atanmıştır. Dr. Fazıl Küçük eğitim için verdiği mücadele sonucunda Türk okullarının yönetiminin Türklere geçmesini sağlamıştır.

Türkiye’den gelen kitapların yasaklanmasının Sömürge Hükümeti tarafından tabii bir hareket olarak görüldüğü dönemde Dr. Fazıl Küçük milli eğitimi gerçekleştirmek için büyük uğraş vermiştir. Kitapsız eğitim uygulamasına karşı çıkan Dr. Fazıl Küçük, Türkiye’de okutulan kitapların Kıbrıs çocuğunun da okuması için uğraşmıştır. Böylece Türk kültürü İngiliz egemenliğinden kurtulup, milli bir kimliğine kavuşmuştur. Dr. Fazıl Küçük eğitim için verdiği davanın bir fert değil bir Türklük, bir cemaat davası olduğunu eğitim sorunlarını anlattığı makalelerinde sık sık ifade etmiştir.⁵²⁵

⁵²² Fazıl Küçük, “Okullarımız”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Ağustos 1977, sayı: 11196

⁵²³ Fazıl Küçük, “Liselerimizin Yeni Nizamnamesi” *Masum Millet Gazetesi*, 27 Eylül 1933, sayı : 107

⁵²⁴ Fazıl Küçük, “Liselerimizin Türk Müdürler Tarafından İdaresini İsteriz”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Temmuz 1983, sayı: 19671

⁵²⁵ Fazıl Küçük, “Gayemiz”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 24 Ekim 1956, sayı: 3640

Dr. Fazıl Küçük'ün eğitimle ilgili hizmetleri bununla da sınırlı kalmamış, gençlerin eğitimini hep en ön planda tutarak başarılı öğrencilere “Dr. Fazıl Küçük Bursu” vermiştir.⁵²⁶

3.1.2 Evkaf

Kıbrıs'ta var olan Sömürge Yönetimi döneminde Evkaf idaresi İngilizlerin elinde olmuştur. Dr. Fazıl Küçük, Evkaf idaresinin Türklere devredilmesi için gerek gazetesini gerekse de parti başkanlığı görevini kullanmıştır.

Evkaf kurumu, İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde büyük tahribata uğramış ve uzun yıllar bakımsız kalmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün mücadele yıllarında önemle üzerinde durduğu Evkaf mücadelesi 1900'lü yıllarda başlamıştır.⁵²⁷ Böylece İngiliz Sömürge Yönetimi ile Türkler arasında ilk ciddi sürtüşme Evkaf konusu ile başlamıştır. Evkaf sorununa çözüm arayışı Dr. Fazıl Küçük ile başlamamış olmasına rağmen en kalıcı çözümleri Dr. Fazıl Küçük hayata geçirmiştir. Dr. Fazıl Küçük kendinden önce verilen Evkaf mücadelesinin bilincinde olup, daha etkili bir mücadele ile başarıya ulaşmayı amaçlamıştır.

Sömürge Yönetimi, Evkaf mallarının kullanımında Kıbrıslı Rumlara ayrıcalık tanıyarak Evkaf mallarının Rumlar tarafından uzun vade ile ucuza kiralanmasını sağlamıştır. Aynı yönetim Türklere ise Evkaf mallarının kullanımında hiçbir şekilde destek olmamış, hatta Türk toplumunun gelişmesini engellemek için bu imkanların kullanılmasına izin vermemiştir.⁵²⁸ Dr. Fazıl Küçük'ü, Evkaf konusunda çözüm arayışına iten en önemli neden ise Türklerin uğradığı bu haksızlıklar olmuştur.⁵²⁹

Dr. Fazıl Küçük Evkafın kayıtsız-şartsız Kıbrıs Türk Cemaati'ne devrini, Kıbrıs Türk halkını adada yaşatacak en büyük dayanak noktalarından biri olarak görmüştür. Çünkü Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin geleceği için en önemli iktisadi dayanağını Evkaf'a bağlamıştır.⁵³⁰

⁵²⁶ "1963-64 Ders Yılı İçin Dr. Fazıl Küçük Bursu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Kasım 1963, sayı: 6244

⁵²⁷ Fazıl Küçük, *a.g.e.*, s. 2

⁵²⁸ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 423

⁵²⁹ Fazıl Küçük, "Dünkü ve Bugünkü Evkaf Murahhasları", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Eylül 1952, sayı: 2982, Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 419

⁵³⁰ Fazıl Küçük, "Evkaf Malları Elden Çıkarılıyor mu?", *Halkın Sesi Gazetesi*, 8 Ağustos 1953, sayı: 3262

Evkaf konusunda Türklerin uğradığı haksızlıklara dikkat çeken Dr. Fazıl Küçük, İngiliz Sömürge Hükümeti'ne, *"Bugünkü Müstemlekeci İdare anlamalıdır ki bizim artık kimseye itimadımız kalmış değildir."* sözleri ile tepkisini göstermiştir.⁵³¹

Dr. Fazıl Küçük, İngiliz Sömürge Hükümeti'ne yaptığı *"Biz hükümetten en aşağı diğer unsura tanınan dinî, içtimai, iktisadî serbestlik ve hakların aynısının bize de tanınmasını istiyoruz. Biz dinî müesseselerimize Müslüman olmayan bir hükümetin el uzatmamasını talep ediyoruz. Bütün bunları istemek bizim en tabii haklarımızdır ve elde edinceye kadar da mücadelemize devam edeceğiz."*⁵³² açıklamasıyla Evkaf'ın Türk toplumunun hakkı olduğunu ve Türklere geri verilmesinin gereğini vurgulamıştır.

Dr. Fazıl Küçük, İngiliz Yönetimi'ndeki camiler de dahil tüm Evkaf mallarının sahipsiz ve bakımsız olmasından duyduğu üzüntüyü "Camilerimiz" başlıklı makalesinde dile getirmiştir.⁵³³ Halkın en büyük şikayetlerinin cami ve okulların bakımsızlığı olduğunu belirten Dr. Fazıl Küçük, Evkaf'ın kötü ve hodbın idaresi yüzünden camilerin acınacak durumda olduğunu belirtmiştir.⁵³⁴ Evkaf mallarının Türklerin öz malı, atadan kalma miras olduğunun altını çizen Dr. Fazıl Küçük camilerin bakımsız durumda olup Evkaf mallarını kullanamamaktan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir.

Evkaf'ı cemaati doğrudan ilgilendiren hayati bir dava olarak gören Dr. Fazıl Küçük bu konuda sadece cemaatin söz hakkı olduğunu, müftülük makamının Evkaf işleri ile alakasının olmadığını belirtmiştir.⁵³⁵ İngiliz Sömürge Hükümeti tarafından Evkaf murahhaslarının milli ve dini lider olarak tanınmasına karşı çıkan Dr. Fazıl Küçük bu konu ile ilgili gazetesinde yazdığı yazılarıyla hükümeti ikaz etmiştir.⁵³⁶

Dr. Fazıl Küçük, Evkaf'a en büyük darbenin Sir Mehmet Münir'den geldiğini düşünmüştür. Evkaf sorununun Türk toplumu için önemini vurgulayarak, Evkaf Dairesini; Türk Cemaati ve ile Kıbrıs Hükümeti arasında "Kara Kedi"⁵³⁷ olarak nitelemiştir. Bu nedenle Evkafın başına geçen yeni idarecilerin görevini layıkıyla yerine getirememelerinden şikayet etmiştir.

⁵³¹ Fazıl Küçük, "Kayıtsız Şartsız", *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Nisan 1953, sayı: 3158

⁵³² Fazıl Küçük, "Her Şeyden Evvel II", *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Ocak 1955, sayı: 3596

⁵³³ Fazıl Küçük, "Camilerimiz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 2 Nisan 1942, sayı : 17

⁵³⁴ Fazıl Küçük, "Nasıl Olur ?", *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Eylül 1950, sayı: 2370

⁵³⁵ Fazıl Küçük, "Kayıtsız Şartsız", *Halkın Sesi Gazetesi*, 18 Nisan 1953, sayı: 3158

⁵³⁶ Fazıl Küçük, "Dünkü ve Bugünkü Evkaf Murahhasları", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Eylül 1952, sayı: 2982

⁵³⁷ Fazıl Küçük, "Kara Kuvvet", *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Şubat 1953, sayı: 3097

Dr. Fazıl Küçük iktisadi kalkınmada önemli bir rol oynayacak olan Evkaf İdaresi'nin Türk halkına devredilmesini sağlamak amacıyla ilk büyük mitingi 28 Kasım 1948 tarihinde bütün kasaba ve köylerden gelen halkın katılımı ile gerçekleştirmiştir.⁵³⁸ Bu mitingde polislerle küçük bir çatışma olmuş ve bunun neticesi olarak İngiliz Sömürge Hükümeti, Türk halkının kendi meselesine sahip çıktığını görmüştür.

6 Şubat 1955 tarihinde Dr. Fazıl Küçük önderliğinde Lefkoşa Selimiye Camii'nde, Evkafın geri alınması için yeniden miting düzenlenmiştir. Dr. Fazıl Küçük bu önemli günün ileride Kıbrıs Türkleri tarafından gururla kutlanacağını ifade etmiştir.⁵³⁹

12 Mayıs 1955'te Vilayet Konağı'nda Evkaf'la ilgili yapılan toplantıya Dr. Fazıl Küçük ile birlikte Türk halkının diğer ileri gelenler katılmıştır. Yapılan toplantı sonucunda Evkaf'ın Türk halkına devredilmesi kararı alan İngiliz Sömürge Hükümeti hazırladığı "Yeni Evkaf Tasarısı"nı 22 Temmuz 1955 tarihinde resmi gazetede yayınlamıştır.⁵⁴⁰ Böylelikle Evkaf yeni bir statü kazanmıştır.

Kıbrıs Türklerinin yirmi beş yıldır talep ettikleri hakları kendilerine verilmiştir. Çıkarılan kanunla Evkaf Dairesi lağvedilerek yerine Evkaf İdaresi teşkil edilmiştir. Böylece vakıflar İngiliz Sömürge Yönetimi'nden alınarak asıl sahibi olan Kıbrıs Türklerine verilmiştir.⁵⁴¹ Yapılan seçimler sonucunda 14 Nisan 1956'da Evkaf Yüksek Konseyi Başkanlığı'na Dr. Fazıl Küçük seçilmiştir. Kıbrıs Türkleri, Dr. Fazıl Küçük'ün azmi ile Evkaf mücadelesini kazanarak 15 Nisan'da Evkaf binasına Türk bayrağını çekmiştir.⁵⁴²

Evkaf idaresini ele alan Dr. Fazıl Küçük'ün ilk işi her daim ilkelerine bağlı kaldığı Atatürk'ün heykelini diktirmek olmuştur.⁵⁴³ Yıllarca gerçekleştiremediği bu arzusunu 1956 senesinde çetin bir mücadele sonucunda kurtardığı Evkaf binasına Atatürk büstü dikilerek gerçekleştirmiş oldu.

Kıbrıs Evkaf emlakinin idaresi, Türk topluluğundan seçilmiş 15 kişilik bir heyete devredilmiştir. Devir işi münasebetiyle yapılan merasim sırasında yüksek konsey

⁵³⁸ Fazıl Küçük, *a.g.e.*, s. 131

⁵³⁹ Mustafa Haşim Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi (1571- 1974)*, C. 2, Kıbrıs, 1986, s. 1057

⁵⁴⁰ Kemal Tekpınar-Demiray Doğunsal, *a.g.e.*, s. 553

⁵⁴¹ Ahmet Tolgay, *1958'in Belgesel Öyküsü-Şahinler Yılı*, KTMD Yayınları, 1996, s.20

⁵⁴² "Kıbrıs'ta Evkaf Emlâkinin İdaresi Türklere Verildi", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 15 Nisan 1956, sayı: 2304, Fazıl Küçük, "15 Nisan", *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Nisan 1958, sayı: 4092

⁵⁴³ Reşat Akar, *Atatürkçü Kıbrıs Türkleri*, İstanbul, 1981, s. 46

başkanlığına Kıbrıs Türk Kurumlar Başkanı Dr. Fazıl Küçük seçilmiştir.⁵⁴⁴ Evkaf'ın, Türklere devrinde, Evkaf Yüksek Meclisi Başkanı olan Dr. Fazıl Küçük cumhurbaşkanı yardımcısı seçilene kadar da bu görevde kalmıştır.⁵⁴⁵

Kıbrıs Türk halkının en zengin ekonomik kaynağı olan vakıfların Dr. Fazıl Küçük öncülüğünde asıl sahipleri olan Kıbrıs Türklerine iade edilmesiyle Kıbrıs Türkleri ekonomik alandaki en büyük engellerinden birini aşmıştır. Dr. Fazıl Küçük, İngiliz boyunduruğundan kurtardığı Evkaf İdaresi'ni kendi çocuğu gibi görmüştür.⁵⁴⁶

Dr. Fazıl Küçük, Evkaf'ın Türk toplumuna geçmesinden duyduğu mutluluğu şu sözleri ile ifade etmiştir:

“80 seneye yakın bir müddetten beri yabancı ellerde olan Evkafımızın idaresini elimize almış bulunuyoruz. Bu büyük zaferi kazanmak için fertçe, partice, halkça büyük gayretler sarf ettik. Yorulmadan, bıkmadan uğraştık; didindik. Halkımızın birlik ve beraberliğinden, köylümüzden, şehirlimizden, genç ve ihtiyarlarımızdan velhasıl bütün halktan gördüğümüz destekten aldığımız kuvvetle çalışmak suretiyle bu tarihî zafere kavuşmuş bulunuyoruz. Bugün hepimiz bahtiyarız, sevinç içindeyiz ve pek haklı olarak bayram yapıyoruz! Halkımızın şimdiye kadar gösterdiği birlik ve beraberlik devam ettikçe buna benzer daha birçok zafer bayramları kutlayabileceğimize mutlak nazarıyla bakabiliriz.

*Evkafın idaremize geçmesi cidden hiç de kolay olmamıştır. Fakat zaferlerin kolay kazanılamayacağını bilen ve takdir eden halk, bedbinliğe düşmeden yoluna devam etmiş ve en nihayet 15 Nisan 1956 günü şanlı bayrağımızı dalgalandırmaya muvaffak olmuştur.”*⁵⁴⁷

Evkaf Yüksek Konsey Başkanlığına seçilen Dr. Fazıl Küçük, gazetesi Halkın Sesi Gazetesi aracılığıyla Kıbrıs Türk Halkına şu şekilde teşekkür etmiştir:

“120.000 Türk'ün müşterek çalışma ve mücadelesi neticesi kayıtsız şartsız halka devir ve teslim edilen Evkafın, Yüksek Meclis Başkanlığına seçilmişliğim münasebetiyle Ada'nın her tarafından telgraf ve mektupla gelen tebriklere teker

⁵⁴⁴ “Kıbrıs'ta Evkaf Emlâkinin İdaresi Türklere Verildi”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 15 Nisan 1956, sayı: 2304, Fazıl Küçük, “15 Nisan”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Nisan 1958, sayı: 4092

⁵⁴⁵ Derviş Manizade, *Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın*, KTKD İstanbul Bölgesi Yayınları No: 8, İstanbul, 1975, s. 422

⁵⁴⁶ Rauf R. Denктаş, “Doktor Küçük Denince”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Ocak 1993, sayı: 16396

⁵⁴⁷ Fazıl Küçük, “15 Nisan”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Nisan 1958, sayı: 4092

teker cevap vermek imkânsızlığı karşısında ‘Halkın Sesi’ ile teşekkürlerimi arz ederim.”⁵⁴⁸

Evkaf başarısını toplumun desteğine bağlayan Dr. Fazıl Küçük, Evkaf’ın topluma devredilmesinin birkaç kişinin mücadelesi ile olmayacağını belirterek Türk halkının kendisine verdiği desteğin mücadeledeki önemini vurgulamıştır.⁵⁴⁹

Dr. Fazıl Küçük, Evkaf’ın Türk toplumuna devrini sağladıktan sonra bu konuda çalışmalarına devam etmiştir. Evkaf idaresini daha etkili bir ekonomik teşkilat niteliğine sokmak ve siyaset dışı kalmasını sağlamak için Evkaf Tasarısı kabul edilmiştir. Dr. Fazıl Küçük’ün önem verdiği bu konu ile ilgili çalışmalar 1962 yılında başlamış fakat 1963 olayları nedeni ile yarıda kalan çalışmalar 1968 yılında şartların düzelmesi ile yeniden ele alınıp 1970 yılında nihayete ermiştir.⁵⁵⁰

Evkaf’ın Türk toplumuna devri için uzun yıllar mücadele veren Dr. Fazıl Küçük bu konuda sürdürdüğü aktif çalışmasının yanı sıra Evkaf konusunda bilgi vermek adına “*Evkaf’ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri Teslimi - 56 Yıl Süren Kavga*” isimli bir kitap kaleme almıştır. Dr. Fazıl Küçük’ün bu çalışması aynı zaman da Halkın Sesi Gazetesi’nde 3 Haziran - 8 Ağustos 1974 tarihleri arasında 61 gün süre ile bölümler halinde yayınlanmıştır.⁵⁵¹

3.1.3 Belediyeler

Kıbrıs Türkü’nün uzun senelerdir devam edip giden şikayetlerinden biri de Belediye Meclisleri’nde sürekli uğradıkları haksızlıklar olmuştur. Dr. Fazıl Küçük, uzun seneler Rum ekseriyetinin tahakkümü altında kalmasından dolayı belediyeler konusunda yaşanan sıkıntılara son vermek amacı ile çetin bir mücadeleye girişmiştir.⁵⁵²

Kıbrıs’ta beş ayrı Türk ve Rum belediyesinin kurulması sorunu Zürih ve Londra Anlaşmaları öncesine kadar gitmektedir. Kıbrıslı Rumların tedhiş hareketinin 1958 yılında en yüksek seviyeye ulaşması ile Türk ve Rum cemaatleri arasındaki ilişkiler daha da kötüye gitmiştir. Bu durum karşısında büyük şehirlerin belediye meclislerinde bulunan Türk ve Rum üyelerin bir arada çalışmalarına imkan kalmamıştır. Bu nedenle

⁵⁴⁸ “Evkaf Seçimleri”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Nisan 1956, sayı: 3484

⁵⁴⁹ Fazıl Küçük, “Kaba Kuvvet Acizlerin Silahıdır 2”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19 Mayıs 1976, sayı: 10751

⁵⁵⁰ “Evkaf Tasarısı Kabul Edildi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 26 Eylül 1970, sayı: 8868

⁵⁵¹ Fazıl Küçük, “Evkaf’ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri Teslimi-56 Yıl Süren Kavga”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Haziran-8 Ağustos 1974

⁵⁵² Osman Yıldız-Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-2981) C. 3*, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Kıbrıs, Lefkoşa, 2007, s. 478

Türkler de kendi belediye işlerini kendileri düzenlemeye karar vermiştir. Belediyelerin bu fiili durumu cumhuriyet kurulduktan sonra da devam etmiştir. Fakat Makarios amacını gerçekleştirmek için bunu bir sorun olarak ortaya atmıştır. Belediyelerin sınırlarının çizilmesinin imkansız olduğunu ileri sürerek, idaresini merkezi hükümete devrettiklerini bildirmiştir. Kıbrıs sorundaki en önemli problemlerden biri böylece ortaya çıkmıştır.⁵⁵³

Belediyeler hakkındaki ilk hükümler 11 Şubat 1959 tarihinde Zürih'te; Türkiye ve Yunanistan arasında imza edilmiştir. Bu hükümler daha sonra Londra'da İngiltere'nin de katıldığı "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Temel Yapısı" adlı vesikada da yer almıştır.⁵⁵⁴

Zürih Anlaşması'nın 20. maddesindeki "*Kıbrıs'ın en büyük beş şehrinde bu şehirlerde oturan Türkler tarafından belediyeler kurulacaktır.*" ifadesi aynı zamanda Cumhuriyet Anayasası'nın 173. maddesinde de yer almıştır. Anlaşmalara göre Kıbrıs'ta Lefkoşa, Mağusa, Larnaka, Limasol ve Baf olmak üzere ayrı ayrı beş büyük Türk ve Rum belediyesi kurulacaktır.⁵⁵⁵ Böylece fiilen kurulmuş olan Türk belediyelerine yasal bir statü kazandırılmaya çalışılmıştır.⁵⁵⁶ Zürih ve Londra Anlaşmalarında Girne Kasabası hariç adanın diğer beş kasabasında Türk ve Rum toplumlarının ayrı belediyeler kurmaları ve diğer belediyelerde de memur oranının % 70'e %30 olacağı kabul edilmiştir.

Anayasa'da belediyelerin ayrı ayrı kurulması kararı kabul edilmiş olmasına rağmen Makarios, Rum çıkarları doğrultusunda belediyeleri birleştirme yoluna gitmiştir. Bu durum adada barışın bozulmasına neden olacak konulardan bir tanesini oluşturmuştur.

Dr. Fazıl Küçük ve Makarios yayınladıkları ortak bir tebliğde belediyelerin ayrılması meselesinde prensip olarak anlaşmaya vardıklarını açıklamışlardır.⁵⁵⁷ Rum tarafı ise bu konuda gereken kanun çıkmasını önlemiştir.⁵⁵⁸

Dr. Fazıl Küçük'ün imzası ile "Türk Cemaat Meclisi Belediyeler Kanunu" yayınlanmıştır. Türk Belediyelerinin çalışma şekillerini ve halka hizmet ölçülerini

⁵⁵³ Fahir Armaoğlu, "Kıbrıs'ta Türk Belediyeleri", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Şubat 1963, sayı: 208

⁵⁵⁴ Fahir Armaoğlu, "Kıbrıs'ta Türk Belediyeleri", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Şubat 1963, sayı: 208

⁵⁵⁵ Kıbrıs Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi, "Belediyelerle İlgili Notlar", R.N. 2054, K.N. 64

⁵⁵⁶ Kudret Özersay, *a.g.e.*, s. 41

⁵⁵⁷ "Dr. Küçük Ve Makarios Belediye İşinde Anlaştı", *Hürriyet Gazetesi*, 28 Haziran 1959

⁵⁵⁸ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.1*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 224

içeren kanunun kabulü ile kanuna ve anayasaya aykırı hiçbir emrin dinlenmeyeceği açıkça ifade edilmiştir.⁵⁵⁹

Belediyeler sorununu ayrı bir dava olarak ele alan Dr. Fazıl Küçük belediyeler konusunda anlaşmanın sağlanabilmesi için azami tavizler de bulunmuşsa da beş ayrı kasabada iki ayrı belediye hudutları belirlenememiştir. Fakat bu konudaki endişelerinde haklı olan Dr. Fazıl Küçük henüz anlaşmalar imzalanmadan bu konudaki haksızlığa dikkat çekmiş ve Rum memurların %70'ten fazla olduğunu açıklamıştır. Daha sonrada Türkler için büyük sorun oluşturacak bu meseleye Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulma aşamasında itirazını belirterek Rumlarla yapılacak müzakerelerde bu sorunun çözüleceğine inanmıştır.⁵⁶⁰

Anayasa ve Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı olarak kurulması planlanan beş şehirde ayrı belediyelerin sınırları konusunda Dr. Fazıl Küçük'ün tüm gayretlerine rağmen olumlu bir sonuç alınamamıştır. Dr. Fazıl Küçük 1958 yılından itibaren belediyelerin ayrı olarak memnuniyet verici hizmetlerini hatırlatarak belediyelerin ayrı çalışmasının gereğini açıklamıştır.⁵⁶¹ Anayasa'nın Türk ve Rum cemaatlerinin ayrı belediyeler teşkili konusundaki hükmüne rağmen Makarios, Anayasa'ya aykırı davranarak belediyelerin birleştirilmesi için uğraşmıştır.

Belediyeler konusunun çözümüne büyük önem veren Dr. Fazıl Küçük belediye sınırlarının çizilmesi için göreve başladığı ilk günden itibaren Rum tarafı ile görüşmelere başlamıştır. Fakat Rumların belediyeleri kendi lehlerine genişletmeye çalışmaları ve belediyelerin anayasanın öngördüğü şekilde kurulmamasından dolayı bu sorun çözülememiştir. Makarios belediyeler konusunda Türk tarafına anlayış göstermemiş ve Dr. Fazıl Küçük'ün konu ile ilgili görüşme taleplerine her defasında "güçlük var" mazereti ile olumsuz cevap vermiştir.⁵⁶²

Dr. Fazıl Küçük belediyeler sorunu karşısında Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duymuştur. Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denктаş, Kıbrıs'taki Türk belediyelerinin, Türkiye'deki belirli bazı illerdeki belediyeler tarafından "manevi evlat" olarak kabulünü istemiştir. Örneğin, Lefkoşa'daki Türk belediyelerinin Ankara Belediyesi tarafından

⁵⁵⁹ Türk Cemaat Meclisi Belediyeler Kanunu için bkz. *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ocak 1963, sayı: 5810

⁵⁶⁰ "Dr. Küçük Anlaşmada Bir Noktaya İtiraz Ediyor", *Milliyet Gazetesi*, 3 Temmuz 1960, sayı: 3630

⁵⁶¹ "Kıbrıs'ta Bir Türk Öldürüldü", *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Mayıs 1963, sayı: 13924

⁵⁶² Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. 79

“devralınmasını” istemiştir.⁵⁶³ Böylelikle Dr. Fazıl Küçük çözüm bulmakta sorun yaşadığı belediyeler konusunu Ankara’ya taşımıştır.

Kıbrıs Türklerinin haklarını korumayı milli bir dava olarak gören Türkiye’nin belediyeler konusu ile ilgilenmesi Dr. Fazıl Küçük’ün bu sorunu Türkiye’ye taşıması ile başlamıştır. Türk haklarının zedelenmemesi için mücadele veren Türkiye’nin bu davranışı Makarios’u tedirgin etmiştir. Makarios “*Belediyeler konusu Kıbrıs’ın iç işidir. Dışarıdan hiçbir müdahale tanınmayacaktır.*” şeklinde basına yaptığı açıklama ile Türkiye’ye mesaj göndermiştir. Makarios, cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı yardımcısı arasında bir anlaşmaya varılmamış olmasının anayasaya aykırı bir tutum olmadığını belirterek, belediyeler konusunda garantör devletlerin müdahalesinin de yanlış olduğunu ifade etmiştir.⁵⁶⁴

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs halkının idaresi için büyük önem verdiği Türk belediyeler sorununun zorluklarından bahsederken, belediye sorunun Enosis sorunu kadar uzun olduğunu ve bu sorunun artık çözümlenmesi gerektiğini ve taksim için uğraştıkları gibi belediyeler sorunun çözümü için de çalışacaklarını ifade etmiştir.⁵⁶⁵ Dr. Fazıl Küçük’ün ayrı belediyeler istemesinin nedenini bazı çevreler “ taksim” tezinin bir parçası olarak görmüşlerdir.⁵⁶⁶

3.1.4 Ekonomi

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkının haklarının korunması ve bütünlüklerini sürdürebilmeleri için “iktisadi savaşın da kazanılmasının şart olduğu”⁵⁶⁷ ilkesine inanmıştır.

Dr. Fazıl Küçük bağımsızlığına kavuşan Kıbrıs Türklerinin kazandıkları hürriyeti devam ettirmek için ekonomik alanda da kendilerine yetebilmelerinin şart olduğunu halka anlatmıştır. Ekonominin gelişmesi ve köylünün kalkınmasının önemi üzerinde duran Dr. Fazıl Küçük köylünün bir yandan toprağına bağlı kalmasını bir yandan da ticarete ilerlemesini istemiştir. Bu nedenle ekonomik kalkınma için imkanları doğrultusunda halkı yatırım yapmaya teşvik etmiştir.⁵⁶⁸

⁵⁶³ *Basın Raporu Dergisi*, 3 Ocak 1963, Sayı: 2, Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği, s. 6

⁵⁶⁴ “Makarios Kendi Bildiğini Okuyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Ocak 1963, sayı: 5283

⁵⁶⁵ “Kıbrıs Türkleri Müstakil Belediyelerini Kuruyorlar”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 29 Nisan 1958, sayı: 4102

⁵⁶⁶ Ahmet An, *Kıbrıs Nereye Gidiyor*, Everest Yayınları, İstanbul, 2003, s. 102

⁵⁶⁷ “Dr. Küçük, Londra’daki Türklere hitap Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 26 Ağustos 1959, sayı: 4561

⁵⁶⁸ “Kıbrıs Türkleri Sanat ve Ticarete Kalkınmalı”, *Bozkurt Gazetesi*, 18 Nisan 1960, sayı: 1427

Kıbrıs Cumhuriyeti henüz kurulma aşamasında iken ekonomik önlemlerin önemi üzerinde ısrarla duran Dr. Fazıl Küçük halkı gelecek günlerin iktisadi sıkıntılarına karşı ikaz etmiş ve kooperatiflerin geliştirilmesini istemiştir.⁵⁶⁹

Dr. Fazıl Küçük, Türkiye’den gelen yardımlardan dolayı Türkiye’ye müteşekkirdiğini ifade etmekle birlikte halka yaptığı konuşmalarda ekonomik kalkınma için her yardımı Türkiye’den beklememek gerektiğini ve Kıbrıs halkının da ekonomik kalkınma için mücadele vermesinin zaruret olduğunu vurgulamıştır.⁵⁷⁰ Dr. Fazıl Küçük siyasetten ayrıldıktan sonra gazetesinde toplum sorunlarına değinmiştir. Bu dönemde kaleme aldığı yazılarının büyük bir kısmı Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik sıkıntıları ve bunların çözümü için gerekli önerileri içermiştir.

Kıbrıslı Türkler, Dr. Fazıl Küçük’ün de önerileri doğrultusunda kurumlar kurarak ekonomik alanda çalışmalarına devam etmişlerdir.

3.1.4.1 Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği

II. Dünya Savaşı’nın devam ettiği günlerde Rumların samimiyetine inanan Türkler, 1942’de Rumlarla birlikte “Kıbrıs Çiftçiler Birliği”ni kurmuşlardır. Bu birlik Türk ve Rumları bir araya getirmiştir. Birliğin başkanlığına getirilen Rumlar ekonomik sıkıntıların çözümü için Evkaf arazisinin alınıp, nüfusa göre iki topluma dağıtılmasını önermiştir. Evkaf arazisi için düşünülen bu durum kilise arazisi için ise düşünülmemiştir.⁵⁷¹ Eşitsizlik ilkesi üzerine çalışan birlik bununla da yetinmeyip köylünün refaha kavuşabilmesi için daha ilk kongrede Enosis’in gerçekleşmesi fikrini savunmuştur. Bu durum Kıbrıs Türk çiftçisinin birlikten ayrılmasına neden olmuştur. Kıbrıs Türk köylüsünün bu asil kararına Kıbrıs Milli Türk Birliği destek olmuştur.

Ekonomik kalkınma adına önemli bir girişim olduğunu düşündüğü Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği’ni diğer kurumlara örnek teşkil edeceğini belirten Dr. Fazıl Küçük ve gazetesi Türk çiftçilerin yanında yer alarak köylünün daha cesurca haklarını savunmasını sağlamıştır. Bu durum Rumların; Dr. Fazıl Küçük ve gazetesine olan

⁵⁶⁹ “Kıbrıs’ta Cumhuriyet Mart’ta İlan Ediliyor”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 Şubat 1960, sayı: 12775

⁵⁷⁰ “Dr. Küçük, Londra’daki Türklere Hitap Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 26 Ağustos 1959, sayı: 4561

⁵⁷¹ Fazıl Küçük, *1821’den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000, s. 63

saldırıları arttırmıştır.⁵⁷² Daha sonra Türk toplumu Rumlardan ayrı olarak 1 Mayıs 1943 tarihinde “Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği”ni kurmuştur. Böylece Türkler ilk kez Rumlara tepkisini göstermiş ve iki toplum arasındaki ilk ayrılık yaşanmıştır.⁵⁷³

3.1.4.2 Kıbrıs Türk İşçiler Birliği

1940’lı yıllara kadar Rumlarla birlikte aynı sendikaya üye olan Türk işçileri üye oldukları sendikalarının Enosis faaliyetlerini desteklemesi sonucunda Rumlardan ayrılarak kendi birliklerini kurmuşlardır.⁵⁷⁴ Kıbrıslı Türkler, İşçi Birliği’nin kurulmasına karar verilirken İngiliz Sömürge Hükümeti’nin bu kurumu tanıyıp tanımayacağı endişesi içerisinde olmuşlardır. Bu durum karşısında tek çarenin birliği kurmak olduğunu düşünen Dr. Fazıl Küçük, Türk işçisine bu konuda rehberlik yapmıştır.⁵⁷⁵ Dr. Fazıl Küçük, Türk çiftçilerine verdiği desteği Kıbrıslı Türk işçilerinden esirgememiş ve onların yanında yer alıp haklı mücadelelerini desteklemiştir.⁵⁷⁶ Dr. Fazıl Küçük’ten destek alan ve Dr. Fazıl Küçük’e inanan Kıbrıslı Türkler, Rum İşçi Birliği’ne karşı verilen iki yıllık mücadele sonucunda 15 Ekim 1944 tarihinde Kıbrıs Türk İşçiler Birliği’ni kurmuşlardır.⁵⁷⁷ Böylece Kıbrıs Türkleri Rum örgütlerinin haksızlıklarından korunmaya çalışmıştır.

3.1.5 Müftülük

1931 yılında lağvedilen müftülük makamının ihdası için Kıbrıs Türk toplumu büyük fedakârlıklara katlanmış ve uzun yıllar Sömürge Hükümeti’ne karşı mücadele vermiştir. Müftülük makamının kurulmasına öncülük eden Dr. Fazıl Küçük büyük emekler sarf ettiği müftülük konusunda başarıya ulaşılabilmesini halkın ortak hareket etmesine bağlamıştır.⁵⁷⁸ Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük müftünün seçimle işbaşına gelmesi için çalışmıştır. Bu mücadele sonucunda Kıbrıs Türkü kendi müftüsünü kendisi seçme hakkını elde etmiştir. Dr. Fazıl Küçük her zatın müftü olamayacağını, müftülük

⁵⁷² M. Derviş Manizade, *65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993, s.485, Osman Yıldız-Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleleri (1942-2981)*, C.4, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Kıbrıs, Lefkoşa, 2007, s. 472

⁵⁷³ Kıbrıs Çiftçiler Birliği eski Başkanı Hüseyin Gültekin ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme

⁵⁷⁴ Sabahattin İsmail, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 35

⁵⁷⁵ Fazıl Küçük, *a.g.e.*, s. 74

⁵⁷⁶ Fazıl Küçük, “Türk İşçi Birliği”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 2 Kasım 1945, sayı: 799

⁵⁷⁷ Fazıl Küçük, *a.g.e.*, s. 75

⁵⁷⁸ Fazıl Küçük, “Acz İçinde Olan Müftü”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Aralık 1968, sayı: 8283

görevine gelecek olan kişinin faziletli, Kıbrıs Türk toplumunu birleştirebilecek, Kıbrıs Türk toplumuna liderlik yapabilecek bir kişi olması gerektiğini belirtmiştir.

Dr. Fazıl Küçük, Müftü Dana Efendi'nin göreve başlaması ile müftülük makamında sorunların daha da arttığını belirtmiştir. Bu sorunların başını ezanın Türkçe okunması çekmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün büyük mücadeleleri sonucunda 1953 yılına kadar Kıbrıs'ta ezan Türkçe okunmuştur. Fakat Müftü Dana Efendi'nin göreve başlaması ile ezan tekrardan Arapça okunmaya başlamıştır.⁵⁷⁹ Müftülük makamının aldığı bu kararı eleştiren Dr. Fazıl Küçük hatanın neresinden dönülse kârdır düşüncesi ile ezanın tekrar Türkçe okunması için mücadele vermiştir. Çünkü Dr. Fazıl Küçük toplumun ibadetinin kendi lisanında yapmasının doğru olacağını düşünmüştür. Dr. Fazıl Küçük'ün tüm uğraşlarına rağmen ezan Türkçe okunmamış ve Dr. Fazıl Küçük'ün çabaları sonuçsuz kalmıştır. Fakat mücadelecî ve kararlı bir kişi olan Dr. Fazıl Küçük bugün değilse yarın mutlaka adada ezanın Türkçe okunacağına inanmıştır.⁵⁸⁰

Dr. Fazıl Küçük, Atatürk İnkılâplarına bağlı bir müftünün seçimle iş başına gelmesi için mücadele vermiştir.⁵⁸¹ Hakiki bir din adamı istediğini belirten Dr. Fazıl Küçük müftüyü *“Öyle din adamı isteriz ki bir taraftan dinimizin hakiki taraflarını diğer taraftan Atatürk İnkılâplarının sönmez ve inkâr edilmez cephesini gösterebilir.”* şeklinde tarif etmiştir.⁵⁸² Dr. Fazıl Küçük müftünün yalnız bir din başkanı olduğunu ve siyasi meselelerde söz söyleme hakkının sadece halkta olduğunu savunmuştur.⁵⁸³

Müslümanlara ve İslam dininin şartlarına uyanlara daima saygı gösteren Dr. Fazıl Küçük söz konusu yobazlık düzeyindeki tutumlar olduğu zaman bu duruma sert bir şekilde tepki göstererek karşı çıkmıştır.⁵⁸⁴

3.1.6 Şer'iyye Mahkemeleri

Medeni Kanun'un, Kıbrıs'ta uygulanması konusunda mücadele veren Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin evlenme ve boşanma gibi önemli meselelerinde şeriata göre değil, medeni kanuna göre uygulanması için büyük emek sarf etmiştir.⁵⁸⁵ Böylece

⁵⁷⁹ Fazıl Küçük, a.g.e., s. 63, Osman Yıldız-Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-1981)* C.3, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Kıbrıs, Lefkoşa, 2007, s. 352

⁵⁸⁰ Fazıl Küçük, “Tekzip”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Şubat 1969, sayı: 8326

⁵⁸¹ Fazıl Küçük, “Menzilcioğlu Mücadeleye Hazırız”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 6 Mayıs 1951, sayı: 2558

⁵⁸² Fazıl Küçük, “İstiklalciler Bugün de Müftücü Oluyor !”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Mayıs 1951, sayı: 2562

⁵⁸³ Fazıl Küçük, “Müftü Seçimi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 30 Haziran 1954, sayı: 3433

⁵⁸⁴ A. Mithat Berberoğlu, “Dr. Küçük ve Medeni Kanun..”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1997, sayı: 17868

⁵⁸⁵ A. Mithat Berberoğlu, “Dr. Küçük Ve Medeni Kanun...”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1997, sayı: 17868

büyük bir özveri ile çalışan Dr. Fazıl Küçük Şer'iyye Mahkemeleri'nin yerini çağdaş Yeni Aile Mahkemelerinin almasını sağlamıştır.⁵⁸⁶

Medeni kanun öneminin farkında olan Dr. Fazıl Küçük fikirlerini bizzat hayata geçirmiştir. Kadın haklarına önem veren Dr. Fazıl Küçük sadece dini nikahla yapılan evlilikleri tasvip etmediğinden kendisi de evlenmek için adada medeni kanunun yürürlüğe girmesini beklemiştir.⁵⁸⁷

3.1.7 Aile Kanunu

Dr. Fazıl Küçük cemiyet içinde perişan ve sefil bir vaziyette dolaşan birçok kadın ve çocuğun bu durumda olmasının nedenini şer'iyye kanunlarına bağlamıştır. Bu durumda hükümetin de payının bulunduğunu düşünen Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'deki gibi medeni bir kanun oluşturmak için Atatürk İnkılâplarını Kıbrıs'ta uygulamıştır.⁵⁸⁸ Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Hükümeti'nden; Türkiye'de aile hukukunu idare eden Aile Kanunu gibi bir kanunun Kıbrıs Türklerine de uygulanmasını istemiştir.⁵⁸⁹ Anavatan'ın izinden ayrılmayan Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'de uygulanan medeni kanunun Kıbrıs'ta da uygulanmasını sağlamıştır. Böylece Yeni Aile Kanunu, Türkiye Aile Kanunu'ndan adapte edilerek 31 Ocak 1951 tarihinde kabul edilmiştir.

Verilen mücadeleler sonucunda 1946'da "Tevarüz ve Vesiyet", 1951'de "Aile evlenme boşanma", 1953'te müftülük ve 1954'te "Türk Aile Mahkemeleri" kanunlarının Sömürge Yönetimi'ne kabul ettirilmesi ile Türk Medeni Kanunu'ndan yararlanılmaya başlanmıştır.⁵⁹⁰

Şer'iyye mahkemeleri kaldırılarak yerine Türk Aile Mahkemeleri'nin kurulmasında büyük rol oynayan Dr. Fazıl Küçük kazandıkları başarıdan duyduğu gururu şu şekilde açıklamıştır:

*"Senelerden beri çalıştığımız, uğraştığımız Yeni Aile Kanunu'na en nihayet kavuşmuş bulunuyoruz. Biz Kıbrıs Türk'ü için bu hiç de kolay elde edilmiş bir şey sayılmaz. Bu ancak uzun seneler çok yorucu ve inatla çalışmanın bir semeresidir."*⁵⁹¹

⁵⁸⁶ Vehbi Zeki Serter, "Dr. Küçük'ün Mücadelesinden Sayfalar", *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Ocak 1988, sayı: 21501

⁵⁸⁷ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 22

⁵⁸⁸ Fazıl Küçük, "Acaba Ne Bekleniyor ?", *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Aralık 1950, sayı: 2431

⁵⁸⁹ "Kıbrıs Türkü'nün Çeyrek Asır Özlediği Aile Kanunu Bir Şeyh (!) Elinde Oyuncak Olamaz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Mayıs 1950, sayı: 2268

⁵⁹⁰ Fazıl Küçük, *a.g.e.*, s. 63

⁵⁹¹ Fazıl Küçük, "Yeni Aile Kanunumuza Kavuşurken", *Halkın Sesi Gazetesi*, 2 Şubat 1951, sayı: 2479

3.1.8 Kıbrıs Ordusu

Makarios, Kıbrıs ordusunun kurulması konusunda da sorun çıkartmıştır. Anlaşmalar gereği iki bin kişilik bir ordu kurulacak ve bu ordunun % 40'ı Türk % 60'ı Rumlardan oluşacaktır. Makarios ordu birliklerinin karma, Dr. Fazıl Küçük ise hiç olmazsa ordu bölüklerinin ayrı olmasını istemiştir.⁵⁹² Böyle bir düzenin cemaatin güvenliği için hayati önem taşıdığını düşünen Dr. Fazıl Küçük; silahlı kuvvetler içinden seçilen yüz elli Kıbrıslı Rum subayının hepsinin eski EOKA mensubu olmasından dolayı karma ordunun kurulması fikrini kabul etmek istememiştir.⁵⁹³

Rauf R. Denктаş ve Dr. Fazıl Küçük yapılan anlaşmaların kağıt üzerinde belirtilmesinin yeterli olmayacağını Türkiye'nin ve Türk askerinin Kıbrıs'ta fiilen bulunması gerektiğini savunmuşlardır. Bu nedenle Türkiye'den asker gelmediği takdirde hiçbir garantinin yeterli olamayacağı düşünülmüştür. Kıbrıs Türklerinin güvenliğinden endişe duyan Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denктаş Türk askerinin adada bulunmasını sağlamıştır.⁵⁹⁴

1961'de Dr. Fazıl Küçük ve Makarios arasında Kıbrıs Ordu Birlikleri'nin kurulması konusundaki anlaşmazlık artarak devam etmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Türk ve Rum askeri uzmanlarının paylaştığı düşünceler doğrultusunda ilk aşamada karma bir ordu kurulmasının cemaatler arası sürtüşmeye yol açabileceği kaygısı ile karşı çıkmıştır.⁵⁹⁵ Kıbrıs Ordusunun teşekkülü ile ilgili müzakereler Türk görüşüne uygun olmayan bir şekilde neticelenmiş ve ordunun karma olması kararı Bakanlar Kurulundan geçmiştir. Bu duruma itiraz eden Dr. Fazıl Küçük; dil, din ve disiplin alışkanlıkları nedeniyle karma birlikler kurmanın ordu için disiplinsizliğe sebep olacağı ve toplumsal karmaşa yaratacağı gerekçesi ile 20 Ekim 1962 tarihinde veto yetkisini kullanmıştır.⁵⁹⁶

Dr. Fazıl Küçük veto hakkını kullanırken meselenin daha dikkatli bir şekilde ele alınmasını istemiştir. Fakat barışı korumak istemeyen Makarios daha önceden

⁵⁹² Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.1*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 224-225

⁵⁹³ Pierre Oberling, *a.g.e.*, s. 58

⁵⁹⁴ Lütfi Öster, *Ulusal Mücadelede Denктаş*, Özyurt Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 78

⁵⁹⁵ Mehmet S. Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C.2*, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000, s. 118

⁵⁹⁶ "Dr. Fazıl Küçük Vetosunu Kullandı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 21 Ekim 1961, sayı: 5447, Emin Kıraç, "*Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Zafer Gazetesinde Kıbrıs Sorunu (1954-1974)*", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars 2007, s. 57

tasarladığı planda yer alan “Kıbrıs’ın bir orduya ihtiyacı olmadığı” düşüncesiyle bu konuya ilgisiz kalmıştır.⁵⁹⁷

3.2 DR. FAZIL KÜÇÜK’ÜN SİYASİ HAYATINDAKİ ÖNEMLİ ŞAHISLAR

Dr. Fazıl Küçük’ün Kıbrıs Türk halkına yapmış olduğu hizmetlere rağmen kendisine rakip olan kişilerle girmiş olduğu mücadele de zaman zaman haksız tenkitlere de uğramıştır. Dr. Fazıl Küçük siyasi hayatında birlikte mücadele verdiği şahıslarla da kimi zaman sorunlar yaşayıp yollarını ayırmıştır.

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs davasında her daim yanında görmek istediği Türkiye Devleti’nin görüşleri doğrultusunda hareket etmiştir. İzlediği siyasette hükümeti veya şahısları değil, devleti bir bütün olarak düşünmüştür. Bu düşünce doğrultusunda muhatap olduğu şahıslarla kimi zaman hem fikir, kimi zaman da karşı düşüncede olmuştur.

3.2.1 Rauf Raif Denктаş

Rauf Raif Denктаş’ın, Dr. Fazıl Küçük’ü tanınması Halkın Sesi Gazetesi sayesinde olmuştur. Rauf R. Denктаş her hafta ziyaretine gittiği Dr. Fazıl Küçük’ün makalelerinden etkilenecek yazdığı yazıları Halkın Sesi Gazetesi’nde yayınlanmıştır.⁵⁹⁸

Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük’ün ulusal mücadele sürecinde en çok güvendiği, yardımına başvurduğu kişilerin başında gelmiştir. Rauf R. Denктаş için ise Dr. Fazıl Küçük ve sahibi olduğu Halkın Sesi Gazetesi’nin yeri çok önemli olmuştur. Rauf R. Denктаş, “davamıza hizmet etmeliyiz” düşüncesi ile Dr. Fazıl Küçük’ün yanında yer almıştır. Aynı şekilde Dr. Fazıl Küçük de Denктаş’ın zor durumunda yanında bulunmuştur.⁵⁹⁹ Yani Dr. Fazıl Küçük ile Denктаş’ı bir araya getiren “davamız”⁶⁰⁰ dedikleri Kıbrıs toplumu sorunları olmuştur. Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük ile tanışmasını ve ortak davayı benimsemesini şu şekilde anlatmıştır: “1942’de İngiliz Okulu’nun son sınıfındaydım. İkinci Dünya savaşı nedeniyle okul Girne’ye taşınmıştı. 18 Mart günü Halkın Sesi adında bir gazete yayınlanmaya başladı. Alıp okudum. Gazete, benim rahmetli babamdan ve onun milliyetçi arkadaşlarından işittiğim

⁵⁹⁷ Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, a.g.e., s. 24

⁵⁹⁸ Rauf R. Denктаş, “Muhterem Doktorum”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19 Nisan 1942, sayı: 32

⁵⁹⁹ Ufuk Büyükçebe, *İhanet Yorgunu Denктаş*, Bir Harf Yayınları, İstanbul, 2004, s. 83

⁶⁰⁰ Rauf R. Denктаş, *Karkot Deresi*, Kıbrıslı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 54

*konuların tümünü ele almıştı. Çok heyecanlandım ve kendisine bir mektup yazarak kutladım; birkaç gün sonra ilk tatil gününde, Dr. Küçük'ün muayenehanesine giderek kendimi tanıttım. Çok memnun oldu. "Kadere bak; ben öğrenci iken Kıbrıs'a her geldiğimde baban ile arkadaşlarını ziyaret eder, onlarla görüşür, düşüncelerinden yararlanırdım; şimdi ise, Hakim Raif beyin oğlu olarak bana geliyorsun" demişti. O günden itibaren Dr. Küçük'ün etrafında toplanan gençler arasında yerimi aldım. Gazetesine yazılar yazmağa başladım."*⁶⁰¹ Böylece Rauf R. Denктаş inandığı ilkelerin liderini bulmuş olduğu düşüncesi ile Dr. Fazıl Küçük'e destek vermiştir.

Rauf R. Denктаş'a göre iki lideri birbirine yakınlaştıran bir diğer nedense; kendisinin Dr. Fazıl Küçük'ün babacanlığından, Dr. Fazıl Küçük'ün ise kendisinin gençlik heyecanından etkilenmesi olmuştur.⁶⁰² Rauf R. Denктаş ulusal mücadeleye atılırken Dr. Fazıl Küçük'ü örnek aldığını da belirtmiştir.⁶⁰³

Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'ün, Kıbrıs halkı için verdiği mücadeleleri başından itibaren takip ederek, çalışmalarından duyduğu güven ve mutluluğu ifade etmiştir. Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'e yazdığı "Muhterem Doktorum" başlıklı yazısında Dr. Fazıl Küçük'ün çalışmalarını desteklediğini ifade etmiştir.⁶⁰⁴

Dr. Fazıl Küçük'ün ısrarı sonucunda Rauf R. Denктаş savcısı olarak görev aldığı İngiliz Hükümeti'nden 1958 yılında ayrılmıştır. Böylece Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'ün teşvikleri ile siyasetle tanışmıştır.⁶⁰⁵ Rauf R. Denктаş'ın, Kıbrıs Türk halkının güvenini kazanması Dr. Fazıl Küçük'ün büyük desteği ile yapılan 28 Kasım 1948 Mitingi sayesinde olmuştur.⁶⁰⁶

Dr. Fazıl Küçük ilk aşamada cumhurbaşkanlığı muavinliğini Denктаş'a teklif etmiştir. Fakat bu göreve Dr. Fazıl Küçük'ün gelmesini uygun bulan Rauf R. Denктаş görevi kabul etmeyerek Dr. Fazıl Küçük'ün cumhurbaşkanlığı muavinliği görevine başlamasını istemiştir.⁶⁰⁷

Siyasi hayata Dr. Fazıl Küçük'ün hazırladığı Rauf R. Denктаş'ın siyasete girmesi ve Dr. Fazıl Küçük'ün siyasetten ayrılması ile Kıbrıs Türkleri için çok önemli hizmetleri bulunan iki liderin arasında anlaşmazlıklar başlamıştır. Dr. Fazıl Küçük,

⁶⁰¹ Rauf R. Denктаş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul'da yapılan görüşme

⁶⁰² Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s.27

⁶⁰³ "Kıbrıs Millî Türk Birliği Dün İhya Edildi", *Bozkurt Gazetesi*, 28 Mart 1960, sayı: 1407

⁶⁰⁴ Fazıl Küçük, "Muhterem Doktorum", *Halkın Sesi Gazetesi*, 29 Nisan 1942, sayı: 39

⁶⁰⁵ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 35

⁶⁰⁶ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 40

⁶⁰⁷ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 76

Kıbrıs davasında en yakınında tuttuğu Rauf R. Denктаş'ı 1960'lı yılların ortalarından itibaren sözlü ve yazılı olarak eleştirmeye başlamıştır. Hatta Rauf R. Denктаş hatıratlarında bu dönemde Dr. Fazıl Küçük'ten kendisine imzasız mektuplar geldiğini belirtmiştir. Rauf R. Denктаş mektubun yazıldığı resmi kağıt ve daktilodan yazılan mektupların Dr. Fazıl Küçük'ten geldiğini iddia etmiştir.⁶⁰⁸ Buna karşın Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'ün tüm yazılarını cevapsız bırakmıştır. Çünkü Denктаş da Dr. Fazıl Küçük'ü kendisine karşı çevresindekilerin kışkırttığının bilincinde olmuştur.⁶⁰⁹

Makarios'un, Rauf R. Denктаş'ın 1963 Aralık ayından itibaren adaya girmesini yasaklamıştır. Bu nedenle Rauf R. Denктаş, Ankara'da zorunlu olarak kalmıştır.⁶¹⁰ Rauf R. Denктаş, Kıbrıs'tan ayrıldığı günlerde Dr. Fazıl Küçük vasıtası ile Kıbrıs sorunları ile ilgilenmiştir. Denктаş, Kıbrıs'tan ayrıldığı günden Kıbrıs'a döndüğü güne kadar Dr. Fazıl Küçük'e yazdığı mektup ve Halkın Sesi Gazetesi'ne gönderdiği yazılar ile hem Dr. Fazıl Küçük ile ilişkisini geliştirmiş hem de Kıbrıs sorunlarına uzak kalmamıştır.⁶¹¹

Türkiye'de kaldığı sürece Kıbrıs olaylarını uzaktan takip etmek zorunda kalan ve bu durumun üzüntüsünü yaşayan Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük ile bir liderlik kavgası haline sokulduğundan yakınmıştır. *“Ortada bir mücadele var, bu da Küçük'ün, Anayasa altındaki mevkii etrafında yürütülür. Ben de aynı mücadelenin içindeyim. Bir liderlik mücadelesi olamaz, olmayacaktır da. Söylentiler Türk cemaatini parçalamak için Rum ajanların bir oyunu sonucudur.”*⁶¹² diyerek toplumun söylentileri ciddiye almaması için ayrıca mücadele vermiştir.

Büyükelçi Ecmel Barutçu ise Denктаş-Küçük ilişkisini farklı bir çerçeveden değerlendirmiştir. Ecmel Barutçu'ya göre Dr. Fazıl Küçük bu durumu Rauf R. Denктаş aleyhinde kullanmış ve Rauf R. Denктаş'ın davadan kaçmakla suçlamıştır.⁶¹³

Rauf R. Denктаş, Kıbrıs davasına hizmet etmek amacıyla 31 Ekim 1967'te gizlice adaya girme teşebbüsünde bulunduğu sırada Rum polislerle yakalanmış ve bir

⁶⁰⁸ Rauf R. Denктаş, *Rauf Denктаş'ın Hatıraları (1966)* C. 3, Boğaziçi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1997, s. II

⁶⁰⁹ Rauf R. Denктаş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul'da yapılan görüşme

⁶¹⁰ Ecmel Barutçu, *Hariciye Koridoru*, 21. Yüzyıl Yayınları, 1. Baskı Ankara, 1999, s. 27

⁶¹¹ Rauf R. Denктаş, *Karkot Deresi*, Kıbrıslı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 54

⁶¹² “Denктаş, Kıbrıs'a Dönme Kararı”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 21 Mart 1967, sayı: 15317

⁶¹³ Ecmel Barutçu, *a.g.e.*, s. 27

süre tutuklu kalmıştır.⁶¹⁴ Rauf R. Denктаş'ın, Rumlar tarafından tutuklanmasından duyduğu üzüntüyü ifade eden Dr. Fazıl Küçük, Denктаş'ın Rumların elinden kurtulması için tüm hukuki yollara başvurmuştur.⁶¹⁵

Rauf Denктаş, Dr. Fazıl Küçük ile aralarında hiçbir zaman sorun olmadığı, Dr. Fazıl Küçük'ün, iki liderin arasını açmak isteyen bazı kişilerin yalanlarına inandığını belirterek durumu şöyle açıklamıştır:

“1964’de ben Türk tezini müdafaa için evvelâ Londra konferansına, oradan da New York’ta BM Güvenlik Konseyi toplantısına giderek çalıştım. Dönüşte Makarios, Kıbrıs’a girmemi yasakladı. Gizlice giriş teşebbüslerim başarılı olmadı. Benim Kıbrıs’tan ve Dr. Küçük’ten uzak kalmamdan yararlanan bazı kişiler aramızı açmak için faaliyete geçtiler. Dr. Küçük bunlardan etkilendi. Ankara’da aleyhine çalıştığıma inandı ve gazetesinde aleyhime yazılar yazmaya başladı. Bunlar da beni kırdı. Ancak 1968’de adaya döndükten sonra birlikte, sanki aramızda hiç bir şey olmamış gibi, çalıştık. Ancak seçim zamanı gelince ben adaylığımı koyacağımı açıkladım. Aradaki soğukluk, benim bütün çabalarımın rağmen, Dr. hastalanıncaya kadar devam etti. Fakat ben buna aldırmadım ve kendisini daima ziyaret ettim, görüşünü aldım. 1983’de KKTC’ni ilân edeceğimiz gün Dr. Küçük’ü de alıp Meclise birlikte gittik. Devleti ilân ettik. Çok heyecanlanmıştı. “Artık ölsem de gözlerim arkada kalmaz.” dedi. Sarıldık ve eski dostluğumuz ölümüne kadar devam etti. Ölümünden sonra ona yakışan şekilde devlet merasimi yaptırdım ve bir anıt tepeye, anıt kabre defnini sağladık. Gençliğin ondan feyiz almasını, verdiği mücadeleyi öğrenerek, devlete sahip çıkması için bunun gerekli olduğuna inandık.”⁶¹⁶

Nitekim Rauf R. Denктаş, 14 Nisan 1968 tarihinde adaya döndüğünde kendisini ilk karşılayan Dr. Fazıl Küçük olmuştur.⁶¹⁷ Rauf R. Denктаş adaya döndüğünde onu ilk karşılayan kişinin Dr. Fazıl Küçük olacağı ve kendisinin yazılanları yüzüne söyleyemeyeceği için kaldıkları yerden devam edeceklerini daha önceden açıklayarak

⁶¹⁴ Rumlar tarafından yakalanan Denктаş ve arkadaşları 12 Kasım 1967 tarihinde serbest bırakılarak Türkiye’ye gönderildi. Rauf R. Denктаş 13 Nisan 1968 tarihinde Kıbrıs’a dönme imkanı buldu. Erol Mütercimler, *a.g.e.*, s. 754, “Denктаş’a Kıbrıs’a Girme İzni Verildi”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Mart 1968, sayı: 15672

⁶¹⁵“Dr. Küçük, Denктаş’ın Tutuklanması Olayı Hakkında Dün Cumhuriyet Gazetesine Bir Beyanat Verdi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 7 Kasım 1967, sayı: 7908

⁶¹⁶ Rauf R. Denктаş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme.

⁶¹⁷ Rauf R. Denктаş, *Rauf Denктаş’ın Hatıraları (1966) C. 3*, Boğaziçi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1997, s. V

tahminlerinde haklı çıkmıştır.⁶¹⁸ Dr. Fazıl Küçük, Denктаş'ın adaya dönmesinden duyduğu mutluluğu belirterek, söylendiği gibi aralarında hiçbir çekişmenin olmadığını geçmiş yılların iki dostu ne ise bugün de yarın da dost kalacaklarını açıklamıştır.

Dr. Fazıl Küçük ile Rauf R. Denктаş ilişkilerine bizzat şahitlik eden Nihat Erim kaleme aldığı eserinde iki liderin ilişkilerini değerlendirmiştir. Nihat Erim daha Kıbrıs mücadelesinin ilk yıllarında iki lider arasında sorunların olduğuna şahit olduğunu ve R. Denктаş'a *"Sen daha gençsin, sabırlı ol. Nasılsa bu yer senindir. İleride sen buraya geçeceksin. Dr. Küçük'ün de hizmetleri unutulmaz. Sizler birer İngiliz memuru olarak çalıştığınız devirde, Dr. Küçük ortaya atılmıştı. Sıranı bekle."* şeklinde nasihatlerde bulunduğunu belirtmiştir.⁶¹⁹

Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük ile aralarının açılmasının nedenini şu şekilde açıklamıştır:

"1947-60 arasında Dr. Küçük'ün en yakın bir arkadaşı, gerektiğinde hukuk müşaviri veya danışmanı durumunda olmam, bazı muhaliflerin kıskançlığına veya öfkesine neden oluyordu. 1947 sonunda Dr. Küçük'ün istemi ve desteği ile Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonuna Başkan seçilmiştim. Bu da kıskançlığı artırdı. Halka inerek yaptığımız temaslar ve etkinlikler Dr. Küçük'e "senin aleyhine çalışıyorlar" şeklinde aktarıldı. Gençlik Kolunu Hordan'a kurdurduk. Hordan, Burhan Nalbantoğlu'nun yakınıydı. Dr. Küçük de Nalbantoğlundan hoşlanmazdı. Nalbantoğlu'nun benimle de yakınlığı ve işbirliği Doktoru rahatsız etmeye başladı. Hordan'ın da söz dinlemeyen aşırı hareketleri; Doktor'a karşı etkinlik şeklinde yorumlanmaya başladı ve en sonunda Hordan görevden alındı. Bu arada 1960 Kıbrıs Antlaşması yapıldı. Ben Cemaat Meclisinde kaldım. Cemaat adına siyasi durumda ilgili açıklamalar yapmak zorunda kaldığımızda, TC Büyükelçisi Emin Dırvan'a Doktor'a "Denктаş'ın siyasi beyanat yapma hakkı yok. Müsaade etme" telkinine başladı.

Dolayısı ile ben adaya dönemez durumda kalınca, beni çekemeyenlere gün doğdu. Ankara'da yaptığım her açıklamayı Doktor'u kızdıracak şekilde yorumlamaya başladılar. Bunların etkisi altında Doktor bizi ailece üzecek yazılar yazdı, fakat ben adaya döndükten sonra, bu konular hiç olmamış gibi davranabildik.

⁶¹⁸ "Denктаş'ın Konuşması", *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Nisan 1968, sayı: 8061

⁶¹⁹ Nihat Erim, *a.g.e.*, s. 105

Adaya dönüş yasağı açıklandığında Dr. Küçük de, Türkiye'ye paralel olarak, adaya dönebilmem için gereken girişimlerde bulundu, gereken temasları yaptı.

Adaya gizlice girip de yakalandığımızda da Dr. Küçük, Türkiye'ye paralel bir şekilde serbest bırakılmamız için elden gelen her şeyi yapmıştır.

Adada, özellikle mücahitler arasında ikilik yaratanlar Dr. Küçük'ün otoritesine boyun eğmek istemeyen bir gruptu. Bunlar, biraz evvel söylediğim gibi, benim Ankara'da yaptığım beyanlatları Doktor'u kızdıracak şekilde yorumlarlar, Doktor'a uydurma haberler vererek kendi işlerini kontrolsüz yürütmek isterlerdi. Güya, benim adıma konuştukları havasını yaratmak da işlerine geliyordu.

Bunların haberini bana rahmetli Kutlu Adalı duyururdu. Ben de "birlik-beraberlik" mesajları gönderir, bu ikiliğin çok zararlı olacağını yazardım. O çetin günlerde Kıbrıs'ta Dr. Küçük ile Büyükelçiliğin ve Mücahit Komutanlığının zaman zaman ters düşmelerinden yararlanmak isteyenler Denktaş'çı Doktor'cu ayırımını ben adaya gelinceye kadar devam ettirdiler. Rumlar da doğal olarak bundan yararlanmak için elinden geleni yaptı." ⁶²⁰

Açıklamadan da anlaşılacağı üzere iki sıkı dostun, dava arkadaşının arasına çıkarları zedelenen kişiler tarafından nifak tohumları ekilmiştir. Denktaş, Dr. Fazıl Küçük'e kırılganlığı belirtmekle birlikte "benim liderimdir."⁶²¹ diyerek Dr. Fazıl Küçük'e olan saygı ve bağlılığını belirtmiştir. Tüm yaşanan tatsızlıklara rağmen Denktaş adaya döndükten sonra Dr. Fazıl Küçük'e olan kırılganlığı unuttuğunu açıklamıştır.⁶²² Rauf R. Denktaş'ın açıklamasından da anlaşılacağı gibi hiçbir zaman Dr. Fazıl Küçük'e arkasını dönmemiş ve her daim Dr. Fazıl Küçük'e minnettarlığını belirtmiştir.

Denktaş her ne kadar Dr. Fazıl Küçük'e kırılmış olsa da onu adadaki durumdan ve çevresindeki inanların kışkırtmasından doğduğunun farkında olup, eleştirileri ilk aşamada cevapsız bırakmış olsa da Dr. Fazıl Küçük eleştiri yazılarına devam etmiştir. Bu nedenle Denktaş halkın ileride kendisini yanlış tanımasını istemedi için gerçekleri yazmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Denktaş, Dr. Fazıl Küçük'ün görev süresi bitinceye kadar yanında kalacağını fakat Dr. Fazıl Küçük seçimlere girecek olursa kendisini desteklemeyeceğini çünkü kendisi hakkında yazdıklarını halkın da

⁶²⁰ Rauf R. Denktaş ile 14 Mart 2011 tarihinde yapılan yazışma

⁶²¹ Rauf R. Denktaş, *a.g.e.*, s. IV

⁶²² Rauf R. Denktaş, *a.g.e.*, s. II

okuduğunu, bu durumda Dr. Fazıl Küçük'ü desteklemesinin mümkün olmayacağını belirtmiştir.⁶²³

Dr. Fazıl Küçük ile Rauf R. Denктаş dönemi zaman zaman birlikte mücadele vererek zaman zaman da sürtüşmelerle geçmiştir. Fakat her zaman Dr. Fazıl Küçük'e olan saygısını ifaden eden Rauf R. Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'ün keşfettiği bir kabiliyet olmuştur. Dr. Fazıl Küçük her kurduğu hükümette Rauf R. Denктаş'ı yanına almıştır. İktidardan çekilerek yerini Denктаş'a bırakan Dr. Fazıl Küçük ise seçimlerde Rauf R. Denктаş'ı desteklemiştir.⁶²⁴

Dr. Fazıl Küçük siyasetten ayrılıp toplum sorunlarına gazetesi ile çözüm aradığı yıllarda hükümette olan Rauf R. Denктаş'ın uyguladığı politikaları da eleştirmiştir. Bu eleştiriler kişisel bir his olmayıp, Dr. Fazıl Küçük'ün yanlış bulduğu, toplum üzerinde uygulanan yanlış politikalara bir eleştirisi olmuştur. Dr. Fazıl Küçük her daim gazetecilik kimliği ile siyasi kimliğini ayrı tutmuş, kendi hükümeti döneminde dahi yanlış çalışmaları olan hükümet çalışanlarını eleştirmiştir. Rauf R. Denктаş da siyasi hayata kendisini hazırlayan Dr. Fazıl Küçük'ü her daim büyük bir saygı ile anarak, bıraktığı mirasa sahip çıkacağını sözünü vermiştir.⁶²⁵

3.2.2 Adnan Menderes

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle Dr. Fazıl Küçük Hükümeti ile Türkiye hükümeti daha iyi iletişim kurmaya başlamıştır. Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'den beklediği desteği Adnan Menderes Hükümeti döneminde bulmuştur. Bu nedenle Adnan Menderes'in Kıbrıs davası hakkındaki beyanatlarından cesaret alan Dr. Fazıl Küçük davalarında endişeden uzak daha emin adımlarla hareket etme gücünü kendilerinde gördüklerini açıklamıştır.⁶²⁶

Menderes Hükümeti'nin kurulması ile Kıbrıs'ın tarihinde önemli değişiklikler olduğunu açıklayan Dr. Fazıl Küçük ekonomik alanda Türk halkının kalkınması için önem verdiği Evkaf'ın Türklere devredilmesini ve Kıbrıs sorununun biran önce çözüme

⁶²³ Rauf R. Denктаş, *a.g.e.*, s. VI

⁶²⁴ Dr. Fazıl Küçük'ün oğlu Mehmet Küçük ile 29 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁶²⁵ "Dr. Fazıl Küçük Anıldı", Kıbrıs Gazetesi, 16 Ocak 1990, sayı:172, "Dr. Fazıl Küçük Anıldı", *Kıbrıs Gazetesi*, 16 Ocak 1991, sayı: 532

⁶²⁶ "Dr. F. Küçük'ün Gazetemize Beyanatı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Ağustos 1955, sayı: 3790

kavuşmasını “yeni kahraman”⁶²⁷ olarak gördüğü Adnan Menderes’in eseri olduğunu belirtmiştir.

Dr. Fazıl Küçük’ün Menderes’e yakın görünmesi siyasi hayatında sorunlar yaşamasına da neden olmuştur. Bu nedenle 27 Mayıs Darbesi’nden sonra Dr. Fazıl Küçük’ten de hesap sorulmaya başlanmıştır.⁶²⁸ 27 Mayıs ihtilalından sonra Menderesçi olarak suçlanana Dr. Fazıl Küçük hiçbir zaman Adnan Menderes’in bir parçası olmadığını, Kıbrıs Türk toplumunun, Türk liderliğinin her iktidarla anlaşmak mecburiyetinde olduğunu ve Menderes ve hükümeti ile ilişkilerinde bundan öteye gidilmediğini açıklamıştır.⁶²⁹ Bu düşünceye rağmen yeni hükümet Menderesçi olarak görülen Dr. Fazıl Küçük’ün yerine yeni bir liderin getirilmesini de o dönem için uygun bulmamıştır.

Dr. Fazıl Küçük hükümetlere değil devlete güvendiğini her fırsatta ifade ederek, hükümetlerin geçici ama devletin bâkî olduğu düşüncesinden asla vazgeçmemiştir. Dr. Fazıl Küçük her ne kadar parti yada şahıslara göre tavır takınmadığını ifade etse de Dr. Fazıl Küçük için Adnan Menderes ve partinin ileri gelenlerinin yer apayrı olmuştur.

Kıbrıs Türk toplumu lideri Dr. Fazıl Küçük, Londra Antlaşması sonrasında Larnaka’da yaptığı bir konuşmada Demokrat Parti Hükümeti’ni şu sözlerle övmüştür:

*“Efendiler daha birkaç sene önce, daha doğrusu demokrat hükümetimiz iktidara geçmeden önce hâlimiz çok feci idi. Hiç unutmayacağım, o zamanlar bir heyet halinde Ankara’ya gittiğimizde, hükümet her çaldığımız kapıyı yüzümüze kapatmıştı. Çok şükür şimdi o hortlak devir maziye karışmıştır. Aslan Menderes’imiz, demokrat hükümetimiz Kıbrıs davasını istediğimizden âlâ halletmiştir. Her şeyi onlara borçluyuz.”*⁶³⁰

Çeyrek asırdır Türk toplumunun ezilmesini ve ortadan kalmasını önlemek için gece gündüz didinen, bu uğurda ömür harcayan bir insan olarak Dr. Fazıl Küçük’ün, Kıbrıs sorunlarını dinleyecek bir yetkili bulmak için Ankara ve İstanbul’da haftalarca bekleyip bundan muvaffak olamadan ağlamaklı gözlerle Lefkoşa’ya döndüğü günler olmuştur. Bu dönemde Dr. Fazıl Küçük beklediği desteği Adnan Menderes Hükümeti’nden görmüştür. Dr. Fazıl Küçük’ün Türk liderine karşı duyduğu

⁶²⁷ “Liderimiz Fazıl Küçük, Evkaf’ın Son Altı Aylık Faaliyeti Hakkında İzahat Verdi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 9 Mart 1959, sayı: 4359

⁶²⁸ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 234

⁶²⁹ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 118

⁶³⁰ Ömer Tansel, *a.g.t.*, s. 213

minnettarlık duygusu hiçbir zaman Dr. Fazıl Küçük'ün, DP iktidarının Türkiye iç politikası tutumunu onayladığı ve onaylamadığı manasına gelmemiştir; iki mesele arasında hiçbir bağlantı yoktur. Dr. Fazıl Küçük'ün Türkiye'de bulunan hükümetlere, partilere göre farklı politika uygulayacağını düşünmek Dr. Fazıl Küçük'e yapılmış büyük bir haksızlık olmuştur.⁶³¹ Bu eleştirilerin yapıldığı dönemde muhalefette yer alan CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, Dr. Fazıl Küçük'ün davetlisi olarak Kıbrıs'a gelmiştir.⁶³² Bu durum Dr. Fazıl Küçük'ün Türkiye'nin politikasında taraf olmadığını bir kanıttır.

Dr. Fazıl Küçük, DP iktidara geldiği günden beri Kıbrıs davasını ele almış, sosyal ve iktisadi kalkınmaları için her türlü desteği sağladığını ve Kıbrıs Türkünün kalkınmasında büyük emek saf ettiğini ifade ederek bizzat Adnan Menderes'e ve DP'ye minnettarlığını ifade etmiştir.⁶³³

Dr. Fazıl Küçük diğer hükümetlere nazaran Adnan Menderes Hükümeti'ne biraz daha yakın olmuştur. Bunun nedeni Türkiye'nin politikasında taraf olması değil, yıllardır Türkiye'ye Kıbrıs sorununu hatırlatmak için uğraşmış bir lider olarak sesini Adnan Menderes Hükümeti'ne duyurmuş olmasından ileri gelmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'a büyük hizmetleri dokunan Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın idam edildiğini duyduğu an göz yaşlarını tutamamıştır.⁶³⁴

3.2.3 Fatin Rüştü Zorlu

Fatin Rüştü Zorlu 1954 seçimlerinde milletvekili seçilmiş, kabineye devlet bakanı olarak atanmıştır. Kendisi aktif ve dinamik bir diplomat olarak 1955'ten sonra Kıbrıs meselesine yönelik aktif bir politika yönetecek ve bunda son derece başarılı olacaktır.

Kıbrıs'ın geleceğini belirleyecek olan Londra Konferansı'nın hariciye vekilleri seviyesinde yapılmakta olan Kıbrıs müzakerelerinin başvekiller seviyesinde devam edecek ikinci kısmında Türkiye'yi temsilen Başbakan Adnan Menderes'in riyasetinde Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu katılmıştır.⁶³⁵ Kıbrıs Türklerinin bağımsızlığı ve

⁶³¹ Rıza Burçak, "Dr. Fazıl Küçük'ün Durumu", *Milliyet Gazetesi*, 12 Ağustos 1960, sayı: 3670

⁶³² "Dr. Fazıl Küçük, Hariciye Vekili ile Görüştü", *Milliyet Gazetesi*, 7 Mayıs 1959, sayı: 3229

⁶³³ "Dr. Fazıl Küçük İle Faiz Kaymak, Reisicumhurumuz Celal Bayar Tarafından Kabul Edildi", *Halkın Sesi Gazetesi*, 27 Aralık 1957, sayı: 3693, "Liderimiz Dr. Küçük Ankara'da Resmi Temaslarına Devam Ediyor", *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Eylül 1959, sayı: 4509

⁶³⁴ Dr. Fazıl Küçük'ün Oğlu Mehmet Küçük ile 29 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁶³⁵ BCA, "Kararname", Sayı: 114434, Dosya No: 105-54, Fon Kodu: 30.18.1.2, Yer kodu: 152.15.8

haklarını Türkiye adına Fatin Rüştü Zorlu takip etmiştir. Zorlu, Kıbrıs adası için Dr. Fazıl Küçük ile aynı politikayı takip etmiş ve bir an önce barışın sağlanması için çalışmıştır.⁶³⁶

Zorlu, Kıbrıs sorununu çözmek için bulunduğu Londra Konferansı'nda Kıbrıs halkının haklarını savuma konusunda gösterdiği başarılar ile Dr. Fazıl Küçük başta olmak üzere tüm Kıbrıslı Türklerin minnet ve şükranlarını daha kazanmış ve Kıbrıslı Türklerin Türkiye'ye olan güvenleri artmıştır.⁶³⁷

Londra ve Zürih Anlaşmalarında imzası yer alan ve Dr. Fazıl Küçük için büyük önem arz eden Fatih Rüştü Zorlu, Türkiye'ye döndüğünde meslektaşlar ve arkadaşları tarafından iltifatlarla karşılanmıştır. Olayları geniş bir perspektiften değerlendiren Zorlu, *"Siz bu anlaşmaları işin sonu santıyorsanız büyük yanlış içindesiniz. Çünkü Rum ve Yunanlılar şimdi "kerhen" imza koydukları bu anlaşmalara bir süre sonra uymayacaklardır. Pazarlıktan zararlı çıktıkları kanısındadırlar. Kısa süre içinde mızıkçılık yapacaklardır ve işte bu nedenle kolları sıvayıp Ada'da örgütlenmek ve ileride olacağı kesin olumsuz olaylara hazırlanmak zamanıdır şimdi..."*⁶³⁸ diyerek Türk halkının gelecekte yaşayacağı sorunları önceden görmüştür.

Ortak Hükümetin kurulma arifesinde Zorlu, Dr. Fazıl Küçük'e nasıl bir hükümet kurulursa Türk haklarının korunabileceği konusunda sorduğu sorularla Dr. Fazıl Küçük'ten fikir almaya çalışmıştır. Dr. Fazıl Küçük ise bu durumda Türkiye'nin desteğini vurgulayarak uygun görülen ortamda Kıbrıs Türk haklarını savunabileceğini ifade etmiştir.⁶³⁹ Fatih Rüştü Zorlu da Dr. Fazıl Küçük'ün nazarında en az Adnan Menderes kadar değerli olmuştur. Burada yeniden belirtmek gerekir ki Dr. Fazıl Küçük'ün bu tutumu Türkiye'de DP'nin uyguladığı politika için değil, DP'nin Kıbrıs sorununda uyguladığı politikadan kaynaklanmıştır.

⁶³⁶ Dönem Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu 4 Ocak 1958 tarihinde vermiş olduğu demecinde "Taksim, Türk milletinin istediği politikadır." açıklamasında bulunmuştur. Erol Mütercimler, *a.g.e.*, s. 750

⁶³⁷ "Kıbrıs Türk Heyeti Başkanı Dr. Fazıl Küçük'ün Basına Beyanatı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 24 Eylül 1955, sayı:3813

⁶³⁸ Yavuz Gör, "Devlet Başa, Kuzgun Leşe", *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Mart 1993, sayı: 24833

⁶³⁹ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 68

3.2.4 Burhan Nalbantoğlu

Dr. Fazıl Küçük'e karşı olan diğer isimler gibi Burhan Nalbantoğlu⁶⁴⁰ da Dr. Fazıl Küçük ile mevki sorunu yaşamıştır. Nalbantoğlu kendisine engel olarak gördüğü Dr. Fazıl Küçük'ün mutlaka liderlik görevinden gitmesini istemiştir.⁶⁴¹ Bu duruma rağmen Rauf R. Denktaş bir süre sonra Dr. Fazıl Küçük ile Nalbantoğlu'nun barışmasını sağlamıştır. Barışmanın ardından Dr. Fazıl Küçük; Nalbantoğlu'nu, Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'nde Sağlık Bakanı olarak görevlendirmiştir.⁶⁴² Nalbantoğlu kendisine asıl rakip olarak gördüğü Dr. Fazıl Küçük'e karşı Rauf R. Denktaş'ı rakip olarak göstermeye çalışmıştır.

3.2.5 Nevzat Karagil

Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs politikasını eleştirenlerin başında Kıbrıs Türk Kültür Komitesi Başkanı Avukat Nevzat Karagil gelmiştir. Karagil, Kıbrıs Cumhuriyeti henüz ortada yok iken Dr. Fazıl Küçük'ün, Türkiye Hükümeti ile işbirliği yaparak aldığı kararların yanlış olduğunu ve Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs Türk halkının haklarını koruyamayacağını savunmuştur. Nevzat Karagil, Londra Anlaşması'nı Türklerin bir emrivaki olarak kabul ettiklerini ifade etmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün, Kıbrıs Türkleri adına Türkiye'nin de onayını alarak imzaladığı anlaşmaların uygulanmasından endişe duyduğunu belirtmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün çalışma tarzını beğenmediğini de açıklayan Nevzat Karagil, Dr. Fazıl Küçük'ün DP Hükümeti'nin propagandasını yaparak adaya siyaset soktuğunu iddia etmiştir.⁶⁴³ Fakat Dr. Fazıl Küçük her fırsatta Türkiye siyaseti ile ilgilenmediğini, Türkiye Cumhuriyeti'nde hangi parti olursa olsun Kıbrıs davasının değişmeyeceğini ifade etmiştir. Dr. Fazıl Küçük her fırsatta hükümetlerin geçici, bâkî olanın Türkiye Cumhuriyeti olduğunu da belirterek bu eleştirilere cevap vermiştir.⁶⁴⁴

Nevzat Karagil, *“Kıbrıs Türklerinin son Kıbrıs Anlaşmasını, Amerika ve İngiltere'nin emrivakisi olarak kabul ettiklerini”* açıklamıştır. Karagil, konuşması esnasında Kıbrıs Türklerinin iç meselelerine değinerek Dr. Fazıl Küçük'ün bir lider olarak kifayetsiz bulduğunu ve bir çok konuda kimseye danışmadan tek başına hareket

⁶⁴⁰ Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kurucuları arasında yer aldı. 1960-1963 yılları arasında Kıbrıs temsilciler Meclisi'nde milletvekilliği, 1969 yılında ise, Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'nde Sağlık Bakanlığı yaptı. http://tr.wikipedia.org/wiki/Burhan_Nalbanto%C4%9Flu. Erişim tarihi 22.05.2011

⁶⁴¹ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 73

⁶⁴² Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 93

⁶⁴³ “Kıbrıs'ta Geçici Kabine İşe Başladı”, *Milliyet Gazetesi*, 6 Nisan 1959, sayı: 3200

⁶⁴⁴ “Dr. Küçük, Hariciye Vekili İle görüştü”, *Milliyet Gazetesi*, 7 Mayıs 1959, sayı: 3229

ettiğini ve tenkide kesinlikle tahammülü olmadığını ileri sürmüştür. Karagil, Kıbrıs Türk temsilcisi olarak Dr. Fazıl Küçük yerine Mehmet Ziya'yı görmek istediğini ifade etmiştir.⁶⁴⁵

Nevzat Karagil'e göre; Kıbrıslılar için Kıbrıs Anlaşması Türkiye Hükümeti'nin bir anlaşması olup, Dr. Fazıl Küçük de Kıbrıslılar tarafından seçilmiş bir lider olmayıp Türkiye ile aralarında gerekli irtibatı temin görevini uhdesine almıştır. Dr. Fazıl Küçük'ü bir parti başkanı olarak değil Türkiye hükümetinin tuttuğu bir kimse olarak görmüştür.⁶⁴⁶

Dr. Fazıl Küçük kendisi aleyhinde bir kampanya açan ve broşür dağıtan Nevzat Karagil hakkında biri Kıbrıs'ta diğeri Türkiye'de olmak üzere iki dava açmıştır.⁶⁴⁷

3.2.6 Necati Özkan

Dr. Fazıl Küçük'ün 1940-1950'li yıllarda en önemli rakibi Necati Özkan olmuştur. Necati Özkan ile Dr. Fazıl Küçük arasında KATAK'ın ilk günlerinden itibaren anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştı.⁶⁴⁸ Dr. Fazıl Küçük, Necati Özkan ile aralarındaki anlaşmazlıktan⁶⁴⁹ dolayı kısa bir süre sonra KATAK'tan ayrılarak kendi partisi olan KMTHP'yi kurmuştur. Daha sonra KMTHP ve KATAK; Kıbrıs Milli Türk Birliği Partisi adı altında birleşmiştir.⁶⁵⁰ Her ne kadar iki parti birleşmiş olsa da Dr. Fazıl Küçük ile Necati Özkan arasındaki rekabet bitmemiştir.⁶⁵¹

Necati Özkan bu mücadele içerisinde 1940'lı yılların sonunda kendi gazetesi İstiklâl'i yayınlamaya başlamış ve aynı adı taşıyan bir de siyasi parti kurmuştur. Necati Özkan ile Dr. Fazıl Küçük'ün liderlik rekabeti çok tartışmalı geçmiştir. Bu mücadele sonucunda Necati Özkan gazetesini kapatmış ve liderlik sahnesinden çekilmiştir.⁶⁵²

⁶⁴⁵ “Karagil, F. Küçük Liderlik İçin Yetersiz, Dedi”, *Vatan Gazetesi*, 6 Nisan 1959, sayı: 6460

⁶⁴⁶ “N. Karagil Dün Gene Küçük'ü İtham Etti”, *Vatan Gazetesi*, 14 Nisan 1959, sayı: 6466

⁶⁴⁷ “F. Küçük, N. Karagil Aleyhine Dava Açtı”, *Zafer Gazetesi*, 30 Temmuz 1959

⁶⁴⁸ Ahmet An, *Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş Süreci Ve Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması (1900-1942)*, Galeri kültür Yayınları, Lefkoşa, 1997, s. 284

⁶⁴⁹ Fazıl Küçük, “Seçim Böyle mi Olur?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Kanuni Evvel 1943, sayı: 32

⁶⁵⁰ M. Derviş Manizade, *65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993, s. 486

⁶⁵¹ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 232

⁶⁵² Ahmet C. Gazioğlu, *Enosis Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyetine, Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı 3*, Kıbrıs Araştırmaları Ve Yayın Merkezi (CYREP), Ankara, 2000, s. 186

Necati Özkan’a göre Kıbrıs Türk toplumu nezdinde Dr. Fazıl Küçük’ün etkisi daha fazlaydı.⁶⁵³

Necati Özkan ve Dr. Fazıl Küçük arasında uzun yıllar rekabet yaşanmasına rağmen Dr. Fazıl Küçük, Necati Özkan’ın, Kıbrıs halkına yaptığı hizmetleri her zaman dile getirmiştir. Dr. Fazıl Küçük, Necati Özkan için her zaman topluma yararı bulunmuş, tanınmış ve hürmet edilen bir zat olduğunu belirtmiştir.⁶⁵⁴

3.2.7 İhsan Ali

Necati Özkan’ın liderlik yarışından çekilmesi ile bu kez de Dr. Fazıl Küçük’ün karşısına meslektaşı Dr. İhsan Ali çıkmıştır. Dr. Fazıl Küçük ile Dr. İhsan Ali arasındaki çatışmalar Dr. Fazıl Küçük’ün siyasete atıldığı 1940’lı yılların başında başlamıştır. Dr. Dr. İhsan Ali başlangıçta KATAK’ta birlikte çalışıp, Dr. Fazıl Küçük ile işbirliği yapacağı izlenimini vermiştir. Fakat kendisinin ikinci plana atıldığını düşünen Dr. İhsan Ali, Ankara’nın Dr. Fazıl Küçük’ü desteklediğini bildiği halde kendisini toplum lideri olarak görmüş ve bu yönde çalışmalar yapmıştır. Dr. İhsan Ali’nin Türk toplum lideri olmak için yaptığı en yanlış politika ise Ankara’nın Dr. Fazıl Küçük’ü desteklemesinden dolayı Rumlara yakın politika takip etmesi olmuştur. Bu düşünce ile Rumlarla işbirliği yaparak Kıbrıs Türk haklarının daha iyi korunabileceği şeklinde bir düşünce benimsemiştir. Bu nedenle Dr. İhsan Ali, 1953 Belediye Meclisi seçimlerini kazanmış olmasına rağmen, Ankara ile ilişkilerini düzeltmek yerine Rumlara yakın politikaları takip ederek, Dr. Fazıl Küçük ve arkadaşlarının takip ettiği Ankara hükümeti ile işbirliğinden kaçınmıştır.⁶⁵⁵ Dr. İhsan Ali izlediği bu siyasetle sadece Dr. Fazıl Küçük’e değil, Kıbrıs Türk davasına da ters düşmüştür. Dr. İhsan Ali belediyelerin ayrılması konusunda büyük hata yapıldığını düşünmüştür. Bu konuda Dr. Fazıl Küçük’ün, Denktaş’ın etkisinde kaldığını belirtmiştir. Dr. İhsan Ali’ye göre Dr. Fazıl Küçük’e ya da Denktaş’a bu düşünceyle ne amaçladıkları sorulsaydı, verecekleri cevabın “*Bu yolla Enosis’in gerçekleşmesini engelledik.*” olacağını açıklamıştır. Dr. İhsan Ali; Dr. Fazıl Küçük ve Denktaş’ın bu şekilde halkı kandırıp peşinden sürüklediğini iddia etmiştir. Çünkü Dr. İhsan Ali’ye göre Enosis’i engelleyen Dr. Fazıl Küçük yada Denktaş değil, Türkiye’nin, Yunanistan’a karşı askeri üstünlüğü olmuştur.

⁶⁵³ Niyazi Kızılyürek, *a.g.e.*, s. 232

⁶⁵⁴ Fazıl Küçük, “Bir Hatıra”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mayıs 1976, sayı: 10746

⁶⁵⁵ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 187

Dr. İhsan Ali'ye göre tüm bu yapılanlar gereksiz ve yanlış olup, yaşanan acılara boşuna katlanılmıştır.⁶⁵⁶

Dr. Fazıl Küçük ile mücadelesinden vazgeçmeyen Dr. İhsan Ali, Dr. Fazıl Küçük'e karşı Türkiye'de yaşana 27 Mayıs İhtilali'ni de kullanmıştır. Dr. Fazıl Küçük ve çalışma arkadaşlarını "Menderesçi" olarak nitelemiş ve Dr. Fazıl Küçük'ün görevden alınması için çalışmıştır.⁶⁵⁷ Dr. Fazıl Küçük aralarındaki anlaşmazlığı bir türlü bitiremeyen Dr. İhsan Ali'nin "*Ben Halkın Sesi'ni okumam ve okuyanlardan da hiç hoşlanmam*".⁶⁵⁸ düşüncesinde olduğunu belirtmiştir.⁶⁵⁹

Dr. İhsan Ali ile ilk günlerden itibaren anlaşmazlık yaşayan Dr. Fazıl Küçük, Dr. İhsan Ali'de gördüğü yanlış davranışları ve düşünceleri gazetesindeki köşesinde eleştirmiştir.⁶⁶⁰

3.2.8 Faiz Kaymak

Kıbrıs Türk Federasyon Başkanı Faiz Kaymak ile Dr. Fazıl Küçük siyasi hayatta birbirlerine rakip olmuşlardır. Faiz Kaymak'ın iddiasına göre Halkın Sesi Gazetesi, Dr. Fazıl Küçük'ün şahsına değil, cemaate verilmiştir. Faiz Kaymak da Halkın Sesi Gazetesi sahibi olarak görülen Dr. Fazıl Küçük'ten bu konuda hesap sormak için mücadeleye başlamıştır. Fakat Faiz Kaymak'ın Dr. Fazıl Küçük'ten istediği, bahsettiği gibi gazete hakkı değil, Dr. Fazıl Küçük'ün mevkii olmuştur. Kendisini lider olarak gören Faiz Kaymak, Dr. Fazıl Küçük ile liderlik mücadelesine girmiş olduğundan ikili arasında mücadele başlamıştır.⁶⁶¹

Dönemin aydınlarının Dr. Fazıl Küçük'ü pek tutmadığı ve Dr. Fazıl Küçük'ün agresif davranışlar sergileyip, beğenmediği kişileri hemen gazetesinde eleştirdiği düşünülmüştür. Faiz Kaymak, KTKF başkanı seçilmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün ise Kıbrıs

⁶⁵⁶ İhsan Ali, *a.g.e.*, s. 31

⁶⁵⁷ Ahmet C. Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 188

⁶⁵⁸ Dr. Ali İhsan'ın, Halkın Sesi Gazetesi ve Dr. Fazıl Küçük'e yönelik eleştirilerine karşılık Dr. Fazıl Küçük gazetesi aracılığı kendisine iki gün art arda yayınladığı makaleleri ile cevap vermiştir. Fazıl Küçük, "Dr. İhsan Ali'nin Beyannamesi Münasebetiyle I", *Halkın Sesi Gazetesi*, 31 Aralık 1954, sayı: 3589, Fazıl Küçük, "Dr. İhsan Ali'nin Beyannamesi Münasebetiyle II", *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ocak 1955, sayı: 3589

⁶⁵⁹ Fazıl Küçük, "Dr. İhsan Ali'nin Beyannamesi Münasebetiyle 2", *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ocak 1955, sayı: 3589

⁶⁶⁰ 19 Eylül 1945, 31 Aralık 1954 ve 1 Ocak 1955 tarihli Halkın Sesi Gazetelerinde bu yazılar yer almıştır.

⁶⁶¹ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s.44

Türk Kurumları Federasyonu'na seçilemediği için bir öfke içinde olduğu düşünmüştür.⁶⁶²

Dr. Fazıl Küçük'ü halkın nazarında kötülemek isteyen Necati Özkan gibi Faiz Kaymak da Türkiye Hükümeti'nin, Kıbrıs Türkü'ne yapmış olduğu yardım paralarını Dr. Fazıl Küçük'ün, şahsında kullandığı söylentisini çıkarmışlardır. Dr. Fazıl Küçük kendisine yöneltilen bu iddiaları 21 Mart 1961 tarihinde yapmış olduğu basın toplantısında açıklayarak, iddialarını kanıtlayan belgeleri paylaşmıştır. Dr. Fazıl Küçük anavatan yardımının hiçbir zaman şahıslara yapılmadığını belirterek, şeref ve haysiyeti ile oynamak isteyenlere hiçbir zaman fırsat vermeyeceğini kesin bir dille açıklamıştır.⁶⁶³ Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkına gelen yardımların şahıslara gelmediğinin altını çizerek gelen yardımların ya konsolosluk ya da elçilik vasıtası ile geldiğini, harcanan her paranın hesabını açık bir şekilde verebileceğini ifade etmiştir.⁶⁶⁴

Yapılan eleştirilerin ve rekabetin ardından yıllar sonra birbirlerini affetmiş olmalarına rağmen ikili bir daha bir araya gelememişlerdir. Dr. Fazıl Küçük, Faiz Kaymak'ın vefatının ardından kaleme aldığı makalesinde birlikte yapmış oldukları çalışmalara ve Kıbrıs Türk toplumuna yapmış olduğu hizmetlere değinerek Faiz Kaymak'ın Kıbrıs tarihinden adının hiçbir zaman silinmeyeceğini belirtmiştir.⁶⁶⁵

3.2.9 Makarios

Kıbrıs siyasetinde ve tarihinde önemli dönüm noktaları oluşturan Dr. Fazıl Küçük ile Makarios⁶⁶⁶ 1959 yılında Londra Anlaşması'nın imzalanacağı günlerde Londra'da tanışmıştır.⁶⁶⁷

Kıbrıs seçimlerinde Makarios'un karşısına Klerides çıkmıştır. Dr. Fazıl Küçük cumhuriyetin kuruluş esnasında Makarios ile yaptığı çalışmaları örnek göstererek bundan sonra da Makarios ile ahenkli bir şekilde çalışabileceğini düşünmüştür. Dr. Fazıl Küçük, Rum Demokrat Birliği Partisi'nin lideri Klerides'in Zürih ve Londra

⁶⁶² Kıbrıs Çiftçiler Birliği eski Başkanı Hüseyin Gültekin ile 25 Haziran 2010 tarihinde yapılan görüşme

⁶⁶³ Fazıl Küçük, "Dr. İhsan Ali'nin Beyannameyi Münasebetiyle II", *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ocak 1955 sayı: 358, *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Mart 1961, sayı: 5215,

⁶⁶⁴ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 119

⁶⁶⁵ Fazıl Küçük, "Faiz Kaymak", *Halkın Sesi Gazetesi*, 29 Temmuz 1982, sayı: 15955

⁶⁶⁶ Makarios, 9 Mart 1956'da Seyshell adalarına sürüldü. 28 Mart 1956 tarihinde İngiltere Hükümeti tarafından serbest bırakılan Makarios 1 Mart 1959'da adaya dönerek siyasi faaliyetlerine devam etti. Erol Mütercimler, *a.g.e.*, s. 750

⁶⁶⁷ Fazıl Küçük, "Makarios'a Sevgi Yürüyüşü", 19 Ocak 1980, *Halkın Sesi Gazetesi*, sayı: 12061

Anlaşmalarını bozacağına inanmıştır.⁶⁶⁸ Klerides seçimleri kazandığı takdirde Zürih ve Londra Anlaşmalarını tanımayacağını açıklamıştır. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük adanın barışı ve güvenliği için Kıbrıs cumhurbaşkanı seçimlerinde Makarios'u desteklemiştir.⁶⁶⁹

Makarios 1959 seçimlerinde siyasi bir emelinin olmadığını, amacının Kıbrıs halkının menfaatlerini korumak ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasını sağlamak olduğunu açıklayarak Kıbrıs halkına hizmetleri bittikten sonra ruhani vazifesine dönmeyi istediğini ifade etmiştir. Ayrıca Dr. Fazıl Küçük'ün seçimlerde başarılı olmasında duyduğu sevinci belirtirken Dr. Fazıl Küçük ile birlikte ülkenin refahı için çalışacakları vaadini vermiştir.⁶⁷⁰

Kıbrıs Devleti'nin başına geçerken verdiği vaatlerin hiçbirini yerine getirmeyen Makarios amacını daha devlet kurulmadan önce belli etmiştir. Makarios bu amacı için Kıbrıs katilleri ile işbirliği yapmaktan çekinmemiştir. Resmi kayıtlarla da kanıtlanmış bu davranışlarına rağmen Makarios barışı savunduğunu ifade etmiştir. Makarios'un maskesini düşüren en önemli olaylardan bir tanesi 1955 yılında meydana gelmiştir. Makarios'un ve kendisine refakat edenlerin bindiği otomobili arayan İngiliz polisi bir Rum tedhişçi ele geçirmiştir. Yapılan araştırma kanıtlamıştır ki tedhişçi otomobile Makarios'un malumatı dahilinde binmiştir.⁶⁷¹ Makarios'un yapmış olduğu bütün kanunsuz davranışların arkasında hiç şüphesiz ki Yunanistan olmuştur.⁶⁷²

Söylem ve eylemleri ile çatışan Makarios'un ada barışı için gerçekten çalışmayacağını yaşadığı tecrübelerle anlayan Dr. Fazıl Küçük, "*Makarios'un bize uzattığı zeytin dalı bir tabutun üzerine konana bir çelenkten farksızdır.*" sözleri ile Makarios'un sözde barış yanlısı politik sözlerine artık ne kendisini ne de ada Türkü'nün güvenmediğini açıkça dile getirmiştir.⁶⁷³ Dr. Fazıl Küçük, Makarios'u bir ruhani lider olarak değil, tedhişçiliğin başı ve Enosis'in yani Yunanistan'a ilhakın ajanı olarak görmüştür.⁶⁷⁴

⁶⁶⁸ "Dr. Fazıl Küçük, Makarios'u Destekleyeceğini Söyledi", *Ulus Gazetesi*, 28 Kasım 1959, sayı: 13047, "Dr. Küçük, Makarios'u Destekliyor", *Milliyet Gazetesi*, 28 Kasım 1959, sayı: 3431

⁶⁶⁹ "Dr. Küçük, Makarios'u Destekliyor", *Milliyet Gazetesi*, 28 Kasım 1959, sayı: 3431

⁶⁷⁰ "Makarios'un, Ankara Radyosu Kıbrıs Saatine Beyanâtı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Aralık 1959, sayı: 4671

⁶⁷¹ "Atina işi Azıttı!", *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Eylül 1955, sayı: 11172

⁶⁷² Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1986, s. 788

⁶⁷³ "Dr. Fazıl Küçük, Makarios'a Cevap Verdi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 Ocak 1967, sayı: 15249

⁶⁷⁴ "Kıbrıs Davası Bütün Türklerin Davasıdır", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 4 Nisan 1957, sayı: 2653

Dr. Fazıl Küçük, perde arkasında saklı maskeli bir tedhişçi olarak gördüğü Makarios'un milli bir kahraman olarak tanınmasını, İngilizlerin yanlış politikası ve papazı serbest bırakılmalarından doğan sakat bir fikir olarak görmüştür.⁶⁷⁵

Dr. Fazıl Küçük, Makarios'un ada barışı için çalışmadığını şu sözleri ile ifade etmiştir:

*“Makarios, Rum yönetiminin başında kaldığı sürece Kıbrıs ihtilafına çare bulunması beklenemez, beklenmemelidir. Rum halkı bunu böyle bilmeli, başlarını elleri arasına alarak düşünmeli, sorumlu tarafın kim olduğu hesabını yapmalıdır. Eğer onlar da Türkler gibi hakiki, ebedî bir barış istiyorlarsa Makarios'tan kurtulma çarelerini aramaları ve bulmaları kaçınılmazdır.”*⁶⁷⁶

Dr. Fazıl Küçük gazetesi Halkın Sesi'nde Makarios'un gerçek yüzünü şu şekilde anlatmıştır:

“Üç yıl Makarios'la işbirliği yapmaya çalıştım. Her konuda Rum-Türk ayrımı yaptığını gördüm. Kendisi geride durur, genç bakanlarını üzerimize saldırtırdı. Alınan her sonuç, ona göre demokratikti. Anayasa'da Türklere açıkça verilmiş bir hak varsaydı, bunu engellemenin yolu ret değil, ertelemektir...”

*Makarios 1950'de yaptığı ENOSİS yemininin etkisi altında kalmasaydı ve Elenizm için uğraşı bir yana iterek sadece Kıbrıs için uğraşsaydı bugün tarihte parmakla gösterilecek bir lider olarak anılacak ve arkasında yürüyenlerin gerçekten sevgisini kazanmış olacaktı. Hâlbuki Makarios, Kıbrıs Türk ve Rum halkının ortaklaşa meydana getirdiği bir antlaşmaya imzasını atarken bu anlaşmayı gerekirse silaha sarılarak yıkacak bir başka plana 'Akritas Planı'na da imzasını koymuştu. Makarios ve neticede Kıbrıs işte bu çelişkilerle dolu karakterin kurbanı olmuştur... Kıbrıs'ta iki toplumu ayrına ne varsa bunların temelini atan Makarios olmuştur.”*⁶⁷⁷

Makarios, 1950'de “Enosis” yemini etmeyip, ayrıacı bir siyaset yerine birleştirici bir Kıbrıs siyaseti takip etseydi bugün en az Dr. Fazıl Küçük kadar sevgi ve minnetle anılan bir lider olurdu. Fakat Makarios'un takip ettiği siyaset, Dr. Fazıl Küçük'ün tüm barışçıl politikalarına rağmen Enosis çizgisinden çıkmamış ve olayların başlamasının ardından Makarios, Enosis'i ilan edeceğini açıklamıştır.⁶⁷⁸

⁶⁷⁵ “Dr. Fazıl küçük Dün Bir Basın Toplantısı Yaptı”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 19 Nisan 1957, sayı: 2668

⁶⁷⁶ Fazıl Küçük, “Kıbrıs'ta Barış”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Mart 1976, sayı: 10685

⁶⁷⁷ Fazıl Küçük, “Makarios'a Sevgi Yürüyüşü”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19 Ocak 1980, sayı: 12061

⁶⁷⁸ “Makarios, Enosis'i İlan Edecektir”, *Dünya Gazetesi*, 4 Mayıs 1965, sayı: 6382

Adada artık ortak hükümetin değil federe bir yapının kurulması için uğraşan Dr. Fazıl Küçük iki ayrı toplumun ayrı hükümetler tarafından idaresi için çalışmıştır. Yaşadığı tecrübelerle Makarios'u tanıyan Dr. Fazıl Küçük bu çalışmaları esnasında 1963 olaylarından altı yıl sonra toplantıya katılmak üzere Rum tarafına geçmiştir. 1963 olaylarından sonra ilk kez 8 Eylül 1969 tarihinde Makarios ile yüz yüze gelen Dr. Fazıl Küçük, Makarios'un uzattığı eli sıkıştır. Makarios'un tebessümüne karşılık veren Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkının huzuru için bu zor görevi yerine getirmiştir. İki cemaat liderlerinin yıllar sonra el sıkışması basın yayın yolu ile paylaşılmış ve toplantıya katılan görevliler tarafından alkışlarla karşılık verilmiştir.⁶⁷⁹

Dr. Fazıl Küçük 1954 yılından sonra Türk Hükümeti'nin "İngiltere, Kıbrıs'ı terk edecekse eski sahibine iade edilmelidir." şeklinde başlayan, "taksim" tezi ile devam eden ve nihayet "eşit şartlarla iki toplumlu bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" kurulmasında karar kılınan politikalarını desteklemiştir. Dr. Fazıl Küçük zamanına göre izlenen bu değişik politikalarda hiçbir zaman Türkiye Hükümeti'ni rahatsız edici bir davranışta bulunmamıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün, Rum lideri Makarios ile aralarındaki en belirgin fark bu noktadadır. Makarios hiçbir zaman Enosis politikasından vazgeçmemekle beraber, Yunan Hükümeti'nin politikalarına karşı çıkışları olmuştur.⁶⁸⁰

Adada barışın sağlanamamasından Makarios'u sorumlu tutunan Dr. Fazıl Küçük Makarios'un başpapaz sandalyesine oturduğu gün Kıbrıs'ın huzurunun bozulduğunu ve Kıbrıs'ta yaşanan bütün olaylarını tek sorumlusunun Makarios olduğunu ifade etmiştir.⁶⁸¹

Dr. Fazıl Küçük, Makarios'un siyasi hayattaki hatalarının başında; Kıbrıs'ın saadeti için iki toplumun işbirliğine dayalı, 1960 anayasası çerçevesinde hareket etmeyip, Enosis'i milli bir mücadele olarak düşünmesine bağlamıştır.⁶⁸² Çünkü Makarios, 1950 ile 1970 yılları arasında izlediği siyaseti Enosis'i gerçekleştirmek için yapmıştır.⁶⁸³

⁶⁷⁹"Dr. Küçük'le Makarios 1963'ten Bu Yana İlk kez Konuştular", *Halkın Sesi Gazetesi*, 8 Eylül 1969, sayı: 8491, "Makarios ve Dr. Küçük, 6 Yıl Sonra Karşılaşıp El Sıkıştılar", *Cumhuriyet Gazetesi*, 9 Eylül 1969, sayı: 16207

⁶⁸⁰ İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 198

⁶⁸¹ Fazıl Küçük, "Papaz Oyunu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1968, sayı: 7935

⁶⁸²Anayasaya sürekli aykırı davranan Makarios, 1968 seçimlerini kazanmasını ardından anayasa gereğince Rum temsilciler önünde etmesi gereken yemini, anayasa'da gösterilen yemin metnine aykırı davranmıştır. "Makarios, Kıbrıs Anayasası'na aykırı olarak Yemin Etti", *Cumhuriyet Gazetesi*, 2 Mart 1968, sayı: 15659

⁶⁸³ Fazıl Küçük, "Makarios'a Sevgi Yürüyüşü", 19 Ocak 1980, *Halkın Sesi Gazetesi*, sayı: 12061

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN TÜRK SİYASİ TARİHİNDEKİ ÖNEMİ VE VEFATI

4.1 DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN TÜRKİYE'YE KIBRIS SORUNUNU HATIRLATMASI VE ANAVATANIN ÖNEMİ

Türkiye'nin Osmanlı Devleti'nden devraldığı sorunlardan bir tanesi de Kıbrıs olmuştur. Türkiye, Misak-ı Milli dışında tuttuğu Kıbrıs'ı Lozan Anlaşması ile İngiltere'ye bırakmış ve o günden sonra Kıbrıs diye bir dava olmadığını düşünmüştür.

Türk Hükümetlerinin Kıbrıs sorununa karşı göstermiş olduğu tutumlar birbirinden farklı olmuştur. İlk devrede kamuoyunun tepkileri yumuşak iken devrenin sonunda sertleşen bir nitelik kazanmıştır. Buna karşın Türk Hükümetleri zorluklar karşısında kalmadıkça Kıbrıs konusunda her hangi bir tutum sergilememişlerdir.⁶⁸⁴

Türkiye, 1949 yılına kadar Kıbrıs ile ilgili resmi tutumunu açıklamaktan kaçınmıştır. Bunun en önemli kanıtı Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın gazetecilere verdiği demeç olmuştur. 23 Ocak 1950 tarihinde Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak “*Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur.*” açıklamasında bulunmuştur.⁶⁸⁵ Dışişleri Bakanı, Kıbrıs'ın İngiltere'nin hakimiyeti ve idaresi altında olduğunu ve İngiltere'nin adayı başka bir devlete devretmeyeceğini açıkça beyan ederek gençlerin boşuna heyecana kapılmaması gerektiğini ifade etmiştir.⁶⁸⁶ Fakat kamuoyunun baskısı Türkiye'nin bu siyasetinden vazgeçmesini sağlamıştır.⁶⁸⁷

Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü 20 Haziran 1950 tarihinde mecliste yaptığı bir konuşmada Kıbrıs meselesi diye bir sorunun mevcut olmadığını dile getirmiştir.⁶⁸⁸ Kıbrıs'ta yaşanan gelişmeler üzerine yeniden konuşan Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü demecinde Türkiye'nin Kıbrıs'taki gelişmelere kayıtsız kalamayacağını belirtmiş ve Kıbrıs'ta mevcut durumun değişmesi için bir neden görmemiş, herhangi bir değişiklik ciddi surette söz konusu olduğunda bunun Türkiye'nin çıkarlarına aykırı bir şekilde yapılmasına müsaade etmeyeceklerini belirten bir tavır ortaya koyarak “*ülkemize nispetle coğrafi ehemmiyeti, oradaki soydaşlarımızın*

⁶⁸⁴ Fahir Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959, Türk Hükümeti Ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 156-138, Ankara, 1963, s. 1

⁶⁸⁵ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 20

⁶⁸⁶ “Kıbrıs Meselesi Diye Bir Mesele Yoktur”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 24 Ocak 1954, sayı: 55

⁶⁸⁷ Erten Kasımoğlu, *a.g.e.*, s. 49

⁶⁸⁸ “Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün Beyanatı”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 21 Haziran 1950, sayı: 9559

*mühim bir kitle teşkil eylemesi ve tarihi bağlarımız dolayısı ile Kıbrıs'ın durumunun bizi çok yakından alakadar etmesi tabidir".*⁶⁸⁹ şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Başbakan Menderes'in adanın taksiminin bir dostluk önerisi olarak sayan bildirisi ile Kıbrıs konusundaki Türkiye siyasetinde büyük değişiklikler olmuştur.⁶⁹⁰ DP döneminde Kıbrıs uluslararası bir sorun haline gelmiştir.

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk toplumunun haklarını savunan mücadelesinden vazgeçmeyerek önce Türkiye halkının desteğini kazanmayı başarmıştır. Bunun sonucunda 1955-1960 yıllarında Türkiye'nin en önemli dış politikası Kıbrıs olmuştur.

Türkiye, Kıbrıs konusunda kendi direktiflerine harfi harfine uyacak bir idareci ile Kıbrıs sorunun çözüleceği düşüncesi ile hareket etmiştir. Bu nedenle çalışmalarından memnun olduğu Kıbrıs Türk Cemaati'nin lideri Dr. Fazıl Küçük etrafında herhangi bir polemğin yaratılmaması ve zor şartlar altında yaşayan Türk cemaatinin birlik içinde olmasının önemi üzerinde durmuştur.⁶⁹¹

Dr. Fazıl Küçük, Türkiye Hükümeti'nin izlediği Kıbrıs politikasını daima kayıtsız şartsız desteklemiş, Türkiye Hükümeti'nde kendisine gelen tavsiyelere harfi harfine uymuştur. Böylece Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'deki devlet adamlarının desteğini kısa zamanda kazanmıştır.⁶⁹²

Türkiye Cumhuriyeti'nde iktidara hangi parti gelirse gelsin 1950'li yıllarda Türkiye'nin Kıbrıs politikası aynı kalmıştır. Bunun en yakın şahitlerinden olan Dr. Fazıl Küçük, 1963 olaylarının sebep olduğu yıkımlar karşısında Türkiye'deki partilerin ortak hareket edip, Kıbrıs konusuna çözüm bulmak için kendi aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara bıraktığını belirtmiştir.⁶⁹³

Kıbrıs için yapılan bütün fedakârlıklar aslında anavatanın güney kıyılarının güvenliğinin sağlanması adına zorunlu olarak yapılmıştır.⁶⁹⁴ Kıbrıs sorunu aslında bir Kıbrıs Rumları-Kıbrıs Türkleri sorunu değil, Türk-Yunan sorun olmuştur.⁶⁹⁵ Kıbrıs

⁶⁸⁹ "Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün Beyanatı" *Hürriyet Gazetesi*, 20 Nisan 1951, sayı:1033

⁶⁹⁰ Menter Şahinler, *Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti*, Rumeli Kültür Ve Dayanışma Derneği Yayını, İstanbul, 1979, s. 25

⁶⁹¹ "Kuneralp, Kıbrıs Türk Cemaatindeki İkiliği Gidermeye Çalışacak", *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Mart 1967, sayı:15302

⁶⁹² İsmail Tansu, *a.g.e.*, s. 197

⁶⁹³ Fazıl Küçük, "Geciktirmeyi İsteyen Kimlerdir?", *Halkın Sesi Gazetesi*, 9 Ocak 1969, sayı: 8302

⁶⁹⁴ M. Derviş Manizade, *65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993, s. 366

⁶⁹⁵ M. Derviş Manizade, *a.g.e.*, s. 417

günümüzde de Türkiye'nin en önemli dış politikasını oluşturmaya yönünden önemli bir coğrafyadır.

4.1.1 Dr. Fazıl Küçük'ün Mücadelesinde Türkiye'nin Önemi

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'ta devletleşme sürecine gitmeden önce Türkiye'nin desteğini kazanmak için çalışmıştır. Dr. Fazıl Küçük, KATAK'ın kurucusu olarak 1945 yılında Ankara'yı ziyaret ederek Başbakan Şükrü Saraçoğlu ile görüşmüş ve Kıbrıs sorununu dile getirmiştir.⁶⁹⁶ Daha sonra da Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs sorununu Türkiye'ye anlatmak ve Kıbrıs sorunlarına çözüm bulmak amacı ile sık sık Türkiye'ye gelerek hükümetle görüşmeler yapmıştır. Fakat ilk aşamada Türkiye'deki hükümetten istediği desteği görememiştir. Mücadelesinde kararlı olan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs davasını Türk milletine mal edebilmek için Anadolu'yu karış karış gezmiştir.⁶⁹⁷ 1950'li yılların başına kadar Türkiye'ye Kıbrıs sorunun hatırlatmak ve ortak bir çözüm bulmak amacı ile gelen Dr. Fazıl Küçük, Adnan Menderes Hükümeti döneminde resmi olarak Türkiye'ye sık sık davet edilmiştir.⁶⁹⁸ 1958 yılında Türkiye'ye giden Dr. Fazıl Küçük, DP döneminde değişen Kıbrıs politikası ile Türk halkına Kıbrıs'ta başlattığı mücadeleyi anlatabilmek için Türkiye'nin bir çok yerinde düzenlenen mitinglere katılmıştır.⁶⁹⁹ Türkiyesiz bir Kıbrıs'ın yaşayamayacağı düşüncesinde olan Dr. Fazıl Küçük tüm engellere rağmen Kıbrıs sorunlarına Türkiye'nin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Mücadelesinin sonuç vermesiyle Dr. Fazıl Küçük'ü ilk destekleyenler öğrenci dernekleri, sivil toplum örgütleri ve yerli basın olmuştur. Bu vesile ile Dr. Fazıl Küçük, Türkiye ziyaretleri sırasında her fırsatta Türk halkı ile yaptığı temaslara dile getirmiş, Türk halkının Kıbrıs konusu ile yakından ilgilenmesinden duyduğu minnettarlığı ifade etmiştir.⁷⁰⁰

Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'nin davetlisi olarak Ankara'ya yaptığı gezilerin Kıbrıs sorunu için Türkiye Hükümeti ile görüşüp direktif almak amacı taşıdığını açıklamıştır.

⁶⁹⁶ Hamza Eroğlu, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Yaratan Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler*, ATO Yayınları, Ankara, T.Y, s. 11

⁶⁹⁷ Dr. Küçük, Hatay'da yaptığı konuşmada Hataylıların kendilerinin daha iyi anlayacağını belirterek Kıbrıs'ı Hatay'a benzetmiştir. Kıbrıs'ın da Hatay gibi bir gün Türkiye'ye bağlanacağı umudunu taşıdığını belirtmiştir. Bkz. "Hatay Gibi, Kıbrıs'ta da Türk Bayrağı Dalgalanacak", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 11 Mayıs 1957, sayı: 2688

⁶⁹⁸ "F. Küçük, 'Taksim'de Israr Ediyoruz', Dedi", *Vatan Gazetesi*, 8 Temmuz 1957, sayı: 5793

⁶⁹⁹ Bülent Fevzioğlu, *a.g.e.*, s. 9

⁷⁰⁰ *Basın Raporu Dergisi*, 12 Ocak 1963, Sayı: 11, Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği, s. 2

Bu durum Rumlar üzerinde büyük etki yaptığından Kıbrıs'ta bulunan Rumların Türklere ve Türkiye'ye karşı kinleri her geçen gün biraz daha artmıştır.⁷⁰¹

Dr. Fazıl Küçük, Türk cemaatinin haklı davasını kazanması ve dünyaya haklılığını göstermesindeki en doğru yolun anavatanın kendilerine gösterdiği yol olduğunu dile getirmiştir.⁷⁰² Bu nedenle Türkiye'nin Kıbrıs sorunun çözümündeki öneminin farkında olan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs temsilcisi olarak yaptığı tüm temaslarda ve alınan kararlarda Türk hükümeti ile anlaşarak ortak bir politika izlemiştir.⁷⁰³

Kıbrıs sorunlarını, "İkinci Kabe"⁷⁰⁴ olarak gördüğü Türkiye'ye danışarak çözmeye çalışan Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'ye olan güvenini *"Bizler Türkiye Devleti mevcut oldukça Kıbrıs Türklerinin hak ve hürriyetinin ayaklar altına alınmayacağına kaniiz. Biz bütün direktiflerimizi öteden beri Ankara'dan alırlz... Biz Türkiye'nin alacağı her kararı memnuniyetle kabule hazırız. Çünkü Türkiye Hükümeti bizim bütün haklarımızı garanti altına alacak bir anayasanın tatbikini mutlaka isteyecektir."* şeklinde dile getirmiştir.⁷⁰⁵

Dr. Fazıl Küçük, Namık Kemal Meydanı'nda: *"Artık Anavatan hudutları içinde sayabiliriz. Yirmi altı milyon bu davayı milli şeref ve haysiyet meselesi olarak ilan etti. Bu davanın bekçileri kahraman Türk ordusudur. Size son olarak söylemek isterim ki Kıbrıs artık Türkiye'nin 68'inci vilayetidir."*⁷⁰⁶ şeklinde halka hitaben yaptığı konuşmasında Türkiye'nin desteğini bir kez daha vurgulamıştır.

Kıbrıs'ın gerçek durumunu gören Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türkü'nün Türkiye'nin fiili garantisinden yoksun olarak yaşamayacağını bildiğinden Türkiye'nin desteğini sağlamak için büyük mücadele vermiştir.⁷⁰⁷ Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'nin, desteğinin önemini *"Rumlar bizi topyekûn imha edebilmek için 1963'ten bu yana her türlü jenosit metodunu kullanmışlar fakat bütün bunlara karşı şanlı Anavatan'ımız bizi her saldırıdan, her katliam teşebbüsünden korumuştur. Bugün eğer Rumlar ellerindeki müthiş öldürücü aletlerle Türk halkına saldırmaktan çekiniyorlarsa bu Türkiye'den korktukları, Türkiye'yi güçlü gördükleri içindir. Her Kıbrıs Türk'ü siyasi görüşü ne olursa olsun bu büyük gerçeği idrak etmekte ve bu idrak içinde de Anavatan'a karşı*

⁷⁰¹ "Dr. Fazıl Küçük'e Göre Tek Çare: Taksim!", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 3 Nisan 1957, sayı: 2652

⁷⁰² "Dr. Fazıl Küçük'e Gönderilen Telgraf", *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Ekim 1959, sayı: 4618

⁷⁰³ "Liderimiz Newyork'a Vasil Oldular", *Halkın Sesi Gazetesi*, 17 kasım 1958, sayı: 4283

⁷⁰⁴ Fazıl Küçük, "Yine Kıbrıs Türkü II", *Halkın Sesi Gazetesi*, 1 Ekim 1976, sayı: 10884

⁷⁰⁵ "Kıbrıs Türkleri Kararımızı Bekliyor", *Milliyet Gazetesi*, 22 Aralık 1956

⁷⁰⁶ "Dr. Fazıl Küçük'ün Halka Hitabı", *Zafer Gazetesi*, 9 Şubat 1958, sayı: 3040

⁷⁰⁷ Fazıl Küçük, "Kıbrıs'ın Askeri Gücü", *Halkın Sesi Gazetesi*, 5 Ekim 1979, sayı: 11961

beslediği bağlılık, sevgi, saygı ve güven duyguları yüreklerde çığlar gibi büyümektedir."⁷⁰⁸ sözleri ile ifade etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük, " *Kuvvetli Anavatanın kuvvetli Kıbrıs anlamına geldiğini ve bizi imhaya girişenlere dur diyen ve yanında dur diyecek ses Torosların arkasında gelecektir.* " diyerek Türkiye'nin, Kıbrıs Türkü için önemini ifade etmiştir.⁷⁰⁹

Türkiye'yi Kıbrıs Türk halkının garantisi olarak gören Dr. Fazıl Küçük "*Mukadderatımızı Türkiye'ye bağlamış bulunuyoruz. Türkiye sağ oldukça, adadaki Türklerin hak ve hukukunun hiçbir zaman ayak altına alınmayacağına kaniiz.*" sözleri ile Kıbrıs'ın geleceği için Türkiye'nin önemini ifade etmiştir.⁷¹⁰

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs halkına hitaben yaptığı konuşmasında "*Türkiye'nin Kıbrıs için hakiki bir anne olduğunu*"⁷¹¹ belirtmiştir. Çoğaltabileceğimiz bu örneklerden de anlaşılacağı gibi Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs mücadelesinde en büyük güvencesi Türkiye olmuş ve bu düşüncesini hem yazılarında hem de yerel ve dünya basınına yapmış olduğu konuşmalarında açıkça ifade etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'ta kutlanan Türkiye'nin milli bayramlarından 23 Nisan'ın kutlanması etkinliklerine katılmıştır. Lefkoşa Türk gençliğinin yapmış olduğu kutlamalara polisler müdahale etmiş ve Türk bayrakları yırtılmıştır. Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin yapmış olduğunun bir nümayiş değil, milli bir günü kutlamak olduğunu belirterek İngilizlerin işgüzarlığına değinmiş ve adada hürriyetin olmadığını en önemli kanıtı olarak sunmuştur. Dr. Fazıl Küçük her zaman bağlılığını bildirdiği Türkiye'nin milli bayramının kutlanmasının hiçbir sakıncası olmadığını da belirterek, aynı sömürge hükümetinin Makarios'un serbest bırakıldığı gün Rumlar tarafından yapılan nümayişlerin İngilizler tarafından görmezden gelinmesinden dolayı şikayetlerini beyan etmiştir.⁷¹²

Ödün vermez bir Atatürkçü olan Dr. Fazıl Küçük hayatı boyunca bu çizgiden hiçbir zaman ayrılmamıştır. Yaptığı her çalışmada bunun açıkça görmek mümkün olmuştur. Siyasi hayatındaki çalışmaları ve kaleme aldığı toplumsal sorunları içeren yazılarında Dr. Fazıl Küçük, Atatürk çizgisinden ayrılmadığını, Atatürk ilkelerine ve

⁷⁰⁸ Fazıl Küçük, "En Büyük Özelliğimiz", *Halkın Sesi Gazetesi*, 7 Haziran 1973, sayı: 9726

⁷⁰⁹ "Kıbrıs'ta Rumlar, Bağımsız Ulusal Muhafız Birliği Kuracak", *Cumhuriyet Gazetesi*, 21 Temmuz 1971, sayı:16867

⁷¹⁰ "Heyetimiz Anavatan'da Temaslarına Başladı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 23 Aralık 1956, sayı: 3991

⁷¹¹ *Basın Raporu Dergisi*, 12 Ocak 1963, Sayı: 11, Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği, s. 3

⁷¹² "Ada Türkleri Bitaraf Olmayan İngiliz İdaresinden Şikayetçidir", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 25 Nisan 1957, sayı:2674

Anavatana gönülden bağlı olduğunu ifade etmiştir. Dr. Fazıl Küçük “*Ne mutlu Anavatan’ın kopmaz bir parçasıyım ve Kıbrıs Türk’üyüm diyene!*” sözüne son nefesine kadar bağlı kalmıştır.⁷¹³

Dr. Fazıl Küçük’ün mücadele anlayışı bazı çevrelerce “aşırı milliyetçi olarak” gösterilmeye çalışılmıştır. Düşüncelerinin her daim arkasında olmuştur. Bu tepkilere karşılık olarak her fırsatta Türkiye’nin desteğinin Kıbrıs Türk halkı için önemini vurgulayan Dr. Fazıl Küçük, “Türkiyesiz Kıbrıs’ın süratle Yunanistan’a kayacağını” düşünmüştür.⁷¹⁴ İlerleyen yıllar Türkiye ile Kıbrıs arasında sağlam köprülerin yeniden kurulmasını sağlayan Dr. Fazıl Küçük’ün haklılığını bir kez daha ortaya koymuştur. Dr. Küçük, Kıbrıs davasındaki yerini şu sözleri ile ifade etmiştir:

*“Anavatan sevgisini ve ona bağlılığı kendine gaye edinmiş olan Kıbrıs Türk’ü arasında ön saflarda yerlerini alanlardan biri olmakla gurur duyduğumu belirtmek isterim. Bugün beni kötülemek, karalamak isteyenlere 1933’te Söz gazetesinde yayımladığım ilk yazımı şahit olarak gösterebilirim. O tarihten bu yana aynı inanç ve kanaat içinde mücadelemi şerefle sürdürebilmişimdir. Bugünkü mutlu günlerin sönmez bir güneş gibi doğmasında büyük payım olduğunu da söylemekten çekinecek değilim.”*⁷¹⁵

Dr. Fazıl Küçük’ün yaptığı en büyük hizmetlerden biri şüphesiz ki Türkiye’ye Kıbrıs’ı milli dava olarak kabul ettirmesi olmuştur. Böylece Kıbrıs konusu TBMM’ye taşınmıştır. Türkiye 2 Ekim 1963 tarihinde Kıbrıs konusundaki kararlılığını net bir şekilde açıklamıştır.⁷¹⁶ Böylece Dr. Fazıl Küçük tüm emeklerinin karşılığını almış ve anavatan ile yavru vatan arasında bir köprü kurmuştur.

Anavatan’ın İzmir ili Buca ilçesi Belediye Reisi Avukat Süha Göksel, Dr. Fazıl Küçük’e gönderdiği bir mektupla Kıbrıs halkı için yapmış olduğu fedakârlıklardan dolayı kendisine fahri hemşerilik payesi tevcihine karar verildiğini bildirmiştir.⁷¹⁷

4.2 DR. FAZIL KÜÇÜK’ÜN VEFATI

Gırtlak Kanserine yakalanan Dr. Fazıl Küçük, konuşmasının zorlaşması ve boğazındaki kitlenin kendisini rahatsız etmesi üzerine 21 Aralık 1983 tarihinde

⁷¹³ Fazıl Küçük, “Yine Kıbrıs Türkü”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 27 Mart 1977, sayı: 11057

⁷¹⁴ Rauf R. Denктаş, *Karkot Deresi*, Kıbrıslı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 83

⁷¹⁵ Fazıl Küçük, “İstismarcılar”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19 Ağustos 1977, sayı: 11203

⁷¹⁶ Fazıl Küçük, “Yokluk İçinde Toplumsal Mücadelemizin Görkemli Günleri VIII”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Aralık 1980, sayı: 15396

⁷¹⁷ “Dr. Küçük’e Fahri Hemşerilik Verildi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 25 Kasım 1964, sayı: 6597

tekrardan tedavi için Londra'ya gitti. Londra'da bulunan Westminster Hastanesi'nde daha önce olduğu ameliyatla temizlendiği söylenen kitlelerden bazı parçalar kaldığı ve bunların kötü huylu olduğu saptanması ile tekrardan tedavi altına alındı.⁷¹⁸

Dr. Fazıl Küçük hayatının son anların da dahi hayatı boyunca mücadele verdiği Kıbrıs Türk halkını ve adanın durumunu merak etmiştir. Londra'da tedavi gördüğü Westminster Hastanesi'nde kendisini ziyarete gelen oğlunun hatırlarını bile sormadan Kıbrıs Türk'ünün durumunu soran Dr. Fazıl Küçük'e oğlu, Kıbrıs Türk'ünün geçmiş olsun mesajlarını iletmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün son sorusu, “*Kıbrıs'ta havaların nasıl olduğu, yağmurun yağıp yağmadığı ?*” olmuştur. Yağmurun yağmadığının söylenmesi üzerine de, “*Şimdi çiftçilerimiz ne yapacak, geçimlerini nasıl sağlayacaklar?*” şeklinde konuşmuştur. Oğlu Mehmet Küçük'e son sözleri, “*Ben artık geldiğim yere gidiyorum. Allah Kıbrıs Türk'ünün yanında olsun, onu korusun!*” olmuştur.⁷¹⁹

Kıbrıs Türklerinin özgürlük mücadelesi lideri Dr. Fazıl Küçük'ün 15 Ocak 1984 tarihinde tedavi gördüğü Londra'da 78 yaşında vefat etmesi tüm Kıbrıs Türklerini mateme boğmuştur. Büyük lider için Kıbrıs'ta olduğu gibi Londra'da da matem ilan edilmiştir. Londra'da bulunan Türkler büyük üzüntüye boğulmuştur.⁷²⁰

Dr. Fazıl Küçük'ün naaşı Kıbrıs'a gönderilemeden önce morgdan alınarak Londra'daki Shakwell Lane'de bulunan camide, İngiltere'de bulunan Türklerin katıldığı, bir cenaze töreni düzenlenmiştir.⁷²¹

Vefatının ardından Dr. Fazıl Küçük'ün naaşı Kıbrıs'a getirilerek 23 Ocak günü yapılan cenaze töreninin ardından Lefkoşa yakınlarındaki Hamit Köy'de yer alan ve o güne kadar Mumcu Tepesi olarak bilinen yere defnedildi. “Anıt Mezarın” yer aldığı bu tepeye o günden sonra “Anıt Tepe” adı verildi.⁷²²

29 Ağustos 1984 tarihinde Bakanlar Kurulu, Dr. Fazıl Küçük'ün defnedildiği Anıttepede'ki mezarının anıta dönüştürülmesine ve Dr. Fazıl Küçük'ün kabrinin bulunduğu Anıttepe ile çevresinin kamulaştırılmasına karar vermiştir.⁷²³ Fakat aradan geçen birkaç yıla rağmen böyle bir çalışma yapılmamıştır. Bu ilgisizlikler karşısında

⁷¹⁸ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 249

⁷¹⁹ *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Ocak 1984, sayı: 20084

⁷²⁰ *Kıbrıs Bülteni Dergisi*, Sayı: 10, C.4, Nisan 1984, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayını, s. 3

⁷²¹ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 251

⁷²² “Dr. Küçük Londra'da Vefat Etti”, *Milliyet Gazetesi*, 16 Ocak 1984, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Ocak 1984, sayı:20093, Soyalp Tamçelik, *DİA*, s. 520, Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, *a.g.e.*, s. X,

⁷²³ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 254

Küçük Ailesi, Dr. Fazıl Küçük'ün mezarını kendi olanakları ile yaptırmak istemişlerdir. Bunun üzerine 1987 yılında devlet anıt çalışmalarına başlamıştır.⁷²⁴ Anıt mezar iki yıl süren çalışmalar sonucunda 8 Aralık 1989'da tamamlanmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün naaşı düzenlenen dini bir tören ile ebedi istirahatgâhına nakledilmiştir. Anıt mezarın çevre düzenlemesi ile ilgili proje 15 Ocak 1990 tarihinde tamamlanmıştır. Böylece geç de olsa bir anıta kavuşan Dr. Fazıl Küçük'ün mezarı gelecek nesillere Anıttepe'den ışık tutacak ve her daim Kıbrıs Tür halkının verdiği onurlu mücadele tarihini hatırlatacaktır. Anıt mezarda ayrıca Dr. Fazıl Küçük ve Kıbrıs Türkünün milli mücadelesi ile ilgili resimlerin sergilendiği bir de sergi salonu bulunmaktadır.⁷²⁵

*“Kıbrıs Türk'ü hür ve bağımsız olarak ebediyen yaşayacaktır.”*⁷²⁶ diyen Kıbrıs Türk liderleri ve Kıbrıs Cumhuriyeti eski Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs Türk tarihinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

Dr. Fazıl Küçük'ün vefatının ardından Kıbrıs'ta bir çok yere adı verilmiştir. Hamitköy İlk Okulu'nun adı Dr. Fazıl Küçük İlk Okulu, Gazimağusa'daki Endüstri ve Meslek Lisesi'nin adı Dr. Fazıl Küçük Endüstri ve Meslek Lisesi olarak değiştirilmesi bakanlar kurulu tarafından kabul edilmiştir. Lefkoşa Türk Belediyesi 22 Mayıs 1984 tarihinde Gönyeli çemberinden Hamitköy Kavşağı'na kadar olan caddeye de “Dr. Fazıl Küçük Bulvarı” adını vermiştir. Belediye Meclisi'nin oybirliği ile aldığı bu karar daha sonra Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır.⁷²⁷

Kıbrıs Türk Barış Harekatı'nın yıldönümünde T.C. Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi, Barış Harekatı Komutanı Emekli Orgeneral Nurettin Ersin, Kıbrıs'ta mücadele bayrağını açan Dr. Fazıl Küçük'e *“Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs Üstün Cesaret ve Feragat Altın Madalyası”* verilmesini kararlaştırmış ve madalya düzenlenen törenle Dr. Fazıl Küçük'ün oğlu Mehmet Küçük'e verilmiştir.⁷²⁸

Kıbrıs Türk Kültür Derneği de Dr. Fazıl Küçük'ü Türkiye'de yaşatmak için yapılan çalışmalar çerçevesinde Kıbrıs Türk Kültür Derneği ve Ankara Yenimahalle

⁷²⁴ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 252

⁷²⁵ “Dr. Fazıl Küçük Anıldı”, Kıbrıs Gazetesi, 16 Ocak 1991, sayı: 532

⁷²⁶ Dr. Fazıl Küçük'ten Özlü Sözler 1906-1984, Haz. Dr. Fazıl Küçük Vakfı, Halkın Sesi Matbaası, Lefkoşa, 2003, s.7, “Bağımsızlık Bildirisi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Kasım 1983, Sayı: 20033

⁷²⁷ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 253

⁷²⁸ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 254

Belediye Başkanlığı'nın işbirliği ile Ankara/Yenimahalle'de yapılan parka "Dr. Fazıl Küçük-Kıbrıs Parkı" adı verilmiştir.⁷²⁹

Dr. Fazıl Küçük bütün ömrünü vatan hizmetine adanmış, Kıbrıs Türk'ünün bir toplum haline gelmesini sağlamıştır. Dr. Fazıl Küçük, tarihte her millete nasip olmayan ender devlet adamlarında biri olan Mustafa Kemal Atatürk'ü kendisine rehber edinmiş, Atatürk'ün çizgisinde ayrılmamıştır. Kıbrıs Türk halkı için Dr. Fazıl Küçük "Kıbrıs'ın Atatürk'ü" olmuştur.

Halkın güvenini ve sevgisini kazanmış olan Dr. Fazıl Küçük'ün vefatının ardından da yanlış haberler çıkmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün en önemli silahı olan kaleminden çıkan ve halkın sorunlarını dile getirdiği yazılarını kendisinin yazmadığı şayiası ortaya atılmıştır. Her zaman Türk halkının gönlünde, fikirlerinde yaşayacak olan Dr. Fazıl Küçük'ün fiilen bu dünyayı terk etmiş olmasını fırsat bilenler bu yalan haberleri çıkarmıştır. Ölülerin konuşamayacağını, kendini savunamayacağını düşüncesinde cesaret almışlardır. Fakat bilinçli hiçbir Kıbrıs halkı bu tür şayialara bir an bile olsun inanmamıştır.⁷³⁰

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'a yaptığı hizmetlerle adını tarihe silinmeyecek şekilde yazdırmıştır. Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs halkı için verdiği mücadelelerle sadece Kıbrıs Türkü'nün değil, bütün Türklük dünyasının kalbinde yer etmiş örnek bir lider olmuştur. Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs Türkleri için verdiği mücadele maalesef vefatından sonra tam olarak anlatılamamıştır.

Dr. Fazıl Küçük sadece Kıbrıs Türkleri için değil, Türkiye ve Londra'daki Türkler tarafından da sevilmiş, desteklenmiştir. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük Londra'da ve Türkiye'de de saygı ve minnetle anılmıştır.⁷³¹ Dr. Fazıl Küçük her yıl 15 Ocak'ta dünyanın çeşitli yerlerinde büyük bir saygı ve minnetle anılmaktadır.

4.3 DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN KIBRIS TÜRK HALKINDAKİ YERİ

Öğrenim görmek için gittiği İsviçre'deki düzen Dr. Fazıl Küçük'ün ilgisini çekmiştir. İsviçre'de farklı ırklardan insanların bir arada "*Ben İsviçreliyim*" diyerek yaşamaları Dr. Fazıl Küçük'ü etkilemiştir. Buna rağmen kendisine yardım eden profesörün İsviçre'de kalmasını teklif etmesine rağmen Dr. Fazıl Küçük eğitimini tamamlar tamamlamaz Kıbrıs'a dönmüştür. Kendisine sunulan tüm olanakları bir

⁷²⁹ Ahmet Göksan, "Dr. Küçük Ankara'da Yaşıyor", *Kıbrıs Mektubu*, C. 23, Kasım-Aralık 2010, sayı: 24, No: 6

⁷³⁰ Dr. Fazıl Küçük Müzesi Müdürü Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁷³¹ "Dr. Küçük, Londra'da Anıldı", *Halkın Sesi Gazetesi*, 16 Ocak 1990, sayı: 21319

kenara bırakıp ait olduğunu hissettiği Kıbrıs'a gelerek Kıbrıs Türk toplumuna hizmet etmeyi kendisine görev kabul etmiştir.

Dr. Fazıl Küçük hayatı boyunca Kıbrıs sorununu çözmek ve ada Türkü'nün haklarını savunmak için uğraşmıştır. Bu nedenle bir Türk-Yunan meselesi olan Kıbrıs sorunu aynı zamanda Dr. Fazıl Küçük'ün hayatının bir parçası olmuştur. Halkın sorunları ile bizzat yakından ilgilenmiş bir lider olan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk köylerini gezip, elinden hiç düşürmediği not defterine halkın sorunları ile ilgili yapılacakları not etmiştir. Bu önemli görevi bir başkasından beklememiş, sorunları kendi gözü ile görüp çözüm bulmaya çalışmıştır.⁷³² Liderlik döneminde kendisine ilke olarak kabul ettiği bu özelliğinden dolayı Dr. Fazıl Küçük sık sık köy ziyaretleri yaparak halkın sorunlarını bizzat kendilerinden dinlemiştir. Dr. Fazıl Küçük panayırları halkla görüşmek için bir vasıta olarak görmüştür. Bu nedenle Dr. Fazıl Küçük panayırlara önem vermiş ve hakla iç içe olabilmek panayırlara katılmaya özen göstermiştir.⁷³³

Kıbrıs halkının daima yanında yer alan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türklerinin hakikati görmesi, özgür insanlar olarak yaşayabilmesi için ömrünün sonuna kadar mücadele vermiştir. Bu mücadelesini gerek siyasi hayatı sırasında siyasi yollarla gerekse siyasetten ayrıldıktan sonra Halkın Sesi Gazetesi'nde yayınladığı yazıları ile sürdürmüştür.

Dr. Fazıl Küçük gençlere bağımsızlıkları için mücadele vermelerini, henüz bitmemiş bir mücadelenin içinde yer aldıklarını anlatmaya çalışmıştır. Gençler, öğretmenler, memurların çoğu, köylü ve işçi büyük bir heyecan ve güvenle Dr. Fazıl Küçük'ü desteklemiştir.⁷³⁴ Kıbrıs'a yaptığı hizmetlerden dolayı halkının kalbinde taht kuran Dr. Fazıl Küçük siyasetten ayrılmasına rağmen halkın güvendiği en önemli kişi olmuştur. Bu güvenden dolayı Kıbrıs halkı her önemli toplumsal meselede kesin kaniya ve karara varmadan önce *"Bir de Doktor'un görüş ve düşüncelerini okuyalım"* düşüncesi ile hareket etmişlerdir. Kıbrıs halkı adına mücadele veren Dr. Fazıl Küçük için Lefkeliler 2 Ocak'ı "Dr. Küçük Günü" olarak kabul etmişlerdir.⁷³⁵

Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs halkı ile yaptığı mücadelede en büyük gücü cemaate olan itimadından almıştır. Halkına çok güvenen Dr. Fazıl Küçük cesareti ile de halka

⁷³² Mehmet Küçük ile 29 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁷³³ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 186

⁷³⁴ Rauf R. Denктаş, *a.g.e.*, s. 81

⁷³⁵ "Lefkeliler, 2 Ocak Günü'nü 'Dr. Küçük Günü' olarak Tespit Etti", *Halkın Sesi Gazetesi*, 3 Ocak 1960, sayı: 4688

örnek olmuştur. Zor şartlarda yaşayan halkın yanında yer almış, aynı zorlukları halka birlikte göğüslemiştir. Halkı için ölümü dahi göze almış, hiçbir zaman yanında silah taşıma ihtiyacı duymamıştır.⁷³⁶

Kıbrıs Türklerine yaptığı hizmetlerden dolayı halkın sevgi ve saygısını kazanmış olan Dr. Fazıl Küçük siyasetten ayrıldıktan sonra da Türk toplumu nazarında saygınlığını korumuştur. Dr. Fazıl Küçük fiiline siyasetten ayrılmış olmasına rağmen halkına yaptığı konuşmalarda omuzlarda taşınarak, halkın sevgi gösterileri ile karşılaşmıştır.⁷³⁷

4.3.1 Dr. Fazıl Küçük Müzesi Ve Vakfı

Dr. Fazıl Küçük, surlar içinde Girne Caddesi'nde bulunan evininin alt katlımı klinik olarak kullanmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün mücadelenin toplantı yeri ve klinik olarak kullandığı evinin alt katı Dr. Fazıl Küçük'ün anılarını günümüzde yaşatmak adına Bakanlar Kurulu kararı ile 14 Mart 1997 tarihinde “Dr. Küçük Müzesi” olarak halka açılmıştır.⁷³⁸

Dr. Fazıl Küçük Müzesi, KKTC'de açılan ilk müze olmuştur. Dr. Fazıl Küçük'ün Girne Caddesi'nde müze olarak düzenlen eski konutunun sorumluluğunu Altay Sayıl⁷³⁹ almıştır.

Dr. Fazıl Küçük Müzesi'nin alt katından İsviçre'den getirdiği muayyene aletleri ve Dr. Fazıl Küçük'ün çeşitli eşyaları sergilenmektedir. Dr. Fazıl Küçük'e Almanya, Hindistan ve Türkiye'den verilen çeşitli hediyeler, imalat tarihi 1940'lara dayanan çeşitli ilaçlar, muayene, ameliyat araç gereçleri ve yine 1940'lı yıllarda matbaalarda kullanılan kurşun harf sergilenmektedir.

Müzede en çok ilgi çeken eşyalardan bir tanesi milli mücadele kahramanlarından Kazım Karabekir'in 26 Mayıs 1946 tarihinde Dr. Fazıl Küçük'e hediye ettiği “Erzincan ve Erzurum'un Kurtuluş” adlı imzalı kitaptır.⁷⁴⁰ Müzede dikkat çeken diğer bir eser; 27-28 Ocak 1958 olaylarında Kıbrıs Türklerinin yanında olduklarını ifade etmek için Kadıköy Kız Meslek Lisesi IV. Sınıf Öğrencilerinin kanları ile hazırladıkları ayyıldızlı Kıbrıs haritasıdır. Öğrenciler haritanın Kıbrıs Cumhurbaşkanı Dr. Fazıl Küçük'e

⁷³⁶ Mehmet Küçük ile 29 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁷³⁷ “Dr. Küçük; Seninleyiz”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 28 Haziran 1981, sayı:15576

⁷³⁸ “Bakanlar Kurulu Dr. Küçük Müzesi İçin Karar Aldı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 12 Temmuz 1984, sayı: 20347, “Dr. Küçük'ün Konutu Müze Oldu”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 13 Mart 1997, sayı: 17867, Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 255

⁷³⁹ Altay Sayıl, günümüzde de Dr. Fazıl Küçük Müzesi Müdürü olarak görev yapmaktadır.

⁷⁴⁰ Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

verilmesini istemişlerdir.⁷⁴¹ Bu şekilde hazırlanıp Dr. Fazıl Küçük'e sunulan on kadar harita bugün Dr. Fazıl Küçük Müzesi'nin deposunda çerçevenilmiş şekilde muhafaza edilmektedir.⁷⁴² Bu haritalardan bir tanesi de Dr. Fazıl Küçük Müzesi'nde sergilenmektedir. Söz konusu harita Dr. Fazıl Küçük'ün 1950 yılında Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında Zonguldak'ta öğrenim gören lise öğrencilerinin bizzat Dr. Fazıl Küçük'e armağan ettiği kanla çizilmiş bayraktır.⁷⁴³

Dr. Fazıl Küçük'ün düzenlediği Taksim Mitingi'nde Kıbrıs Türklerine armağan edilen Ulu Önder Atatürk'ün "*Nutuk*" adlı eseri de müzede sergilenmektedir. Ayrıca sergilenen iki adet kılıçtan biri Türk ordusunun 1910'lu yıllardaki tören kılıcı diğeri de altın işlemeli kılıçtır. Müzede yine altın işlemeli hançerler de yer almaktadır.⁷⁴⁴ Müze devlet tarafından kamusallaştırılmıştır.

Dr. Fazıl Küçük Müzesi'nin bir odası da Dr. Fazıl Küçük Vakfı için ayrılmıştır. Dr. Fazıl Küçük Vakfı'nın başkanlığını ise Dr. Fazıl Küçük'ün eşi Süheyla Küçük üstlenmiştir.⁷⁴⁵ Bu kısımda Dr. Fazıl Küçük ile ilgili belgeler, resimler ve kitap bulunmaktadır.⁷⁴⁶

4.3.2 Dr. Fazıl Küçük'ün Heykeli

Kıbrıs Türk halkının özgülük mücadelesi lideri Dr. Fazıl Küçük'e Kıbrıs Türk halkının minnet duygularını ifade etmek için Dr. Fazıl Küçük'ün heykelinin yapılmasına karar verilmiştir. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölüm Başkanı Prof. Tankut Öktem, Dr. Fazıl Küçük'ün heykelini yapmayı önermiştir. Prof. Tankut Öktem dönemin Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş'a gönderdiği yazıda emek istemeksizin Dr. Fazıl Küçük'ün heykelini kısa sürede yapacağını bildirmiştir. Bu vesile ile Dr. Fazıl Küçük'ün ailesinin onayı alınarak heykel çalışmalarına başlanmıştır.⁷⁴⁷

⁷⁴¹ "Kıbrıs İçin", *Hürriyet Gazetesi*, 1 Şubat 1958, sayı: 3511

⁷⁴² Haritaları armağan edenlerin başında kamu kuruluşları, sendikalar, liseler ve büyük bankalar bulunmaktadır. Ayrıca müzede Türkiye'deki devlet adamları tarafından hediye edilen eşyalar da vardır. Bunlarla ilgili fotoğraflar müzede bulunmaktadır. Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁷⁴³ Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi

⁷⁴⁴ Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁷⁴⁵ Yusuf Örs, "Altay Sayıl'la Röportaj", *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 22, No. 3, KTKD Yayını, Mayıs-Haziran 2009

⁷⁴⁶ Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

⁷⁴⁷ Süheyla Küçük, *a.g.e.*, s. 253

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölüm Başkanı Prof. Tankut Öktem tarafından bronzdan yapılmış olan heykel, 240 cm boyunda olup, taş bir kaide üzerine oturtulmuştur.⁷⁴⁸

Heykel, Kıbrıs'a geldikten sonra "dikilecek meydanın kararlaştırılmadığı" gerekçesi ile yıllarca ambarlarda bekletilmiştir.⁷⁴⁹ Heykel, Kıbrıs tarihinde önemli bir gün olan 27 Ocak 1989 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile İnönü Meydanı'na dikilmiş ve düzenlenen devlet töreniyle Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş tarafından açılmıştır.⁷⁵⁰ Dr. Fazıl Küçük'ün heykelinin yerinin belirlenmesinde, Dr. Fazıl Küçük'ün topluma hizmet verdiği evi ve matbaasının bulunduğu bölge olmasına dikkat edilmiştir.⁷⁵¹

Prof. Tankut Öktem'in yaptığı Dr. Fazıl Küçük heykelinin yanında bulunan küçük kız çocuğu da Prof. Tankut Öktem'in kızı olup, hala varlığını koruyan heykel Girne Kapısı İnönü Meydanı'na bulunmaktadır. Dr. Fazıl Küçük'ün yanında bulunan çocuk Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni sembolize edip, çocuğun sunduğu çiçeklerle Dr. Fazıl Küçük'e olan minnet ve şükranlar ifade edilmiştir.⁷⁵² Heykel, Dr. Fazıl Küçük'ün insanlara olan sevgisi ve alçak gönüllüğünün simgesi olmuştur.

4.3.4 Dr. Fazıl Küçük'ün Yazdığı Kitap Ve Makaleler

Dr. Fazıl Küçük sağlığında bir hatırat tutmaması dönemin tarihini anlamak açısından büyük eksiklik olmuştur. Fakat sahibi olduğu Halkın Sesi Gazetesi'nde kaleme aldığı makalelerinde kendisini ve toplumu ilgilendiren tüm konuları ele almıştır. Makaleleri incelendiğinde Dr. Fazıl Küçük'ün düşünce yapısı ve halkına hizmetleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Dr. Fazıl Küçük, partisinin bir yayın organı olarak kullandığı gazetesi ile muhalifleri hakkında yazdığı eleştiri yazıları ile de tenkitlerde bulunmuştur.

Söz, Millet ve Halkın Sesi Gazetelerinde yazıları yayınlanmış olan Dr. Fazıl Küçük, 1931 yılından 1984 yılına kadar toplum sorunlarını içeren makaleler yazmıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün kaleme aldığı Türkçe ve İngilizce makalelerin sayısı iki binden

⁷⁴⁸ "Dr. Fazıl Küçük Heykeli", *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Mart 1990, sayı: 21318

⁷⁴⁹ Süheyla Küçük, a.g.e., s. 253

⁷⁵⁰ "Direniş Ve Özgürlük", *Halkın Sesi Gazetesi*, 27 Ocak 1989, sayı: 218772, "Dr. Fazıl Küçük Heykeli", *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Mart 1990, sayı: 21318

⁷⁵¹ Halil Sadrazam, *Kıbrıs'ta Varoluş Mücadelemiz Şehitliklerimiz Ve Anıtlarımız*, Türkiye Şehitlikleri İmar Vakıfları Yayınları No: 4, İstanbul, 1990, s. 111

⁷⁵² Süheyla Küçük, a.g.e., s. 253

fazladır. Dr. Fazıl Küçük'ün kaleme aldığı kitapları da fikir yapısının ortaya koymaktadır.

Dr. Fazıl Küçük kimi zaman yazdığı makalelerde adını bizzat vermeyerek, bunun yerine çift yıldız (**) rumuzunu kullanmıştır. Dr. Fazıl Küçük 10 Mayıs 1969 tarihinde Halkın Sesi Gazetesi'nde çıkan "*İşte Ben O'yum*" isimli makalesinde bu rumuzlu yazıların kendisine ait olduğunu belirtmiştir.⁷⁵³ Dr. Fazıl Küçük makalelerinin dışında Kıbrıs sorunlarını içeren eserler de kaleme almıştır. Dr. Fazıl Küçük'ün kaleme aldığı eserler;

- a) The Voice Of Cyprus, Cyprus, 1956
- b) Mücadelemizin Görkemli Günleri, Yayına Haz. Çiler İncirli, Der. Altay Sayıl, KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi, Kıbrıs, 1998
- c) Evkaf'ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri-Teslimi, 56 Yıl Süren Kavga", KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, Lefkoşa, 1999
- d) 1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, Lefkoşa, 2000
- e) Kıbrıs Türk Davası Ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti, Devlet Basım Evi, Lefkoşa, 2002
- f) Dr. Fazıl Küçük'ten Özlü Sözler 1906-1984, Haz. Dr. Fazıl Küçük Vakfı, Halkın Sesi Matbaası, Lefkoşa, 2003

4.3.5 Dr. Fazıl Küçük İçin Yazılan Kitap Ve Makaleler

Kemal Tekpınar, Demiray Doğunsal'ın yazdığı "*Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)*" adlı kitap Dr. Fazıl Küçük hakkında yapılan en kapsamlı çalışmadır. Bu çalışmanın dışında Osman Yıldız-Güven Arıklı; "*40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-1981)*" adlı kitap da Dr. Fazıl Küçük'ün makalelerini büyük bir kısmını toplaması bakımında önemlidir. Fakat belirtilmesi gereken bir husus vardır ki; kitapta yer alan makaleler içerisinde eksiklik ve yanlışlıklar da bulunmaktadır. Dr. Küçük'ün 1942-1984 yılları arası makalelerini içeren kitapta eksik makaleler bulunmaktadır. Araştırmacılar kitabın girişinde bazı makalelerin gözden kaçmış

⁷⁵³ Fazıl Küçük, "*İşte Ben O'yum*", *Halkın Sesi Gazetesi*, 10 Mayıs 1969, sayı: 8398

olabileceğini belirtmişlerdir. Fakat kitapta yer alan makalelerde de yanlışlıklar göze çarpmaktadır. Bazı makalelerin tarihleri ve isimleri yanlış verilirken, birkaç bölümden oluşan makaleler bir makale şeklinde verilmiştir. Ayrıca makalenin bölümlerinde eksiklikler görüldüğü gibi bazı makalelerde de yer almayan yazılar, aynı tarihli gazetedeki bir başka haberin yazısı ile karıştırılıp yazılmıştır. Bir diğer yanlışlık ise Halkın Sesi Gazetesi imzasını taşıyan yani gazete adına yazılmış görünen yazıların bazıları Dr. Fazıl Küçük'e aitmiş gibi gösterilmiştir.⁷⁵⁴

Hikmet Afir Mopalar'ın kaleme aldığı iki ciltlik *"Kıbrıs Güncesi, 40 Yılın Anıları"* adlı kitapta da Dr. Fazıl Küçük'le ilgili bilgiler yer almıştır. Mopalar bir süre gazetesinde çalıştığı Dr. Fazıl Küçük'ü çalışma arkadaşları ile kıyaslayarak yapmış olduğu yanlış politikaları sert bir dille anlatmıştır. Kitapta yer alan eleştirilerin kimi zaman doğruluk payı olduğu kabul edilse dahi sert bir üslupla yazılmış olması ya bir kişisel hırsın olduğunu ya da gerçeklerin tam anlamıyla yansıtılmadığını göstermiştir.⁷⁵⁵

Dr. Fazıl Küçük'ün anısını yaşatmak için eşi Süheyla Küçük tarafından *"Dr. Küçük'le Bir Ömür"* adlı kitap yazılmıştır. Kitap'ın Dr. Fazıl Küçük'ü bizzat yakından tanıyan ve birçok olaya şahitlik eden eşi tarafından yazılmış olması Dr. Fazıl Küçük'ü tanımak isteyenler için önemli bir çalışma konumundadır.

Dr. Fazıl Küçük Müzesi Müdürü Altay Sayıl tarafından *"Fotoğraflarla Dr. Küçük"* adlı kitapta Dr. Fazıl Küçük'ün hayatı hakkında kısaca bilgi verilerek hayatının belli dönemlerine ait resimler yayınlanmıştır. Ayrıca Dr. Fazıl Küçük'ün vefatının ardından kendisini anmak için dergi ve gazetelerde makaleler yayınlanmıştır.

⁷⁵⁴ Osman Yıldız, Güven Arıklı, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-1981)*, C. 1-2-3-4, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Lefkoşa-Kıbrıs, 2007

⁷⁵⁵ Dr. Fazıl Küçük'e karşı yöneltilen eleştiriler için bkz. Hikmet Arif Mopalar, *Kıbrıs Güncesi 40 Yılın Anıları*, C.1, C.2, Galeri Kültü Yayınları, Kıbrıs, 2002

SONUÇ

Dr. Fazıl Küçük adaya geldiği ilk günden itibaren Kıbrıs sorunları ile yakından ilgilenmiştir. Dr. Fazıl Küçük'ün asıl aktif siyaset izlediği tarih ise 1959 yılından sonra olmuştur.

Kıbrıs sorununu Türkiye'ye hatırlatan Dr. Fazıl Küçük, Türkiye'ye gönülden bağlı bir lider olarak Kıbrıs siyasetini şekillendirirken Türkiye siyasetine yakın bir politika takip etmeye özen göstermiştir. Kıbrıs tarihinin şekillenmesinde etkin rol oynayarak Türkiye ile Kıbrıs arasında bir köprü vazifesi görmüş ve siyasi hayatı boyunca dönemin Türk hükümetleriyle sorun yaşamamış bir lider olmuştur.

Dr. Fazıl Küçük mücadele bayrağını açtığı zaman durum bugün tahayyül edilemeyecek kadar kötüydü. Adada birlik ve beraberlikten eser yoktu. Sömürge idaresi ve Rumlar tarafından Kıbrıs Türkleri eziliyordu. Dr. Fazıl Küçük Türk halkını korumak için giriştiği mücadelede ilk evrede yalnız kalmıştır. Çünkü İngiliz Sömürgesi'ne ve Rumlara karşı direnme cesareti gösteriliyordu. Dr. Fazıl Küçük bu mücadeleye her şeyi göze alarak adeta “ateşten gömleği” üzerine giyerek yaptı. Böylece Kıbrıs Türk halk günden güne O'nun bayrağı altında toplandı. Gün oldu ölümle tehdit edildi, “*seni bu adadan süreriz*” diye baskı yaptılar, gün oldu gazetesini kapattılar. Ama gayesine bağlı olan Dr. Fazıl Küçük ölümü dahi göze alarak mücadelesinden vazgeçmedi. Önüne çıkartılan bütün engelleri Kıbrıs Türk halkından aldığı destekle aştı. Bütün ömrünü verdiği mücadele hayatında en iyi vasfı çok büyük kayıplara rağmen, daima ve her yerde milli menfaatleri şahsi gailelerin üstünde tutmasını bilmiş olmasıdır.⁷⁵⁶

Kıbrıs, Dr. Fazıl Küçük'ün siyasi hayatı boyunca çeşitli yönetim evrelerine girmiştir. Bunlardan ilki Kıbrıs Cumhuriyetidir. Rumların, Türklere yapmış oldukları saldırılar neticesinde Dr. Fazıl Küçük'ün liderliğini üstlendiği Kıbrıs Geçici Türk Hükümeti kurulmuştur. Daha sonra KKTC'nin kurulması ile siyasi hayattan çekilerek yerini kendisinin siyasi hayatta yetiştirdiği Rauf R. Denктаş almıştır.

Fazıl Küçük hem bir doktor hem bir siyasetçi hem de bir gazeteci olarak halka hizmetlerini sürdürmüştür. Dr. Fazıl Küçük siyasi hayattan fiilen ayrılmış olmasına rağmen toplum sorunlarından uzak kalmayarak kendisi ile özdeşleştirilen Halkın Sesi Gazetesi'nde kaleme aldığı makaleleri ile çalışmalarını sürdürmüştür. Dr. Fazıl Küçük özellikle eğitim ve evkaf gibi toplum sorunları üzerinde büyük çalışmalar gerçekleştirmiştir.

⁷⁵⁶ “Cumhurreisi Ve Yardımcısının Yetkileri”, *Nacak Gazetesi*, 13 Kasım 1959, sayı: 25

Tıp eğitimini tamamlayarak 1937’de adaya dönen Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkının Rum toplumu ve Sömürge Yönetimi’nden gördüğü haksızlıklara karşı mücadelede vermiştir. Halkın desteğine güvenerek mücadelesine devam eden Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs’ta milli mücadelenin simgesi olmuştur. Dr. Fazıl Küçük adına kurulan müze ve vakıf sayesinde de adı yaşatılmaya çalışılmaktadır. Kıbrıs Türk toplumunda yeri doldurulamayacak olan Dr. Fazıl Küçük’ün anısına Halkın Sesi Gazetesi’ndeki başyazı köşesi her 14 Mart ve 15 Ocak günlerinde boş olarak yayınlanır.

Ödün vermez bir Atatürkçü olan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Türk halkına güvenmiş, anavatana ve Atatürk ilkelerine gönülden bağlı olmuştur. Dr. Fazıl Küçük siyasi hayatı boyunca yapmış olduğu çalışmalar ve kaleme aldığı yazıları ile bunu kanıtlamıştır. Tarihte liderin de hataları olmuştur. Bütün emeli memleketi sağlam karakterli Türk gençliğine bırakmak olan Dr. Fazıl Küçük için de bu durum söz konusu olabilir. Dr. Fazıl Küçük siyasi hayatı içerisinde kendi doğrularına göre bir yönetim tarzı belirlemiştir. Çalışma arkadaşları ile yaşadığı fikir ayrılıkları ve zaman zaman da aslı olmayan haberlere inanan Dr. Fazıl Küçük’ün çalışma arkadaşları ile yollarını ayırdığı dönemler olmuştur. Fakat unutulmaması gereken bir gerçek vardır ki; Dr. Fazıl Küçük’ün Kıbrıs Türk toplumuna verdiği hizmetler karşısında bu küçük hatalar üzerinde ısrarla durup, sadece bu yönlerle Dr. Fazıl Küçük’ü değerlendirmek isteyenlerin amacı gerçeklikten uzak olup sadece şahsi çıkarlara hizmet etmek olmuştur.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki Dr. Fazıl Küçük’ün omuzlarda taşınıp, desteklendiği dönemler olduğu gibi kendisine çok şiddetli eleştirilerin yöneltildiği dönemler de olmuştur. Öyle bir zaman gelmiştir ki Dr. Fazıl Küçük’ün politikalarını ve idarecilik vasfını Kıbrıs için bir engel olarak görenler Dr. Fazıl Küçük’ün ölümünden sonra kendisini büyük bir saygı ile anmıştır. Hatta bu kişiler Doktor’un vefatından sonra kendisini büyük bir lider ve önder olarak kabul ettiklerini gerek yazıları ile gerekse söylemleri ile dile getirmiştir. Burada düşünülmesi gereken iki şey var; Dr. Fazıl Küçük ya döneminde bazı çevrelerce anlaşıp kıymeti bilinmedi ya da Dr. Fazıl Küçük’ün vefatının ardından böyle bir düşünce sergilemeyi uygun buldular.

Unutulmaması gereken bir durum vardır ki; Dr. Fazıl Küçük ve mücadele arkadaşları Kıbrıs Türk halkına destek vermeseydi bugün KKTC diye bir devlet olmayacağı gibi Kıbrıs’ta da tek bir Türk vatandaşı bulunmayacaktı. Kıbrıs sorununa büyük ölçüde çözüm getiren ve Kıbrıs halkının sorunlarını dünyaya duyuran Dr. Fazıl Küçük bu nedenle Kıbrıs tarihinin şekillenmesinde büyük bir paya sahiptir.

KRONOLOJİ

14 Mart 1906: Dr. Fazıl Küçük doğdu.

27 Ocak 1924: Rauf Raif Denktaş doğdu.

15 Ağustos 1926 : Dr. Fazıl Küçük, İstanbul Özel İstiklal Lisesi'nden mezun oldu.

12 Haziran 1929 : Dr. Fazıl Küçük, İstanbul Dar-ül Fünun Tıp Fakültesi'nin I. sınıfını tamamlayarak okuldan ayrıldı.

18 Ekim 1931: Rumlar, Enosis'i gerçekleştirmek için adada İngiliz Sömürge İdaresi'ne karşı isyan çıkarttılar.

Mayıs 1937: Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'a dönerek Lefkoşa'da serbest hekim olarak çalışmaya başladı.

14 Mart 1942: Dr. Fazıl Küçük kendi gazetesi olan Halkın Sesi Gazetesi'ni çıkarttı.

21 Ocak 1943: Müstemleke müsteşarının emri ile Halkın Sesi Gazetesi üç ay süreyle kapatıldı.

18 Nisan 1943: Dr. Fazıl Küçük'ün de kurucuları arasında bulunduğu Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK) kuruldu.

1 Mayıs 1943: Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği kuruldu.

12 Ocak 1944: Dr. Fazıl Küçük, KATAK'tan ayrıldı.

23 Nisan 1944: Dr. Fazıl Küçük tarafından, Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi (KMTHP) kuruldu.

15 Ekim 1944: Kıbrıs Türk İşçiler Birliği kuruldu.

26 Mayıs 1946: Mili mücadele kahramanlarından Kazım Karabekir, Dr. Fazıl Küçük'e "Erzincan ve Erzurum'un Kurtuluş" adlı imzaladığı kitabı hediye etti.

2 Ekim 1946: Dr. Fazıl Küçük, Süheyla Küçük ile evlendi.

1948: İngiliz Hükümeti dönemin şartları gereği Kıbrıs'ta kısıtlı bir muhtariyet teklif ederek muhtariyet anayasasını ilan etti.

28 Kasım 1948: Kıbrıs Türkleri ilk mitinglerini düzenledi.

23 Ekim 1949: KATAK ve KMTHP'nin birleşmesi ile Kıbrıs Milli Türk Birliği Partisi kuruldu.

23 Ocak 1950: Dönemin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak "*Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur.*" açıklamasında bulundu.

20 Haziran 1950: Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında dönemin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü mecliste yaptığı bir konuşmada Kıbrıs meselesi diye bir sorunun mevcut olmadığını dile getirdi.

31 Ocak 1951: Kıbrıs'ta, Türkiye Aile Kanunu'ndan adapte edilen Yeni Aile Kanunu kabul edildi.

15 Ocak 1955: Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi, Enosis için yaptığı plebisiti tarihini "Enosis Plebisit Günü" olarak kabul etti.

6 Şubat 1955: Dr. Fazıl Küçük önderliğinde Lefkoşa Selimiye Camii'nde, Evkafın geri alınması amacıyla miting düzenlendi.

1 Nisan 1955: Yunan Subayı Grivas komutasında ve Makarios'un desteğinde, Enosis'i gerçekleştirmeyi amaçlayan EOKA terör örgütü faaliyete geçti. Bu nedenle Rumlar tarafından "EOKA Günü" olarak kabul edildi.

12 Mayıs 1955: Dr. Fazıl Küçük'ün de aralarında bulunduğu Türk halkının ileri gelenlerin katıldığı Vilayet Konağı'nda yapılan Evkaf'la ilgili toplantıda Evkaf'ın Türk halkına devredilmesi kararı alındı.

30 Haziran 1955: İngiltere, Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla Türkiye ve Yunanistan'ın Londra Konferansı'na davet etti.

22 Temmuz 1955: İngiliz Sömürge Hükümeti hazırladığı "Yeni Evkaf Tasarısı"nı resmi gazetede yayınladı.

15 Ağustos 1955: Kıbrıs Milli Türk Birliği Partisi'nin ismi kongre kararı ile Kıbrıs Türktür Partisi olarak değiştirildi.

29 Ağustos 1955: Zürih'te alınan kararlarla ilgili Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs temsilcilerinin katıldığı ve Kıbrıs adasını ilgilendiren kesin kararların alınması amacı ile Londra Konferansı toplandı.

Eylül 1955: Dr. Fazıl Küçük önderliğinde VOLKAN Örgütü kuruldu.

7 Eylül 1955: 6/7 Eylül olaylarının patlak vermesi ile Londra Konferansı amacına ulaşmadan ortak bildiri bir yayınlarak dağıldı.

9 Mart 1956: Makarios, Seyshell adalarına sürüldü

28 Mart 1956: Makarios, İngiltere Hükümeti tarafından serbest bırakıldı.

14 Nisan 1956: Yapılan seçimler sonucunda Evkaf Yüksek Konseyi Başkanlığı'na Dr. Fazıl Küçük seçildi.

15 Nisan 1956: Kıbrıs Türkleri, Evkaf binasına Türk bayrağı çekti.

20 Aralık 1956: Başbakan Adnan Menderes'in, Anadolu Ajansı'na verdiği demeçle taksimin Türk Hükümeti'nin tezini olduğunu ilan etti.

1957: İngiltere, çözüm arayışına katkıda bulunması amacıyla Makarios'u serbest bıraktı.

15 Kasım 1957: Rauf R. Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından, ileride TMT'nin çekirdeği olacak olan pasif mukavemet teşkilatı niteliğinde bir örgüt kuruldu.

23 Kasım 1957: TMT'nin ilk bildirileri Rauf R. Denктаş, Dr. Nalbantoğlu ve Tanrısevdi tarafından hazırlandı.

26 Kasım 1957: TMT'nin ilk bildirisi yayınlandı.

26 Ocak 1958: Lefkoşa'da binlerce Türk, Türkiye Dışışleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun, Ankara'da Kıbrıs konusu ile ilgili olarak vermiş olduğu beyanatını "taksim tezinin İngiltere tarafından kabul edildiği" şeklide yorumlayarak coşkulu gösteriler yaptı.

27-28 Ocak 1958: Liseli Türk öğrencilerin taksim lehinde Lefkoşa'da yaptığı yürüyüş, İngilizler tarafından sert bir şekilde engellendi. İngiliz ve Türkler arasında çıkan çatışmalar bütün adaya yayıldı. Türkler böylece ilk defa Sömürge Yönetimine karşı haklarını korumak için direnişe geçti.

6 Temmuz 1958: VOLKAN teşkilatının Kıbrıslı Rumlara savaş ilan etmeyle Kıbrıs'ta sokağa çıkma yasağı uygulandı.

20 Temmuz 1958: Dr. Fazıl Küçük, EOKA'nın katliamlara devam etmesi üzerine Türk Hükümeti'ne mektup gönderdi.

23 Temmuz 1958: İngiliz Yönetimi, TMT'yi yasa dışı ilan ederek yakaladığı birçok Türk gencini de TMT'ci oldukları gerekçesiyle tutukladı.

24 Temmuz 1958: İngiliz Yönetimi, Dr. Fazıl Küçük'ün Türk Hükümeti'ne mektup göndermesine karşı çıktı.

1 Ağustos 1958: Türkiye'nin, TMT'yi tanıması ve Yarbay Albay Rıza Vuruşkan'ın Türkiye tarafından Kıbrıs'a gönderilmesi ile TMT kuruluşunu tamamladı.

5-11 Şubat 1959: Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri Zürih'te bir araya geldi.

11 Şubat 1959 : Türkiye ve Yunanistan arasında kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde, Kıbrıs halkının durumunu belirleyen Zürih Anlaşması'nı imzalandı.

13 Şubat 1959: Dr. Fazıl Küçük ile Rauf R. Denктаş ortak bir bildiri yayınlayarak Zürih Anlaşması'nı müzakere edeceklerini ve onay sürecine resmen katılacaklarını manşetten duyurdular.

14 Şubat 1959: Menderes ile Zürih Anlaşması'nı görüşen Dr. Fazıl Küçük görüşme sonunda verdiği demeçte Menderes'e şükranlarını ve bağlılığını bildirirdi.

18 Şubat 1959: Londra Konferansı yeniden toplandı.

19 Şubat 1959: Londra Konferansı sonucunda Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve adadaki iki halkın liderleri tarafından Londra Anlaşması imzalandı.

19 Şubat 1959: Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında Zürih ve Londra Anlaşmalarına ek olarak beş maddelik Garanti Anlaşması imzalandı.

19 Şubat 1959: Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan arasında barış ve güvenliği sağlamak amacıyla Askeri İttifak Anlaşması imzalandı.

1 Mart 1959: İngiltere Hükümeti tarafından serbest bırakılan Makarios adaya döndü.

29 Mayıs 1959: TMT'nin yayın organı olarak kullanılan ve Rauf R. Denktaş adına çıkan Nacak Gazetesi yayına başladı.

3 Aralık 1959: Cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı muaviniği seçimlerine adaylık başvurusunun son gününe kadar karşısına başka bir aday çıkmayan Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı yardımcısı seçildi.

13 Aralık 1959: Makarios cumhurbaşkanı seçildi ve Dr. Fazıl Küçük resmen cumhurbaşkanı yardımcısı oldu.

2 Ocak 1960: Lefkeliler, 2 Ocak'ı "Dr. Küçük Günü" olarak ilan etti.

6 Nisan 1960: Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası yürürlüğe girdi.

24 Haziran 1960: İstanbul'da bulunan Kıbrıs'lı öğrenciler Ordu Evi ile Taksim arasında sessiz bir yürüyüş gerçekleştirerek Dr. Fazıl Küçük'ü istifaya çağıldılar.

28 Haziran 1960: Kıbrıslı Türk öğrenciler tarafından Dr. Fazıl Küçük aleyhine düzenlenen yürüyüşler Lefkoşa'da yapılan mitingle kınandı.

1 Temmuz 1960: Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını her defasında ileriye atan İngiltere ile çıkan anlaşmazlık sonuca bağlandı.

2 Temmuz 1960: Kıbrıslı gençler Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nde yaptıkları basın toplantısı ile Dr. Fazıl Küçük'ü istifaya davet etti ve İzmir'de bulunan Kıbrıslı gençler de Dr. Fazıl Küçük aleyhinde sessiz yürüyüş yaptı.

8 Temmuz 1960: Zürih ve Londra Anlaşmaları parafe edildi.

21 Temmuz 1960: Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, İngiliz Parlamentosu tarafından oylandı.

16 Ağustos 1960: Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası yürürlüğe sokularak Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi.

21 Mart 1961: Dr. Fazıl Küçük kendisine yöneltilen haksız iddialara yapmış olduğu basın toplantısında cevaplayarak, iddialarını kanıtlayan belgeleri paylaştı.

20 Ekim 1962: Ordu birlikleri konusunda Makarios'la anlaşmazlık yaşayan Dr. Fazıl Küçük veto yetkisini kullandı.

3 Haziran 1963 Dr. Fazıl Küçük; Makarios'a, Türk bakanların da katılacağı bir bakanlar kurulunun ateşkes bölgesinde toplanmasını teklif etti.

30 Eylül 1963: B.M. arabulucusu Galo Plaza, Dr. Fazıl Küçük ile görüştü.

30 Kasım 1963: Makarios, 13 maddelik anayasa teklifini Dr. Fazıl Küçük'e sundu.

2 Ekim 1963: Türkiye, Kıbrıs konusundaki kararlılığını net bir şekilde açıkladı.

6 Aralık 1963: Türkiye, Makarios'un 13 maddelik anayasa değişikliği teklifini reddetti.

16 Aralık 1963: Dr. Fazıl Küçük, Makarios'un kendisine sunduğu anayasa değişikliği teklifini resmen reddetti.

21 Aralık 1963: EOKA, Akritas Planı'nın silahlı eylem safhasını uygulamaya koyması ile tarihe "Kanlı Noel" olarak geçecek olaylar başladı.

21 Aralık 1963: Kıbrıslı Türkler tarafından Genel Komite (Koordinasyon Komitesi) kuruldu.

22 Aralık 1963: EOKA'cılardan oluşan silahlı bir grup tarafından Dr. Fazıl Küçük'ün Rum kesiminde bulunan resmi cumhurbaşkanlık muavinliği ikametgâhı Rumlar tarafından talan edildi, dairede bulunan kasa açılarak bazı evrakları çalındı ve resmi belgeler parçalandı.

23 Aralık 1963: Kanlı Noel saldırılarının durdurulmasını isteyen Dr. Fazıl Küçük, Makarios ile görüştü.

25 Aralık 1963: Türkiye, Türk Hava Kuvvetleri'ne (THK) bağlı jetler Lefkoşa'da ihtar uçuşları yaptı.

27 Aralık 1963: İngiliz generalin komutasında üç garantör ülkenin askeri "Barışı Koruma Kuvveti" adı altında göreve başladı.

30 Aralık 1963: Rum katliamları üzerine İngiltere, Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri Yeşil Hat anlaşması yaptı. Böylece Rum saldırılarının durduğu yere, Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimlerini ayıran Yeşil Hat çizildi.

1 Ocak 1964: Makarios; Kıbrıs Radyosu'na verdiği demeçte İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'ye müdahale yetkisi veren Garanti Anlaşması'nı geçersiz saydığını açıkladı.

1-4 ve 6 Ocak 1964: Dr. Fazıl Küçük Türkiye'ye gönderdiği mektuplarla Türk Hükümeti'nin adada askeri müdahalesini istedi.

7 Ocak 1964: Adada silahlı çatışmaların önlenmesi için Dr. Fazıl Küçük ile Makarios yazılı bir anlaşma yapıldı.

13 Şubat 1964: Türkiye, adada yaşanan olaylara engel olmak düşüncesi ile Güvenlik Konseyi'ne başvurdu.

17 Şubat 1964: Güvenlik Konseyi ve Rumların önerileri çerçevesinde Kıbrıs sorunu görüşülmeye başlandı.

27 Şubat 1964: Dr. Fazıl Küçük, BM Genel Sekreteri U Thant'a bir mektup göndererek Makarios'un beş bin kişilik güvenlik gücü kurma girişimini protesto etti.

4 Mart 1964 : BM Güvenlik Konseyi Kıbrıs'a asker göndermeye karar verdi.

9 Mart 1964: Dr. Fazıl Küçük garantör ülkelerin müdahalesini istedi.

12 Mart 1964: Dr. Fazıl Küçük ve arkadaşları Türkiye Başbakanı'na Kıbrıs'a müdahale edilmesi konusunda mektup gönderdi.

13 Mart 1964: Türkiye, Dr. Fazıl Küçük'ün mektubu üzerine Makarios'a sert bir dille nota verdi.

27 Mart 1964: BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs'a gönderdiği kuvvetler göreve başladı.

4 Nisan 1964: Makarios, Türkiye ile yapılan İttifak Anlaşması'nı feshettiğini açıkladı.

6 Nisan 1964: Dr. Fazıl Küçük, BM'e bir protesto notası göndererek Makarios'un İttifak Anlaşması'nı feshetmesini protesto etti.

21 Nisan 1966: İki bölümden oluşan Akritas Planı'nın birinci bölümü bazı kısımları gizli tutularak Rumların Patris Gazetesi'nde yayınlandı.

9 Mayıs 1964: Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs üzerinde Yunan jeti uçuşmasını protesto etti.

12 Mayıs 1964: Dr. Fazıl Küçük, Rumların dum dum kurşunu kullanmalarını protesto etti.

13 Mayıs 1964: Dr. Fazıl Küçük, Türklere yönelik saldırılara Yunan alayı asker ve subaylarının katılmasını protesto etti.

2 Haziran 1964: Kıbrıs'ta çatışmaların artması üzerine Türkiye, Kıbrıs'a çıkarma yapma kararı aldığını açıkladı.

5 Haziran 1964: ABD Başkanı Lyndon B. Johnson, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini önlemek için dönemin başbakanı İsmet İnönü'ye mektup gönderdi.

13 Haziran 1964: İsmet İnönü, ABD Başkanı Lyndon B. Johnson mektubuna cevap verildi.

21 Haziran 1964: İsmet İnönü ABD' giderek Johnson ile görüştü.

31 Ekim 1967: Kıbrıs'a gizlice çıkan Rauf R. Denktaş ve arkadaşları Rumlar tarafından yakalandı.

15 Kasım 1967: Rum polis devriyeleri Geçitkale ve Boğaziçi köylerinde serbestçe dolaşmaya başladı.

15 Aralık 1967: Geçitkale ve Boğaziçi köylerinde Rum saldırıları yeniden başladı.

27 Aralık 1967: Dr. Fazıl Küçük'ün liderliğinde Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi kuruldu.

12 Kasım 1967: Rumlar tarafından yakalanan Rauf R. Denктаş ve arkadaşları serbest bırakılarak Türkiye'ye gönderildi.

15 Şubat 1968: Dr. Fazıl Küçük ikinci kez cumhurbaşkanı muavini seçildi.

13 Nisan 1968: Rumlar tarafından Türkiye'ye gönderilen Rauf R. Denктаş, Kıbrıs'a dönme imkanı buldu.

14 Nisan 1968: Rauf R. Denктаş, Kıbrıs'a döndü.

25 Şubat 1965: Seçimi kazanan Makarios yeniden Cumhurbaşkanı oldu.

26 Mart 1966: BM görev süresine üç ay uzatıldı.

10 Mayıs 1969: Dr. Fazıl Küçük, Halkın Sesi Gazetesi'nde çıkan "İşte Ben O'yum" isimli makalesinde çift yıldız (**) rumuzlu yazıların kendisine ait olduğunu açıkladı.

8 Eylül 1969: 1963 olaylarından sonra ilk kez Makarios ile yüz yüze gelen Dr. Fazıl Küçük, Makarios'un uzattığı eli sıkı.

21 Aralık 1971: Kıbrıs Türk Yönetimi Kuruldu.

18 Şubat 1973: Dr. Fazıl Küçük, cumhurbaşkanlığı görevinden ayrılarak yerini Rauf Raif Denктаş'a bıraktı.

3 Haziran – 8 Ağustos 1974: Dr. Fazıl Küçük'ün, *"Evkaf'ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri Teslimi - 56 Yıl Süren Kavga"* isimli bir kitabı Halkın Sesi Gazetesi'nde de 61 gün süre ile bölümler halinde yayınlandı.

20 Temmuz 1974: Türkiye, Rum saldırılarını önlemek için " Mutlu Barış Harekatı" adı altında adaya asker çıkarttı.

26 Ağustos 1974: Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Kuruldu.

13 Şubat 1975: Kıbrıs Türk Federe Devleti ilan edildi.

15 Kasım 1983: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kuruldu.

21 Aralık 1983: Dr. Fazıl Küçük, rahatsızlığının artması üzerine daha önce tedavi gördüğü Londra'da bulunan Westminster Hastanesi'nde tedavi olmaya başladı.

15 Ocak 1984: Gırtlak Kanserine yakalanan Dr. Fazıl Küçük tedavi gördüğü Londra'da 73 yaşında vefat etti.

23 Ocak 1984: Dr. Fazıl Küçük'ün naaşı defin töreninin ardından Lefkoşa yakınlarındaki Hamit Köy'de yer alan ve o güne kadar Mumcu Tepesi olarak yere defnedildi.

22 Mayıs 1984: Lefkoşa Türk Belediyesi, Gönyeli çemberinden Hamitköy Kavşağı'na kadar olan caddeye de "Dr. Fazıl Küçük Bulvarı" adını verdi.

29 Ağustos 1984: Bakanlar Kurulu, Dr. Küçük'ün defnedildiği Anıttepede'ki mezarının anıta dönüştürülmesine ve Dr. Fazıl Küçük'ün kabrinin bulunduğu Anıttepe ile çevresinin kamulaştırılmasına karar verdi.

27 Ocak 1989: Dr. Fazıl Küçük'ün heykeli Bakanlar Kurulu kararı ile İnönü Meydanı'na dikildi ve heykel düzenlenen devlet töreniyle Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş tarafından açıldı.

8 Aralık 1989: Anıt mezar iki yıl süren çalışmalar sonucunda tamamlandı.

15 Ocak 1990: Anıt Mezarın çevre düzenlemesi ile ilgili proje tamamlandı.

14 Mart 1997: Dr. Fazıl Küçük'ün evinin alt katı Bakanlar Kurulu kararı ile “Dr. Fazıl Küçük Müzesi” ne çevrildi.

EKLER

Ek-1 Mustafa Fazıl Küçük'e Ait Doğum Kayıt Belgesi (KKTC Milli Arşiv
Ve Araştırma Dairesi, R.N. 2776, K.N. 98)

10/01 '97 14:59 2 90 520 72612 HALKIN SESİ 2776-2a

(Forma E. 63)

Nº 151175

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

DOĞUM KAYIT BELGESİ
(Yasa Madde 15 Tüzük Madde 13)

Adı : MUSTAFA FAZIL Soyadı : KÜÇÜK

Doğum Tarihi : 14.13.1906 + Yazı ile Birdokuz yüz altı

Doğum Yeri : İbrahimpaşa mah. Lsu Cinsiyet : Er

Baba Adı ve Soyadı : Mehmet Hüseyin Küçük

Ana Adı ve Soyadı : Pembe Küçük

Ananın Evlenmezden Önceki Soyadı : Mehmet

Yukarıdaki bilgilerin :

(*) a) Dairemdeki Doğum Kayıt Sicillinden alındığını;

(*) b) Edindiğim bilgiye göre : 1961'de kayıt

(*) c) Nüfus Baş Yazınanının : No. ve doğru olduğunu tasdik ederim.

Tarih : 30.12.96

Ödenen Ücret : 100.000 TL.

! Doğum yılı yazı ile yazılacaktır.
(*) İhtiyatsız olarak çiziniz.

1948-09-13 13:26 SEITEN =

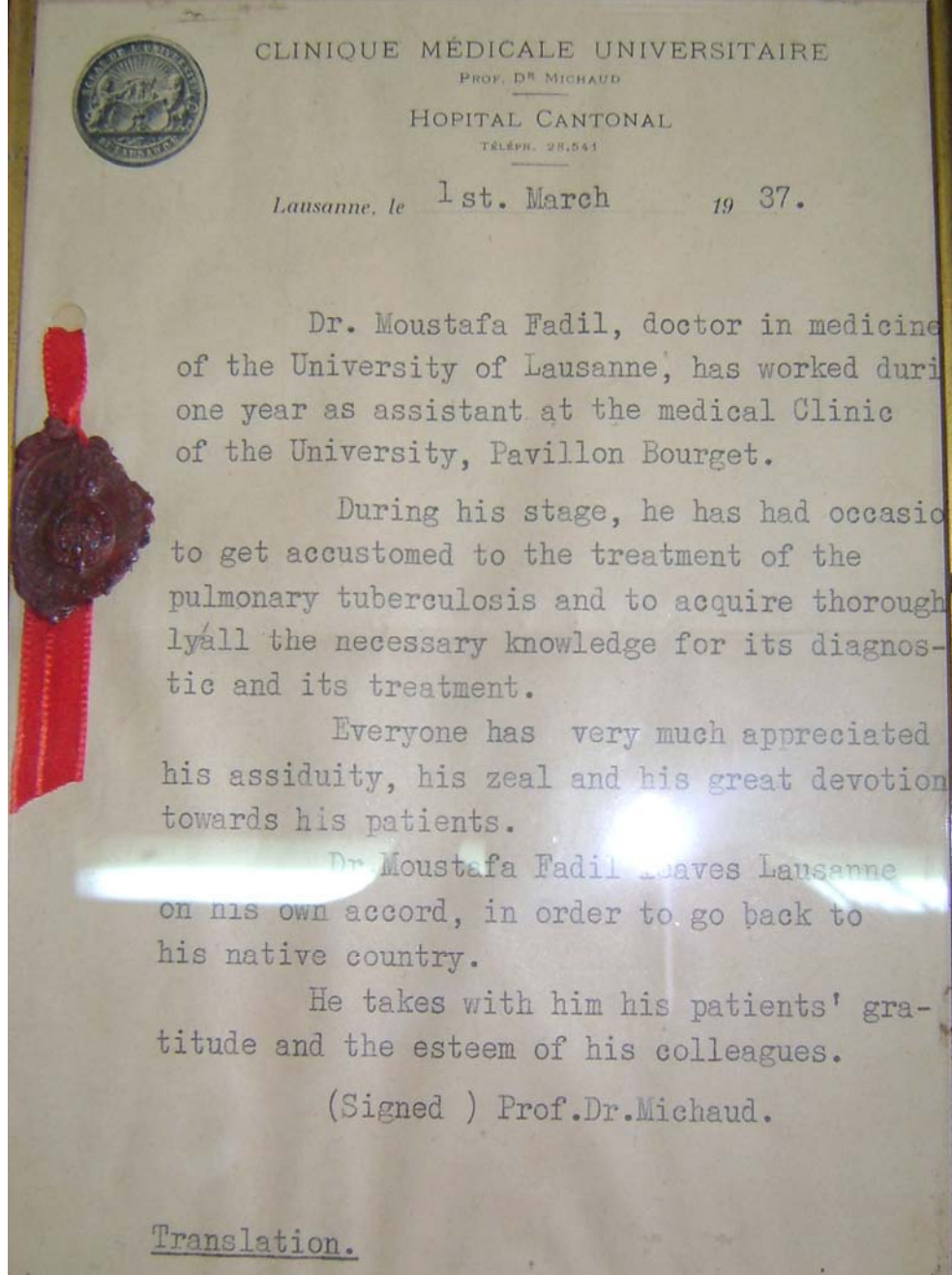
Ek-2 Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs Cumhuriyeti Kimlik Kartı (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

No.	126396	Sex	LM	C.N.	FAZIL M KUTCHUK	S.N.	
Code		Father	C.N.	MEHMET H. KUTCHUK	S.N.		
		Nationality		BRIT. SUB	TURK MOSL	Race	
		Birthplace		NICOSIA	14 MAR 06	Date of Birth	
		Occupation		DOCTOR			
		Address		172 KYRENIA RD			
				NICOSIA			
		Interviewing clerk or agent's signature, seal and date of issue		R.O. or A.R.O.'s signature, seal and date of issue			

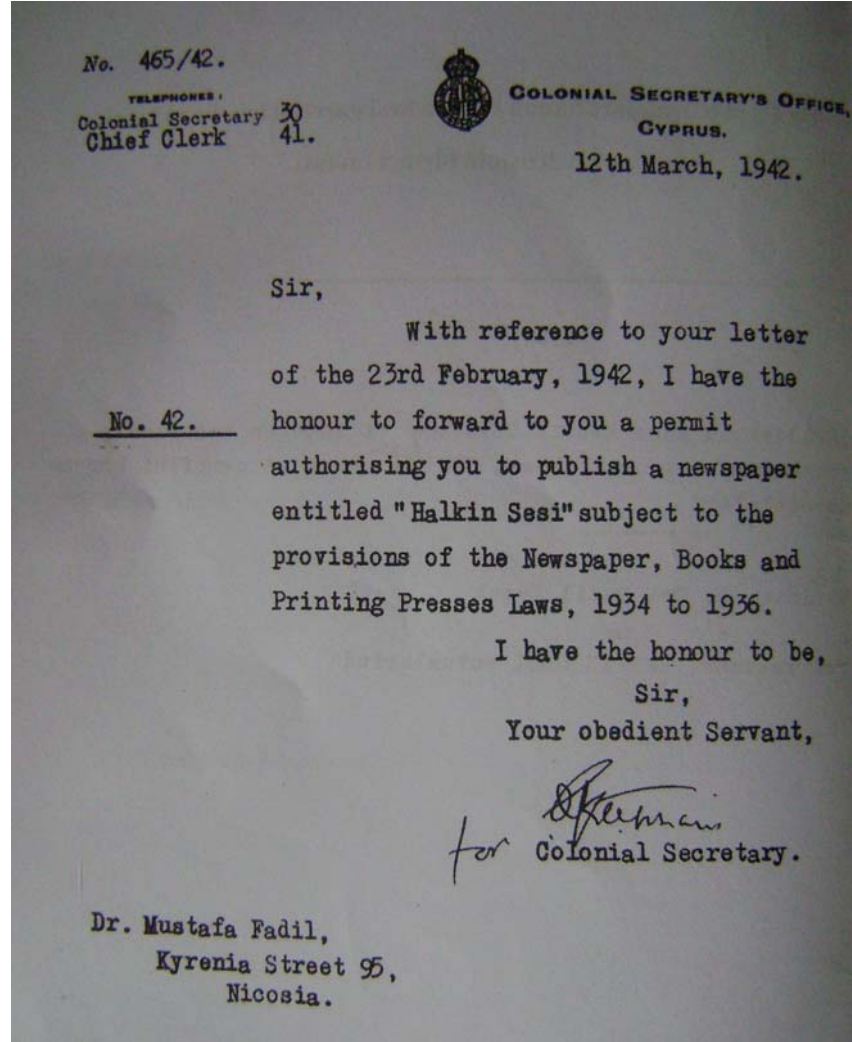
Ek-3 Dr. Fazıl Küçük'ün Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Kimlik Kartı (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

No 000003	
KIBRIS CUMHURİYETİ OTONOM KIBRIS TÜRK YÖNETİMİ KİMLİK KARTI	
26.10.1974	
	
M. FAZIL	KÜÇÜK
LEFKOŞA	1906
DOKTOR	KIBRIS
MEHMET	HÜSEYİN KÜÇÜK
PEMEE	MEHMET HALKAN
172, Birne Caddesi - Lefkoşa.	

**Ek-5 Dr. Fazıl Küçük'ün Clinique Medicale Universitaire'den Almış
Olduğu Diploma (Dr. Fazıl Küçük Müzesi)**

**Ek-6 Dr. Fazıl Küçük'ün, Halkın Sesi Gazetesi'nin Yayına Başlaması İçin
Müstemleke Müsteşarından Aldığı İzin Belgesi (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

No 465/42

Müstemleke Müsteşarlığı

Telefon

Kıbrıs

Müstemleke Müsteşarı 30

12 Mart 1942

Efendim,

23 Şubat Tarihli Yazınıza atfen 1934-1936 seneleri gazete, kitap ve matbaa kanunlarının hükümleri altında "Halkın Sesi" isimli gazete neşretmenize müsaade eden izni iletmeyi bir şeref addederim.

Saygılarımla

Müstemleke Müsteşarı adına

**Ek-7 Dr. Fazıl Küçük'ün, Halkın Sesi Gazetesi'nin Yayına Başlaması İçin
Sömürge Hükümetinden Alınan İzin Belgesi (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

Nº 42 GOVERNMENT OF CYPRUS

THE NEWSPAPER, BOOKS AND PRINTING PRESSES LAWS, 1934 TO 1936

PERMIT TO PUBLISH A NEWSPAPER

Permission is hereby granted
to Dr. Mustafa Fadil
of Nicosia
to publish a newspaper at Nicosia
to be entitled "Halkın Sesi"
subject to the provisions of the Newspaper, Books and Printing Presses Laws, 1934
to 1936.

Given under my hand this 12th day of March, 1942.

Signature [Signature]
Colonial Secretary.

FEE PAID, £5.

Halkın Sesi

HER GÜN SABAH ÇIKAN TÜRK GAZETESİDİR.

CUMARTESİ
14
Mart
1942

SAYI: 1 MÜDÜR VE İMTİYAZ SAHİBİ: Dr. M. FADİL KÜÇÜK YIL: 1

Sayın Halkımızın Yüksek Huzurunda

Bir çeyrek asra yakın u-
zun bir zaman bin bir feda-
kârlık ve meşakkat içinde
inişir eden «Söz»; onun ce-
sur ve fedakâr hamisinin ha-
yata gözlerini kapamasıyla
aramızdan gâib oluyor.

Hepimiz; genç, ihtiyar,
külli, celdirli merhum Bay
Remzi Okan'ı; millet ve mem-
leketine pek az kimselere
müyesser olan en büyük
hizmeti ifa ederken vazife
başında hayata gözlerini ka-
pamış bir kahraman olarak
hafızamızda yaşatacağız. İs-
mi ilelebet gazetecilik Ale-
minde en yüksek seviyede
kalacak ve onun soğuk kanlı-
lık ve cesareti hepimize reh-
ber olacaktır.

«Söz» yaşarken ne kadar
muhalif garazkâr ve müfsid-
lerle uğraştı, ne kadar çetin
imtihanlar karşısında kaldı;
fakat bütün bunlar o cesur
adamı tuttuğu doğru yoldan
geviremedi, hakikatı haykı-
ran sesini susturmadı. O ise
kendine has soğuk kanlılık
ve azmi sayesinde bütün
aleyhtarlarını susturdu ve
dağıttı.

Artık «Söz» yaşamıyor.
Memleket de dilsizdir. Biz
Türk Cemaati dünyanın bu
karışık ve karanlık günle-
rinde etrafımızda olub biten-
lerden bi haber karanlıklar
içindeyiz. İşte bu büyük
noksanı düşünerek, huzuru-
nuzaya çıkıyorum. Memleket;
bize kendine borçlu olduğu-
muz vazifeleri ödememizi
emrediyor.

Yine her şeyden evvel
biliyorum ki bizi de mer-
hum Bay R. Okan gibi haksız
hücumlar ve iftiralarla kirlen-
meğe çalışacak olanlar bulu-
nacak, belki de daha ileri gi-
dilerken tahmin edemeyeceği-
miz işadlar bile yapılacak.
Fakat her ne olursa olsun
bunlar önümüzde kat'iyen en-
gel teşkil edemeyecektir.

Biz nazarlarımızı mazinin
kölne fikirlerine değil, bu
günün ve yarının yenilikleri-
ne çevirmiş bulunuyoruz.
Müfsidlerle, bize engel teşkil
edecek olanlarla uğraşmaktan
usanmıyacağız, korkmıyaca-
ğız. Cemaati kirmen dert-
leri ortaya atıp, onların
tedavisiyle meşgul olmak

22 Son Kânun 1942 Perşembe günü İstanbul'da
Cerrah Paşa hastahanesinde hayata ebediyen gözle-
rini kapayan ve 24 Son Kânun Cumartesi günü
Edirne kapı Şehitlik mezarlığında ebedî istirahatgâ-
hına bırakılan Sözün müessisi ve 24 senelik tahrir
müdüdü ve sahibi merhum M. Remzi Okan.

istiyoruz. Çünkü acı da olsa
itiraf etmeliyiz ki biz Kıbrıs
Türkleri yanı başımızda
yaşayan unsurlarla içtimai
sahada kıyas kabul etmez bir
gerilikteyiz.

Onların yorulmadan, bıkmadan, usanmadan, kurdukları sayısız teşkilâtlardan habersiz kaldık, yahut görmek istemedik. Onları saadete kavuşturan kalkınma gayretlerini takdirle değil, istihfaf nazarla seyredip, onları taklit etmediğimiz kendimize bir şerefsizlik, izzeti nefsimizi rencide edecek bir keyfiyet addettik.

Beraberce düşünelim:
Onların; bin bir teşkilâtı.
Bizim; hiç bir şeyimiz.
Onlar; birbirine kilit ol-
muş, el ele vermiş, düşeni kaldırmaya, destek olmağa çalışır.
Biz; sapa sağlam dîmdik yerinde duran devirmeğe çalışırız.
Onlar; küçük bir cemiyet kurar, onu her gün biraz daha büyültür, nihayet günün birinde gıpta ile baktığımız en yüksek seviyeye çıkarırlar.
Biz; ilk günden büyük bir cemiyet kurar ve yine onu kendi ellerimizle kısa bir zamanda yıkarız.

İşte bütün bu nifak, ittifaksızlık ve sevimsizliktir ki içtimaiyattaki mevkiimizi sıfıra indirmiştir. Gazetemizin en büyük gayelerinden birisi de aile ve içtimai sahadaki mevkiimize hız vermek ve onu kendimize benimsetmektir.

Sözlerime hitam verirken sayın halkımızdan ricam; hüsnü niyetimizden emin olmaları ve manevi yardımlarını esirgememeleridir. Çünkü bu gün doğan gazeteyi yaşatmak hepimize düşen bir memleket boreudur zannediyorum.

Programımız daima bitaraf kalmak, dedi koduya karışmamak, münakaşaya kapı açacak yazılardan iktinab etmektir.

Halkın sesi kulaklarınıza gelirken, bu ses ne başkala-

Telgraf Haberleri

Bermandaki hareket hakkında bu sabah yeni bir malumat verilmemekle beraber Pegu şimalinde şiddetli muharebeler cereyan etmekte olduğu bildirilmiştir. Bir-manyada İngiliz kuvvetleri ile yanyana çarpışmakta olan Çin kuvvetlerinin birinci sınıf asker oldukları bildirilmiştir. Bunların küçük silâhlı bol olduğu halde ağır teçhizatın eksik olduğu zannedilmektedir.

RUS TEBLİĞİ— Rus ceteleri ile Macarlar arasında çarpışmalar olmuştur. Bu cetelerden bir gurubun 100 kadar Macarı yok ettiği ve diğer bir gurubun da 60kadar Macar zabiti öldürdüğü bildirilmiştir. Tayyare meydanında üç Macar uçağı tahrip edilmiştir. Ceteler cephanes depoları, yiyecek anbarları, ve şümenlüfer rayları sökmek suretiyle düşmana zarar vermektedirler.

Singapurdan kurtulan İngiliz ordusunun tediyе memurları beraberlerinde bir milyon İngiliz lirasına yakın meblâğ ile Avustralyaya varmışlardır. Melbourne'dan bildirildiğine göre bunların gemileri Singaporu terkettikten sonra Pike bombardman tayyarelerinin hücumuna maruz kalmış ve Japonya'nın istila donanmasından da-rın kaçmışlardır.

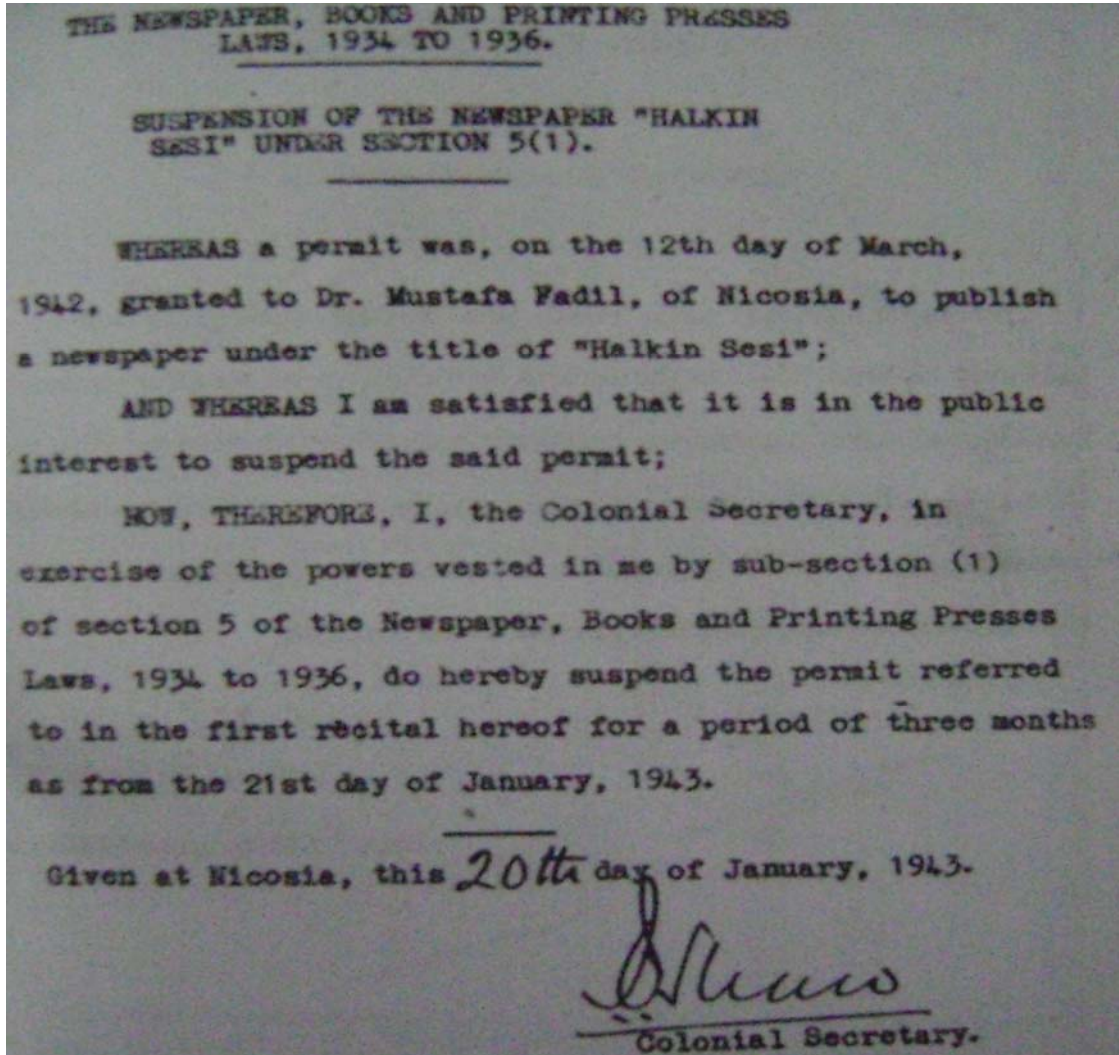
Londra. Sir Stafort Grippsin Hindistana gönderilmesi İngiliz matbuatı tarafından bilâstisna iyi karşılanmış ve Hindistan işini bütün Hint partileri arasında uyuşma hasıl olması temennisi ifade edilmiştir. Bu tehlikeli anda Hint Birliğinin ehemmiyetli lüzumu dahi tebarüz edilmiştir. Hindistan hakkında matbuat tarafından şimdiye kadar bu derece tesanüt izhar edilmemiş olup bu Hindistan hakkındaki İngiliz sempatisini gösteren bir hadisedir; İngiliz halkı Hindistanın kanunu esasi meselesinin kanaatbahş bir surette istikra-

—devamı 2 inci sayfa—

rının izzeti nefis ve şerefini rencide eder mahiyette yay-garalar ve ne de dalkavukluk veya riya terennümleri değil, bu ses Türkün kendine has şerefli ve gururlu sadası olacaktır.

Dr. Fadil KÜÇÜK

**Ek-9 Halkın Sesi Gazetesi'nin, 20 Ocak 1943 Tarihinde Kapatıldığına Dair
Müstemleke Müsteşarının Kararını Bildiren Belge (Dr. Fazıl Küçük Müzesi
Arşivi)**

1934-1936 gazete, kitap ve matbaa Kanunlar , Madde 5 (1)

Halkın Sesi Gazetesi'nin Kapatılması

Lefkoşa, Dr. Mustafa Fadıl'a "Halkın Sesi" ismi altında bir gazete neşretmesi hakkında 12 Mart 1942 tarihinde izin verildiği, ancak mezkur gazetenin kapatılmasının amme menfaatine olacağına inanarak ben Müstemleke Müsteşarı 1934-1936 yazılı, kitap ve matbaa kanunları 5 inci maddesinin (1) fıkrası tahdinde bu yazının birinci paragrafta zikrolunan 21 ocak 1943 tarihinde olmak üzere üç ay müddetle durdururum.

Lefkoşa, 20 Ocak 1943

Müstemleke Müsteşarı

**Ek-10 Dr. Fazıl Küçük'ün, Halkın Sesi Gazetesi'nin Kapatılmasından
Dolayı Müstemleke Müsteşarına Yazdı Yazı (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

His Excellency
The Governor in Council,
Nicosia.

Your Excellency, In compliance with the provisions of section 6 of the Laws 26 of 1934 and 36 of 1936 (Newspaper, Books and Printing Presses Laws 1934 to 1936 I have the honour to appeal to Your Excellency in Council against the Order of the Honourable the Colonial Secretary suspending my newspaper " Halkın Sesi " for the period of three months as from 21.1.1943.

2. The grounds of the appeal are the following :

A. No ground whatsoever has been given to me for the suspension of my newspaper by the Hon. Colonial Secretary an order that I may be able to defend myself and prove that the policy followed by the Newspaper " Halkın Sesi " was always inspired by the public spirit and the better service of the understanding between the Government and the Turkish Community of Cyprus.

B. Your Excellency will agree that if there had been any different opinion on the part of the Hon. Colonial Secretary as regard any particular article of my Newspaper, it would be more easy to point out by a letter that such an article is not desirable to be published, instead of immediate recourse to the suspension of my newspaper.

C. My newspaper is the only Turkish newspaper published in Cyprus and by its suspension the whole Turkish Community of Cyprus, amounting to about 65 thousand persons will be deprived for the period of three months of my newspaper and of the war-news as well as of the official communiqués and the translation of the Laws and Orders affecting the Public.

D. In accordance with the recent instructions given by the F.I.E. any criticism of good faith and to the extent of the criticism done in England is allowed.

I humbly suggest that my newspaper never depassed that limit and if it is true that the present struggle of all free Nations of the World, as I am personally convinced, is for the freedom of the people and the press and the right of self Government and self determination against the dark powers of despotism and fascism as presented by the Axis powers Your Excellency will decidedly reconsider the decision taken by the Honourable the Colonial Secretary and accept my appeal, in view especially of the fact that it would be to the prejudice of the whole Turkish Community to leave 65 thousand people without any daily paper from which to learn the war news.

An early and favourable reply will oblige .

I have the honour to be,

Sir,

Yours respectfully

Dr. FAZIL KUCUK, Editor of "Halkın Sesi"

Lefkoşa Kıbrıs

22 Ocak 1943

Ekselansı Vali

Danışma Kurulunda

Lefkoşa

Ekselansları,

1. 1934 yılının 26'ncı ve 1936 yılının 36'ncı kanunlarının 6'ncı maddelerinin hükümleri mucibince (Gazete, kitap ve matbaa kanunları 1934 ve 1936 yılları);

Sayın Müstemleke Müsteşarının "Halkın Sesi Gazetesi"ni 21 Ocak 1942 tarihinden itibaren üç ay müddet için geçici olarak durdurma emrini Danışma Kurulu'nda Ekselanslarına temyiz etmekle şeref duyarım.

2. Temyizin nedenleri aşağıdakilerdir.

a. Gazetenin Müstemleke Müsteşarı tarafından geçici olarak durdurulması hususunda kendimi savunabilmem için bana herhangi bir neden verilmemiştir ve de “Halkın Sesi Gazetesi”nin takip ettiği siyasetin daima halk ve hükümet ile Kıbrıs Türk cemaati arasında birbirini anlama yolunda iyi hizmet vermek olduğunu ispat edebilmem için bana fırsat tanınmamıştır.

b. Gazetemde neşrolunan herhangi bir makale hususunda Sayın Müstemleke Müsteşarının farklı düşüncesi bulunmuşsa gazetemi aniden geçici olarak durduracağına böyle bir makalenin neşredilmesinin istenmediğini işaret eden bir yazı göndermesinin daha uygun olacağını Ekselansımız kabul edecektir.

c. Gazetem, Kıbrıs’ta neşrolunan yegane Türkçe gazetedir ve geçici olarak kapatılmasıyla nüfusu altmış bin olan tüm Kıbrıs Türk cemaati üç ay müddet için gazetemden ve harp haberlerinden ve aynı zamanda resmi bildiri ve de ammeyi ilgilendiren kanun ve nizamlardan mahrum edilecektir.

d. Enformasyon Dairesinin son zamanlarda neşrettiği bildirilere göre iyi niyetle yapılan herhangi bir tenkit ve de İngiltere’de yapılmakta olan tenkit derecesine kadar müsaade edilmektedir.

Gazetemin bu sınırı asla geçmediğini tevazu ile ileri sürerim ve eğer bizzat kani olduğum gibi dünyanın tüm hür milletlerinin şimdiki mücadelesi Mihver Kuvvetleri tarafından tanıtılan istibdat ve faşizmin Kara güçlerine karşı halkların ve basınının hürriyeti ve kendi kendini idare etme ve self-determinasyon için ise; Ekselansınız şu gerçeğin ışığında, yani peşin, haksız hüküm sonunda tüm Türk cemaatinin zarara uğraması niteliğinde olan ve altmış bin insanı günlük bir gazetesiz bırakmaya ve harp haberlerini öğrenmelerini imkansız kılan Sayın Müstemleke Müsteşarının kararını katiyetle tezekkür ve temyizini kabul edecektir.

Erken ve müsait bir cevap beni memnun edecektir.Saygılarımı sunmakla şeref duyarım efendim.

Dr. Fazıl Küçük
“Halkın Sesi” Editörü

Ek-11 Kıbrıs'ın Yunanistan'a İlhakı Aleyhinde Ada Türkleri Tarafından
Yapılan Miting Hakkında Nicosia'dan Dr. Küçük İmzasıyla Gelen Telgraf (BCA,
Fon Kod: 30.1.0.0, Yer Kodu: 7.40.20)

TÜRKİYE
CUMHURBAŞKANLIĞI
GENEL KÂTİPLİĞİ
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ 742

Ankara, 2 Aralık 1948.

Yüksek Başbakanlığa

Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı aleyhinde
Ada Türkleri tarafından yapılan miting hakkında
Nicosia dan Dr.Küçük imzasile gelen telgrafın
bilece sunulduğunu derin saygılarımla arzederim.

Genel Kâtip

Dr. K. Küçük
3.12.1948

Airgide
2.12.48

54304
3-12-1948 74251

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

P. T. T. L. G. M.

TELGRAF

7438

Adres:

18.12.1948

Yol

Servis İşaretleri

cumhurreisi ismet inonu ankara

2070/30.657 nxa 37 nicosia 50/49 30 1040 etf ek 5 oactis

28 kasım 1948 tarihinde Lefkosada onbes bin turkun yapmış
olduğu ayasofya mitinginde bir kere daha kibris rumtarinin
yunanistana ilhak ve muhtariyet taleplerinin siddetle
reddedilmesi oy birliği ile kararlaştırılmıştır kibris
turkleri ilhak ve muhtariyetin tamamıyla turkluğun mahvına
sebep olacağına ve adanın asayisini bozacağına inanıyorlar
= secretary dr.kucuk + kl 28 kasım 1948 + +

**“KIBRIS TÜRKÜTÜR” KOMİTESİNİN,
KIBRIS TÜRKLERİNE MESAJI**

**Anavatan Türklüğü, davamıza bağlılığını bir
daha tekrarlıyor.**

Kıbrısın Yunanistana ilhakına dair Yunan talebinin Birleşmiş Milletler gündemine alınması dolayısıyla fevkalâde bir toplantı yapan “Kıbrıs Türktür Komitesi” Kıbrıs Millî Türk Birliği Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük’e dün aşağıdaki telgraftı göndermiştir.

Dr. Fazıl Küçük Kıbrıs, Türk Millî Birliği G. Sekreteri Lefkoşa — Kıbrıs

Bir müddet evvel Türkiye Millî Talebe Federasyonu binasında Türk gençliği, Türk basını, siyasi partiler ve işçi teşekkülleri, Kadınlar Birliği, bilcümle kültür ve yardımlaşma derneklerinin iştirakiyle yapılan bir toplantıda doğmuş olan “Kıbrıs Türktür” Komitesi, Birleşmiş Milletler Konseyinde Kıbrıs meselesinin almış olduğu son şekli bu günkü toplantısında incelemiştir. Komite-miz aşağıdaki hususları Kıbrıslı kardeşlerimize duyurma ğı ittifakla kararlaştırmıştır:

(1) Kıbrıs’ın Yunanistana her ne şekilde olursa olsun ilhakını tanımıyacağız. (2) Kıbrıs’ın Türklüğü uğru da sizlerle beraber olduğumuzu bu vesileyle bir daha tekrarlarız. (3) Hür dünyanın müsterek emniyetine, bölge huzuruna ve Türkiyeyle olan dostluk ve ittifakına ihanet suretiyle Yunanistanın Kıbrıs meselesi diye bir gayile çıkarmasını derin bir elemle karşılıyoruz ve bu teşebbüsün Yunanistan hesabına hüsrarla neticeleneceğine emin bulunuyoruz.

Kıbrıs Türktür Komitesi

**“KIBRIS TÜRKÜTÜR” KOMİTESİNİN,
KIBRIS TÜRKLERİNE MESAJI**

**Anavatan Türklüğü, davamıza bağlılığını bir
daha tekrarlıyor.**

Kıbrısın Yunanistana ilhakına dair Yunan talebinin Birleşmiş Milletler gündemine alınması dolayısıyla fevkalâde bir toplantı yapan “Kıbrıs Türktür Komitesi” Kıbrıs Millî Türk Birliği Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük’e dün aşağıdaki telgraftı göndermiştir.

Dr. Fazıl Küçük Kıbrıs, Türk Millî Birliği G. Sekreteri Lefkoşa — Kıbrıs

Bir müddet evvel Türkiye Millî Talebe Federasyonu binasında Türk gençliği, Türk basını, siyasi partiler ve işçi teşekkülleri, Kadınlar Birliği, bilcümle kültür ve yardımlaşma derneklerinin iştirakiyle yapılan bir toplantıda doğmuş olan “Kıbrıs Türktür” Komitesi, Birleşmiş Milletler Konseyinde Kıbrıs meselesinin almış olduğu son şekli bu günkü toplantısında incelemiştir. Komite-miz aşağıdaki hususları Kıbrıslı kardeşlerimize duyurma ğı ittifakla kararlaştırmıştır:

(1) Kıbrıs’ın Yunanistana her ne şekilde olursa olsun ilhakını tanımıyacağız. (2) Kıbrıs’ın Türklüğü uğru da sizlerle beraber olduğumuzu bu vesileyle bir daha tekrarlarız. (3) Hür dünyanın müsterek emniyetine, bölge huzuruna ve Türkiyeyle olan dostluk ve ittifakına ihanet suretiyle Yunanistanın Kıbrıs meselesi diye bir gayile çıkarmasını derin bir elemle karşılıyoruz ve bu teşebbüsün Yunanistan hesabına hüsrarla neticeleneceğine emin bulunuyoruz.

Kıbrıs Türktür Komitesi

Kıbrıs Milli Türk Birliği Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük dün aşağıdaki telgrafları çekmiştir:

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL
SEKRETERLİĞİNE,**

Yüzbin Kıbrıs Türkü ve binlerce adalet sever halk Kıbrıs Hükûmetinin tedhişçiler aleyhine almış olduğu sıkı tedbirleri sevinçle karşılar. Son Tevkif Kanunu (bunun için) gayet elzemdi. Rumların, bu tedbirler aleyhindeki protestoları tamamen esassızdır. Tekrar ederiz ki tedhişçilerin maksadı sun'î bir atmosfer yaratmak ve böylelikle sizin alâkanızı gayri mevcut ve asılsız "Kıbrıs Davasına" çekmektir. Kıbrıs meselelerine müdahaleyi reddetmeniz icap eder. Böylelikle tedhişçiliğin önüne geçmiş olacaksınız.

Dr. Fazıl KÜÇÜK,

Kıbrıs Millî Türk Birliği Genel Sekreteri.

EKSELANS KIBRIS VALİSİNE,

100,000 Türk tedhişçiler aleyhine almış olduğunuz sıkı tedbirleri sevinçle karşılar. Bu tedbirlerin sıkı tatbiki kısa bir zamanda adaya sükûnet getirecektir.

Dr. Fazıl KÜÇÜK,

Kıbrıs Millî Türk Birliği Genel Sekreteri.

Türklere yapılan tecavüzler protesto edildi

DR. KÜÇÜK ANAVATANIMIZDAN ACIL YARDIM İSTEDİ

Fanatik Rum liderleriyle Ortodoks kilisesinin tahrik ve teşvikiyle çapulcu Rum tedhişçilerinin son zamanlarda cemaatımıza karşı yaptıkları gaddarca tecavüzler ve geçen Cumartesi günü vazifesi başında ölen bir Türk Polisinin kahpece katledilmesi ile yeniden alevlenen ve ada Türklüğünü imhaya matuf hareketler üzerinde, Kıbrıs Türktür Partisi Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük, geçen gün Başvekilimiz Adnan Menderes ile İngiltere Başvekili Harold Mac Millan ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld'a aşağıdaki protesto telgraflarını göndermiştir.

BAŞVEKİL ADNAN MENDERES, ANKARA

Kıbrıs Rumlarının katilliklerine boyun eğmiyen ve hiç bir zaman bu Türk adasının Yunanistanla birleşmesine rıza göstermeyecek olan Kıbrıs Türklerine karşı girişilen hünharca ve barbarca hücumlar devam edip gitmek tedir. Bu defa da, vazifesi başında bulunan masum bir Türk kardeşimiz, kasteş atılan bomba ile şehit edilmiştir. Keyfiyeti dünya milletleri müvacehesinde protesto ederken, devletimizin âcil yardımlarına sığınıyoruz.

B. MİLLETLER GENEL SEKTERİ, NEVYORK.

BAŞVEKİL HAROLD MACMILLAN, LONDRA.

Kendi esassız davaları lehinde dünya müvacehesinde tepkiler yaratmak maksadıyla Rum tedhişçiler yeni den Kıbrıs Türklerini kattelmiye başlamışlardır. 6 çocuk babası bir Türkün ölümüyle neicelenen son cinayeti şiddetle protesto ederiz. Bu gibi gaddarca tecavüzlerin bizi hiç bir suretle korkutamıyacağını bir defa daha belirtiriz. Adanın yarını kaphıyan topraklarımızdan ayrıl mamıya azmetmiş bulunuyoruz. Bu arada kanun ve nı lirtiriz Adanın yarısını kaptıyan topraklarımızdanayrıl zam taraftarı olarak tedhişçilerle mücadele etmekteyiz. Rum liderleri, Türklere dokunmamaları hususunda ırkdaşlarına tavsiyede bulunmayı şimdiye kadar reddemiş ler ve bu sükûtları ile, bu Türk topraklarınış elimizden almayı matuf olan tedhişçiliği muhab gördüklerini isbat etmişlerdir.

Bütün bu asgari tahrikler karşısında Türkler vakar ve itidalle hareket etmiştir. Tamamen yalana dayanan ve gaddarca cinayetlerle desteklenen Yunan taleplerini reddederek tedhişçiliği ezmek suretiyle adalete hizmet etmeniz için sığınyoruz Yunanistan, kendi zayıf davasını desteklemek ve tarihi ve stratejik esaslara dayanan haklı Türk davasını çürütmek gayesiyle Kıbrısta tedhişçiliğe tevessül etmiştir.

**BAŞBAKANIMIZ ÇOK SAYIN ADNAN MENDERES,
ANKARA**

Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs Valisi ile Makarios arasında yapılmakta olan gizli görüşmelerden büyük endişe ve üzüntü duymaktadırlar. Bu gizli konuşmalardan ne Kıbrıs Türklüğünün ve ne de Türkiye'mizin temsil edilmemesi İngilizlerin, Kıbrısta Türk Haklarını ve Türkiye'mizin Kıbrıs üzerinde inkâr edilmez hukuki tarihi haklarını hiçe saydığına kâfi ispattır. Türkiye'mizin meseleyi ciddiyetle ele almasını ve Statükoda herhangi bir değişiklik yapılmasını önlemesini, aksi takdirde Kıbrıs'ın Türkiye'ye iadesi hususunda faaliyete geçilmesini rica eder mukadderatımızı dirayetle ellernize emniyetle terk ettiğimizi bir kere daha teyid ederiz.

**KIBRIS TÜRK TÜR PARTİSİ GENEL BAŞKANI
Dr. FAZIL KÜÇÜK**

**MÜSTEMLEKAT NAZIRI SAYIN LENNOX-BOYD,
LONDRA.**

Kıbrıs Valisi Ekselâns Harding ile Makarios'un Kıbrıs'ın istikbali hakkındaki gizli konuşmaları, Kıbrıs Türklerini fazlasiyle endişe ve üzüntüye sevketmektedir. İstatükonunu devam edeceği hakkında kat'i teminat isteriz. İstatükoda her hangi bir değişiklik Lozan Muahedesi'ni nakzedeceğinden o zaman ada Türkiye'ye iade edilmelidir. Kıbrıs meselesinin, adanın hakiki sahibinden gizlice halline yeltenilmesini takbih ederiz. Tedhişçi korkusu karşısında yapılacak her hangi bir uzlaşma, mevsimsiz olup tahrik edicidir. ve adalete da mugayyiridir. Bu şartlar altında uzlaşmağa çalışmak, daha fazla tedhişçiliği teşvik olacaktır. Türkiye'nin barış rızası olmaksızın Kıbrıs meselesi asla halledilemez.

Görüşlerimizin parlamentoya bildirilmesini rica ederiz.

**KIBRIS TÜRK TÜR PARTİSİ GENEL BAŞKANI
Dr. FAZIL KÜÇÜK**

**EKSELÂNS VALİ SIR JOHN HARDING,
LEFKOŞA**

Ekselânsınızın Makariosla görüşmelerine dair son haberler, Kıbrıs'ın sadık Türk sekencesinin maneviyatını sarsmıştır. Self-determination hakkının bahsedilmesi bizce asla kabul edilemez. Self-determination Kıbrıs için felâketten başka hiçbir şey değildir. Bu kritik zamanda hükûmet, imtiyaz vermeden ve uzlaşma yoluna gitmeden tedhişçiliği durdurmağa muktedir değilse bu adada tedhişçilik katiyen durmayacaktır. Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki hak ve menfaatlarının nazarı itibara alınmayışını protesto eder ve Türkiye'nin rızası alınmadan istatükoda hiçbir değişiklik yapılması hususundaki talebimizi bir defa daha teyid ederiz.

**KIBRIS TÜRK TÜR PARTİSİ GENEL BAŞKANI
Dr. FAZIL KÜÇÜK**

Liderimize gönderilen tebrik ve başlılık telgrafları

Sayın Dr. Fazıl Küçük, Reiscumhur Muavini,
Kıbrıs — Lefkosa.

Seçiminize çok sevindim. Candan tebrik eder, başarı dilerlerimi sevgiyle sunarım.

SITKI YIRCALI

Sayın Fazıl Küçük, Reiscumhur Muavini, Lefkoşa

Kıbrıs Cumhuriyeti Reiscumhur Muavini olarak seçildiğiniz bu mutlu günde Türk Gençliği olarak Kıbrıs kardeşlerimizin sevincini paylaşıyor, Sizi tebrik eder, muvaffakiyetler dilerim.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu
Genel Başkanı
SAMET GÜLDOĞAN

Sayın Doktor Fazıl Küçük,

Kıbrıs Türk Kadını hakkınız olan, Reiscumhur Muaviniğine seçilişinizi büyük bir sevinçle karşılar. Hayatımız boyunca, çetin mücadelelerle, cemaatimize kazandırdığınız birçok haklar arasında Kıbrıs Türk Kadınının medeni haklarına kavuşması hususundaki kıymetli mesainizin minnettarı olduklarını, bu vesile ile tekrarlarlar ve daima olduğu gibi bundan böyle de hizmetinizde ve emrinizde olmaktan gurur duyduklarını en derin saygıları ile arz ederler.

HATİCE TAHSİN

K. T. Kadınlar Birliği Genel Sekreteri

Sayın Dr. Fazıl Küçük
Reiscumhur Muavini Lefkoşa

Bütün Kıbrıs Türklüğünün kalbini fethederek, cumhur başkan muavinliğine seçilmiş olmanızı okulumuzun öğretmen ve öğrencileri adına tebrik eder sonsuz saygılarımı sunarım.

Namık Kemal Lisesi Müdürü

Sayın Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Reiscumhur Muavini,

Reiscumhur Muavinliğine seçilmenizi büyük memnurlukla karşılar, sizi candan tebrik eder ve memleket, hizmet yolundaki çalışmalarınızın parlak başarılarla taçlanmasını temenni ederim.

MUFTU DÂNÂ

Sayın Dr. Fazıl Küçük, Reiscumhur Muavini, Lefkoşa.

Sizi candan tebrik eder, bu yolda da muvaffakiyetler dilerim.

Dr. HASAN GÜVENER

Sayın Fazıl Küçük, Kıbrıs Reiscumhur Muavini, Lefkoşa.

Tebrik eder, muvaffakiyetler dileriz.

Hürriyet, Ankara Bürosu

Sayın Dr. Fazıl Küçük

Kıbrıs Türk halkının tek bir gövde halinde oybirliği ile sizi lâıyk olduğunuz bu yüksek ve kutsal makama seçmeleri münasebetiyle, gerek şahsen ve gerekse Lefkoşa Türk halkını temsil eden Meclisimiz namına size candan tebriklerimi sunar, hayırlı ve üstün başarılar dilerim.

L.T.B. Başkanı

Dr. T.S. GÖZMEN

Sayın Dr. Fazıl Küçük

Kıbrıs Cumhuriyetinin Reiscumhur Muavinliğine seçilmeniz dolayısıyla sizleri hararetle tebrik eder kıymetli mesainiz sayesinde refah ve saadet içerisinde yaşamak fırsatını bulacağımıza emin olarak sağlık ve başarı temennilerimizin kabulünü rica ederiz.

Halk Kulübü üyeleri namına
Orhan AVKIRAN

**Ek-18 Cemal Gürsel ve Selim Sarper'in Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşu
Münasebetiyle Gönderdikleri Tebrik Ve İyi Dileklerine Mukabil Mektubuna Dr.
Fazıl Küçük'ün Cevabı (BCA, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 40. 241. 14)**

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

[1960]

c/1

AG

Çok Sayın Cemal Gürsel
Devlet ve Hükümet Reisi

Kıbrıs'ta Cumhuriyetin ilanı münasebetiyle izhar buyduğunuz iyi temennilere teşekkür ederim. Kıbrıs Türk Cemaati olarak öteden beri takip ettiğimiz sulh politikasına sadık kalacak, hak ve hürriyetimizin sağlanması yolunda eldeki bütün imkanları meşru yollardan kullanmasını bileceğiz.

Anavatanın bu güne kadar müzaheret ve büyük desteğine mazhar olan bizler bundan böyle de izinizden ve yolunuzdan ayrılmayacak, inkılaplara daima sadık kalacak ve Kıbrıs Türkleri daha müreffeh, daha mes'ut bir hayata kavuşmak ve hane emel ve amacımız olacaktır.

Kıbrıs Türk Cemaati namına minnet, şükranlarımızı sunar bağlılık ve sadakatimizi teyid ederiz.

Reisicumhur Muavini
Dr. Fazıl Küçük

Çok Sayın Hariciye Vekili
Selim Sarper

Uzun ve çetin bir mücadelede sonra Türk Cemaatinin kazandığı hürriyette en büyük hisse Anavatanın uzun yıllardan beri gösterdiği fedakarlık ve sarf edilen gayretlerin eseridir. Anavatan Geçliğinin bu uğurda sebkât eden hizmetlerini Türk Cemaati ebediyete kadar unutmayacaktır.

Üzerimize aldığımız ağır ve mesuliyetli vazifeyi takdir eden biz inkılap Hükümetimizin müzaheret ve yardımları ile başarı-

2

030	01			7	40	20
-----	----	--	--	---	----	----

1

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

bileceğimize iman ediyor ve Kıbrıs Türkünü daha müreffeh bir
hayata kavuşturacağımıza inanıyorum.

Bağlılık ve sadakatimizi teyid eder sonsuz hürmetleri-
mi sunarım.

Reisicumhur Muavini

Dr. Fazıl Kırçık

030	01			7	40	20
-----	----	--	--	---	----	----

Ek-19 Zürih ve Londra Anlaşmaları Hakkında 1961 Yılına Ait Not (BCA,
Dosya:E, Fon Kod: 30.1.0.0, Yer Kodu: 63.388.9)

DEVLET ARşIVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARşIVI

E/9

D. 1961

Zürih andlaşmasının imza tarihi 11 şubat 1959

Londra andlaşmasının imza tarihi 19 şubat 1959

Garanti andlaşması 12 Aralık 1960 tarihinde 5475 sayı ile,
Teess s anlaşmaları 12 Aralık 1960 tarihinde 5476 sayı ile
İttifak anlaşması ve ekleri 12 Haziran 1961 tarihinde
5712 sayı ile Birleşmiş Milletlere teşcille edilmiştir.

Andlaşmaların tasdik edilme durumu:

Yunanistan: Bu andlaşmalar üzerinde Mecliste müzakere a ıl-
dı ve H k met güven oyu aldı. 28 şubat 1959.

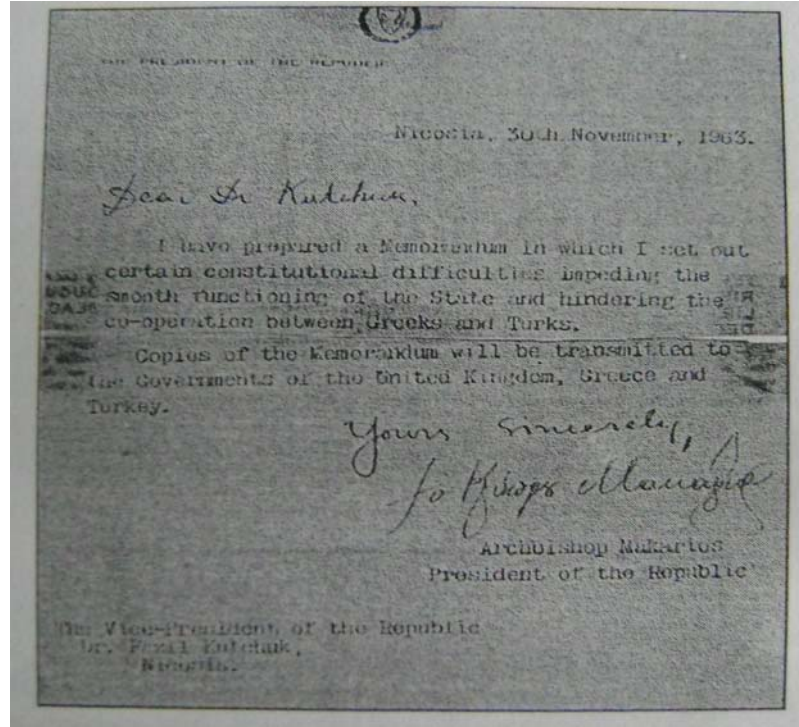
Bu durumda andlaşmalar tasdik edilmiş addolunu-
yor. 8 Mayıs 1961 tarihli nota ile Yunanistan
bu keyfiyeti Türkiye'ye bildirdi. Bilahare bir-
kaç kere Yunanistan'a bu husus teyid ettirildi.

Kıbrıs: İlk kuruluş andlaşmaları mahiyetinde olduğu ci-
hetle, bütün andlaşmalar imzalandıkları 16 A us-
tos 1960 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, son-
radan tasdik mevzu bahis değildir.

İngiltere: Cari usul mucibince tasdike ihtiyaç yok. İmza
tarihleeinde yürürlüğe girmektedir. İngiliz ha-
riciyesi bu hususu teyid etmiştir.

030	01			63	388	9
-----	----	--	--	----	-----	---

**Ek-20 Makarios'un 30 Kasım 1963 Tarihinde Dr. Fazıl Küçük'e Verdiği
Ültimatom (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

“Sayın Dr. Fazıl Küçük,

Devletin muazzam çalışmasını ve Rumlarla Türkler arasında işbirliğini engelleyen bazı anayasal güçlükleri içeren bir muhtıra hazırlamış bulunuyorum.

Ülkemizin kalkınması ve halkımızın refahı için bu güçlüklerin ve engellerin ortadan kaldırılması en içten arzumdur.

Vurgulamak isterim ki niyetim muhtıradaki her hangi bir önerimle Türkleri gerçek haklarından ve yerli güvencelerinden yoksun bırakmak değil, duruma bir çare bulmaktır.

Muhtırayı incelemenizden sonra memorandumda belirttiğim sorunları ortadan kaldırmak amacı ile en erken bir zamanda görüşmelere başlamamızı teklif ediyorum.

Muhtıranın bir sureti de Yunanistan ve Türkiye hükümetlerine iletilecektir.”

Kıbrıs Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı Muavini
Ekselâns Dr. Fazıl Küçük

Saygılarımla,
Başpiskopos Makarios
Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Ek-21 Rauf Raif Denктаş İle 29 Mart 2010 Tarihinde Yapılan Görüşme

Sayı: 11-10/01

29 Mart 2010

Sayın Rukiye Maden

Soru 1: Dr. Fazıl Küçük ile ne zaman ve nerede tanıştınız?

Rauf R.DENKTAŞ: 1942'de İngiliz Okulu'nun son sınıfındaydım. İkinci Dünya savaşı nedeniyle okul Girne'ye taşınmıştı. 18 Mart günü Halkın Sesi adında bir gazete yayınlanmağa başladı. Alıp okudum. Gazete, benim rahmetli babamdan ve onun milliyetçi arkadaşlarından işittiğim konuların tümünü ele almıştı. Çok heyecanlandım ve kendisine bir mektup yazarak kutladım; birkaç gün sonra, ilk tatil gününde, Dr. Küçük'ün muayenehanesine giderek kendimi tanıttım. Çok memnun oldu. "Kadere bak; ben öğrenci iken Kıbrıs'a her geldiğimde baban ile arkadaşlarını ziyaret eder, onlarla görüşür, düşüncelerinden yararlanırdım; şimdi İse, Hakim Raif beyin oğlu olarak bana geliyorsun" demişti. O günden itibaren Dr. Küçük'ün etrafında toplanan gençler arasında yerimi aldım. Gazetesine yazılar yazmağa başladım.

Soru 2: Dr. Fazıl Küçük ile Kıbrıs davasına ortak yaklaşımınız nelerdir?

Rauf R.DENKTAŞ: Dr. Küçük milliyetçi, Atatürk ilkelerine bağlı bir kişiydi. Laiklikten taviz vermezdi. Türk halkının İngiliz idaresinden şikâyetleri vardı, bunları savunmaktan çekinmezdi. Türkiye'ye bağlı bir kişiydi; Enosise karşıydı. Kıbrıs Türklerinin haklarını savunmakta korkusuzdu. Bütün bu konularda bende, babamdan kalma birikimler vardı, bu nedenle bu konularda ayırımız gayrimız yoktu. İnandığımız ilkelerin liderini bulmuştuk Dr. Küçük'te.

Soru 3: Dr. Fazıl Küçük ile yollarınız ne zaman ve nasıl ayrıldı?

Rauf R.DENKTAŞ: 1964'de ben Türk tezini müdafaa için evvelâ Londra konferansına, oradan da New York'ta BM Güvenlik Konseyi toplantısına giderek çalıştım. Dönüşte Makarios, Kıbrıs'a girmemi yasakladı. Gizlice giriş teşebbüslerim başarılı olmadı. Benim Kıbrıs'tan ve Dr. Küçük'ten uzak kalmamdan yararlanan bazı kişiler aramızı açmak için faaliyete geçtiler. Dr. Küçük bunlardan etkilendi. Ankara'da aleyhine çalıştığıma inandı ve gazetesinde aleyhime yazılar yazmaya başladı. Bunlar da beni kıldı. Ancak 1968'de adaya döndükten sonra birlikte, sanki aramızda hiç bir şey olmamış gibi, çalıştık. Ancak seçim zamanı gelince ben adaylığımı koyacağımı açıkladım. Aradaki soğukluk, benim bütün çabalarımaya rağmen, Dr. hastalanıncaya kadar devam etti. Fakat ben buna aldırmadım ve kendisini daima ziyaret ettim, görüşünü aldım. 1983'de

KKTC'ni ilân edeceğimiz gün Dr. Küçük'ü de alıp Meclise birlikte gittik. Devleti ilân ettik. Çok heyecanlanmıştı. "Artık ölsem de gözlerim arkada ...

kalmaz" dedi. Sarıldık ve eski dostluğumuz ölümüne kadar devam etti. Ölümünden sonra ona yakışan şekilde devlet merasimi yaptırıldı ve bir anıt tepeye, anıt kabre defnini sağladık. Gençliğin ondan feyiz almasını, verdiği mücadeleyi öğrenerek, devlete sahip çıkması için bunun gerekli olduğuna inandık.

Soru 4: Dr. Fazıl Küçük, 1963'ten sonra Cumhurbaşkanlığı yardımcılığına neden devam etmedi?

Rauf R.DENKTAŞ: Dr. Küçük, Makarios'un "anayasa ölmüştür, gömülmüştür; anayasada Türklere verilmiş olan haklar yoktur; azınlık hakları vardır; Dr. Küçük'ü de Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak tanımıyorum" demesine rağmen Cumhurbaşkanı yardımcılığı unvanını görevi bana teslim edinceye kadar kullanmağa devam etti; ben de ilk seçime Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak katıldım ve 1983'e kadar bu böyle devam etti ancak Rum tarafına kimse "bu makamı tanımak zorundasın" demedi. Rumların bizi eşit ortakları olarak kabul etmek niyeti olmadığını anladıktan sonra, eşitliğimizi ve 1960 Anlaşmalarındaki haklarımızı elde tuttuğumuzu kanıtlamak için KKTC'yi ilân ettik. Bunu yapmamış olsaydık, şimdiye, çoktan Kıbrıs'ta azınlık olduğumuzu tescil etmiş olacaktık. Bunu yapmalarının ve Kıbrıs'ın tümüne sahip olmalarının önündeki engel KKTC'nin varlığı ve Garantilerin devamıdır. Bu nedenle bugün Talat-Hristofyas arasında devam eden görüşmelerde Rumların ve onlara yardımcı olanların tek hedefi KKTC'ni ortadan kaldırmak ve Garantilerden kurtulmaktır.

Soru 5: Dr. Fazıl Küçük'ün siyasetten ayrıldıktan sonraki hayatı nasıldı? Dr. Küçük'ün basın hayatı, gazetesini anlatır mısınız?

Rauf R.DENKTAŞ: Dr. Küçük siyasetten ayrılmadı; nasıl ki ben de emekli olduğum halde, siyasetin içindeyim çünkü siyaset denilen şey özgürlüğümüzle, egemenliğimizle, Anavatan ile var olan bağlarımızla ilgili yaşamımızdır. Bu nedenle Dr. Gazetesinde görüş ve düşüncelerini yaymaya devam etti; Parti liderleri ile istişarelerde bulundu. Yan yatıp "bana ne" demedi. KKTC'nin kuruluşu onu huzura kavuşturdu. Şimdi benim huzursuzluğum, Talat-Hristofyas görüşmelerinde KKTC'nin ortadan kalkacağı içindir.

Dr. Küçük hakkında, yazılarını içeren kitaplar var; eşi Süheyla hanımın hatıratı var. Halkın Sesi Gazetesi adresinden bunları isteyiniz.

Saygılarımla,

Rauf R.DENKTAŞ

Ek-22 Rauf Raif Denktaş İle 14 Mart 2011 Tarihinde Yapılan Yazışma

14 Mart 2011

Sayın Rukiye MADEN

1947-60 arasında Dr. Küçük'ün en yakın bir arkadaşı, gerektiğinde hukuk müşaviri veya danışmanı durumunda olmam, bazı muhaliflerin kıskançlığına veya öfkesine neden oluyordu. 1947 sonunda Dr. Küçük'ün istemi ve desteği ile Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonuna Başkan seçilmiştim. Bu da kıskançlığı artırdı. Halka inerek yaptığımız temaslar ve etkinlikler Dr. Küçük'e "senin aleyhine çalışıyorlar" şeklinde aktarıldı. Gençlik Kolunu Hordan'a kurdurduk. Hordan, Burhan Nalbantoğlu'nun yakınıydı. Dr. Küçük de Nalbantoğlundan hoşlanmazdı. Nalbantoğlu'nun benimle de yakınlığı ve işbirliği Doktoru rahatsız etmeye başladı. Hordan'ın da söz dinlemeyen aşırı hareketleri; Doktor'a karşı etkinlik şeklinde yorumlanmaya başladı ve en sonunda Hordan görevden alındı. Bu arada 1960 Kıbrıs Antlaşması yapıldı. Ben Cemaat Meclisinde kaldım. Cemaat adına siyasi durumda ilgili açıklamalar yapmak zorunda kaldığımızda, TC Büyükelçisi Emin Dırvan'a Doktor'a "Denktaş'ın siyasi beyanat yapma hakkı yok. Müsaade etme" telkinine başladı.

Dolayısı ile ben adaya dönemez durumda kalınca, beni çekemeyenlere gün doğdu. Ankara'da yaptığım her açıklamayı Doktor'u kızdıracak şekilde yorumlamaya başladılar. Bunların etkisi altında Doktor bizi ailece üzecek yazılar yazdı, fakat ben adaya döndükten sonra, bu konular hiç olmamış gibi davranabildik.

Adaya dönüş yasağı açıklandığında Dr. Küçük de, Türkiye'ye paralel olarak, adaya dönebilmem için gereken girişimlerde bulundu, gereken temasları yaptı.

Adaya gizlice girip de yakalandığımızda da Dr. Küçük, Türkiye'ye paralel bir şekilde serbest bırakılmamız için elden gelen her şeyi yapmıştır.

Adada, özellikle mücahitler arasında ikilik yaratanlar Dr. Küçük'ün otoritesine boyun eğmek istemeyen bir gruptu. Bunlar, biraz evvel söylediğim gibi, benim Ankara'da yaptığım beyanatları Doktor'u kızdıracak şekilde yorumlarlar, Doktor'a uydurma haberler vererek kendi işlerini kontrolsüz yürütmek isterlerdi. Güya, benim adıma konuştukları havasını yaratmak da işlerine geliyordu.

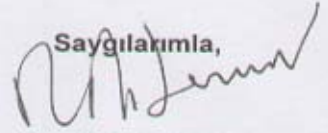
Bunların haberini bana rahmetli Kutlu Adalı duyururdu. Ben de "birlik-beraberlik" mesajları gönderir, bu ikiliğin çok zararlı olacağını yazardım. O çetin günlerde Kıbrıs'ta Dr. Küçük ile Büyükelçiliğin ve Mücahit Komutanlığının zaman zaman ters düşmelerinden yararlanmak isteyenler Denktaş'çı Doktor'cu ayırımını ben...

adaya gelinceye kadar devam ettirdiler. Rumlar da, doğal olarak, bundan yararlanmak için elinden geleni yaptı.

Londra Konferansı, Zürih'te Zorlu ile Averof arasında varılmış olan Anlaşmayı, iki Kıbrıs'lı tarafın, Türklerle Rumların imzalaması için tertiplenmişti. Yani, davet imza merasimi içindi ve ne imzalayacağımızı biliyorduk. Çünkü, Zürih görüşmeleri yapılırken, bize bilgi verilmekte, görüşümüz alınmaktaydı. Londra konferansında bizim için bir sürpriz veya sıkıntı yoktu. Makarios da ne imzalanacağını biliyordu ancak, Enosis'i yasaklayan bu anlaşmadan kurtulmayı da planladığı için, ilk gün, "ben müzakereye geldim" diyerek problem çıkarmaya başladı. Sonradan bunu "bana müzakere hakkı tanımadılar" diye kullanacaktı. Makarios'un bu oyununa kızan İngiliz Başbakan konferansı kopartmak tehdidi yapınca Fatin R.Zorlu bey araya girdi ve Makarios'a 24 saat kazandırdı. Ertesi gün Makarios geldi ve anlaşmayı imzaladı. Maksat hasıl olmuştu. 1960'dan 1963'e kadar "müzakere ettirmediler; zorla kabul ettirdiler" yalanını etkin bir şekilde kullandı.

Türkiye'de öğrenimde olan bazı Kıbrıslı öğrenciler, Kıbrıs'taki bağlantıları nedeniyle Doktor'a karşı kendi siyasetlerini sürdürdüler. Mesele, Makarios "1960 Antlaşmaları tam bağımsızlık vermedi, tam bağımsızlık istiyorum" derken Dr. Küçük ve bizler "1960 antlaşmalarına dokunamazsın" dediğimiz için, Kıbrıs'taki muhalefete bağlı olan bu gençlik bizi emperyalistlere hizmet etmekle suçluyorlar ve Makarios'u "bağımsızlık şampiyonu" diye destekliyorlardı. Makarios "tam bağımsızlık" derken, "Enosisi yasaklayan garantilerden" kurtulmak istiyordu. Gençler bunu göremiyorlar ve Doktor'a, çeşitli nedenler uydurarak, özellikle "Menderes'çiler" diyerek saldırıyorlardı.

Saygılarımla,

Rauf R.DENKTAŞ

**Ek-23 Fazıl Küçük'ün 1923'te İstanbul İstiklal Lisesi'nde Öğrenci Olduğu
Yıllar (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

Ek-24 Dr. Fazıl Küçük'ün 1936 Yılında İsviçre'de Asistan Doktor Olarak Çalıştığı Dönem (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-25 Dr. Fazıl Küçük'ün 1950'li Yıllarda Türkiye'ye Yaptığı Ziyarete Kendisine Armağan Edilen Kanla Çizilmiş Bayrak (Dr. Fazıl Küçük Müzesi)

Ek-26 Dr. Fazıl Küçük; Eşi Süheyla Küçük, Çocukları Pembe Küçük Ve Mehmet Küçük İle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek- 27 15 Ocak 1945 Tarihinde Dr. Fazıl Küçük Ve Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi'nin İlk Toplantısına Katılanlar Lokalin Önünde (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

**Ek-28 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluş Anlaşmalarının İmzalandığı
Londra Konferansı ((Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

**Ek- 29 Dr. Fazıl Küçük Halkın Omuzlarında (Dr. Fazıl Küçük Müzesi
Arşivi)**

Ek-30 Dr. Fazıl Küçük Ve Makarios Askerleri Selamlarken (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-31 Dr. Fazıl Küçük Ve Rauf R. Denктаş'ın Anıtkabir Ziyareti (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-32 Dr. Fazıl Küçük İle Rauf R. Denktaş (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-33 Dr. Fazıl Küçük, İsmet İnönü İle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-34 Dr. Fazıl Küçük, Adnan Menderes İle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-35 1959’da Dr. Fazıl Küçük Ankara’da Rauf R. Denктаş Ve Fatin Rüştü Zorlu İle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-36 Dr. Fazıl Küçük 23 Mayıs 1983 Tarihinde Kıbrıs’ı Ziyaret Eden T.C. Başbakan Yardımcısı Turgut Özal İle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

**Ek-37 Dr. Fazıl Küçük 12-20 Şubat 1963 Tarihleri Arasında Yaptığı
Almanya Ziyareti Sırasında Almanya'nın En Yüksek Nişanı Olan "Grand Cross
Of The Federal German Order"i Aldığı Törende (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)**

Ek-38 Fazıl Küçük Mart 1963'te Hindistan'a Yaptığı Resmi Ziyaret Sırasında Hindistan Yeni Delhi Havaalanı'nda Yapılan Merasimde Eşi Süheyla Küçük Ve Hindistan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Zakir Hüseyin İle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-39 Dr. Fazıl Küçük ve Elinden Eksik Etmediği Baf Sigarası ve Türk Kahvesi (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-40 Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İlanı Edildiği Gün Osman Örek Ve Rauf R. Denктаş'la Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-41 Dr. Fazıl Küçük Halkın Sesi Gazetesi Personeliyle Birlikte (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

Ek-42 Dr. Fazıl Küçük Müzesi'nde Yer Alan Dr. Fazıl Küçük'ün Çalışma Odası

Ek-43 Dr. Fazıl Küçük'ün Cenazesi

Ek-44 Dr. Fazıl Küçük'ün Ebedi İstirahatgâhına Defnedildiği Anıttepe'deki Anıt Mezarı

Ek-45 27 Ocak 1989 Tarihinde Lefkoşa İnönü Meydanı'na Dikilen Dr. Fazıl Küçük Heykeli

Ek-46 Dr. Fazıl Küçük'ün Anıtına Konu Olan Fotoğraf (Dr. Fazıl Küçük Müzesi Arşivi)

KAYNAKLAR

1) ARŞİV KAYNAKLARI

a) Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

“Kararname” Sayı: 114434, Dosya No: 105-54, Fon Kodu: 30.18.1.2, , Yer Kodu: 152.15.8

“Zürih ve Londra Anlaşmaları’nın tatbiki” Dosya No: E4, Fon kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 63.388.9

“Conference On Cyprus”, Dosya No: A45, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 38.227.17

“Dr. Fazıl Küçük’ün, Cemal Gürsel ve Selim Sarper’in Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Kuruluşu münasebetiyle gönderdikleri tebrik ve iyi dileklerine mukabil teşekkür mektubu”, Dosya No: A4, Fon Kodu:30.1.0.0, Yer Kodu: 7.40.20

“Kıbrıs’ın Yunanistan’a İlhakı aleyhinde ada Türkleri tarafından yapılan miting hakkında Nicosia’dan Dr.Küçük imzasıyla gelen telgraf”, Dosya No: B 2, Fon Kodu: 30.1.0.0, Yer Kodu: 40.241.14

“Kıbrıs Davası Hakkında Rapor”, Dosya No: E4, Fon Kodu: 30.1.0, Yer Kodu: 64.394.7

b) KKTC Arşiv Ve Araştırma Dairesi

“Belediyelerle İlgili Notlar”, R.N. 2054, K.N. 64

“VOLKAN Örgütü’nün Bildirisi”, R.N. 2304, K.N. 78

“Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük”, R.N. 9400, K.N. 111

“Enosis İçin Halk Oylaması”, R.N. 2186 K.N. 70

“B.M. Arabulucuları İle Türk Toplumı Yetkilileri Arasında Yapılan Müzakereler (1964-1966)”, R.N. 2030, K.N. 65

2) ANSİKLOPEDİLER

Diyanet İslam Ansiklopedisi

3) SÜRELİ YAYINLAR⁷⁵⁷

a) Gazeteler

Akşam Gazetesi

Birlik Gazetesi

Bozkurt Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Dünya Gazetesi

Halkın Sesi Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

İstanbul Gazetesi

Kıbrıs Gazetesi

Masum Millet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Nacak Gazetesi

Patris Gazetesi

Tercüman Gazetesi

Ulus Gazetesi

Vatan Gazetesi

Yeni İstanbul Gazetesi

⁷⁵⁷ Kullanılan gazete ve dergi haberlerinin künyeleri dipnotta gösterildiği için burada açıkça belirtilmemiştir.

Zafer Gazetesi

b) Dergiler

Basın Raporu Dergisi

İller ve Belediyeler Dergisi

Kıbrıs Bülteni Dergisi

Kıbrıs Mektubu Dergisi

Tarih Araştırmaları Dergisi

4) RÖPORTAJLAR – SÖZLÜ KAYNAKLAR

Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Ahmet Göksan ile 27 Şubat 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme

KKTC’nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 29 Mart 2010 tarihinde İstanbul’da yapılan görüşme

Dr. Fazıl Küçük Müzesi Müdürü Altay Sayıl ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme

Kıbrıs Çiftçiler Birliği eski başkanı Hüseyin Gültekin ile 25 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme

Dr. Fazıl Küçük’ün oğlu ve Halkın Sesi Gazetesi’nin Sahibi Mehmet Küçük ile 29 Haziran 2010 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme

KKTC’nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile 14 Mart 2011 tarihli yazışma

5) KİTAPLAR

Akkurt, Aydın, *Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri Ve Yorgacis'in Casusları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2000

Ali, İhsan, *Hatıralarım*, Galeri Kültür Yayınları, Kıbrıs, 2002

Akar, Reşat, *Atatürkçü Kıbrıs Türkleri*, İstanbul, 1981

Altan, Mustafa Haşim, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi (1571- 1974), C.2*, Kıbrıs, 1986

An, Ahmet, *Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş Süreci Ve Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması (1900-1942)*, Galeri kültür Yayınları, Lefkoşa, 1997

_____, *Kıbrıs Nereye Gidiyor*, Everest Yayınları, İstanbul, 2003

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1986

_____, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959, Türk Hükümeti Ve Kamuoyunun Davranışları (Karşılaştırmalı İnceleme)*, Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 156-138, Ankara, 1963

Ateşin, Hüseyin Mehmetü *Kıbrıslı Müslümanların Türkleşme ve Laikleşme Serüveni (1925-1975)*, Marifet Yayınları, İstanbul, 1999

Atun, Ata, *Kıbrıs Anlaşmaları, Planları ve Önemli BM, AB Kararları (1571-1983), C.I*, Suna ve Atun Mağusa Tarihini Araştırmaları ve Yazın Vakfı Yayını, Mağusa, 2007

Bahadır, Mehmet, *Kıbrıs'ta Katliamlar C .I*, Rüstem Yayınları, Lefkoşa, 2001

Barutçu, Ecmel, *Hariciye Koridoru*, 21. Yüzyıl Yayınları, 1. Baskı Ankara, 1999

Bekarlar, Faruk, *Kıbrıs Sorunun Doğuşu, Menderes Dönemi Türk-Yunan İlişkileri*, Arayış Yayınları, İstanbul, 2006

Büyükçelebi, Ufuk, *İhanet Yorgunu Denктаş*, Bir Harf Yayınları, İstanbul, 2004

Cihan, Ali Rıza, *İsmet İnönü'nün TBMM'deki Konuşmaları 1920-1973, C.III*, TBMM Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları No: 58, Ankara, 1993

Çay, Abdulhaluk, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel 1963*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1989

Denktaş, Rauf R., *12'e 5 Kala Kıbrıs*, Butik Matbaa, Ankara, 1966

_____, *Karkot Deresi*, Kıbrıslı Yayınları, İstanbul, 1996

_____, *Rauf Denktaş'ın Hatıraları (1966) C. 3*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997

Emircan, Mehmet S., *Kıbrıs Türk Toprağıdır, Bütün Türklerin Vatanıdır, C. I-II* Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 2000

Erim, Nihat, *Bildiğim Ve Gördüğün Ölçüler İçinde Kıbrıs*, Türk Matbaacılık Yayını, Ankara, T.Y.

Eroğlu, Hamza, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Yaratan Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler*, ATO Yayınları, Ankara, T.Y.

Fevzioğlu, Bülent, *Kıraathane-i Osmani'den Cumhuriyet Meclisi'ne (1886-1996) Olaylar Ve Seçimler/Seçilenler*, TC-KKTC Meclisleri Ortak Yayını, Kıbrıs, 1998

Gazioğlu, Ahmet C., *Direnış Örgütleri, Gençlik Teşkilatı Ve Sosyo-Ekonomik Durum (1958-1960), Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (4)*, Kıbrıs Araştırma Ve Yayın Merkezi (CYREP), Ankara, 2000

_____, *Enosis Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyetine, Bugünlere Gelmek Kolay Olmada(3)*, Kıbrıs Araştırmaları Ve Yayın Merkezi, Ankara, 2000

_____, *Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları Ve Ortaklığın Sonu (1960-1964), Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (4)*, Kıbrıs Araştırmaları Ve Yayın Merkezi, Ankara, 2003

İsmail, Sabahattin, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü Ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*, Başbakanlık Basımevi, Kıbrıs, 1992

_____, *İtirafılar (Derleme)*, Sultan Ofset Yayınları, Lefkoşa, 1993

_____, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1998

_____, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü ve KKTC'nin Kuruluşu*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, Lefkoşa, 2001

Kasımoğlu, Erten, *Eski Günler Eski Defterler*, Novemberson Yayıncılık, KKTC, 2006

Kızılyürek, Niyazi, *Doğmamış Bir Devletin Tarihi, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005

Küçük, Fazıl, *The Voice Of Cyprus*, Yay. Haz. Çiler İncirli, Altay Sayıl, Cyprus, 1956

_____, *Mücadelemizin Görkemli Günleri*, Yayına Haz. Çiler İncirli, Der.Altay Sayıl, KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Tanıtma Dairesi, Kıbrıs, 1998

_____, *Evkaf'ın Kayıtsız Şartsız Türk Toplumuna Devri-56 Yıl Süren Kavga*, KKTC Vakıflar İdaresi Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, Lefkoşa, 1999

_____, *1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur ve Şerefini Koruma Mücadeleleri*, Yay. Haz. Altay Sayıl, Dr. Fazıl Küçük Vakfı- KKTC Kamu İşçileri Sendikası Yayınları, 1. Baskı, Lefkoşa, 2000

Küçük, Fazıl ve Çalışma Arkadaşları, *Kıbrıs Türk Davası Ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti*, Devlet Basım Evi, Lefkoşa, 2002

Dr. Fazıl Küçük'ten Özlü Sözler 1906-1984, Haz. Dr. Fazıl Küçük Vakfı, Halkın Sesi Matbaası, Lefkoşa, 2003

Küçük, Süheyla *Dr. Küçük'le Bir Ömür*, Selen Ofset Yayınları, Lefkoşa, Kıbrıs, 2009

Manisalı, Erol, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2003

Manizade, Derviş, *Kıbrıs, Dün Bugün Yarın*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İst. Bölgesi Yayınları No: 8, İstanbul, 1975

_____, *Kıbrıs 65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Yazdıklarım-Söylediklerim*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No: 9, İstanbul, 1993

Mopalar, Hikmet Arif, *Kıbrıs Güncesi 40 Yılın Anıları*”, C.1, C.2, Galeri Kültü Yayınları, Kıbrıs, 2002

Mütercimler, Erol, *Satılık Ada Kıbrıs- Kıbrıs Barış Harekatının Bilinmeyen Yönleri*, ALFA Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2007

Oberling, Pierre, *Bellapais’e Giden Yol, Kıbrıs Türklerinin Kuzey Kıbrıs’a Zorunlu Göçü*, Çev. Mehmet Erdoğan, Genel Kurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1988

Özersay, Kudret, *Kıbrıs Sorunu*, ASAM Yayınları, Ankara, 2002

Özter, Lütfi, *Kıbrıs’ta Mücahit Güncesi*, Türk Metal Sendikası Araştırma Bürosu Yayınları, Ankara, 2001

_____, *Ulusal Mücadelede Denктаş*, Özyurt Yayıncılık, Ankara, 2004

Sadrazam, Halil, *Kıbrıs’ta Varoluş Mücadelemiz Şehitliklerimiz Ve Anıtlarımız*, Türkiye Şehitlikleri İmar Vakıfları Yayınları No: 4, İstanbul, 1990

_____, *Kıbrıs Türkü’nün Özgürlük Mücadelesi Lideri Dr. Fazıl Küçük*, Kastaş Yayınları, 1996

Sadrazam, Halil-Sayıl, Altay, *Dr. Fazıl Küçük Fotoğraf Albümü*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği, Ankara, 1998

Savcı, Kemal, *Özgürlüğün Zaferi Kıbrıs*, Ayyıldız Yayınları, Ankara, 1976

Serter, Vehbi Zeki, *Kıbrıs’ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2008

Şahinler, Menter, *Türkiye’nin 1974 Kıbrıs Siyaseti*, Rumeli Kültür Ve Dayanışma Derneği Yayını, İstanbul, 1979

Tansu, İsmail, *Ashında Hiç Kimse Uyumuyordu*, Ankara, 2001

Tekakpınar, Kemal-Doğasal, Demiray, *Dr. Fazıl Küçük (1906-1984)*, C. I-II, Lefkoşa, 1991

Tolgay, Ahmet, *Kanlı Noel*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1993

_____, *1958’in Belgesel Öyküsü-Şahinler Yılı*, KTMD Yayınları, 1996

Toluner, Sevim, *Kıbrıs Uyuşmazlığı Ve Milletlerarası Hukuk*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977

Yıldız, Osman-Arıklı, Güven, *40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük Makaleler (1942-1981)*, C. 1,2,3,4, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, Lefkoşa-Kıbrıs, 2007

6) MAKALELER

Akgün, Sibel, “Bağımsız Türk Toplumunun Bağımsızlık Mücadelesinde TMT Öncesi Kurulan Direniş Örgütlerinin Yeri”, *I.Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009

Akkuş, Turgay, Akkuş, Mine, “1950-1965 Yılları Arasında Kıbrıs Sorunu İle İlgili Basın-Yayın Araçlarında Yer Alan Değerlendirmelere Örnekler”, *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009

Armaoğlu, Fahir, “Kıbrıs’ta Türk Belediyeleri”, *İller ve Belediyeler Dergisi*, Şubat 1963, sayı: 208

Bekiroğlu, Kaya “Doktor Küçük”, *Kıbrıs Mektubu*, C. 20, No. 4, KTKD Yayını, Ankara, Temmuz-Ağustos 2007

Berberoğlu, A. Mithat, “Dr. Küçük Ve Medeni Kanun...”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14 Mart 1997, sayı: 17868

Çatal, Özen, “Halkın Sesi Bir Mücadele Gazetesiydi”, *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 23, No.1, KTKD Yayını, Ankara, Ocak-Şubat 2010

Burçak, Rıza, “Dr. Fazıl Küçük’ün Durumu”, *Milliyet Gazetesi*, 12 Ağustos 1960

Denктаş, Rauf R., “Muhterem Doktorum”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19 Nisan 1942

_____, “Doktor Küçük Denince”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Ocak 1993

Demirtaş, Faruk, “Gazeteci Doktor Fazıl Küçük”, *Milliyet Gazetesi*, 24 Ocak 1984

Eren, Leman, “Uzun Bir Mücadele Sürecinde Halkın Sesi” *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 23, No. 2, KTKD Yayını, Ankara, Mart-Nisan 2010

Göksan, Ahmet, “Dr. Küçük Ankara’da Yaşıyor”, *Kıbrıs Mektubu*, C. 23, Kasım-Aralık 2010, sayı: 24, No: 6

İkizer, Hasan, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Gerçeği”, *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009

Karahan, Selim, “ Dr. Fazıl Küçük”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 4 Aralık 1959

Kasaroğlu, Doğan, “Bugünkü Kıbrıs”, *Ulus Gazetesi*, 5 Ocak 1960

Keser, Ulvi “1960 Kıbrıs Cumhuriyeti’nden 1974 Barış Harekatına Kıbrıs Ve Kıbrıs’ta Türk Askerî Varlığı”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 16, Yıl: 6 Ağustos 2008, Ankara, 2008

Laptalı, Hüseyin, “Kıbrıs’ta Bitmeyen Soykırım”, *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009

Onurkan Samani, Meltem, “Kıbrıslı Türkler Açısından Türkiye’nin Kıbrıs Sorunu’na Müdahil Olma Süreci ve Önemi”, *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000, I.Cilt-Tarih*, Doğu Akdeniz üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları 13, Gazimağusa-KKTC, 2000

Örs, Yusuf, “Altay Sayıl’la Röportaj”, *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 22, No. 3, KTKD Yayını, Mayıs-Haziran 2009

Özersay, Kudret, *Kıbrıs Sorunu*, ASAM Yayınları, Ankara, 2002

Sadrazam, Halil, “Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)”, *II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, II. Cilt, Tarih-Kıbrıs Sorunu, 24-27 Kasım 1998*, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları 7, Gazimağusa-KKTC, 1999

Satan, Ali, “Kıbrıslı Türklerin Devletleşme Mücadelesi”, *Türk Dünyası Ve Problemleri Ve Çözümleri*, Ed. Necdet Öztürk-Ali Satan, I.Q Yayınları, İstanbul, 2007

Serter, Vehbi Zeki, “Dr. Küçük’ün Mücadelesinden Sayfalar”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 15 Ocak 1988, sayı: 21501

Tansu, İsmail, “Türkiye’nin Kıbrıs Milli Politikasından Sapması Hayır Getirmez, Aksine, KKTC’nin Bağımsızlığını Alır Götürür”, *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C. 22, No. 1, KTKD Yayını, Ocak-Şubat 2009

Yıldız, Osman, “Dr. Fazıl Küçük’ün Halkın Sesi Gazetesi’ndeki TMT İle İlgili Yazıları”, *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu 21-23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı I*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını 8, Ankara, 2009

Yüksel, Tekin, “Bir Mücadele Adamı Dr. Fazıl Küçük”, *Kıbrıs Bülteni Dergisi*, Sayı: 10, C. 4, Nisan 1984, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Şubesi Yayını

7) TEZLER

Ayabakan, Levent, “*Fatin Rüştü Zorlu’nun Hayatı ve Kıbrıs Meselesi*”, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2007

Cankurt, Ayhan, “*Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi (Türk Mukavemet Teşkilatı ve Faaliyetleri)*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2006

Kesiktaş, Fatma Gül, “*Kıbrıs Sorununun Türk-Amerikan İlişkilerine Yansıması: Johnson Mektubu (1960-1965)*”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005

Kasapoğlu, M. Can, “*Kıbrıs’ta Yerel Bir Mukavemet Örgütü Olarak Türk Mukavemet Teşkilatı’nın (TMT) İncelenmesi*”, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008

Kıraç, Emin, “*Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Zafer Gazetesinde Kıbrıs Sorunu (1954-1974)*”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2007

Köksal, Filiz, “*Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Kuruluşu*”, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2007

Mutlu, Hasan, “*Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı*”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007

Şahin, Güneş, “*Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Tercüman, Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet Gazetelerinde Kıbrıs sorunu (1954- 1974)*”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2006

Tansel, Ömer, “*Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası*”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010

Yurdagün, Fulya, “*1955-1965 Yıllarında Türkiye Basınında Kıbrıs Sorunu*”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008

8) İNTERNET KAYNAKLARI

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Myanmar> Erişim Tarihi: 28.02.21

<http://tr.wikipedia.org/wiki/BurhanNalbanto%C4%9Flu> Erişim tarihi 16.03.2011

<http://www.afrikagazetesi.net/arsivafrika/Ocak2011/28ocak2011.pdf>.

Erişim Tarihi 17.03.2011

http://tr.wikipedia.org/wiki/Burhan_Nalbanto%C4%9Flu.

Erişim tarihi 22.05.2011

ÖZGEÇMİŞ

13 Şubat 1984 tarihinde İstanbul’da doğdu. 2001 yılın da Hacı Hatice Bayraktar Lisesi’nden mezun olduktan sonra 2003 yılında başladığı Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nden 2008 yılında mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı’nda Yüksek lisans eğitimine başladı.

Bir sene süren teorik derslerin ardından Yrd. Doç. Ali SATAN’ın danışmalığında “Dr. Fazıl Küçük’ün Siyasi Hayatı” başlıklı yüksek lisans tezini iki yıl süren araştırma sonucunda hazırladı.